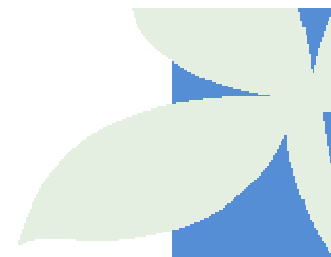

BEGROTING 2018 - 2021

	Blz.
INLEIDING.....	3
BEGROTING IN EEN OOGOPSLAG.....	8
PROGRAMMA'S.....	9
Algemeen Bestuur en Organisatie.....	10
Openbare Orde en Veiligheid.....	18
Verkeer en Vervoer.....	23
Economie en Werken.....	29
Onderwijs.....	35
Sport, Cultuur en Recreatie.....	42
Sociaal Domein.....	49
Wonen en Leven.....	62
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.....	69
Overhead.....	72
PARAGRAFEN.....	74
Weerstandsvormogen en risicobeheersing.....	75
Onderhoud kapitaalgoederen.....	82
Bedrijfsvoering.....	90
Verbonden partijen.....	98
Grondbeleid.....	116
Lokale heffingen.....	120
Financiering.....	128
Duurzaamheid.....	139
RijswijkBuiten.....	142
MEERJARENRAMING.....	145
Meerjarenraming 2018-2021.....	146
Mutatieoverzicht meerjarenraming 2018-2021.....	148
Toelichting op het mutatieoverzicht meerjarenraming 2018-2021.....	150
Overzicht verschillen begroting met voorgaand jaar.....	155
Toelichting op verschillen begroting met voorgaand jaar.....	156

BIJLAGEN.....	160
Leeswijzer investeringsplan 2018-2021.....	161
Investeringsplan 2018-2021.....	162
Toelichting investeringsplan 2018-2021.....	166
EMU-saldo.....	177
Overzicht van de geraamde incidentele baten en lasten.....	178
Verloop van de reserves en toelichting.....	183
Verloop van de voorzieningen en toelichting.....	188
Verloop van de vooruitontvangen subsidies (voorheen voorzieningen) en toelichting.....	192
Overzicht taakvelden.....	196
Kerngegevens en kengetallen.....	198
Overige mutaties.....	199
Lokale heffingen.....	200
 BESLUITEN.....	 204
Begroting voor het jaar 2018.....	205
Meerjarenraming 2019-2021 met bijbehorend investeringsplan voor de jaren 2019-2021...	206
De in de jaarschijf 2018 van het investeringsplan 2018-2021 geraamde investeringen.....	207

Inleiding

Rijswijk staat er goed voor. En daar mogen we best trots op zijn. De afgelopen periode is er hard gewerkt om de ambities uit het collegewerkprogramma En garde! waar te maken. We hebben flink geïnvesteerd in de stad én de financiële positie verstevigd. Hiermee hebben we een solide basis gelegd voor onze opvolgers. Met een begroting die op orde is en voldoende financiële ruimte, waarmee het volgende college verder kan bouwen aan Rijswijk.

Het college presenteert een sluitende meerjarenbegroting. Ook in de komende jaren resulteert dit in impulsen voor de stad. In 2018 bouwen we verder aan de profilering van de stad en onze dienstverlening. We bereiden ons voor op de nieuwe omgevingswet. De herinrichting van het Bogaardplein krijgt verder vorm, evenals de transformaties van de Plaspoelpolder en het Wilhelminapark. Met de Rode Loper geven we een impuls aan het acquisitie- en accountmanagement. Het Nieuwe Inzamelen wordt uitgebreid over meer wijken. De Generaal Spoorlaan en de Karel Doormanlaan krijgen een nieuwe inrichting. Het kabelnetwerk van de openbare verlichting wordt gerenoveerd. De gratis fietsenstalling op het Bogaardplein blijft. Er komen meer verkeersveilige schoolomgevingen. RijswijkBuiten krijgt een tweede school. De nota dierenwelzijn is vastgesteld. Het armoedebeleid met extra aandacht voor kinderen wordt voortgezet. Er komen meer kansen voor banen voor (oudere) werkzoekenden. Daarnaast gaan we verder met het verduurzamen van het maatschappelijk vastgoed. Uiteraard is dit beleid tot stand gekomen met de inwoners, bedrijven, instellingen en de raad, want Samen maken we de stad!

Algemeen financieel beeld

Wij zijn er wederom in geslaagd om u een sluitende meerjarenraming 2018 – 2021 te kunnen aanbieden. Dit gaat betekenen dat de gemeente onder repressief toezicht zal worden gesteld. Zo kan de gemeente zonder voorafgaande goedkeuring van de Provincie de begroting en begrotingswijzigingen uitvoeren. 2018 sluit positief af op € 154.040. In het raadsvoorstel over de jaarrekening 2016 is aangegeven dat het rekeningsaldo van € 1,8 miljoen gestort wordt in de algemene reserve, zodat een integrale afweging mogelijk is. Beleid van ons college is om geen onnodige reserves in te stellen. We hebben er dan ook voor gekozen de impulsen die vanuit het kaderdebat naar voren zijn gekomen, via de exploitatie te laten lopen.

De eerder genoemde impulsen kunnen we doen, terwijl we de op 1 na laagste woonlasten in de regio blijven houden. Dit komt doordat voor het tweede jaar op rij de OZB niet zal stijgen, ook niet met indexatie. Daarnaast vervalt een groot deel van de precario, zoals die op terrassen, om zo een impuls in de winkelgebieden van In de Bogaard en Oud Rijswijk te doen.

Rijswijk blijkt uitstekend in staat te zijn om risico's te weerstaan. De geïnventariseerde risico's zijn divers van aard, van RijswijkBuiten tot uitkeringen, van financiering tot de invoering van de vennootschapsbelasting. Het laat goed zien hoe divers de bedrijfsvoering van het gemeentelijk apparaat ingericht moet zijn. Overal is echter wel duidelijk zicht op risicomanagement en wordt bijgestuurd waar mogelijk.

De schuldenpositie van de gemeente was hoog, maar daalt nu sterk: van 122% in 2017 naar 108% in 2018. De ontwikkeling van RijswijkBuiten vraagt grote investeringen, waarbij de baten op een later moment terugvloeien. Hiervoor is destijds een financiering aangegaan

door middel van een renteswap. Ondanks dat we nog 6-7 jaar aan het bouwen zullen zijn en de renteswap in 2020 afloopt, hebben we nu al geanticipeerd vanwege de lage rente. Zo is de toekomstige financieringsbehoefte tegen een gunstige rente weggezet voor de lange termijn. Met de verdere voltooiing van RijswijkBuiten zien we de schuldenpositie verder afnemen. Tezamen met voldoende reserve en een uitstekend weerstandsvermogen, kan terecht gesteld worden dat Rijswijk financieel degelijk is.

Beleidsintensiveringen en dekking

In onderstaand overzicht is de meerjarenraming 2018 – 2021 opgenomen na de eerste halfjaarrapportage (voorjaarsnota en kadernota) en na verwerking van de meicirculaire.

Omschrijving	2018 Saldo	2019 Saldo	2020 Saldo	2021 Saldo
BEGINSTAND MEERJARENBEGROTING 2017-2020	1.269.490	441.940	443.620	443.620
Begrotingswijzigingen	0	0	0	0
Voorjaarsnota 2017	-945.560	74.960	72.010	986.710
Kadernota 2018	-200.000	-150.000	-150.000	-240.000
Meicirculaire	546.000	851.000	1.510.000	1.864.000
2 ^e Halfjaarrapportage 2017	-414.850	147.440	90.800	93.920
STAND NA 2^e HALFJAARRAPPORTAGE 2017	255.080	1.365.340	1.966.430	3.148.250

In onderstaande tabel zijn de financiële consequenties opgenomen van de in deze begroting opgenomen beleidsintensiveringen. Het betreffen mutaties ten opzichte van de begroting 2017-2020 na wijzigingen. Per onderwerp is een korte toelichting gegeven.

BEGROTING 2018				
Nieuw beleid	-547.400	-594.900	-22.700	-22.700
Kunst en cultuur (transformatienota cultuur)	-50.000			
Gratis bewaakt fietsen stallen in de Bogaard	-22.700	-22.700	-22.700	-22.700
Dierenwelzijn (Raadsbesluit in 2017)	-82.700	-80.200		
Profilering	-30.000	-30.000		
Implementatie omgevingswet	-200.000	-300.000		
Acquisitie- en accountmanagement	-162.000	-162.000		
Mutaties investeringsplan 2017-2021	228.460	-120.860	-884.590	-1.546.550
Overige mutaties	280.980	18.830	96.880	58.720
Belastingen en heffingen	-63.080	-65.270	-66.980	-66.980
Kostendekkendheid leges	260.980	260.980	260.980	260.980
Achterwege laten indexering WOZ	-170.290	-172.480	-174.190	-174.190
Achterwege laten indexering overige belastingen	-2.190	-2.190	-2.190	-2.190
Precario (terrassen, uitstallingen en reclame)	-45.000	-45.000	-45.000	-45.000
Achterwege laten tariefstijging afvalstoffenheffing	-106.580	-106.580	-106.580	-106.580
Rioolheffing op basis van verbruik > 500m3	0	0	0	0
WIJZIGINGEN BEGROTING 2018-2021	-101.040	-762.200	-877.390	-1.577.510
TOTAAL BEGROTING 2018-2021	154.040	603.140	1.089.040	1.570.740

Totaal 2e halfjaarrapportage

Voor een toelichting op de onderwerpen uit de 2e halfjaarrapportage die doorwerken in de meerjarenraming 2018-2021 verwijzen wij naar de 2e halfjaarrapportage 2017.

Mutaties begroting 2018 - 2021

Kostendekkendheid leges

In 2017 is opnieuw een onderzoek uitgevoerd naar de kostendekkendheid van de tarieven. Uit dit onderzoek is een aantal aanbevelingen gekomen. Uitgangspunt van de legesverordening is om 100% kostendekkend te zijn binnen alle Titels in de legesverordening. Zie verder de Paragraaf Lokale Heffingen.

Achterwege laten indexering WOZ en overige belastingen

Insteek voor het belastingplan is om de indexatie op de belastingen achterwege te laten. De toelichtingen worden nader uitgewerkt in de paragraaf lokale heffingen.

Precario

Terrassen zijn belangrijk voor Rijswijk vanwege de levendigheid die ontstaat en de uitstraling die het de stad geeft. Dat geldt in het bijzonder voor de Bogaard, maar ook voor de rest van de stad. Er wordt voorgesteld het tarief van de precario op nul te zetten, om zo een impuls te geven aan het vestigingsklimaat. Dit betekent dat opbrengsten uit precario op uitstallingen, terrassen en reclame vervallen. Dit geldt niet voor de kabels en leidingen en voor standplaatsen.

Achterwege laten tariefstijging afvalstoffenheffing

Insteek voor het belastingplan is om de afvalstoffenheffing niet te laten stijgen. De toelichting wordt nader uitgewerkt in de paragraaf lokale heffingen.

Rioolheffing op basis van verbruik > 500m³

Het rioolrecht stijgt conform het gemeentelijke rioleringsplan. De invoering van een heffing, die gebaseerd is op het waterverbruik, wordt gefaseerd in 5 jaar ingevoerd. De meeropbrengst die wordt betaald door gebruikers die een waterverbruik > 500m³ hebben, wordt in mindering gebracht op het vastrecht dat de kleine gebruiker betaalt. Tot op heden was het zo dat grote bedrijven, evenveel betaalden als een huishouden. Dit wordt in de nieuwe situatie eerlijker geregeld.

Kunst en cultuur (transformatienota cultuur)

Om vanuit de te vormen cultuurcoalitie activiteiten te kunnen uitvoeren wordt een revolverend fonds gecreëerd. Het fonds wordt ingezet op een manier die activiteiten ontwikkelt om de middelen weer terug te laten vloeien. Het revolverende zit in de terugbetaling en het opnieuw verstrekken voor een volgende periode, hiermee is de inzet van deze middelen budgetneutraal. De terugbetalingen bestaan uit bijdragen uit fondsen, van sponsors en projectpartners. Om dit fonds een eerste impuls te geven wordt in de begroting 2018 éénmalig een bedrag van € 50.000,- vrijgemaakt en worden activiteiten gestart.

Gratis bewaakt fietsen stallen in de Bogaard

Het experiment met het gratis bewaakt stallen van fietsen in het winkelcentrum In de Bogaard is een groot succes gebleken. Conform de verwachting is het gebruik van de stalling de afgelopen twee jaar met ruim 100.000 extra stallingen verdrievoudigd tot bijna 150.000. Het aantal fietsdiefstallen in het winkelcentrum in dezelfde periode is afgenomen van gemiddeld 60 per jaar naar 15 per jaar (75%). Op grond van deze resultaten is een structurele voortzetting van het gratis bewaakt stallen per 1 januari 2018 zéér gewenst.

Dierenwelzijn

Met het vaststellen van het raadsvoorstel 'Nota Dierenwelzijn' is invulling gegeven aan een wens vanuit de raad om dierenwelzijn op de kaart te zetten. De komende 2 jaar zal er 1 aanspreekpunt komen welke de samenhang aan zal brengen in de diversiteit van de beleidsterreinen. Ook wordt er ingezet op betere voorlichting en communicatie. Tevens zullen er een aantal beheerplannen worden opgesteld.

Profilering

Voor de invulling van de jaarlijkse evenementenkalender is op dit moment een verouderde kadernotitie uit 2006 van toepassing, waarbij de focus uitsluitend ligt op het vergunningen- en veiligheidskader. Vanuit de nieuwe profileringsdoelstellingen van de gemeente is het de bedoeling om evenementen ook te benaderen vanuit een profileringsperspectief (welke evenementen dragen bij aan de profilering van Rijswijk) en actief aan te haken op bestaande evenementen, dan wel nieuwe evenementen te activeren. Hiervoor wordt nieuw evenementenbeleid opgesteld. Om het nieuwe evenementenbeleid uit te voeren en de coördinatie van de verschillende taken met betrekking tot evenementen (vergunningen/veiligheid/profilering) te coördineren wordt voorgesteld om een eventmanager aan te stellen (0,4 fte) voor de jaarschijven 2018 en 2019

Implementatie omgevingswet

Voor de komende jaren is extra inzet nodig om de implementatie van de Omgevingswet in goede banen te leiden. Ook zijn investeringen in kennis nodig. Het updaten van GIS en nieuwe informatiesystemen is noodzakelijk om trajecten soepel te laten verlopen. Daarnaast moet er ruimte zijn om medewerkers op te leiden in het gebruik van de nieuwe systemen en het realiseren van scholingsactiviteiten. Een belangrijk element in de nieuwe omgevingswet is meer ruimte bieden voor participatie. Om dit te realiseren en in goede banen te leiden zijn extra inzet en middelen nodig. Het proces van actualisatie van #bestemmingsplannen wordt op termijn ingevlochten in het traject implementatie van de Omgevingswet. Daarnaast worden voor prioritaire gebieden, (deel-)gebiedsvisies opgesteld. Met deze juridische en strategische kaders is het richten en #beoordelen van initiatieven eenvoudiger en kan de gemeente duidelijker en sneller wenselijke ontwikkelingen faciliteren. In 2017/2018 starten we met de verstedelijkingsopgave/ pilot Stadsassen Rijswijk. De stadsassen die In de Bogaard, het Stationskwartier en de randen van de Plaspoelpolder (incl. het Havenkwartier) met elkaar verbinden, worden ontwikkeld tot moderne stedelijke gebieden. In 2017 en 2018 starten we met de pilot Beatrixlaan en de pilot Havenkwartier.

Acquisitie- en accountmanagement

Onlangs is de Rode Loper recentelijk als beleidsstuk vastgesteld voor een gebundelde aanpak met Werkgelegenheid en Onderwijs. Dit vraagt om een stevigere inzet op het gebied van acquisitie- en accountmanagement vanuit de gemeente. De uitvoering van de Rode Loper vraagt om een projectmatige aanpak, die extra capaciteit noodzakelijk maakt. Naast extra fte is ook budget nodig. Dit om bestaande activiteiten te kunnen continueren én nieuwe activiteiten te kunnen ontplooiën. Denk hierbij aan een voortzetting van (advertentie-)campagnes en profilering (op internet), deelname aan belangrijke beurzen (bijvoorbeeld Provada 2018), CRM en relatiebeheer, maar ook aan een nieuwe ondernemerspeiling in 2018. Daarnaast gaan we aan de slag met een actieplan om leegstand actief aan te pakken.

Mutaties investeringsplan 2018 – 2021

Op diverse plekken wordt er de komende jaren geïnvesteerd in Rijswijk. Zo is er op het gebied van onderwijs de tweede school in RijswijkBuiten opgenomen, maar wordt er ook geïnvesteerd in verkeersveilige schoolomgevingen. Verder wordt er geïnvesteerd in de infrastructuur: van probleemstraten tot fietspaden, van een tunnel (Laan van 't Haantje) tot het kabelnet van de openbare verlichting. Zie verder het investeringsplan.

Overige mutaties

Een overzicht van de overige mutaties is in de begroting opgenomen als bijlage 'Overige mutaties'.

Opzet begroting

Elk programma is hetzelfde van opzet, centraal staan de 3-w vragen: wat willen we bereiken (visie, doelstelling en indicatoren), wat gaan we daar voor doen (activiteiten met de #hashtags uit het collegewerkprogramma) en wat gaat het kosten. Toegevoegd is de begroting in 1 oogopslag. Hiermee is het voor iedereen eenvoudig inzichtelijk wat de gemeentelijke inkomsten en uitgaven zijn en wat de belangrijkste ambities per thema zijn voor de komende periode.

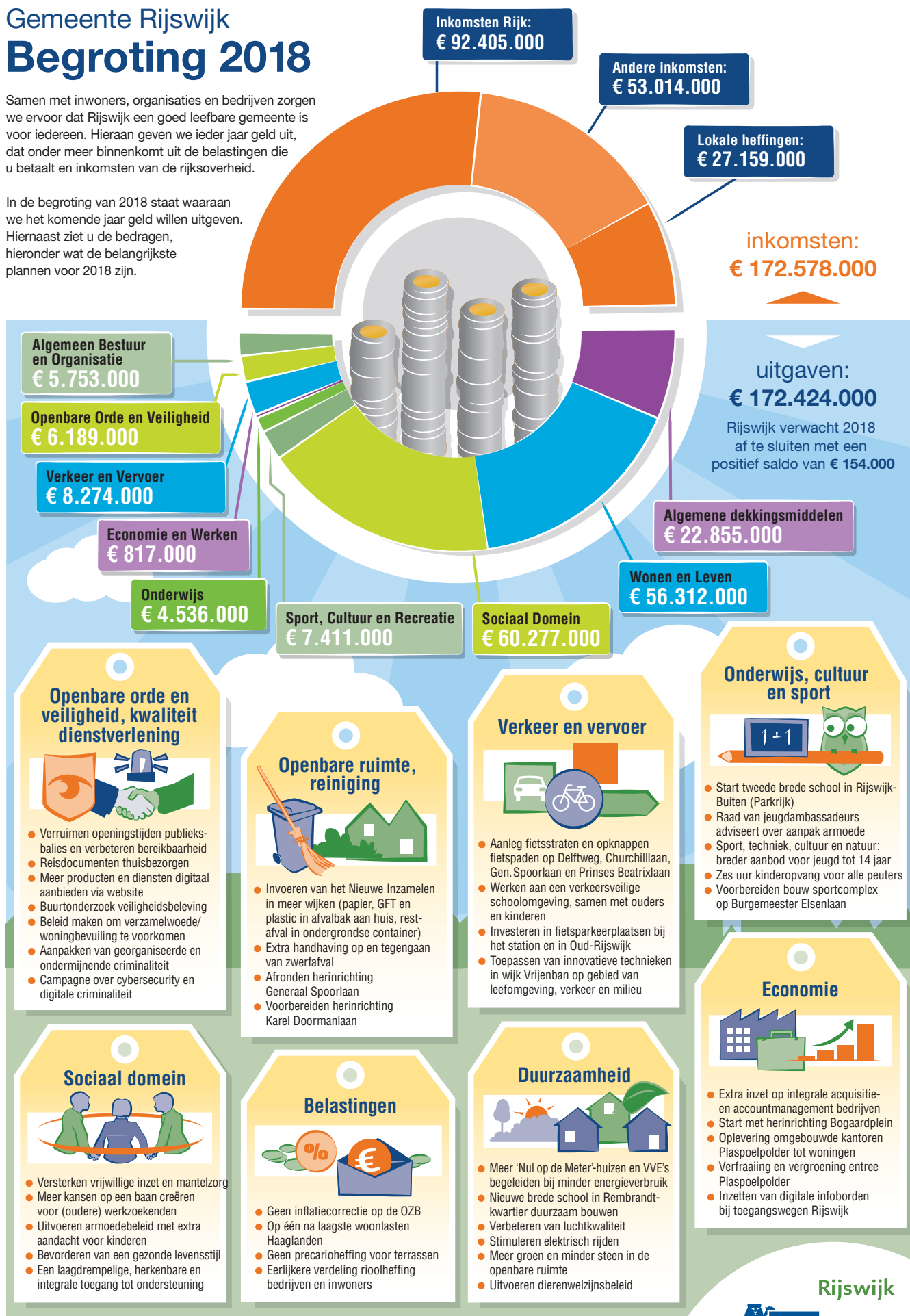
Tot slot

Zoals uit bovenstaand overzicht blijkt is er sprake van een structureel sluitende begroting. Hiermee kunnen we de financiën in gezonde staat overdragen aan een nieuw college volgend jaar. Daarbij is er op alle vlakken geïnvesteerd in Rijswijk, zonder dat dit heeft geleid tot hogere lasten voor de inwoners of hogere risico's. Au contrair: de lasten zijn de afgelopen jaren gemiddeld met veel minder gestegen dan de inflatie en ons weerstandsvermogen is uitstekend geworden. Hierbij is de raad intensief betrokken geweest, want: samen maken we de stad!

Gemeente Rijswijk Begroting 2018

Samen met inwoners, organisaties en bedrijven zorgen we ervoor dat Rijswijk een goed leefbare gemeente is voor iedereen. Hieraan geven we ieder jaar geld uit, dat onder meer binnenkomt uit de belastingen die u betaalt en inkomsten van de rijksoverheid.

In de begroting van 2018 staat waaraan we het komende jaar geld willen uitgeven. Hiernaast ziet u de bedragen, hieronder wat de belangrijkste plannen voor 2018 zijn.

Kijk voor meer informatie op www.rijswijk.nl/begroting

PROGRAMMA'S

Het programma Algemeen Bestuur en Organisatie omvat de volgende bestuurlijke opgaven:

Participeren en communiceren met open vizier

Publieke dienstverlening

Intergemeentelijke samenwerking

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma & opgave

1. Het gemeentebestuur van Rijswijk bestuurt en communiceert met open vizier. Er is ruimte voor bewoners, bedrijven, maatschappelijke instellingen en politieke partijen. Het gemeentebestuur geeft ruimte aan initiatieven in de samenleving. Daarmee willen we bereiken dat we een sterk netwerk en goede relaties hebben en dat we de opgaven gezamenlijk realiseren.
2. De gemeente Rijswijk is een toegankelijke dienstverlenende organisatie die de wensen en behoeften van haar inwoners, bedrijven en instellingen centraal stelt. We sluiten als gemeente tijdig aan op de snel veranderende omgeving.
3. Rijswijk werkt samen op vele beleidsterreinen. Taken die we goed zelf kunnen uitvoeren doen we zelf. We (her)bezien op welke terreinen we samenwerking zoeken, met welke partners en in welke vorm.
4. Social media spelen een steeds grotere rol in de communicatie tussen de gemeente en haar inwoners. De gemeente speelt hierop in door social media steeds gericht en vaker in te zetten, met als doel om de verschillende doelgroepen in Rijswijk zo goed mogelijk te bereiken.

Doelstellingen

- 1.1. Een transparant bestuur dat naar buiten treedt en zich duidelijk manifesteert;
- 1.2. Respectvol samenspel en bereidheid invloed te delen;
- 1.3. Een consistent en betrouwbaar bestuur;
- 1.4. Inhoudelijke beleidsruimte en ruimte voor initiatieven uit de samenleving.
- 1.5. Binnen de gemeente is er een duurzaam netwerk en wordt integrale samenwerking bevorderd.

2.1 We maken het met onze dienstverlening gemakkelijk voor de inwoners, bedrijven en instellingen.

2.2 We stellen inwoners, bedrijven en instellingen centraal in onze processen en werken op een effectieve, efficiënte en transparante wijze.

2.3 We komen onze afspraken na en informeren de inwoners, bedrijven en instellingen op een begrijpelijke wijze tijdig en volledig.

2.4 We bieden waar nodig dienstverlening “op maat” aan inwoners, bedrijven en instellingen.

2.5 We streven naar eenzelfde kwaliteitsniveau/serviceniveau onafhankelijk van het door de klant gekozen dienstverleningskanaal (digitaal, telefoon, balie, e-mail, social media of post).

2.6 Hoewel de klant mag kiezen van welk dienstverleningskanaal hij/zij gebruik wil maken, zullen we waar mogelijk sturen (verleiden) om het meest effectieve en meest efficiënte dienstverleningskanaal te kiezen.

2.7 We verbeteren de dienstverlening aan inwoners, bedrijven en instellingen door een integrale benadering.

3. We streven naar een optimale taakverdeling tussen gemeente, bovengemeentelijke samenwerkingsverbanden en private partijen.

4. Mee uitvoering geven aan het vernieuwingsconvenant dat is afgesloten tussen de Organisatie van Lokale Omroepen in Nederland (OLON) en de VNG. Dit convenant heeft als doel een minimaal kwaliteitsniveau te bepalen waaraan een lokale omroep moet voldoen. Om de kwaliteit te kunnen verbeteren gaan lokale omroepen samenwerken, of fuseren tot, een streekomroep.

Indicatoren

	Realisatie 2016	Streefwaarde 2017	2018	2019	2020	2021
Indicatoren voor communiceren en participeren met open vizier*						
a) Rijswijk luistert naar de mening van haar burgers*	++	++	++	++	++	++
b) Rijswijk betreft burgers voldoende bij haar plannen, activiteiten en voorzieningen*	++	++	++	++	++	++
c) Burgers en organisaties krijgen voldoende ruimte om ideeën en initiatieven te realiseren*	++	++	++	++	++	++
Indicatoren publieke dienstverlening*						
d) Aanvragen product/dienst of voorleggen vraag/probleem is gemakkelijk voor burger*	++	++	++	++	++	++
e) Burger kreeg uiteindelijk wat hij/zij wilde*	=	=	=	++	++	++
f) Klanttevredenheidscijfer m.b.t. telefonische bereikbaarheid	Niet bekend	—	+	++	++	++
g) Eindoordeel publiekszaken o.b.v. benchmark**	6,9	7,5	7,7	7,9	8	8

* Bron: Burgerpeiling Waarstaatjegemeente.nl Beleidsthema's Rijswijk 2015

** Bron: Benchmark Publiekszaken incl. Klanttevredenheidsonderzoeken (KTO's)

++ betekent Sterkte: (belangrijk; hoge waardering)

= betekent Prioriteit (belangrijk; gemiddelde waardering)

- betekent Zwakte: (belangrijk; lage waardering)

= betekent Geen Prioriteit (lage prioriteit; lage waardering)

+ betekent Sterkte: (minder belangrijk; hoge waardering)

Wat gaan wij daarvoor doen?

#stadsvisie

De *Stadsvisie Rijswijk 2030. Samen maken we de stad!* is in september 2016 vastgesteld door de raad. Uit de Stadsvisie 2030 volgen een aantal keuzes. Dat zijn een aantal lijnen waarlangs beleid, initiatieven en maatregelen ontwikkelt kunnen worden. Samen vormen ze de dynamische werkagenda voor en van de stad, die wij in samenspraak met betrokken partijen de komende jaren verder uitwerken en uitvoeren. De kennis en talenten van Rijswijkers dragen bij aan de uitwerking van de Agenda van de stad.

Om de uitwerking van de Agenda van de Stad goed te borgen, haken we doelen en acties aan bij de opgaven. Zo werken we de actie *In de Bogaard transformeren tot een levendig winkel-, woon- en verblijfsgebied* samen met alle stakeholders uit in de opgave *In de Bogaard en omgeving*. Sommige acties, zoals *Initiatieven van inwoners stimuleren*, lopen dwars door verschillende opgaven heen. In die gevallen spreken we af welke opgave de trekkersrol vervult en de integraliteit borgt. Hiermee zijn nog niet alle acties bemenst en belegd. De uitdaging is keuzes te maken en prioriteiten te stellen voor de korte, middellange en lange termijn. Op basis van deze keuzes kunnen de acties uit de agenda van de stad worden geprioriteerd en geconcretiseerd. De voortgang van de uitvoering wordt gemonitord.

#identiteit en imago

Door het traject van de stadsvisie in 2016 is de identiteit van de gemeente scherper in beeld gebracht. In 2017 is verder gewerkt aan de profileringsdoelstellingen van Rijswijk. In 2018 wordt de profilering van Rijswijk als groene woonstad, bereikbare stad en stad van toegepaste innovatie steeds meer zichtbaar, zowel in de stad als in de regio. In 2018 rollen we daarnaast nieuw evenementenbeleid uit.

#wijkwethouderschap

Elke wethouder is eerste bestuurlijk aanspreekpunt voor twee wijken in Rijswijk en is zichtbaar in die wijken. De collegeleden halen in de eigen wijk op wat de wensen en behoeften zijn van/voor de wijk ten aanzien van het wijkwethouderschap.

#sterk netwerk waarmee we samen opgaven realiseren

We werken samen en delen kennis tussen en met alle partijen op diverse thema's/projecten. De wijkcoördinatoren werken vanuit een locatie in de wijk en samen met de wijk. We delen (via de website) informatie over bewonersinitiatieven, samenwerkingspartners en hoe men kan "meedoen in de wijk". Ook doen we onderzoek naar en experimenteren we met nieuwe werkvormen. Er worden nog meer participatieprojecten gefaciliteerd en gestimuleerd om een bijdrage te leveren aan actieve bewonersinitiatieven.

#ruimte voor initiatieven uit de samenleving en #inhoudelijke beleidsruimte voor burgerparticipatie

Met ruimte voor initiatieven benutten we de kracht, kennis en ervaring van bewoners, ondernemers en instellingen voor het gezamenlijk oplossen van maatschappelijke problemen en voor het versterken van de leefbaarheid en sociale samenhang in de wijk. Vooral op het gebied van groen maar ook op andere vlakken zijn initiatieven in beweging welke we daar waar nodig begeleiden. Daartoe bouwen we een initiatievenloket. We verbreden onze participatieve werkwijze binnen de opgaven en doelgroepen waarmee we meer ruimte bieden aan initiatieven. We zetten ons ervoor in om ook de jeugd vanaf 12 jaar meer te betrekken.

We zetten gemeentelijke beleidstrajecten op met betrokkenen en belanghebbenden. We scherpen onze werkwijzen en aanpak aan met o.a. een interne leidraad.

In een aantal filmpjes nemen we de inwoners mee in wat participatie inhoudt, bevragen we hen over de dingen die beter kunnen en laten we zien welke stappen we zetten. Daarnaast brengen we uiteenlopende acties in beweging die aansluiten op de uitkomsten van het onderzoek van de Rekenkamer Rijswijk “Vol goede wil ... , Inzicht in de aanpak voor burgerparticipatie in Rijswijk”.

#digitale nieuwsflits

De digitale nieuwsflits die eind 2016 is ontwikkeld, is in 2017 doorontwikkeld tot collegeflits. Bij relevante onderwerpen verschijnt deze collegeflits na het college van B&W op de gemeentelijke website en geeft in het kort de essentie van de besluiten weer. Op deze manier informeren we iedereen (raad, pers, inwoners en medewerkers) op dezelfde manier over de besluiten van het college van B&W.

#spreekuur

Om bestuurder en inwoner makkelijker en direct in contact te brengen over een actueel thema en/of individuele vraag wordt maandelijks een spreekuur aangeboden. Aanhakend bij de huidige behoeften in de samenleving is het college vanaf 2018 ook bereikbaar via Whatsapp-sprekuren. In 2017 is hiermee geëxperimenteerd.

#werkbezoek

Het college wil niet alleen zichtbaar en benaderbaar zijn als bestuur. Het gaat ook om het opbouwen en onderhouden van het netwerk en het leren van anderen. Er worden regelmatig werkbezoeken afgelegd. Dit zijn representatieve of verdiepende bezoeken of een combinatie van beide. Met het inplannen van de werkbezoeken sluit het college aan bij onderwerpen uit het collegeprogramma en bij actualiteiten. In sommige gevallen sluiten externe partijen aan bij de werkbezoeken.

#(inter)actief informeren media

In 2017 zijn diverse persgesprekken gehouden om de media en daarmee de inwoners van de gemeente te informeren over de (concept) besluitvorming van B&W. In 2018 worden de persgesprekken voortgezet, in die gevallen dat een onderwerp om een nadere toelichting van B&W vraagt.

#social media

De opkomst van social media gaat onverminderd door. Sinds 2017 maken we bij onze communicatie via social media structureel gebruik van omgevingsanalyses. Door deze analyses kunnen we social media steeds meer op strategische momenten inzetten. Daarnaast gebruiken we social media vaker om meningen van inwoners te peilen. Om te zorgen dat onze boodschappen aantrekkelijk en toegankelijk zijn, gebruiken we bij voorkeur visuele middelen (infographics en filmpjes). Dit willen we in 2018 verder uitbreiden, onder meer door de inzet van een ‘gemeentevlogger’ en te kijken welke nieuwe innovatieve ontwikkelingen we kunnen toepassen in onze praktijk.

#intergemeentelijke samenwerking

In 2018 zullen we op basis van het door de raad vastgestelde afwegingskader (29 mei 2017) twee samenwerkingsverbanden beoordelen.

#internationale aangelegenheden

In 2017 is de stedenband met Beroun beëindigd. Naar aanleiding van het raadsvoorstel is onderzocht hoe in de toekomst invulling gegeven gaat worden aan het internationale beleid. De notitie die hiervoor is opgesteld wordt in september 2017 behandeld in het college. Vanaf 2018 wordt invulling gegeven aan het internationale beleid zoals uitgewerkt in deze notitie.

#de raad in positie

In 2017 is de pilot voor een nieuw vergadermodel geëvalueerd. Uitkomst van de evaluatie is dat de raad niet geheel overstapt op een nieuw model. Uit het BOB-model dat is uitgeprobeerd wordt de fase van beeldvorming in het huidige model geïntroduceerd. Deze beeldvormende fase maakt het voor de raad mogelijk om een nadrukkelijke oriëntatie en communicatie naar buiten toe tot stand te brengen.

Eind 2017 heeft de stuurgroep Raad in Positie voorstellen besproken om te experimenteren met vormen van burgerparticipatie. Om slagvaardig te kunnen opereren zal een brede werkgroep van raadsleden, college, ambtenaren en burgers onder externe leiding worden ingesteld.

Voor de raad is het belangrijk dat de vertaling van de doelstellingen van de visie op communicatie naar de samenleving wordt gemaakt. De vier thema's uit de visie op communicatie worden verder uitgebouwd. Dat zijn de thema's:

- Profileren van de raad door heldere en actieve communicatie.
- Werken aan vertrouwen met een goed functionerend vergadermodel waarmee burgers, maatschappelijke organisatie, ondernemers e.d. actief worden betrokken.
- Transparantie en openheid door informatie over en van de raad via de site eenvoudig aan te bieden.
- Onderhouden van relaties / vertegenwoordigende rol.

#Nota Publieke Dienstverlening 2017-2020:

In deze nota is de visie van de gemeente Rijswijk op het gebied van Publieke Dienstverlening beschreven voor de periode 2017-2020, inclusief Kwaliteitshandvest met servicenormen. Inwoners, bedrijven en instellingen zijn door middel van een grootschalig klantbehoefte-onderzoek betrokken bij het bepalen van de inhoud van beide documenten. Bij de nota is tevens een Uitvoeringsplan 2017-2020 bijgesloten met activiteiten om de genoemde visie te realiseren.

Deze activiteiten hebben betrekking op het verbeteren van de kwaliteit van de publieke dienstverlening. Een aantal voorbeelden:

- we zorgen ervoor dat we als gemeente werken conform het Kwaliteitshandvest en de (nieuwe) servicenormen;
- we verbeteren de (telefonische) bereikbaarheid van de gemeente;
- we verbeteren de informatievoorziening en het kennisniveau van het Klant Contact Center zodat zij meer klantvragen direct bij het eerste klantcontact kunnen beantwoorden;
- voor de meeste producten en diensten wordt het mogelijk om ze via de gemeentelijke website aan te vragen (daar waar het wettelijk, beleidsmatig en/of technisch kan);
- we gaan de mogelijkheid aanbieden om reisdocumenten plaats- en tijdsafhankelijk te bezorgen bij inwoners;
- we verruimen, naar aanleiding van een klantbehoefte-onderzoek, de openingstijden van de publieksbalies;
- we voeren zaakgericht werken gemeentebreed in zodat inwoners, bedrijven en instellingen de voortgang van hun "zaak" op een transparante wijze kunnen volgen;
- het doen van een melding Openbare Ruimte wordt voor inwoners, bedrijven en instellingen makkelijker gemaakt en tevens wordt het werkproces en de informatievoorziening voor medewerkers geoptimaliseerd;
- het Klant Contact Center gaat eenvoudige vragen die binnenkomen via e-mail, post en social media zelf beantwoorden om de reactiesnelheid naar inwoners, bedrijven en instellingen toe te verhogen.

De Nota Publieke Dienstverlening 2017-2020 is door de raad vastgesteld en in 2017 zullen al deze activiteiten starten.

We betrekken bij nieuwe ontwikkelingen of verbeteringen van de bestaande dienstverlening het Klantenpanel Publieke Dienstverlening (bestaande uit 200 inwoners, bedrijven en instellingen).

#Verkiezingen

Tijdens de gemeenteraadsverkiezingen in 2014 was het opkomstpercentage 54%. Voor de gemeenteraadsverkiezingen van 2018 wordt het aantal stembureaus verhoogd. Door het aantal stembureaus te verhogen komen de stembureaus dichterbij de bewoners te liggen en op plaatsen waar veel mensen samenkomen. Deze combinatie verlaagt de drempel verder om te gaan stemmen. Tevens zullen er activiteiten worden ontplooid om het opkomstpercentage voor de gemeenteraadsverkiezingen te verhogen. Uitgangspunt is daarbij een doelgroepenbenadering, het wegnemen van praktische belemmeringen om te gaan stemmen en een langere publiciteitscampagne.

Rekenkamerfunctie

Het directeursmodel voor de Rekenkamer Rijswijk blijft in 2018 ongewijzigd. Conform de afspraken met de Raad zal de Rekenkamer in 2018 een groot onderzoek uitvoeren en twee kleinere, quick scans uitvoeren.

#Lokale omroep

Het Commissariaat voor de Media heeft de Stichting Omroep Rijswijk opnieuw aangewezen als lokale omroep voor de gemeente Rijswijk. Met het stichtingsbestuur worden afspraken gemaakt over de doorontwikkeling naar een streekomroep die voorziet in een lokaal toereikend media-aanbod. Dit conform de afspraken tussen de VNG en OLON. De afspraken hebben betrekking op het productaanbod, de kwaliteit van de omroep en de effectiviteit en efficiency van de exploitatie.

Wat gaat het kosten?

Exploitatie (meerjarig): (bedragen x € 1.000)		Realisatie	Raming na wijziging				
Algemeen Bestuur en Organisatie		2016	2017	2018	2019	2020	2021
0010 Bestuursorganen	Lasten	3.312	1.242	1.243	1.243	1.243	1.243
	Baten	0					
Saldo		-3.312	-1.242	-1.243	-1.243	-1.243	-1.243
0011 Bestuurlijke samenwerking	Lasten	247	338	487	488	491	492
	Baten	34	118		89		
Saldo		-213	-220	-487	-399	-491	-492
0020 Bestuursondersteuning	Lasten	2.719					
	Baten	73					
Saldo		-2.646					
0021 Publieksvoorlichting, promotie en Public Relations	Lasten	176					
	Baten	8					
Saldo		-168					
0022 Organisatieverliezen	Lasten	156					
	Baten	0					
Saldo		-156					
0030 Burgerzaken	Lasten	2.192	1.214	1.252	1.001	990	992
	Baten	1.075	1.130	1.087	698	624	629
Saldo		-1.117	-84	-165	-303	-366	-363
0031 Verkiezingen / referenda	Lasten	124	64	119	168		
	Baten	0					
Saldo		-124	-64	-119	-168		
0032 Publieke dienstverlening	Lasten	584	2.301	2.548	2.079	2.148	2.148
	Baten	2	3	3	3	3	3
Saldo		-581	-2.298	2.545	2.076	-2.145	-2.145
0060 Bestuursondersteuning raad en rekenkamerfunctie	Lasten	705	61	61	61	61	61
	Baten	0					
Saldo		-705	-61	-61	-61	-61	-61
5801 Mediabeleid	Lasten	41	44	44	44	44	44
	Baten	0					
Saldo		-41	-44	-44	-44	-44	-44
Totaal Lasten		10.258	5.264	5.754	5.084	4.978	4.980
Totaal Baten		1.193	1.251	1.090	790	627	632
Saldo Algemeen Bestuur en Organisatie		-9.065	-4.012	-4.664	-4.294	-4.351	-4.348

Voor een toelichting op de belangrijkste mutaties tussen de verschillende jaren wordt verwezen naar de toelichting op de meerjarenbegroting 2018-2021 en de toelichting op verschillen begroting 2018 met voorgaand jaar.

Het programma Openbare Orde en Veiligheid herbergt (onderdelen van) de volgende bestuurlijke opgave:

Leefomgeving & Veiligheid

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma & opgave

De centrale opgave is om Rijswijk de prettige, veilige leefgemeenschap te houden die het nu is. Veiligheid is een gedeelde verantwoordelijkheid die de grenzen van de openbare orde overstijgt. Dit vraagt om inspanning van de gemeente, de professionele partners én van de bewoners en bedrijven in Rijswijk. Daarnaast zijn in het veiligheidsdomein ook wettelijke taken en verantwoordelijkheden aan de gemeente en professionele partners toebedeeld.

Doelstellingen

Om werk van te maken van de visie heeft Rijswijk drie uitgangspunten waarop het veiligheidsdomein rust. Deze uitgangspunten zijn de dragers voor alle activiteiten die Rijswijk onderneemt in het brede veiligheidsdomein en zijn vastgelegd in het Strategisch Veiligheidsbeleidsplan (Raad februari 2017). De uitgangspunten lijken vanzelfsprekend. Om ze écht na te leven, is een grote ambitie.

1. Brede kijk op veiligheid

- Veiligheid is een maatschappij-brede opgave die de grenzen van de Openbare Orde overstijgt. Rijswijk werkt aan een integrale aanpak en integrale organisatie van veiligheidsopgaven.
- Maatschappelijke ontwikkelingen kunnen om snel en flexibel handelen vragen, waardoor eerder vastgestelde prioriteiten moeten kunnen wijken. Niet het aanbod, maar de maatschappelijke vraag is leidend. Verschil mag er zijn tussen wijken, bewoners, instellingen en bedrijven.

2. Samenwerken aan veiligheid

- Veiligheid is ieders verantwoordelijkheid. Bewoners, bedrijven, maatschappelijke instellingen en de overheid, iedereen is medeverantwoordelijk om Rijswijk vertrouwd en veilig te houden en draagt bij naar eigen kennis, kunde en draagkracht.
- Eigen verantwoordelijkheid betekent ruimte voor eigen initiatieven. "Daarbij wordt het algemeen belang altijd goed afgewogen. Uitgangspunt voor de gemeente is dat alle belanghebbenden een vergelijkbare plek en rol krijgen."
- We onderkennen het belang van samenwerking om de vraagstukken en de maatschappelijke opgaven van de toekomst de baas te zijn. De gemeente Rijswijk is een toegankelijke, betrouwbare partner om mee samen te werken, voor de strategische partners in het veiligheidsdomein net zo goed als voor de bewoners die met eigen initiatieven komen.

- Als betrouwbare samenwerkingspartner geeft Rijswijk zelf het goede voorbeeld, onder andere door vergunningverlening en door toezicht te houden en regels te handhaven. Daarbij zijn handhaving en inspectie zijn geen doel op zich, maar een middel om maatschappelijke effecten te bereiken.

3. Regie op veiligheid

- De gemeente Rijswijk heeft de regierol in het veiligheidsdomein. De burgemeester coördineert vanuit zijn wettelijke taken voor Openbare Orde en Veiligheid.
- Rijswijk brengt partijen samen, faciliteert en ondersteunt samenwerking in het veiligheidsdomein. Ook als de gemeente zelf geen partner is in het samenwerkingsverband.

Indicatoren

Indicator	2016	Streef- waarde 2017	2018	2019	2020	2021
1. Verwijzingen naar HALT ^[1]	48	45	42	40	38	36
2 Harde kern jongeren	nvt	< Niveau 2016	< Niveau 2017	< Niveau 2018	< Niveau 2019	< Niveau 2020
3 Winkeldiefstallen ¹	4,9	3,5	3	2,5 [²]	2,5 [²]	2,5 [²]
4 Diefstal van fietsen ¹	10	7	6,5	6,2	6,0	5,8
5 Geweldsmisdrijven ¹	6,3	5,4	5,2	5,1 (5,4) ²	5,1 (5,4) ²	5,0 (5,4) ²
6 Diefstal/inbraak uit woning ¹	3,9	4,0	3,8	3,8 [²]	3,8 [²]	3,8 [²]
7 Vernieling en beschadiging ¹	5,5	5,1	5,0	5,0 (6,0) ²	5,0 (6,0) ²	5,0 (6,0) ²
8 Aantal deelnemers burgerparticipatie in Veiligheid	3.400	4.000	4.500	5.000	5.600	6.200
9 Gemeentelijke crisisorganisatie is operationeel conform deelplan/draaiboeken bevolkingszorg	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Programma Openbare Orde en Veiligheid

Indicator	Eenheid	Bron	Bijzonderheden
1 Verwijzing naar HALT	Aantal	HALT	Meer investeren in preventie, waardoor verwijzingen kunnen afnemen.
2 Harde kern jongeren	Aantal per 10.000 inwoners	Politie	Veelplegers
3 Winkeldiefstallen	Aantal geregistreerd per 1.000 inwoners	CBS	Diefstallen met en zonder geweld
4 Diefstal van fietsen	Aantal geregistreerd per 1.000 inwoners	CBS	Diefstallen met en zonder geweld
5 Gewelds- en seksuele misdrijven	Aantal geregistreerd per 1.000 inwoners	CBS	
6 Diefstal/inbraak uit woning	Aantal geregistreerd per 1.000 inwoners	CBS	
7 Vernieling en beschadiging	Aantal geregistreerd per 1.000 inwoners	CBS	
8 Burgerparticipatie in Veiligheid	Aantal deelnemers burgerparticipatie in Veiligheid	Eigen bron	Burgernet en Buurtpreventie (Exclusief WhatsApp-groepen)
9 Gemeentelijke crisisorganisatie conform deelplan bevolkingszorg	% aantal fte beschikbaar in crisisorganisatie	Eigen bron	

[¹] Gegevens indicatoren conform "waarstaatjegemeente.nl".

[²] Landelijk gemiddelde 2015.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Buurtonderzoek en wijkaanpak (sociale) veiligheid

Er wordt onderzoek gedaan naar de veiligheidsbeleving en er worden twee wijken uitgekozen voor een pilot wijkveiligheidsplan (**#participeren in veiligheid**). Daartoe wordt een plan van aanpak opgesteld. Het aantal **#buurtpreventieteams** wordt uitgebreid.

Versterken regie zorg en veiligheid

De relaties tussen zorgdomein en veiligheidsdomein worden versterkt. Er is regulier overleg tussen de opgave-teams zorg en veiligheid over cases, (beleids)ontwikkelingen en maatschappelijke trends. Samen met de partners (**#ketensamenwerking** en **#platform veiligheid**) worden de administratieve processen doorgelicht en zo nodig op elkaar aangepast om te voorkomen dat bewoners met een zorgvraag tussen de wal en het schip vallen.

Sluitend maken aanpak opvang verwarde personen

De keten voor deze doelgroep wordt in kaart gebracht. Daar waar nodig signaleren we knelpunten signaleren en lossen deze op. Opstellen en implementeren van het plan van aanpak verwarde personen binnen Rijswijk samen met de ketenpartners.

Hoarding ('verzamelwoede') en woningvervuiling

Bij signalering van hoarding of woningvervuiling samen met (maatschappelijke) partners de gevaarlijke situatie oplossen en mogelijk herhaling voorkomen. Samen met brandweer, GGD, bouw- en gemeentelijke handhaving en andere ketenpartners een samenhangend beleid rond hoarding en woningvervuiling opstellen.

Aanpak georganiseerde en ondermijnende criminaliteit

- Toetsen volgens wet bibob en andere ondermijning-belemmerende maatregelen inzetten bij vergunningverlening.
- Delen van signalen van ondermijning met ketenpartners (**#ketensamenwerking**).
- Houden van integrale handhavingsacties op bedrijventerreinen en gebieden met veel bedrijvigheid.
- **#Regionale ambities**: Samenwerken met het HEIT (Haags Economisch Interventie Team) en het RIEC (Regionaal Informatie- en Expertise Centrum) in een pilot in een nader te bepalen focusgebied in 2017.
- Inrichten coördinatiepunt veilig ondernemen voor een nader te bepalen focusgebied.
- Opleiden van Inspecteurs Openbaar Gebied (IOG) in herkennen van signalen van ondermijning in het straatbeeld.

Strategisch vergunningenbeleid met aansluitend handhavingsplan (2017 - 2018)

Bestuurlijke opdracht opstellen met plan van aanpak ontwikkeling vergunningenbeleid en handhavingsbeleid fysieke leefomgeving.
Uitwerken plan van aanpak tot gewenst beleid en handhavingsbeleid aanpassen aan nieuwe wetgeving en nieuw organisatie-model.

Cybersecurity en digitale criminaliteit

Quick win voor 2017/2018: onderzoek naar en ontwikkeling van publieksactiviteiten om cybercrime en digitale criminaliteit tegen te gaan, gericht op specifieke doelgroepen (**#zelfredzaamheid**).

Programma Openbare Orde en Veiligheid

Wat gaat het kosten?

Exploitatie (meerjarig): (bedragen x € 1.000)		Realisatie	Raming na wijziging				
Openbare Orde en Veiligheid		2016	2017	2018	2019	2020	2021
1100 Openbare orde en veiligheid	Lasten	348	1.375	1.388	1.287	1.287	1.287
	Baten	5	40	40	40	40	40
Saldo		-343	-1.335	-1.347	-1.247	-1.247	-1.247
1200 Brandweer	Lasten	4.223	4.400	4.732	4.389	4.385	4.403
	Baten	1					
Saldo		-4.222	-4.400	-4.732	-4.389	-4.385	-4.403
1201 Rampenbestrijding	Lasten	111	69	69	69	69	69
	Baten	5					
Saldo		-106	-69	-69	-69	-69	-69
Totaal Lasten		4.682	5.844	6.189	5.745	5.741	5.759
Totaal Baten		10	40	40	40	40	40
Saldo Openbare Orde en Veiligheid		-4.671	-5.804	-6.149	-5.705	-5.701	-5.719

Voor een toelichting op de belangrijkste mutaties tussen de verschillende jaren wordt verwezen naar de toelichting op de meerjarenbegroting 2018-2021 en de toelichting op verschillen begroting 2018 met voorgaand jaar.

	Jaar							
	2018	2019	2020	2021				
Investerings (bedragen x €1.000)	U	I	U	I	U	I	U	I
Openbare Orde en Veiligheid	40	40					40	
1200 Brandweer	40	40					40	
Vervangen brandkranen 2018	40							
Vervangen brandkranen 2019		40						
Vervangen brandkranen 2021							40	

Het programma Verkeer en Vervoer herbergt de volgende bestuurlijke opgaven:

Mobiliteit

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma & opgave

Het behouden en verbeteren van de bereikbaarheid, verkeersveiligheid en de leefbaarheid van de gemeente Rijswijk. Naast verkeersbeleid en beheer en onderhoud van de bestaande infrastructuur maken we samen met onze inwoners en andere belanghebbenden plannen voor het verkeer in de toekomst.

Doelstellingen

1. Wij stimuleren het gebruik van alternatieve vervoerswijzen anders dan de auto, door barrières weg te nemen en goede basisvoorzieningen, waaronder infrastructuur, te realiseren. Hiermee houden wij Rijswijk en de regio bereikbaar, leefbaar en veilig.
2. Wij zorgen ervoor dat het aantal verkeersslachtoffers in de stad minimaal blijft. Dit doen wij door onveilige verkeerssituaties aan te pakken en verkeerseducatie te stimuleren.
3. Het aantal personen dat binnen een redelijke reistijd met verschillende vervoerswijzen onze economische toplocaties kan bereiken neemt toe. Dit heeft geen negatieve effecten op de bereikbaarheid van die toplocaties en de omgeving.
4. Wij streven naar een toekomstbestendig en betaalbaar parkeerbeleid met een logische en eerlijke verdeling van de schaarse ruimte.
5. Wij vinden het belangrijk dat inwoners van Rijswijk voldoende keuzemogelijkheden hebben om te kunnen gaan waar zij willen ("iedereen doet mee")

Indicatoren

Indicator	Realisatie 2016	Streefwaarde 2017	2018	2019	2020	2021
1. Aantal meters geoptimaliseerde fietsroutes per jaar *	500 meter	500 meter	7.500 meter	500 meter	500 meter	500 meter
2. Aantal fietsers per jaar op ster- en hoofd fietsroutes **	13.000	13.610	13.746	13.883	14.022	14159
3. Aantal blackspots ***	0	0	0	0	0	0
4. Ziekenhuisopname na verkeersongeval met motorvoertuig	8,7%	6%	6%	5%	5%	5%
5. Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser	14	< 10	< 10	< 10	< 10	< 10
6. Parkeerdruk per woonwijk (%)****		Max.90%	Max.90%	Max.90%	Max.90%	Max 90%
7. Bereikbaarheid van economische toplocaties met vervoersmodaliteiten binnen een redelijke afstand/tijd *****	Ntb, indicator in ontwikkeling	Ntb met Metropool-regio gemeenten	Ntb met Metropool-regio gemeenten	Ntb met Metropool-regio gemeenten	Ntb met Metropool-regio gemeenten	Ntb met Metropool-regio gemeenten

* gemeentelijke meting op straat

** fietstellingen (Metropoolregio Rotterdam Den Haag), streefwaarde is bepaald aan de hand van tellingen op aantal hoofd routes (december 2015)

*** landelijke verkeersveiligheidsmonitor, blackspot: maximaal 10 verkeersongevallen per 5 jaar per kruispunt en/of wegvak

**** periodieke gemeentelijke parkeerdruk meting

***** nader te bepalen indicator en streefwaarde, opgepakt in samenwerking met Metropoolregio Rotterdam Den Haag (nieuwe indicator in Nederland)

Wat gaan wij daarvoor doen?

Rijswijk ligt strategisch in de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag en is goed bereikbaar. Dat willen we graag zo houden. We hebben te maken met een veranderende maatschappij. Daarom werken we samen met anderen aan oplossingen voor nieuwe uitdagingen, zodat onze stad bereikbaar en leefbaar blijft voor iedereen.

Wij gaan in 2018 door met het realiseren van **#goede fietsvoorzieningen**, waaronder veilige, comfortabele en directe fietsroutes. Waar mogelijk doen we dat samen met Provincie en Metropoolregio. Prioriteit hebben daarbij de vier routes die als steroutes en/of snelfietsroutes zijn aangemerkt in de Structuurvisie Mobiliteit. In dat kader staan voor 2018 op het programma het afronden van de fietsprojecten op de route Sir Winston Churchilllaan ("Romeinse Route", 1^e fase), de route Delftweg, de route Prinses Beatrixlaan tussen A4 en Generaal Spoorlaan en de route langs de Generaal Spoorlaan. Circa 10 km aan fietspad is dan geasfalteerd/voorzien van comfortklinkers en daardoor kunnen op een gemiddelde werkdag dagelijks zo'n 7.000 mensen prettiger fietsen. Bovendien wordt in 2018 gestart met de planvorming voor de integrale inrichting van de Steenlaan, het 2e deel van de Rembrandtkade en 2e fase van de Sir Winston Churchilllaan ("Romeinse Route"). Een integrale aanpak bevordert fietsgebruik, aantrekkelijkheid van de directe omgeving langs de route en biedt kansen om de boomstructuur duurzaam te onderhouden.

Barrières van water, spoor en wegen nemen we zoveel mogelijk weg, waardoor we de **#oversteekbaarheid verbeteren** en reistijden laten afnemen. In 2018 ronden we de aanpassing van een aantal oversteekplaatsen af, zodat voetgangers veiliger kunnen oversteken. Op basis van een globale Quickscan naar **#vervangen verkeerslichten door rotondes** wordt in 2018-2019 een detailuitwerking gemaakt van drie kruisingen die in de toekomst mogelijk door een rotonde zouden kunnen worden vervangen. De kruispunten Jozef Israëlslaan-Lindelaan, de Steenvoordelaan-Generaal Spoorlaan en Vrijenbanselaan-Patrijsweg, lijken daarvoor in aanmerking te komen.

Ter verbetering van de verkeersveiligheid zetten we onze inzet voor een verkeersveilige schoolomgeving voort. Tussen 2017-2020 zullen alle basisscholen, in samenwerking tussen school-ouders-kinderen-gemeente, voorzien zijn van schoolzones. Ook op andere plekken in de stad pakken we kleine knelpunten aan. Met bewonersorganisaties en op basis van meldingen inventariseren we kleine knelpunten in de gemeente. Waar mogelijk lossen we deze knelpunten op en komen we tegemoet aan **#Burgerinitiatieven**, zodat de kwaliteit en het gebruik van de leefomgeving verbetert.

De gehele reis is van belang, op herkomst- en bestemmingslocaties bieden wij daarom goede voorzieningen aan. Dit doen wij onder andere door een eerlijk en toekomstbestendig **#parkeerbeleid** te hanteren. In 2017 is het nieuwe parkeersysteem en parkeerbeleid ingevoerd. We monitoren de effecten en pakken voor zover mogelijk de knelpunten aan. Eind 2017 is de beleidsevaluatie gestart. In 2018 herijken we de parkeernormen, zodat deze beter aansluiten op trends in de mobiliteit en meer flexibele sturingsmogelijkheden bieden bij transformatie van gebouwen. Daarnaast investeren we in goede, veilige en voldoende fietsparkeervoorzieningen. In 2017/2018 staat uitbreiding van fietsparkeerplaatsen op het Piramideplein en in Oud Rijswijk gepland. Samen met de Metropoolregio en Prorail wordt een plan uitgewerkt voor uitbreiding van fietsparkeercapaciteit bij de stationsuitgang bij het Generaal Eisenhowerplein.

Binnen een duurzaam beleid van verkeer en vervoer vormt goed openbaar vervoer een belangrijke pijler. Eind 2017 is een nieuwe lijnvoering in het zuiden van Rijswijk gestart en het

gebruik ervan wordt gemeten. **#Goed openbaar vervoer** blijft een voorwaarde voor de verdere ontwikkeling van de stad en bevordert een goed vestigingsklimaat. We blijven ons daarom onverminderd inzetten op goede voorzieningen van openbaar vervoer en andere duurzame alternatieven. In 2018 wordt de laatste hand gelegd aan toegankelijke bushaltes (op het Generaal Eisenhowerplein bij het station). En wordt onderzocht of een extra halteplaats bij realisatie van 4-sporigheid haalbaar is. Station Rijswijk verdient bijzondere aandacht; we streven naar en willen investeren in een **#kwaliteitsimpuls voor het stationsgebied**. In 2017 zijn de eerste kleinschalige verbeteringen in het openbaar gebied zichtbaar geworden. In 2018 wordt verder gewerkt aan stedenbouwkundige/ruimtelijke planvorming voor lange termijn verbetering van de stationsuitgangen, het tunneldak en de verbindingen met In de Bogaard en Plaspoelpolder. In het verlengde hiervan ligt ook de eigendomssituatie van de stationshal op de onderhandelingstafel.

Onze economische toplocaties kunnen nog beter bereikbaar gemaakt worden voor verschillende vervoersmiddelen. We zetten in het bijzonder in op de Plaspoelpolder in verbinding met de andere toplocaties in de Metropoolregio: bijvoorbeeld **#openbaar vervoer** (maatwerk) van en naar Rotterdam The Hague airport, meer gebruik van station Rijswijk voor bedrijven, hun werknemers en bezoekers, en voldoende parkeergelegenheid. Rijswijk profileert zich als stad waar ruimte is voor innovatie zoals slimme verkeersregelsystemen en slimme voertuigen (Smart City, Smart Mobility, Big Data). Bij dergelijke nieuwe ontwikkelingen, regionaal of nationaal, wordt aansluiting gezocht.

De Prinses Beatrixlaan vervult een belangrijke regionale verkeersfunctie, maar dit betekent niet dat dit ten koste mag gaan van de leefbaarheid of de economische waarde van bijvoorbeeld winkelcentrum In de Bogaard. Wij zetten ons daarom in voor een **#duurzame toekomst van de Prinses Beatrixlaan**. Samen met de Metropoolregio en de gemeente Den Haag is in 2016 een proces gestart om te komen tot een gedragen en toekomstbestendige verkeersstructuur voor Rijswijk en Den Haag zuidwest. De opgave is niet zuiver verkeerskundig maar inmiddels een integraal ruimtelijke en kans gestuurde opgave. De Prinses Beatrixlaan en omgeving is net als het gebied rond In de Bogaard, Station en delen van de Plaspoelpolder onderhevig aan kansen en initiatieven voor verstedelijking. Deze gebieden vormen de uit te werken “stadsassen” (bron: Stadsvisie). Uiterlijk het vierde kwartaal 2018 wordt, in samenspraak met omgeving en Raad, een integrale visie op het gebied van de Prinses Beatrixlaan vastgesteld.

Programma Verkeer en Vervoer

Wat gaat het kosten?

Exploitatie (meerjarig): (bedragen x € 1.000)		Realisatie Raming na wijziging					
Verkeer en Vervoer		2016	2017	2018	2019	2020	2021
2100 Wegen, straten en pleinen	Lasten	6.302	6.004	5.429	5.750	5.994	6.096
	Baten	929	693	693	693	693	693
Saldo		-5.373	-5.311	-4.736	-5.057	-5.300	-5.403
2110 Verkeer	Lasten	1.140	1.256	1.356	1.364	1.380	1.388
	Baten	150	190	22	22	23	23
Saldo		-990	-1.067	-1.334	-1.342	-1.357	-1.365
2120 Openbaar vervoer	Lasten	105	307	256	204	130	130
	Baten	0	90	35	21		
Saldo		-105	-218	-221	-183	-130	-130
2140 Parkeren	Lasten	878	587	449	447	442	432
	Baten	1.368	1.392	1.251	1.251	1.251	1.251
Saldo		490	805	802	803	809	819
2400 Waterwegen	Lasten	851	901	785	868	880	887
	Baten	0					
Saldo		-851	-900	-784	-868	-880	-887
Totaal Lasten		9.276	9.055	8.274	8.633	8.826	8.934
Totaal Baten		2.447	2.364	2.001	1.987	1.967	1.967
Saldo Verkeer en Vervoer		-6.829	-6.690	-6.272	-6.646	-6.858	-6.966

Voor een toelichting op de belangrijkste mutaties tussen de verschillende jaren wordt verwezen naar de toelichting op de meerjarenbegroting 2018-2021 en de toelichting op verschillen begroting 2018 met voorgaand jaar.

Investerings (bedragen x €1.000)	Jaar		2019		2020		2021	
	2018		U	I	U	I	U	I
Verkeer en Vervoer	5.678	1.253	9.479	2.250	4.649	100	3.699	100
2100 Wegen, straten en pleinen	4.930	1.063	8.771	2.250	4.121	100	3.171	100
Fietspaden in asfalt 2018	200	100						
Fietspaden in asfalt 2019			200	100				
Fietspaden in asfalt 2020					200	100		
Fietspaden in asfalt 2021							200	100
Fietsroute RijswijkBuiten-Den Haag (sterroute 2)	500	250						
Fietsroute Romeinse Route (fase 2)			1.300					
Fietstunnel Spoor Den Haag-Rotterdam (RijswijkBuiten)			4.300	2.150				
Herstel asfaltwegen 2018	569							
Herstel asfaltwegen 2019			569					
Herstel asfaltwegen 2020					569			
Herstel asfaltwegen 2021							569	
Herstellen (duiker)bruggen 2018	115							
Herstellen (duiker)bruggen 2019			115					
Herstellen (duiker)bruggen 2020					115			
Herstellen (duiker)bruggen 2021							115	
Inrichting autotunnel Laan van 't Haantje					950			
Integrale herinrichting probleemstraten 2018	1.100							

	Jaar		2019		2020		2021	
	2018		2019		2020		2021	
Investerings (bedragen x €1.000)	U	I	U	I	U	I	U	I
Integrale herinrichting probleemstraten 2019			1.100					
Integrale herinrichting probleemstraten 2020					1.100			
Integrale herinrichting probleemstraten 2021							1.100	
Opwaarderen grote probleemstraten 2018	75							
Overlast bomen 2018	250							
Rotonde Diepenhorstlaan	1.269	630						
Rotondes in Rijswijk 2019			500					
Rotondes in Rijswijk 2020					500			
Rotondes in Rijswijk 2021							500	
Verkeersveilige schoolomgeving	165	83						
Vervanging armaturen 2018	171							
Vervanging armaturen 2019			171					
Vervanging armaturen 2020					171			
Vervanging armaturen 2021							171	
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2018	319							
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2019			319					
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2020					319			
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2021							319	
Vervanging lichtmasten 2018	197							
Vervanging lichtmasten 2019			197					
Vervanging lichtmasten 2020					197			
Vervanging lichtmasten 2021							197	
2110 Verkeer	480	190	440		260		260	
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2018 (20 jr)	320	190						
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2018 (40jr)	160							
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2019 (20 jr)			280					
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2019 (40jr)			160					
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2020 (20 jr)					100			
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2020 (40jr)					160			
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2021 (20 jr)							100	
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2021 (40jr)							160	
2400 Waterwegen	268		268		268		268	
Vervangen beschoeiingen 2018	268							
Vervangen beschoeiingen 2019			268					
Vervangen beschoeiingen 2020					268			
Vervangen beschoeiingen 2021							268	

Het programma Economie en Werken herbergt de volgende bestuurlijke opgave:

Vestigingsklimaat

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma & de opgave

Rijswijk is één van de economisch sterkste gemeenten uit de MRDH en heeft zich in de metropoolregio stevig gepositioneerd als doorgroeihub voor innovatief midden- en kleinbedrijf (MKB). Daarbij heeft Rijswijk samen met verschillende lokale en regionale partners gebouwd aan vitale en toekomstbestendige centrum- en werklocaties.

Doelstellingen

1. We consolideren en versterken het verdienvermogen van onze lokale economie en spelen een rol van betekenis in het versterken van de regionale economie.
2. We blijven continu bouwen aan een optimaal vestigings- en investeringsklimaat voor bedrijven en in het bijzonder (innovatieve) MKB-bedrijven.
3. We (her)ontwikkelen samen met private partners vitale en aantrekkelijke werklocaties en winkel- en voorzieningencentra, die aansluiten bij de vraag- en aanbodontwikkelingen van de markt en versterken daarmee het gewenste vestigingsklimaat.
4. We ontwikkelen samen met Werk en Onderwijs een Rode Loper voor bedrijven. Daarmee zetten we extra in op acquisitie van nieuwe bedrijven en behoud van bestaande ondernemers.

Indicatoren

Indicator	Realisatie 2016	Streefwaarde 2017	2018	2019	2020	2021
1. Vestigingen (van bedrijven)						
a) Totaal per 1000 inw. 15-64	135,9	+0.2%	+0.2%	+0.2%	+0.2%	+0.2%
b) Totaal	4190	+0.2%	+0.2%	+0.2%	+0.2%	+0.2%
c) 10-50 werknemers (kleinbedrijf)	364	+0.2%	+0.2%	+0.2%	+0.2%	+0.2%
d) 50-250 werknemers (middenbedrijf)	87	+0.2%	+0.2%	+0.2%	+0.2%	+0.2%
2. Werkgelegenheid (aantal banen)						
a) Totaal per 1000 inw. 15-64	1.093,6	+0.3%	+0.5%	+0.5%	+0.7%	+0.7%
b) Totaal	33.730	+0.3%	+0.5%	+0.5%	+0.7%	+0.7%
c) In kleinbedrijf (10-50 werknemers)	6.758	+0.3%	+0.5%	+0.5%	+0.7%	+0.7%
d) In middenbedrijf (50-250 werknemers)	8.884	+0.3%	+0.5%	+0.5%	+0.7%	+0.7%
3. Bruto Gemeentelijk Product	40,1*	+0%	+0%	+0%	+0%	+0%
4. Waardering ondernemers (score 1-10)						

Indicator	Realisatie 2016	Streefwaarde 2017	2018	2019	2020	2021
a) Vestigingsklimaat	6,3					7
b) Ondernemersklimaat	6,43					7

1. bron: waarstaatjegemeente.nl
2. * Dit cijfer is voor het jaar 2013

Wat gaan wij daarvoor doen?

Opgave In de Bogaard en Omgeving/ Oud Rijswijk

#Stadsvisie, #gebiedsvisie in de Bogaard, #stimuleren van het vestigingsklimaat, de #kwaliteit van de openbare ruimte, en in #citymarketing.

We hebben zowel in de Stadsvisie als de gebiedsvisie In de Bogaard en omgeving, samen met de stad de ambitie neergezet om het gebied In de Bogaard en omgeving te transformeren van een retailgebied naar een prettig verblijfs- en winkelgebied (met een centrumkarakter). Een gebied met ruimte voor winkels, horeca, groen, ontspanning en wonen. Om deze ambities vorm te geven, investeren de eigenaren, ondernemers en de gemeente in dit gebied.

Kwaliteitsimpuls openbaar gebied

Om de ambities waar te maken is investeren in het openbaar gebied noodzakelijk. Een aantal quick wins zijn al zichtbaar in het gebied, zoals het plaatsen van zitbanken op het Bomenplein en ruimte voor terrassen.

In de loop van 2018 gaan we aan de slag met het Bogaardplein. De planvorming hiervoor is reeds gestart in 2017. Het dient een echte transformatie te worden. Denk daarbij aan meer groen en zitplekken, een landmark in de vorm van een kunstwerk of een ander attractief, groot element en aantrekkelijke verlichting. Dit alles om het grote open plein te veranderen in een prettiger verblijfsgebied voor jong en oud. De geraamde benodigde bedragen zijn opgenomen in het investeringsplan en zijn gebaseerd op plan-economische rekenmodellen. Voor een nadere invulling is ruimte door een participatieproces met gebruikers, eigenaren en inwoners. Dit als vervolg op het proces dat is ingezet tijdens zowel de Stadsvisie als de gebiedsvisie.

Voor Oud Rijswijk is in 2017 een aantal ingrepen gerealiseerd ter verbetering van de kwaliteit van de openbare ruimte. Waaronder nieuwe bestrating op de hoek Steenlaan/ Schoolstraat en entreeborden. In 2018 zullen in verder overleg met de winkeliers een aantal andere verbeteringen worden aangepakt.

Als impuls voor de aantrekkelijkheid van Oud Rijswijk en winkelcentrum In de Bogaard en het versterken van het vestigingsklimaat, wordt het tarief van de precario op terrassen en uitstallingen op nul gezet.

Centrummanagement winkelgebieden

Afgelopen jaren heeft de gemeente Rijswijk financieel bijgedragen aan het centrummanagement voor de winkelgebieden. De kosten worden gedeeld met eigenaren en ondernemers. Vanaf 2018 is er voor een aantal jaar budget opgenomen om deze inzet voort te zetten. Men is tevreden over het centrummanagement in het winkelgebied Oud Rijswijk en het zal daarom worden gecontinueerd. Voor het winkelgebied In de Bogaard is inmiddels een nieuwe centrummanager aangenomen (in opdracht van 3 partijen).

Parkeren

Om te kunnen concurreren met andere winkelgebieden bestaat er onder de verschillende gebiedspartijen de wens om het huidige parkeerbeleid voor In de Bogaard opnieuw te bezien. Dit tegen het licht van de ontwikkelingen in het gebied zelf en de concurrerende locaties in de regio. De gemeente heeft hierin een verbindende rol en zal om te beginnen de partijen samenbrengen en de mogelijkheden verkennen. Mogelijk vraagt dit in de komende jaren om een investering. Dit zal blijken uit een lopend onderzoek waarin de mogelijkheden worden onderzocht. Dit wordt uitgevoerd door een externe partij in opdracht van de vastgoedeigenaren, de winkeliers en de gemeente.

Transformaties

De transformatie van het voormalige belastingkantoor naar woningen is inmiddels van start gegaan, terwijl de voorbereiding voor de 1e fase van het voormalige HBG-terrein loopt. De planologische procedures gaan van start en lopen waarschijnlijk door tot in 2018. Sinds enige tijd wordt ook de mogelijkheid van transformatie van het WCT-gebouw verkend. In de loop van 2018 wordt hier meer over bekend. Over de Terp en de Sterpassage zijn de gedachten nog niet uitgekristalliseerd bij de eigenaren. Naar verwachting ontstaat daar het komende jaar enige verandering in.

Opgave Plaspoelpolder en Bedrijventerreinen

#gebiedsvisie Plaspoelpolder, #stimuleren vestigingsklimaat, #Stadsvisie, #kwaliteit openbare ruimte, #citymarketing

We hebben zowel in de Stadsvisie als de Toekomstvisie Plaspoelpolder samen met de stad de ambitie neergezet dat we het gebied de Plaspoelpolder laten transformeren tot een aantrekkelijk en veelkleurig werklandschap. Minder leegstand door te investeren in het vestigingsklimaat en in transformaties; maar als gemeente vooral door te investeren in het groen en duurzaamheid. Meer menging met wonen aan de randen van het gebied en meer menging met andere functies in het grootste deel van de PPP. De inzet is vooral ruimte geven aan private partijen, zodat zij kunnen investeren. Maar om de ambities waar te maken vraagt het ook extra inzet vanuit de gemeente Rijswijk.

Ontwikkeling van de Plaspoelpolder

In 2017 en de jaren daarvoor zijn we gestart met de PPP beter op de markt te zetten. En daar zullen we in 2018 en de jaren daarna zeker mee doorgaan. Het gaat om het faciliteren en stimuleren van de ontwikkeling van de Plaspoelpolder in algemene zin, maar ook in concrete zin door het faciliteren en stimuleren van transformaties en sloop- en nieuwbouwlocaties. Ook gebeurt dit door gebiedsmarketing en promotie. Het laat zich aanzien dat vooral rond het Havengebied functiemenging kansrijk is (ook woningen) en dat daar een eerste uitwerking slag kan worden gemaakt.

Kwaliteitsimpuls en verduurzaming en vergroening Plaspoelpolder

We geven uitvoering aan de ambities zoals verwoord in de **#duurzaamheidsagenda2020, de #economische visie, de #Stadsvisie, de #toekomstvisie Plaspoelpolder** en het collegewerkprogramma. In 2018 wordt het vernieuwen en vergroenen van de entree aan de Diepenhorstlaan afgerond. Dit is gedekt vanuit budget voor **#vergroening en verkleuring van Rijswijk**. Aan een grote impuls voor het zogenaamde groene Assenkruis wordt het komende jaar gewerkt, samen met de aanleg van een rotonde op de kruising Diepenhorstlaan/Verrijn Stuartlaan.

MRDH

Automatisch Vervoer op de Last Mile

Er is een projectplan Automatisch Vervoer op de Last Mile (AVLM) opgesteld. De MRDH voert momenteel in samenwerking met gemeenten een onderzoek uit naar de bereikbaarheid van economische toplocaties, waaronder de Plaspoelpolder. AVLM wordt meegewogen als middel

om eventuele knelpunten in de bereikbaarheid op te lossen of verbeteringen in de bereikbaarheid te realiseren. Om een goede afweging te kunnen maken is meer informatie, waaronder uit een haalbaarheidsstudie, nodig. De gemeente Rijswijk trekt hierin met de gemeenten Den Haag (Binckhorst) en Leidschendam-Voorburg (The mall of the Netherlands) op en is partner in het "field lab" in de MRDH. AVL M is onderdeel van het regionale investeringsprogramma van de MRDH.

Kantoren onderzoek

De provincie Zuid Holland doet momenteel onderzoeken op het gebied van de bedrijfsterreinen en kantorenlocaties. Deze onderzoeken zullen in de toekomst invloed hebben op de (lokale) behoeftes en richten zich op aanbod, leegstand, energielabeling, toekomstbestendigheid etc.. Om aan de daartoe gevraagde gegevens te komen en onze eigen informatiepositie sterk te houden moeten de cijfers verzameld worden.

"De Rode Loper"- acquisitie en accountmanagement

Betere dienstverlening aan bedrijven

De gemeentelijke acquisitie en accountmanagement van bedrijven is van oudsher sterk ingestoken vanuit economie. De omgeving is echter veranderd, de gemeente heeft er nieuwe taken bij gekregen op gebied van onderwijs en werk. Hierdoor is eveneens op deze gebieden een intensieve samenwerking met bedrijven nodig. In de nieuwe acquisitie aanpak wordt een nieuwe integrale aanpak voorgesteld die oog heeft voor de overlap tussen de opgaven en zodoende zorgt voor een betere dienstverlening aan bedrijven. **#vraaggerichte dienstverlening, #stimuleren vestigingsklimaat.** Eind 2017 is De Rode Loper uitgewerkt tot een uitvoeringsprogramma met een focus op het eerste jaar (2018). Deze aanpak vergt een grotere inzet.

Wat gaat het kosten?

Exploitatie (meerjarig): (bedragen x € 1.000)		Realisatie	Raming na wijziging				
Economie en Werken		2016	2017	2018	2019	2020	2021
3100 Economische aangelegenheden	Lasten	890	852	817	816	766	831
	Baten	192	204	179	179	179	179
Saldo		-698	-648	-638	-638	-587	-653
3300 Nutsbedrijven	Lasten	0					
	Baten	1.745	1.780	1.780	1.780	1.780	1.780
Saldo		1.745	1.780	1.780	1.780	1.780	1.780
Totaal Lasten		890	852	817	816	766	831
Totaal Baten		1.937	1.985	1.959	1.959	1.959	1.959
Saldo Economie en Werken		1.047	1.133	1.142	1.143	1.193	1.127

Voor een toelichting op de belangrijkste mutaties tussen de verschillende jaren wordt verwezen naar de toelichting op de meerjarenbegroting 2018-2021 en de toelichting op verschillen begroting 2018 met voorgaand jaar.

	Jaar			
	2018	2019	2020	2021
Investerings (bedragen x €1.000)	U	I	U	I
Economie en Werken			600	
3100 Economische aangelegenheden			600	
Verbeteren straatbeeld Treubstraat fase 3			600	

Bijlage: Toelichting indicatoren en prognoses

Indicatoren 1. vestigingen, 2. werkgelegenheid en 3. Bruto Gemeentelijk Product vormen een thermometer van de ontwikkeling van de Rijswijkse economie. Deze indicatoren, hoe wezenlijk ook, zijn van veel factoren (o.a. markt, concurrentie, sector) afhankelijk. Het is complex om dergelijke indicatoren op het niveau van Rijswijk 'smart' te voorspellen c.q. te beïnvloeden. Op basis van beschikbare cijfers uit het verleden (historische trend) en heden (prognose) kan een indicatieve trend worden afgeleid en is tot een inschatting gekomen van een groeicijfer voor de komende jaren. De daadwerkelijke waarde van deze indicatoren zal met terugwerkende kracht (meestal in het eerste kwartaal) na ieder kalenderjaar beschikbaar komen.

Groeicijfer vestigingen:

Er was voor de periode 2015-2019 van een gemiddelde jaarlijkse groei van 0,2% uitgegaan. In 2015 is het aantal vestigingen met 5,2% gegroeid en in 2016 met 5,5% (LISA 2016 - Bewerking ABF Research). Ter vergelijking met de groeicijfers van Nederland en Provincie Zuid-Holland, zie hieronder:

Gerealiseerde groei aantal vestigingen in 2016:

Nederland	4%
Provincie Zuid-Holland	8,7%
Gemeente Rijswijk	5,5%

Gemiddelde jaarlijkse groei aantal vestigingen per jaar in periode 2015-2016:

Nederland	3,7%
Provincie Zuid-Holland	6,8%
Gemeente Rijswijk	5,4%

Groeicijfer werkgelegenheid

In de afgelopen jaren was sprake van een negatieve groei op de schaal van Nederland, Zuid-Holland en Rijswijk (het aantal banen nam jaarlijks af). Met het herstel van de Nederlandse economie, zijn de groeiverwachtingen voor Nederland, Haaglanden voor de komende jaren positief (verwachte groei werkgelegenheid Nederland 2017-2020 = 0,5%). Aangezien de werkgelegenheid in de afgelopen jaren in Rijswijk sneller daalde, was voor Rijswijk uitgegaan van een gematigde en geleidelijke groei van 0,3% in 2015/2016 en 0,5% in 2017/2018 en 0,7% in 2019. Hieronder zijn de cijfers voor de gerealiseerde ontwikkeling te zien.

Hoewel er een negatieve ontwikkeling in aantal banen heeft plaatsgevonden, is het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 tot en met 64 jaar in Rijswijk (1.093,6) hoger dan het gemiddelde (846,5) in de groep gemeenten met een vergelijkbaar inwoneraantal. Bovendien heeft het aantal vestigingen in Rijswijk zich wel positief ontwikkeld.

Gerealiseerde ontwikkeling aantal banen in jaar 2015:

Nederland	0,4%
Provincie Zuid-Holland	0,6%
Gemeente Rijswijk	0,2%

Gerealiseerde ontwikkeling aantal banen in jaar 2016:

Nederland	1,1%
Provincie Zuid-Holland	1,9%
Gemeente Rijswijk	- 0,4%

Gerealiseerde gemiddelde ontwikkeling aantal banen per jaar periode 2015-2016:

Nederland	0,75%
Zuid-Holland	1,25%
Gemeente Rijswijk	- 0,3%

Groeicijfer Bruto Gemeentelijk Product

Het Bruto Gemeentelijk Product is berekend op basis van een economisch model van KING (peiljaar 2013). In 2013 was het bruto gemeentelijk product 40,1; het BGP drukt de omvang uit van de lokale economie; de toegevoegde waarde van alle economische activiteiten gedeeld door het aantal inwoners in de gemeente Rijswijk. De gemeente Rijswijk heeft een relatief zeer sterk BGP op het niveau van de voormalige regio Haaglanden, Provincie Zuid-Holland en Nederland. Gezien het voorzichtige herstel van de landelijke economie, de concurrentie met andere gemeenten en regio's is indicatief uitgegaan van een verwachte meerjarige gematigde groei van het BGP tot 2019. De laatste maanden van 2017 zijn er echter tekenen van economisch herstel en zelfs groei, waardoor deze aannames waarschijnlijk positief zullen worden beïnvloed.

Waardering ondernemers

De laatste indicator heeft betrekking op de waardering van het Rijswijkse vestigings- en ondernemersklimaat. In 2016 is gestart met een nulmeting, die vervolgens één keer per twee jaar wordt herhaald. Aan het Rijswijkse bedrijfsleven wordt middels een steekproef een vragenlijst voorgelegd (de ondernemerspeiling van Kwaliteitsinstituut Nederlandse Gemeenten (KING), op basis waarvan 5 onderwerpen met betrekking tot het vestigings- en ondernemersklimaat beoordeeld worden: (digitale) dienstverlening, lokale regel- en lastendruk, relatie ondernemer-gemeente, economisch beleid en vestigingsklimaat. Met de uitkomsten kunnen gericht verbeteracties worden ingezet. Door deze meting periodiek uit te voeren wordt daarmee niet alleen de kwaliteit van de dienstverlening, maar ook de inspanningen om deze dienstverlening te verbeteren, inzichtelijk gemaakt. De definities van de twee indicatoren zijn:

- Vestigingsklimaat: aantrekkelijkheid van de gemeente voor ondernemingen.
- Ondernemersklimaat: lokale omstandigheden die van invloed zijn op het gevoel dat een ondernemer heeft ten aanzien van zijn gemeente als economische vestigingsplaats.

Met de uitvoering van de metingen worden de waarden van vestigingsklimaat en ondernemersklimaat in beeld gebracht. De verwachting is dat door het uitvoeren van verbeteracties de waardering van het klimaat om te ondernemen en te vestigen zal groeien.

Bronnen

- Waar staat je Gemeente (KING)
- LISA 2016 - Bewerking ABF Research, Gemeente Rijswijk in cijfers

Het programma Onderwijs herbergt (onderdelen van) de volgende bestuurlijke opgaven:

Jeugd en Onderwijs

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma & opgave

De jeugdige staat centraal. Hiervan uitgaande ervaren de gemeente Rijswijk en betrokken personen, partijen en instellingen een gezamenlijke verantwoordelijkheid om een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling en het laten opgroeien van alle jeugdigen in Rijswijk tot verantwoordelijke, zelfstandige, zelfredzame en maatschappelijk betrokken volwassenen. Waar nodig is er ondersteuning, niemand wordt aan zijn lot overgelaten en iedereen krijgt een kans in de Rijswijkse samenleving. Voor alle jeugdigen betekent dit dat er een passend aanbod is als het gaat om participatie, welbevinden, de persoonlijke ontwikkeling, educatie en preventie.

Doelstellingen

1. **Participatie:** Jeugdigen en hun ouders nemen binnen hun mogelijkheden vrijwillig deel aan de Rijswijkse samenleving. Zij geven hun eigen leefwereld vorm. Wij geven jeugdigen en hun ouders de ruimte en gelegenheid om deel te nemen.
2. **Welbevinden:** Door gezamenlijke inzet realiseren we een efficiënte, effectieve, sluitende, laagdrempelige, op elkaar afgestemde en vraaggerichte opvoedings- en ontwikkelingsondersteuning aan ouders en hun jeugdigen in de leeftijd van 0-6 jaar. Dit sluit vervolgens aan op het aanbod voor jeugdigen van 6 jaar en ouder. De toeleiding is afgesproken en afgestemd.
3. **Persoonlijke ontwikkeling:** Jeugdigen ontwikkelen zich breed en ontdekken hun talenten. Hiervoor nemen ze deel aan activiteiten en/of zijn ze lid van een vereniging. Een activiteit kan zijn het volgen van onderwijs of meedoen op de kinderopvang. Activiteiten kunnen in georganiseerd verband plaatsvinden, maar ook thuis en ze kunnen structureel van aard zijn maar ook tijdelijk ontstaan vanuit een hype.
4. **Educatie:** Iedere in Rijswijk wonende jeugdige heeft recht op onderwijs en behaalt een startkwalificatie. De kwaliteit van het basis- en voortgezet onderwijs is minimaal voldoende op grond van het toetsingskader van de inspectie. Er zijn geen thuiszitters of voortijdig schoolverlaters. Er is een goede aansluiting met het bedrijfsleven en er is voldoende aanbod van stageplekken.
5. **Preventie:** Er zijn voldoende 'signaleerders' met kennis van de sociale kaart. Jeugdigen en ouders die extra aandacht nodig hebben, krijgen dat zo vroeg mogelijk. Voor alle jeugdigen en hun ouders die hier behoefte aan hebben, is er laagdrempelig informatie en advies beschikbaar. Ook is opvoedingsondersteuning beschikbaar.

Indicatoren

Indicator op basis van de doelstellingen van de Kadernota Jeugd & Onderwijs	Realisatie 2016	Streef waarde 2017	2018	2019	2020	2021
a) Kwaliteit VVE	V	V	V	nmb	nmb	nmb
b) Score JGZ-monitor	V	V	V	V	V	V
c) Score GGD-Monitor	V	V	V	V	V	V
d) Bereik activiteiten combinatiefuncties	60%	65%	65%	65%	65%	
e) Activiteiten/verenigingen	Geen cijfers	80%	80%	80%	80%	
Vanaf schooljaar 2017/2018: - aantal gezamenlijke impuls aanvragen (school, sport, welzijn, cultuur) - behaald resultaat als onderdeel impuls aanvraag		5 80%	7 85%	9 90%	nmb	nmb
f) Absoluut verzuim	1	≤ 1	≤ 1	≤ 1	≤ 1	≤ 1
g) Relatief verzuim	102	≤ 102	≤ 102	≤ 102	≤ 102	≤ 102
h) Voortijdig schoolverlaters (VSV'ers)	1,85 %	≤1,85%	≤1,85%	≤1,85%	≤ 1,85%	≤1,85%
i) Aantal terug begeleidde VSV'ers neemt toe	nvt	> dan 2016	> dan 2017	> dan 2018	> dan 2019	> dan 2020
j) Kinderen in Tel	V	=	=	=	=	=
Onderwijshuisvesting						
a) Daar waar de gemeente bouwheer is, voldoen de gebouwen aan de normen frisse scholen B.	5	7	8	8	8	8
b) De schoolgebouwen worden efficiënt gebruikt en daarmee is de leegstand minimaal	10	<10	<10	<10	<10	<10

Toelichting indicatoren

- a. In het Kwaliteitskader VVE is opgenomen dat de gemeente Rijswijk jaarlijks een procesevaluatie en monitor houdt. Voor de evaluatie en monitoring zijn met betrokken partners afspraken gemaakt over aanlevering van rapportages door de invulling van een matrix en evaluatieformulieren. De procesevaluatie sluit aan op de door de

Inspectie van het Onderwijs uitgevoerde evaluaties. De uitkomst van deze evaluatie en monitor wordt ter bespreking voorgelegd aan de betrokken partners. De score is 1 (onvoldoende), 2 (redelijk), 3 (voldoende) of 4 (uitmuntend). De score uitmuntend is slechts op onderdelen realistisch. Een score voldoende is acceptabel. Vanaf 2019 zijn nieuwe beleidsafspraken vanuit de rijksoverheid. De inzet van middelen wordt dan pas bekend en zullen ook de afspraken in Rijswijk vastgelegd kunnen worden (vandaar nog niet bekend, nnb).

- b. Jaarlijks voert Stichting Jeugdgezondheidszorg een monitor en evaluatie uit waaruit de behoefte aan ondersteuning bij opvoeden en opgroeien en de gegeven ondersteuning blijkt. Op grond van de uitkomst van deze monitor vindt bijstelling van het aanbod plaats. De score per onderdeel moet voldoende zijn.
- c. Tweejaarlijks voert de GGD een monitor uit waaruit de lokale behoefte aan ondersteuning in het algemeen rondom zorg en begeleiding blijkt. Op grond van de uitkomst vindt bijstelling van het aanbod plaats. De score moet voldoende zijn.
- d. De inzet van de combinatiefunctionarissen start in schooljaar 2017/2018 als impulsregeling met intensieve samenwerking met en tussen partners, vooral gericht op de brede scholen. Evaluatie van de mate van tevredenheid over de regeling is onderdeel van de aanvraag en vindt minimaal aan het einde van een aanvraagperiode plaats. De eerder gekozen indicator 'deelname' is niet langer van toepassing. Het streven is in 2017 een start met ten minste 5 samenwerkingsverbanden oplopend naar 9 in 2019. In 2019 vindt herziening plaats. De resultaten zijn afhankelijk van de impuls aanvraag, en daarom ook onderdeel van de monitoring aan het eind van een aanvraagperiode.

De deelname aan activiteiten van de combinatiefunctionarissen in het totale programma Ontdekkers was in in schooljaar 2015/2016 gemiddeld over Rijswijk 60%. Het streven is om deze score vanaf het schooljaar 2016/2017 naar 65% te krijgen, de evaluatie volgt nog.

- e. Uit het Klant Tevredenheidsonderzoek 2015/2016 van de Ontdekkers blijkt dat gemiddeld 67% van de deelnemers lid is van een club en/of vereniging. Met het Ontdekkersaanbod zijn procentueel meer kinderen bereikt die nog geen lid zijn van een club of vereniging ten opzichte van het jaar ervoor. Het uitgangspunt is dat 80% van jeugdigen deel neemt aan, ofwel losse activiteiten, ofwel lid is van een vereniging.
- f. Deze gegevens zijn afkomstig van Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO). Dit cijfer geeft het aantal leerlingen aan dat niet staat ingeschreven op een school of onderwijsinstelling.
- g. Deze gegevens zijn afkomstig van DUO. Dit cijfer geeft het aantal ingeschreven leerlingen van een school die deze niet of niet geregeld bezoekt
- h. Deze gegevens zijn afkomstig van DUO. Een voortijdig schoolverlater is een jongere in de leeftijd van 12 tot 23 jaar die zonder startkwalificatie (minimaal MBO2, Havo of VWO diploma) het onderwijs verlaten. De hier genoemde percentages hebben betrekking op de groep VSV'ers in de leeftijd van 18 tot 23 jaar.
- i. De input is afkomstig uit de leerlingenadministratie, elk jaar is een vergelijking met vorig jaar mogelijk. Streven is het aantal terug begeleide voortijdig schoolverlaters (in de leeftijd van 18-23 jaar) te verhogen.
- j. Kinderen in Tel is een onderzoek dat sinds 2006 de situatie van kinderen in kaart brengt aan de hand van indicatoren die zijn gebaseerd op het VN-Kinderrechtenverdrag. Kinderen in Tel presenteert data over het welzijn van kinderen en jongeren in Nederland op provinciaal, gemeentelijk en wijkniveau. Het streven is dat de

percentages voor Rijswijk beter zijn dan in 2014. De best scorende gemeente krijgt rangorde 390 en de minst scorende rangorde 1. Uit de nieuwe cijfers blijkt dat Gemeente Rijswijk van plaats 28 in de ranking naar rangorde plaats 39 is gestegen.

Onderwijshuisvesting/Brede scholen

- a. In 2017 is de gemeente bouwheer van Kindcentrum BuitenRijck. Met ingang van 2018 wordt deze school in gebruik genomen. Per 5 maart 2018 (na de voorjaarsvakantie) start de 2e school in RijswijkBuiten in de leegkomende semi-permanente lokalen van Kindcentrum BuitenRijck. De planning is om in 2018 te beginnen met de permanente bouw voor deze school in Parkrijk. In 2018 wordt eveneens een begin gemaakt met de nieuwbouw van de brede school in het Rembrandtkwartier. Hierin worden 3 scholen gehuisvest.

De financiële normering zoals opgenomen in onze 'Verordeningvoorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Rijswijk 2015' is niet aangepast aan de ontwikkelingen van nieuwe onderwijsconcepten en de aantrekkend prijzen in de bouwsector als gevolg van de groeiende economie. Om in de toekomst duurzame onderwijshuisvesting (nieuwbouw, uitbreiding of aanpassing) te kunnen blijven realiseren die voldoet aan de hedendaagse onderwijsconcepten, is discussie over de van toepassing zijnde financiële normering t.z.t. nodig.

- b. Op basis van de prognose van het aantal groepen beoordelen we of er te veel (+), te weinig (-) of voldoende onderwijshuisvesting (=) in Rijswijk is. Voor 2017 is er een daling van leegstaande lokalen te zien. Basisschool Het Zonnelicht is opgeheven en het leegkomende schoolgebouw wordt overgedragen aan Stichting Kronenburgh ten behoeve van de huisvesting van basisschool Kronenburgh. Hiermee is de leegstand in dit gebouw opgeheven.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Van doelstelling naar uitvoering

In de in juni 2017 vastgestelde kadernota staat kort omschreven wat we tot 2020 gaan doen om onze doelstellingen te realiseren. Begin 2018 werken we toe naar een nieuwe uitvoeringsagenda gezamenlijk met de partners. De uitvoeringsagenda besteedt aandacht aan hoe we dit alles willen bereiken en wat dan de rol van de gemeente Rijswijk en die van de partners is. Naast een gedragen visie is bij de uitvoering ook aandacht vanuit alle betrokken partners voor een goede en evenwichtige verdeling van verantwoordelijkheden en taken.

Participatie bereiken we door:

- aanbod van divers, laagdrempelig aanbod van kinder- en jongerenactiviteiten;
- inzicht in vragen, behoeften, belevingen en oplossingen van jeugdigen zelf;
- voldoende speel- en ontmoetingsplekken;
- zelfstandige en veilige verkeersparticipatie;
- het monitoren van behoeften van jeugdigen;
- zowel bij subsidies als bij concrete projecten jeugdparticipatie als voorwaarde te stellen.

Welbevinden bereiken we door:

- het signaleren en begeleiden van jeugdigen met een dreigende (ontwikkelings-)achterstand naar onder andere voor- en vroegschoolse educatie;
- het beschikbaar stellen van een breed informatie- en adviesaanbod voor ouders en jeugdigen op het gebied van opvoedings- en ontwikkelingsondersteuning;
- het in elke wijk realiseren van een veilige plek voor jeugdigen om op te groeien en goed voorbereid naar de basisschool te gaan.

Persoonlijke ontwikkeling bereiken we door:

- het aanbieden van een aanbod op en naast school, waarmee jeugdigen hun interesses kunnen verbreden en/of intensiveren
- leerlingen specifiek kennis te laten maken met sport, kunst & cultuur en natuur & milieu;
- het inrichten van een impulsregeling *Brede Ontwikkeling* voor het coördineren en realiseren van activiteiten voor de jeugdigen

Educatie bereiken we door:

- het bieden van een veilige leeromgeving, waarbij aandacht is voor het veilig opgroeien van jeugdigen, zowel op school als thuis;
- het streven dat alle jeugdigen en volwassenen de Nederlandse taal beheersen op tenminste niveau 2F, de landelijke norm voor het verkrijgen van een startkwalificatie;
- het handhaven van de leerplicht en voortijdig schoolverlaten, of -uitval tot een minimum te beperken;
- passend onderwijs te borgen binnen het meldprotocol verzuim en schooluitval regio Haaglanden;
- het aantal thuiszitters te verlagen in samenwerking met de samenwerkingsverbanden.
- alle jeugdigen een startkwalificatie te laten behalen of in het geval van de PRO en VSO leerlingen een uitstroom te realiseren naar werk, een vervolgopleiding of dagbesteding. Verbinding tussen onderwijs en arbeidsmarkt heeft speciale aandacht zo is Rijswijk bijvoorbeeld actief in het RPA (Regionaal Platform Arbeidsmarkt);
- het borgen van een doorgaande lijn tussen de onderwijsvoorzieningen met extra aandacht voor de kwetsbare overgangen in de schoolcarrière;
- jeugdigen te informeren over en voor te bereiden op de vraag vanuit de arbeidsmarkt;
- inhoud van de opleidingen goed aan te laten sluiten bij de vraag vanuit bedrijfsleven;
- prioriteit te vragen bij onze partners voor het vraagstuk betreffende het dreigende lerarentekort;
- In navolging van Gemeente Den Haag, wordt ook in Rijswijk met de schoolbesturen, -directeuren en ouders een nieuwe, eenduidige en meer overzichtelijke methode rondom de aanmeldingsprocedure bij scholen vallend onder primair onderwijs nader bekeken en indien gewenst toegepast.

Preventie bereiken we door:

- ons te richten op universele en selectieve preventie;
- via het CJG een laagdrempelige toegang te bieden voor ouders, jeugdigen en professionals met vragen over opvoeden en opgroeien.
- binnen het jeugdbeleid vorm te geven aan licht pedagogische hulp en zorgcoördinatie;
- via het schoolmaatschappelijk werk de interne zorgteams te versterken en ondersteunen, zodat eventuele problemen vroegtijdig en daadkrachtig worden aangepakt;
- het realiseren van een samenhangend en sluitend stelsel van voorzieningen waarin vroegtijdig signaleren en een preventieve aanpak structureel geborgd zijn.

#Taalvaardigheid

We werken samen met de scholen en kinderopvang zodat jeugdigen met voldoende bagage hun schoolloopbaan starten en afronden. Dat betekent dat ze in het bezit zijn van een startkwalificatie, maar ook al vroegtijdig en blijvend zijn gestimuleerd in taalontwikkeling. Daarom maken we samen met de partners - onder meer het basisonderwijs, kinderopvang en bibliotheek - afspraken om de taalvaardigheid al vanaf jonge leeftijd te vergroten. We werken hierbij in een taalketenoverleg samen verder aan ons nieuw actieplan Taal in Rijswijk. Het actieplan beschrijft op welke wijze we stimuleren dat Rijswijkers van elke leeftijd een achterstand in hun taalontwikkeling kunnen voorkomen of inlopen en hoe we deze instrumenten met elkaar verbinden.

#Jeugdparticipatie

We hebben blijvende aandacht voor het betrekken van jeugdigen door maatschappelijke organisaties en instellingen. We waarborgen voldoende (veilige) voorzieningen om buiten te spelen, te ontmoeten, te sporten en in aanraking te komen met de natuur (openbare speelplekken, speeltuinen, kinderboerderij, natuurtuin, schooltuin). De aandacht ligt met name op de participatie en de rechten van kinderen. Met de jeugdambassadeurs geven we ook in

2017/2018 een krachtig vervolg op onze extra inzet op jeugdparticipatie. De tweede Raad van Jeugdambassadeurs is in maart 2017 geïnstalleerd. Onder begeleiding van de Kinderrechtencoach denken en praten zij mee over het thema Armoede. Ze hebben op 20 juni 2017 een voorlopig advies gegeven over armoede, in het nieuwe schooljaar staat o.a. een spreekbeurt over armoede op het programma evenals voeding in combinatie met armoede. De komende twee jaar zorgen we ervoor dat de Raad van Jeugdambassadeurs een begrip in Rijswijk wordt.

#Kinderen in Tel

De cijfers uit het databoek "Kinderen in Tel" laten ten opzichte van 2011 een daling zien op het punt voortijdig schoolverlaters (12-22 jaar). Op dit thema houden we de inzet minimaal gelijk aan voorgaande jaren. De indicatoren per gemeente bij kinderen in tel zijn gewijzigd, de cijfers voor achterstandsleerlingen staan niet meer op de lijst. Voor het (verder) terugdringen van achterstandsleerlingen blijft de inzet op taal en VVE programma's wel gehandhaafd. De inzet op daling voortijdig schoolverlaters handhaven we.

#Samenwerking onderwijs en zorg: Voor jongeren met problemen is de schoolmaatschappelijk werker in de school aanwezig en deze schakelt, indien nodig, tijdig met het CJG. Per school biedt dit ruimte voor maatwerk in lijn met de missie en visie en het ondersteuningsprofiel van de betreffende school.

#Onderwijshuisvesting brede scholen

We maken in overleg met de schoolbesturen via het huisvestingsprogramma afspraken over (vervangende) nieuwbouw en uitbreiding. En we realiseren huisvesting voor de voorgenomen *#brede scholen*.

Naast de brede scholen die al opgericht zijn, richten we onze aandacht de komende jaren op de inhoudelijke en fysieke ontwikkeling van de Brede school Rembrandtkwartier (planning start bouw zomer 2018), Kindcentrum BuitenRijck in Sion (ingebruikname vanaf januari 2018) en de tweede basisonderwijsvoorziening in RijswijkBuiten, Montessorischool Parkrijk. (planning start bouw zomer 2018 met een tijdelijke voorziening vanaf maart 2018).

Ook zetten we actief in op de vorming van brede scholen in andere wijken, rondom bestaande infrastructuur.

Wat gaat het kosten?

Exploitatie (meerjarig): (bedragen x € 1.000)		Realisatie	Raming na wijziging				
Onderwijs		2016	2017	2018	2019	2020	2021
4010 Huisvesting scholen	Lasten	4.821	3.094	2.339	2.796	2.905	2.878
	Baten	2.597	606	81	81	81	81
Saldo		-2.225	-2.488	-2.258	-2.715	-2.823	-2.797
4030 Lokaal onderwijsbeleid	Lasten	2.152	1.660	1.661	1.661	1.661	1.661
	Baten	718	97	97	97	97	97
Saldo		-1.434	-1.563	-1.564	-1.564	-1.564	-1.564
6500 Kinderopvang	Lasten	549	539	537	560	583	607
	Baten	0					
Saldo		-549	-539	-537	-560	-583	-607
Totaal Lasten		7.523	5.293	4.537	5.017	5.149	5.145
Totaal Baten		3.315	703	178	178	178	178
Saldo Onderwijs		-4.208	-4.589	-4.358	-4.839	-4.970	-4.967

Voor een toelichting op de belangrijkste mutaties tussen de verschillende jaren wordt verwezen naar de toelichting op de meerjarenbegroting 2018-2021 en de toelichting op verschillen begroting 2018 met voorgaand jaar.

	Jaar							
	2018		2019		2020		2021	
Investerings (bedragen x €1.000)	U	I	U	I	U	I	U	I
Onderwijs	17.176							
4010 Huisvesting scholen	17.176							
Aankoop grond nieuwbouw 2e basisonderwijsvoorziening RB (Parkrijk)	548							
Brede School locatie Rembrandtkwartier	8.731							
Eerste inrichting onderwijsleerpakket en meubilair 2e school RijswijkBuiten	116							
Inrichting openbare ruimte rondom Brede school Rembrandtkwartier	740							
Nieuwbouw 2e basisonderwijsvoorziening RB (Parkrijk)	6.998							
Uitbreiding onderwijsleerpakket en meubilair J.H. Snijdersschool voor de 18e groep	15							
Uitbreiding onderwijsleerpakket en meubilair Kindcentrum Buitenrijk	28							

Het programma Sport, Cultuur en Recreatie herbergt de volgende bestuurlijke opgave:

Welzijn, Cultuur en Sport

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma & opgave

Kunst en Cultuur

De ambitie van de Cultuurvisie 2016 – 2030 “Rijswijk vrij gedacht” is kunst en cultuur als een verbindende kracht in te zetten voor de samenleving en de economie van Rijswijk. Het gaat dan niet alleen om het toekennen van nieuwe waarden van kunst en cultuur, maar ook om nieuwe uitgangspunten te bepalen, waarbij samenwerking, innovatie en vraaggericht voorop staan. Het doel hierbij is om het budget voor kunst en cultuur te richten op maatschappelijke vraagstukken.

Sport

Sport heeft van oudsher een sociaal maatschappelijke functie. Sport brengt niet alleen plezier en gezondheid, het brengt ook mensen bij elkaar, helpt talenten ontwikkelen, zorgt voor sociale cohesie, biedt een platform voor vrijwilligerswerk en zorgt voor veiligheid in buurten. Deze maatschappelijke functies maken dat sport gewild én kansrijk is voor het realiseren van maatschappelijk verantwoord beleid.

De afgelopen jaren zijn de rollen en verantwoordelijkheden van de gemeente in de maatschappelijke ondersteuning, de zorg voor jeugd en de participatie van kwetsbare inwoners, sterk veranderd. De gemeente zet mede met de nota Sport, in op het vergroten van de deelname van kwetsbare mensen aan de samenleving. We leggen hierbij de nadruk op eigen verantwoordelijkheid, het gebruikmaken van het sociale netwerk, op preventie en op zoveel mogelijk voorkomen in plaats van genezen.

Sport wordt niet gezien als een doel op zich, maar een middel om maatschappelijke doelen als sociale cohesie en een gezonde leefstijl te bereiken.

Doelstellingen

Kunst en Cultuur

De beleidspijlers

De cultuurvisie bevat zes beleidspijlers. Deze pijlers geven oplossingsrichtingen aan voor de in de visie beschreven knelpunten. Voor iedere pijler is een ontwikkelingsscenario vastgesteld. De scenario's beschrijven een gezamenlijk gedragen toekomstbeeld van de beoogde situatie, maar bevatten nog geen uitwerking in concrete plannen.

- Clustering en samenhang

Het clusteren van activiteiten, voorzieningen en instellingen en het zorgen voor een betere benutting- en bezettingsgraad.

- Vrijheid van creativiteit in de openbare ruimte en ruimte voor cultuurbeoefening

Het realiseren van experimenteerruimte en wildgroei, waar nieuwe ideeën kunnen worden uitgetest.

- Aanbod voor jeugd en jongeren

Zorgen voor uitgaansmogelijkheden/voorzieningen die aansluiten op de behoefte van jongeren.

- Kunst- en Cultuureducatie

De jeugd moet vroeg kennis kunnen maken met kunst en cultuur. Ook volwassenen en ouderen hebben behoefte aan kunst- en cultuureducatie.

- Ouderen en cultuur

Participatie van ouderen draagt bij aan maatschappelijke integratie, het verminderen van eenzaamheid, verrijking van de cultuurbeleving en gezondheid.

- Cultureel en historisch erfgoed en architectuur

Gebruik het erfgoed, de historie en architectuur als inspiratie voor ruimtelijke ordening, educatie en nieuwe ontwikkelingen.

Sport

Het stimuleren van deelname van de Rijswijkse bevolking aan sport, door het in stand houden van een breed aanbod. Hierdoor willen we een brede ontwikkeling bevorderen, sociale cohesie versterken, onderling respect vergroten en een gezonde leefstijl stimuleren.

1. Het terugdringen van het aantal kinderen op basisscholen met overgewicht door het aanbieden van extra beweegmomenten en het geven van voedingsvoorlichting
2. Het in stand houden van voldoende, veilige en geschikte sportaccommodaties.
3. Sport en bewegen toegankelijk maken voor alle Rijswijkse jeugd door het gebruik van de ooievaarspas te stimuleren.
4. Ambities welke voortvloeien uit de nota sport en bewegen 2017 - 2021:

Rijswijk nodigt uit tot sport en bewegen.

De Rijswijkse sportinfrastructuur is open, sterk en toegankelijk.

Als impuls voor de breedtesport maken we gebruik van topsport(beleving).

Indicatoren

Indicator	Realisatie 2016	Streef-waarde 2017	2018	2019	2020	2021
1.a. Tevredenheid diversiteit cultureel aanbod	42% ⁽¹⁾					
1.b. Tevredenheid kwaliteit cultureel aanbod	44% ⁽¹⁾					
1.c. Gemiddeld aantal bezoeken aan voorstellingen/evenementen per jaar in Rijswijk	1,6 ⁽¹⁾					
1.d. Aantal deelnemers aan schoolsportdagen	3.400	3.200	3.200	3.200	3.200	3.200
1.e. Kunstwerken in de openbare ruimte	48					
2.a. Aantal bezoekers Rijswijks Museum	12.632 ⁽²⁾					
2.b. Gemiddeld percentage deelname aanbod cultuureducatie door basisonderwijs	50% ⁽³⁾					
3.a. Rijksmonumenten	50	50	50	50	50	50
3.b. Gemeentelijke monumenten	50	50	50	50	50	50
4.Het aantal kinderen met extreem overgewicht verlagen	193	193	95	95	95	95
5.a. Vervanging sporthal Marimba en Van Zweedenzaal			1			
5.b. Aantal buitensport-accommodaties van kwalitatief hoog niveau	4	4	4	4	4	4
6. Aantal niet-sportende Rijswijkers	60,2 %	60,2%	60,2%	60,2 %	60,2%	60,2%

⁽¹⁾ Bron: Waar staat je gemeente 2015

De categorieën zijn 'tevreden', 'neutraal', 'ontevreden' of 'geen antwoord'. Het weergegeven percentage is het aantal respondenten dat aangeeft tevreden te zijn. In 2015 is voor het eerst onderdeel kunst & cultuur betrokken.

⁽²⁾ Bron: Jaarverslag Museum 2015

⁽³⁾ Bron: Gemeentelijke nulmeting 2015

Ten aanzien van het onderdeel kunst en cultuur zijn de jaarkolommen 2017 t/m 2021 nog niet gevuld. Hiermee wordt gewacht totdat vanuit de uitwerking van de in juli 2016 vastgestelde cultuurvisie duidelijk is welk ambitieniveau gewenst is.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Kunst en Cultuur

Cultuurvisie, de transformatiefase

Na vaststelling van de cultuurvisie is gestart met de ontwerpfase. Deze fase is na de zomer in 2017 afgesloten met het vaststellen van een Transformatienota. Deze nota vormt het framework voor de transformatiefase, zowel voor het proces als voor de inhoudelijke focus.

We gaan we kunst en cultuur breed inzetten om meer maatschappelijke en economische waarden te creëren, te zorgen voor verbinding in het Huis van de Stad en Rijswijk sterker te profileren.

Hiervoor wordt tijdens de transformatiefase een cultuurmakelaar actief, wordt met instellingen in de stad een cultuurcoalitie gevormd en wordt de basis gelegd voor de oprichting van een cultuurfonds.

Tevens wordt het subsidiebeleid, daar waar nodig voor de uitvoering, in lijn gebracht met de uitgangspunten van de cultuurvisie (vraaggericht, samenwerking en innovatie) en worden met de grote culturele instellingen meerjarige convenanten opgesteld om de brede inzet van kunst en cultuur te borgen en te faciliteren.

Sport

Als uitgangspunt hanteren wij de ambities vanuit de nota sport en bewegen, deze zijn:

- Rijswijk nodigt uit tot sport en bewegen;
- De Rijswijkse sportinfrastructuur is sterk, open en toegankelijk;
- Als impuls voor de breedtesport maken we gebruik van de topsport(beleving).

Om deze ambities te verwezenlijken, zijn verschillende uitvoeringsrichtingen bedacht. In een uitvoeringsagenda worden deze verder geconcretiseerd. Speerpunten die als eerste verkend zullen worden zijn onder andere de oprichting van een Rijswijkse Sportraad; de ontwikkeling van maatschappelijk verantwoorde sportverenigingen en een aantrekkelijke en veelzijdige activiteitenomgeving.

Onder het bevorderen van een gezonde leefstijl vallen voedingsvoorlichting en wijkgerichte naschoolse sportactiviteiten. Om het percentage basisschoolleerlingen met overgewicht te laten dalen stellen we een voedingsvoorlichting programma op in combinatie met het aanbieden van meerder momenten om te sporten onder begeleiding in de wijk.

Na vaststelling van de nota sport en bewegen krijgen ook de relaties van sport met andere beleidsterreinen, zoals jeugdbeleid en volksgezondheid, een plaats. Het verhogen van de deelname aan de ooievaarspas is hiervan een uitvloeisel.

Het subsidiebeleid dat tot doel heeft het stimuleren van deelname aan sportactiviteiten bij verenigingen wordt in overleg met de verenigingen tegen het licht gehouden en aan de raad voorgelegd.

In de afgelopen periode hebben verschillende partijen zich bij ons gemeld om te praten over het sporten op het Prinses Irenepark. Aangezien er op dit moment (7 september 2017) geen wijzigingen zijn in de eigendomssituatie kan de gemeente zich alleen maar uitspreken over de verhuur van de velden. De zeggenschap over de opstallen ligt, op dit moment, bij de curator. Met de curator vindt overleg plaats. De verwachting is dat het in de komende periode tot een afronding komt. Dan wordt duidelijk of en zo ja hoe de eigendomssituatie wijzigt.

Vanuit het *integraal accommodatiebeleid 2012-2020*, zetten we in op vervanging van gedateerde sportaccommodaties, zoals de Van Zweedenzaal en de Marimbahal. Daarbij betrekken wij de mogelijkheid tot overdracht van het beheer en exploitatie van zalen aan sportverenigingen. Het gebouw aan de Burgemeester Elsenlaan 154 (voormalige locatie Stanislascollege) is gesloopt. De bestemming van deze locatie is maatschappelijk. De oppervlakte van het perceel bedraagt ca. 10.330 m². Er wordt bekeken of de locatie geschikt is voor twee sporthallen met een hoogwaardige openbare ruimte zodat er een geïntegreerd plan ontstaat met een goede parkeeroplossing. Daarbij wordt de Stedenbouwkundige visie mede als uitgangspunt genomen. De prominente locatie wordt dan in een brede context gesteld en het doel is dat het project uiteindelijk bijdraagt aan een aantrekkelijke en levendige hoek van de Plaspoelpolder waar toekomstige ontwikkelingen makkelijk bij aan kunnen sluiten.

De volgende aspecten worden hierbij als uitgangspunt gehanteerd:

- zicht op sport
- langzaam verkeersverbindingen over de kavel die de Plaspoelpolder verbinden met de omliggende wijken
- kwalitatief hoogwaardige openbare ruimte

Wat gaat het kosten?

Exploitatie (meerjarig): (bedragen x € 1.000)		Realisatie	Raming na wijziging				
Sport, Cultuur en Recreatie		2016	2017	2018	2019	2020	2021
5100 Openbaar bibliotheekwerk	Lasten	1.461	1.454	1.457	1.457	1.457	1.457
	Baten	0					
Saldo		-1.461	-1.454	-1.457	-1.457	-1.457	-1.457
5300 Sport	Lasten	5.490	2.587	2.104	2.179	2.632	2.578
	Baten	1.390	1.307	1.293	1.293	1.293	1.293
Saldo		-4.101	-1.280	-812	-886	-1.340	-1.285
5400 Kunst en cultuur	Lasten	2.341	2.262	2.416	2.212	2.211	2.210
	Baten	30	64	7	7	7	7
Saldo		-2.311	-2.198	-2.408	-2.205	-2.203	-2.202
5410 Cultureel erfgoed	Lasten	1.339	846	816	816	814	809
	Baten	5					
Saldo		-1.335	-846	-816	-816	-814	-809
5800 Speeltuinwerk	Lasten	711	680	618	670	675	695
	Baten	0	30				
Saldo		-1	-650	-618	-670	-675	-695
Totaal Lasten		11.343	7.828	7.411	7.334	7.790	7.749
Totaal Baten		1.424	1.401	1.300	1.300	1.300	1.300
Saldo Sport, Cultuur en Recreatie		-9.919	-6.427	-6.111	-6.034	-6.489	-6.449

Voor een toelichting op de belangrijkste mutaties tussen de verschillende jaren wordt verwezen naar de toelichting op de meerjarenbegroting 2018-2021 en de toelichting op verschillen begroting 2018 met voorgaand jaar.

	Jaar								
	2018	2019							
Investerings (bedragen x €1.000)	U	I	U	I	U	I	U	I	
Sport, Cultuur en Recreatie	13.453	807	1.066		753		281		
5300 Sport	13.253	807	851		538		66		
Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken 2018	30								
Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken 2019		30							
Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken 2020					30				
Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken 2021							30		
Sportcomplex Burgemeester Elsenlaan	12.800	807							
Overlagen asfaltverharding Sportpark Irene					88				
Renovatie terrein en beachveld 405 Sportpark Vredenburg					49				
Toplaagrenovatie veld 114 Sportpark Irene			37						
Toplaagrenovatie veld 302 Sportpark Hoekpolder			65						
Toplaagrenovatie veld 303 Sportpark Hoekpolder					71				
Toplaagrenovatie veld 401 Sportpark Vredenburg					300				
Toplaagrenovaties sportvelden Pr. Irene			372						
Vervanging en herstraten elementenverharding Sportpark Elsenburg			42						

Programma Sport, Cultuur en Recreatie

	Jaar							
	2018		2019		2020		2021	
Investerings (bedragen x €1.000)	U	I	U	I	U	I	U	I
Vervanging toplaag kunstgrasveld 301 Sportpark Hoekpolder			305					
Vervanging toplaag veld 306 Sportpark Hoekpolder							36	
Vervanging verharding wielerved de Spartaan	423							
5800 Speeltuinwerk	200		215		215		215	
Herinrichten speelplekken in de wijk 2018	200							
Herinrichten speelplekken in de wijk 2019			200					
Herinrichten speelplekken in de wijk 2020					200			
Herinrichten speelplekken in de wijk 2021							200	
Vervanging hekwerken 2019			15					
Vervanging hekwerken 2020					15			
Vervanging hekwerken 2021							15	

Het programma Sociaal Domein herbergt (delen van) de volgende bestuurlijke opgave:

Sociale Agenda

Jeugd en onderwijs

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma & opgave

Onze ambities voor het sociaal domein komen voort uit de overtuiging dat de meeste mensen actief en zelfstandig mee willen en kunnen doen in de samenleving. Effectieve hulp- en dienstverlening gaan daarom in de eerste plaats uit van wat mensen zelf kunnen (organiseren) met hulp vanuit hun eigen sociale netwerk. Niet iedereen heeft dezelfde mogelijkheden. Wie ondersteuning nodig heeft, moet die krijgen. Wij zorgen ervoor dat niemand tussen wal en schip valt.

Ondersteuning moet altijd vanuit de individuele situatie van inwoners worden vormgegeven. Onze inwoners, hun leefwereld en hun netwerken staan centraal. Vanuit die basis organiseren wij onze zorg en dienstverlening. Dit vereist dat ondersteuning integraal, duurzaam, efficiënt en dicht bij huis wordt aangeboden. Steeds wordt bezien of en welke ondersteuning nodig is op de terreinen inkomen, wonen, zorg, welzijn, jeugd en participatie. Daarmee samenhangende budgetten dienen ontschot te worden, zodat ze ingezet kunnen worden voor een integrale aanpak.

De focus komt meer en meer te liggen op preventie en het tijdig signaleren van problemen. Er vroeg bij zijn voorkomt erger en daarmee duurdere vormen van zorg en ondersteuning. Dit vraagt bundeling van informatie en kennis, samenwerking tussen professionals, de bereidheid en de ruimte om buiten de eigen kaders te denken en te handelen. We beogen met deze vorm van samenwerking vooral dat maatschappelijke partners en medewerkers tot creatieve oplossingen komen.

In 2018 zetten we verdere stappen om deze transformatie nader vorm en inhoud te geven. Omdat wij als lokale overheid goed zicht hebben op wat er in Rijswijk gebeurt, kunnen we snel en efficiënt inspelen op wat er nodig is.

Ons droombeeld is:

***Droombeeld: iedereen doet mee,
zoveel als mogelijk op eigen kracht,
met elkaar***

Doelstellingen:

1. sociale samenhang in wijk en buurt
2. inzet van burgerkracht
3. het zo lang mogelijk zelfstandig blijven van onze inwoners
4. het bevorderen van een gezonde leefstijl
5. preventieve goed toegankelijke wijkgerichte hulp
6. samenhang van de hulp, korte lijnen en regie door de gemeente

7. het voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld en kindermishandeling
8. het kunnen meedoen aan de samenleving voor alle inwoners van Rijswijk
9. het aan het werk helpen van mensen
10. gelijke kansen voor kinderen om mee te doen
11. het optimaal bevorderen en ondersteunen van de ontwikkeling van kinderen
12. een passend aanbod voor kinderen en jongeren

Daarbij hanteren wij de volgende uitgangspunten:

- versterken van vrijwillige inzet en mantelzorg
- collectieve voorzieningen boven individuele voorzieningen
- algemene voorzieningen in plaats van doelgroepvoorzieningen
- een samenhangend ondersteuningsaanbod dicht bij de inwoners op wijkniveau
- innovatie
- zorg op het juiste niveau

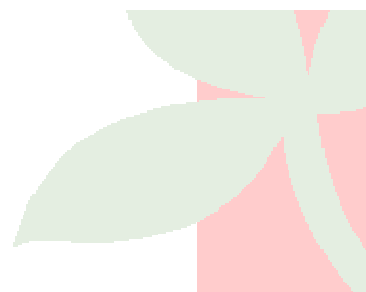
Indicatoren

Verplichte indicatoren Besluit Begroting en Verantwoording

Indicator	Aantal	Realisatie	Streven 2017	2018	2019	2020	2021	Eenheid	Bron
Banen	1.093,6	2016	>	>	>	>	>	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	LISA
Jongeren met een delict voor de rechter	1,72	2015	<	<	<	<	<	% 12 t/m 21 jarigen	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
Kinderen in uitkeringsgezin	9,38	2015	<	<	<	<	<	% kinderen tot 18 jaar	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
Netto arbeidsparticipatie	63,0	2016	>	>	>	>	>	% vd werkzame beroepsbevolking t.o.v. de beroepsbevolking	CBS

Programma Sociaal Domein

Indicator	Aantal	Realisatie	Streven 2017	2008	2009	2010	2011	Eenheid	Bron
				201	201	202	202		
				8	9	0	1		
Werkloze jongeren	2,04	2015	<	<	<	<	<	% 16 t/m 22 jarigen	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel
Personen met een bijstandsuitkering	44,6	2016	<	<	<	<	<	Aantal per 1.000 inwoners 18 jr. eo	CBS
Lopende re-integratievoorzieningen	35,3	2016	>	>	>	>	>	Aantal per 1.000 inwoners van 15 – 64 jaar	CBS
Jongeren met jeugdhulp	11,0	2016	<	<	<	<	<	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS
Jongeren met jeugdbescherming	1,0	2016	<	<	<	<	<	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS
Jongeren met jeugdreclassering	0,7	2016	<	<	<	<	<	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	CBS
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	75	2016	<	<	<	<	<	Aantal per 1.000 inwoners	GMSD

Wat gaan we ervoor doen?

Volksgezondheid

De gemeentelijke taken op het gebied van de volksgezondheid staan beschreven in de Wet publieke gezondheid (Wpg). Deze taken omvatten het bewaken, beschermen en bevorderen van de gezondheid van de Rijswijkse bevolking. De ambities van de gemeente Rijswijk, vastgelegd in de Nota Volksgezondheid Rijswijk, zijn:

- Meer Rijswijkers die niet roken
- Minder Rijswijkers die problematisch alcohol drinken
- Meer Rijswijkers die bewegen
- En een specifieke aanpak op overgewicht (gezonde voeding) en het bestrijden van diabetes.

Sinds 2016 is er met meerdere partners, waaronder fysiotherapeuten, diëtisten, zorgaanbieders Sportverenigingen, GGD Haaglanden en JGZ een invulling gegeven aan deze ambities om het lokaal volksgezondheidsbeleid een impuls te geven. Het doel van dit project is om Rijswijkers bewust te maken van een gezonde levensstijl.

Hoewel de Nota Volksgezondheid uit 2013 dateert, zijn de gemeentelijke uitgangspunten nog steeds actueel. De nota zal daarom niet vernieuwd worden, maar waar nodig wel worden bijgesteld en geactualiseerd.

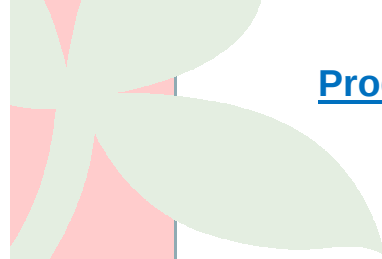
Mantelzorg en vrijwilligers

We waarderen de inzet van mantelzorgers en zorgvrijwilligers, maar overbelasting ligt op de loer. Ondersteuning voor deze groepen is essentieel. Ook in 2018 zetten we in op continuïteit van de ondersteuning aan mantelzorgers om overbelasting te voorkomen. De mantelzorgers worden daarnaast gewaardeerd door de viering van de dag van de mantelzorg en de mantelzorgwaardering.

Wij hanteren de volgende uitgangspunten:

- mantelzorgers worden gevonden;
- mantelzorgers kunnen elkaar ontmoeten.
- mantelzorgers kunnen rekenen op ondersteuning, in de vorm van informatie en advies;
- er zijn vormen van respijtzorg waar mantelzorgers een beroep op kunnen doen, zoals zorgvrijwilligers aan huis en 24 uren voorzieningen;
- er is een passende waardering voor mantelzorgers;
- mantelzorgers zijn goed geïnformeerd en worden gehoord;

Vrijwilligers leveren een belangrijke bijdrage aan de samenleving. Zij nemen verantwoordelijkheid voor de uitvoering van maatschappelijke taken en dragen zo bij aan de kwaliteit van de stad op vele terreinen zoals bij sport, cultuur, zorg en welzijn. Prioriteit zal net als voorgaande jaren, worden gelegd bij de volgende punten:

Programma Sociaal Domein

- inzetten op het bereiken van potentiële vrijwilligers;
- waardering van vrijwilligers met een Rijswijkse vrijwilligerspas, de VNG vrijwilligersverzekering en de jaarlijkse vrijwilligersdag met de uitreiking van de vrijwilligersprijzen;
- verder ontwikkelen van de 'Vrijwilligersacademie'.

Huiselijk geweld en kindermishandeling

Om met ketenpartners tot een effectieve aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling te komen, is ook in 2018 de regiovisie 'Een Veilig Thuis' leidend voor het creëren van duurzame veiligheid in gezinnen waar huiselijk geweld en/of kindermishandeling spelen.

Dierenwelzijn

In 2017 is de nota Dierenwelzijn ter besluitvorming voorgelegd aan de raad. De doelstelling van deze nota is om, naast de uitvoering van de wettelijke taken, het dierenwelzijn te verbeteren en de bewustwording over dit onderwerp onder onze inwoners en binnen de eigen organisatie te vergroten. Om uitvoering te kunnen geven aan de nota dierenwelzijn zijn incidenteel twee bedragen opgenomen in de (meerjaren)begroting (2018: € 82.700,- en 2019: € 80.200)

Participatie ouderen en gehandicapten

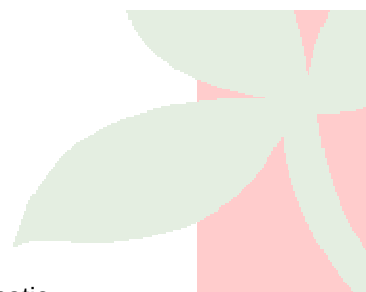
Om mensen zoveel mogelijk te betrekken bij de maatschappij voeren verschillende maatschappelijke partners welzijnsactiviteiten uit. De gemeente stimuleert innovatieve projecten waarbij zorg- welzijn- en woningbouwcorporaties samenwerken zodat mensen zo lang mogelijk in hun eigen woning kunnen blijven wonen een voorbeeld van een project is de 'flatcoach'. (zie ook: Innovatie Sociaal Domein).

Innovatie Sociaal Domein

De innovatie in het sociaal domein wordt uitgevoerd aan de hand van het Ontwikkelprogramma Zorg en Welzijn 2016 – 2020. Uitgaande van dit programma zijn inmiddels meer dan twaalf innovatieprojecten gestart waarmee we concreet zijn gaan uitproberen en leren hoe we in het sociaal domein nieuwe richtingen kunnen inslaan. In de Voortgangsevaluatie Innovatie Programma Sociaal Domein, die in mei 2017 door het college is vastgesteld, is geconstateerd dat een nieuwe fase is bereikt waarin we de resultaten willen gaan verbreden en verbinden met andere domeinen, zoals: cultuur, sport, onderwijs, leefomgeving, economie e.d.. De 4 hoofddoelen die we dichterbij willen brengen blijven gelden: sociale samenhang; inzet van burgerkracht; preventieve, goed toegankelijke, wijkgerichte hulp; samenhang van hulp, korte lijnen en regie door de gemeente.

- Sociale samenhang

We gaan bestaande activiteiten die de sociale samenhang versterken stimuleren, zoals de interactieve school- , buurt- en huiskamerprojecten in laagdrempelige voorzieningen als buurthuizen en ontmoetingsplekken, app-groepen in de wijken. Daarnaast ondersteunen we een aantal innovatieprojecten dat de sociale samenhang versterkt, o.a. de innovatieprojecten 'Flatcoach', 'Happy Fit!' en enkele innovatieve Jeugdactiviteiten op scholen: kennisdelingsbijeenkomsten ('Over de streep' en

'Ervaringstheater'), voorlichting rond schulden en cyberpesten en een participatie activiteit rond de lokale verkiezingen. In 2018 zullen we de mogelijkheden voor Rijswijkers vergroten om mee te doen aan de samenleving, door de contacten tussen bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties en inwoners te stimuleren. We richten ons hierbij m.n. op ouderen (o.a. woonomgeving, nieuwe woon- zorgconcepten, domotica), armoedebestrijding en de werkgelegenheid van jongeren. (zie ook: Ontwikkelprogramma Zorg en Welzijn, 2016 -2020, blz. 6).

- Inzet van burgerkracht

We gaan bestaande burgerkracht versterkende activiteiten stimuleren, zoals de opbouw van deeleconomieën en de samenwerking tussen buurtinitiatieven. Daarnaast ondersteunen we een aantal innovatieprojecten dat de inzet van burgerkracht versterkt, o.a. het innovatieproject 'Samen4Elkaar' (zie ook Ontwikkelprogramma: Zorg en Welzijn, 2016 -2020, blz. 7).

- Preventieve, goed toegankelijke en wijkgerichte hulp

We gaan bestaande activiteiten die de laagdrempelige, wijkgerichte hulp versterken stimuleren, zoals de toegang tot de hulp, de innovatieve valpreventiecursus 'Rijswijk blijft staan', de armoedebestrijding, de hulp bij sanering van schulden. Daarnaast ondersteunen we een aantal innovatieprojecten dat de laagdrempelige, wijkgerichte hulp versterkt, o.a. het innovatieproject 'Samen sterk bij scheiding' en het 'Ontmoetingscentrum' (zie ook: Ontwikkelprogramma Zorg en Welzijn, 2016 -2020, blz. 8).

- Samenhang van hulp, korte lijnen en regie door de gemeente

We gaan bestaande activiteiten voor het versterken van samenhang en korte lijnen stimuleren, zoals het soepel op en afschalen van hulp en de integratie van hulp bij het leven met een beperking. Daarnaast ondersteunen we een aantal innovatieprojecten dat de samenhang en korte lijnen versterkt, o.a. het innovatieproject 'doorontwikkeling toegang', 'meerjarige inkoopcontracten met sturen op output' (zie ook: Ontwikkelprogramma Zorg en Welzijn, 2016 -2020, blz. 9).

- Regelvrij budget

Het doel van het regelvrij budget (Stichting Urgente Noden) is hulp bieden in crisissituaties bij de klant, waarbij de hulpverlener snel kan handelen en niet gebonden is aan generieke regels als er haast geboden is. In 2017 hebben we ervaring opgedaan met de inzet van het regelvrij budget. Eind 2017 wordt dit geëvalueerd en wordt besloten of het regelvrij budget (al dan niet in aangepaste vorm) wordt voortgezet. Het regelvrij budget is bedoeld als 'handgeld' voor het Sociaal Wijkteam/Grip en regieteam om direct de acute noodzaak weg te nemen, en integraal vervolgacties af te spreken om de klant verder te helpen. Dat willen we in 2018 meer vorm gaan geven.

Toegang Sociaal Domein

Begin 2017 is er door een werkgroep, bestaande uit gemeentelijke en sociale partners, input geleverd voor de doorontwikkeling van de Toegang tot het Sociaal Domein. Deze input is nader geconcretiseerd en zal vanaf 2018 geïmplementeerd worden.

Met de doorontwikkeling willen we bereiken:

- een organisatie van de Toegang die voldoende waarborgen biedt om de dienstverlening integraal, eenduidig, laagdrempelig en op maat te leveren
- dienstverlening dicht bij de inwoners, vroegsignalering en preventie en het beter benutten en creëren van collectieve voorzieningen
- verbetering van de samenwerking tussen de functies in de Toegang en de functies in het gemeentehuis
- meer ruimte voor de professionals om maatwerk te kunnen leveren
- heldere sturing en financiering van een regierol van de gemeente

Beschermd Wonen

Den Haag is als centrumgemeente samen met de regiogemeenten, waaronder Rijswijk, verantwoordelijk voor het beleid, de toegang, het toezicht en de uitvoering van de functie "Beschermd Wonen". De functie "Beschermd Wonen" is per 2015 onder de verantwoordelijkheid van de gemeenten gekomen en zal de komende jaren beleidsmatig worden ontwikkeld met de nadruk op uitstroom, dagbesteding en kleinschalige huisvesting in de maatschappij (aanbevelingen commissie Dannenberg), om vanaf 2020 cliënten binnen hun mogelijkheden meer en zo veel als mogelijk te laten deelnemen aan het 'gewone leven'.

Om dit te realiseren zullen in 2018 een aantal onderwerpen verder uitgediept worden, zoals het maken van een instroom- en uitstroomanalyse van maatschappelijke opvang en beschermd wonen.

Hulp bij het huishouden

Met hulp bij het huishouden kunnen mensen met functionele (ouderdoms-) beperkingen langer zelfstandig thuis blijven wonen. Inwoners met een indicatie voor hulp bij het huishouden kunnen uit de gecontracteerde partijen zelf de aanbieder kiezen waarvan zij hulp gaan ontvangen. In 2017 is hulp bij het huishouden opnieuw aanbesteed, waardoor het aantal contractpartijen ten opzichte van het vorige contract ruimschoots is toegenomen. Hierdoor hebben onze inwoners meer vrijheid bij het kiezen van hun zorgaanbieder.

Naast de geïndiceerde hulp bij het huishouden heeft Rijswijk nu ook een laagdrempelige voorziening opgezet waardoor mantelzorgers en mensen met een tijdelijke beperking eenvoudig en snel tijdelijk ondersteuning kunnen krijgen voor hulp bij het huishouden.

Hulpmiddelen, vervoer en woonvoorzieningen

De gemeente Rijswijk biedt ondersteuning voor mensen met een mobiliteitsbeperking. Deze ondersteuning is deels regionaal (Regiotaxi) en deels lokaal (scootmobielen, rolstoelen) georganiseerd. Door het bieden van mobiliteitsondersteuning kunnen mensen langer

zelfstandig thuis blijven wonen. De komende jaren zullen in het teken staan van het ontwikkelen van adequate collectieve voorzieningen. Gedacht wordt over collectieve aanpassingen van wooncomplexen. Waardoor het aanbod en gebruik van individuele voorzieningen op termijn zal gaan afnemen conform de uitgangspunten van de Wmo.

Inwoners met een beperking kunnen ook ondersteuning krijgen bij aanpassingen in de woning. Het gaat hier om bijvoorbeeld trapliften, het verwijderen van drempels en aanpassingen van badkamers.

Jeugdteam/CJG

De gemeente Rijswijk streeft ernaar dat alle jeugdigen in Rijswijk zich binnen hun eigen kunnen en mogelijkheden ontwikkelen en opgroeien tot verantwoordelijke, zelfstandige, zelfredzame en maatschappelijk betrokken volwassenen. Jeugdigen en ouders die daarbij hulp nodig hebben, krijgen ondersteuning. Niemand wordt aan zijn lot overgelaten en iedereen krijgt een kans in de Rijswijkse samenleving. Voor alle jeugdigen betekent dit dat er een passend aanbod is als het gaat om participatie, welbevinden, de persoonlijke ontwikkeling, educatie, preventie en jeugd- en opvoedhulp. Uitgangspunt daarbij is dat de verantwoordelijkheid voor het gezond en veilig opgroeien van kinderen en jongeren allereerst bij de ouders en jongeren zelf ligt. Dit is vastgelegd in de kadernota Jeugd, Onderwijs en Brede scholen. De gemeente Rijswijk wil waar mogelijk de zorg dicht bij haar inwoners organiseren. Het CJG/jeugdteam werkt preventief, verheldert hulpvragen van inwoners en biedt ondersteuning. Bij meer specialistische vragen is het jeugdteam de schakel tussen inwoners en (lokale) zorgaanbieders.

Preventief jeugdbeleid

Bij preventie kennen we de volgende onderverdeling:

- Universele preventie: het in de basis voorkomen van problemen, gericht op de gehele groep jeugdigen en hun ouders en niet op basis van een individuele risicofactor. Voorbeelden: Schoolmaatschappelijk Werk (SMW), algemene opvoedadviezen, maar ook voeding- en beweegadvies zoals Happy Fit.
- Selectieve preventie: gericht op risicofactoren/ risicogroepen om problemen te voorkomen. Voorbeelden: samenwerking in de werkgroep Preventie, maar ook de interventies 'Kom op voor Jezelf' en 'Stevig Ouderschap'.
- Geïndiceerde preventie: voorkomen van erger. Gericht op jeugdigen die wel klachten hebben, maar die niet voldoen aan diagnostische criteria. Voorbeelden: licht ambulante jeugdhulptrajecten.
- Zorggerelateerde preventie: voorkomen van complicaties en verminderde kwaliteit van leven. Voorbeeld: bepaalde trajecten in de geestelijke gezondheidszorg (GGZ).

De gemeente Rijswijk investeert onder andere in preventie, jeugdgezondheidszorg en pedagogische ondersteuning. In Rijswijk is er ingezet op uitbreiding van preventieve interventies/ producten van de jeugdgezondheidszorg en daarnaast is de jeugdgezondheidszorg onderdeel van het jeugdteam: als specialist van het gewone en gezonde kind. In 2018 zal hierop vraaggericht worden doorontwikkeld. Belangrijke ontwikkelpunten bij de jeugdgezondheidszorg zijn het definiëren van resultaatgerichte doelen en aansluiting bij jeugdpreventie en jeugdhulp. De jeugdgezondheidszorg levert passende

preventieve zorg en ondersteuning die optimaal aansluit bij de behoefte van ouder en kind, en past binnen de kaders van verantwoorde zorg. De jeugdgezondheidszorg levert minder zorg waar minder kan, en meer waar meer nodig is.

De inrichting van het preventieve stelsel maakt onderdeel uit van de beweging 'van zwaar naar licht'. We zorgen daarom voor voldoende preventief aanbod is van universeel tot zorggerelateerde preventie. Bovendien participeren jongeren met ervaring in de jeugdhulp als Experienced Experts (Expex)

Taken in de jeugdhulp

Wij stimuleren en faciliteren meer en betere samenwerking met en tussen onze maatschappelijk partners in het sociaal domein. Wij streven hiermee naar reductie van langdurige/ gespecialiseerde/ zware zorg. Een van deze samenwerking is in het medisch domein. Zo kunnen we passende zorg bieden, zwaar waar het moet, maar licht waar het kan. De verbinding met preventieve partners en de samenwerking wordt steeds verder vorm gegeven. Er zijn werkafspraken tussen Rijswijkse huisartsen, jeugdartsen en gemeentelijke toegang (zorgloket, sociale wijkteams en jeugdteam) opgesteld. Een andere samenwerking is die met het schoolmaatschappelijk werk (SMW). Het SMW kijkt eerst wat op school geboden kan worden. Wanneer de ondersteuningsbehoefte of hulpvraag niet intern opgepakt kan worden, schakelen zij in overleg met ouders het jeugdteam in. Het jeugdteam kan zelf ambulante hulpverlening of ondersteuning bieden, maar indien nodig verwijzen zij door naar gespecialiseerde hulp. Om te kunnen transformeren en om de zorg te laten aansluiten bij de vraag wordt er zowel lokaal als op regionaal niveau geïnnoveerd.

Werk & Inkomen 2018

De doelstellingen uit de Kadernota (Samen) werken aan Werk! 2016- 2020 zetten we door in 2018. Werk blijft de beste weg naar een financieel zelfstandig leven. Wij blijven inwoners ondersteunen bij het vinden van een baan. Door werk kunnen mensen meedoen aan de samenleving, hebben ze dagritme, een betere gezondheid en komen mensen uit een armoedesituatie. Inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt blijven we ondersteunen om de afstand naar werk te verkleinen of te overbruggen. Wij willen mensen - over de gehele breedte van de doelgroep - perspectief (blijven) bieden om aan het werk te komen.

We blijven werkgelegenheid stimuleren voor de brede doelgroep van de Participatiewet. Met name voor de kwetsbare mensen die aangewezen zijn op aangepast werk, arbeidsbeperkt zijn of alleen beschut kunnen werken maken we ons sterk. Zij hebben voortrajecten nodig naar werk om de juiste match voor te bereiden en duurzame aansluiting naar de arbeidsmarkt te vergroten. Daar zijn partners hard bij nodig. Samen met de BBR (Belangen Bedrijven Rijswijk) en lokale partners hebben we in 2017 het Lokaal Sociaal Akkoord afgesloten, waarmee we deze maatschappelijke opgave voor de komende jaren willen borgen. De opdracht is nog niet klaar. Met dit werkakkoord van werkgevers, opdrachtnemers, maatschappelijke partners en gemeente worden lokale werkkansen en leerplekken vergroot door gezamenlijk de verantwoordelijkheid te dragen.

Het Rijswijks Werkcentrum is omgevormd naar het Werkgeversservicepunt (WSP) van Rijswijk. In de dienstverlening aan werkgevers hebben we een verbeter slag gemaakt in samenwerking met de BBR. Het Plan van aanpak Marketing- en communicatiestrategie WSP Rijswijk brengen we in 2018 verder in uitvoering. De samenwerking met Economie heeft goede verbinding gekregen en zetten we voort om partnerschap met ondernemers in Rijswijk te blijven versterken

en om maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) te vergroten en Sociaal Ondernemerschap te stimuleren.

Met de inzet van de Jongerencoach hebben de dienstverlening voor kwetsbare jongeren vorm kunnen geven. We hebben verbindingen gemaakt met de scholen om samen de aansluiting naar de arbeidsmarkt te maken voor deze Pro/VSO jongeren. Het jongerenproject 'Crew in de Bogaard' zorgt voor een goed voortraject naar werk. Samen met de Jongerencoach en de inzet van zorgpartner Middin is het beste uit jongeren gehaald. In samenwerking met het WSP Rijswijk en de regio zijn duurzame arbeidsplekken op de arbeidsmarkt ontstaan. De beoogde sluitende aanpak voor de nieuwe doelgroep van de gemeente is tot stand gekomen. Het jongerenproject 'in de Bogaard' vormt voor jongeren met een Pro/VSO achtergrond een voortraject en de springplank naar 'echt' werk. In 2018 blijven we investeren in deze aanpak in samenwerking met de ondernemers van In de Bogaard.

De inzet op het behalen van een startkwalificatie gaan we voortzetten samen met de Opgave Onderwijs. Wij hebben de ondersteuning bij het vinden van een leerwerkplek geborgd in de dienstverlening van het WSP Rijswijk. Ook in 2018 blijft de Leerwerkcheque inzetbaar om leerbanen te stimuleren bij werkgevers en kansen op het behalen van een startkwalificatie voor jongeren te blijven vergroten.

De verbrede doelgroep van de Participatiewet vraagt om goede samenwerking in het Sociaal Domein en nog betere samenwerking met onze lokale partners voor kwetsbare inwoners. We willen voortrajecten naar werk verder organiseren in samenwerking met maatschappelijk ondernemers en zorgpartners. In het voortraject kunnen mensen het beste uit zichzelf halen en kunnen wij maatwerk leveren in de aansluiting naar de juiste (begeleide) plek op de arbeidsmarkt.

De afgelopen jaren is gezamenlijk door Leidschendam-Voorburg, Zoetermeer en Rijswijk gewerkt aan onderzoek om te komen tot een toekomstbestendig SW-bedrijf, waarin kwetsbare mensen kunnen blijven werken. In 2018 maken we als partners in de Gemeenschappelijke Regeling DSW een keuze voor de toekomst.

We zijn gestart om via projectaanpak meedoen te bevorderen voor wie werk (nog) niet haalbaar is. Zo krijgen we mensen weer in beweging, bieden we kansen op meedoen in de samenleving en stimuleren we verbetering van de sociale problematiek. Deze projecten zetten we voort in 2018 samen met het maatschappelijk werkveld in het brede Sociaal Domein.

We willen dat inwoners optimaal kunnen profiteren van het aantrekken van de economie en de daling van de werkloosheid. We blijven de werkprocessen van Werk & Inkomen verbeteren en onze dienstverlening optimaliseren om inwoners te laten profiteren van deze ontwikkeling. We hebben het aanvraagproces sterker ingericht op werk aan de voorkant van het proces en op het beperken van instroom. Door werk (zelfstandigheid) te laten prevaleren boven inkomen (afhankelijkheid) en dit te faciliteren met flexibele processen, heldere communicatie, samenwerking in de keten en directe handhaving wordt de aanpak sluitend.

In 2018 blijven we ons instrumentarium optimaliseren om de weg naar werk te ondersteunen. Samen met de afdeling Inkoop & aanbesteding hebben we in 2017 de doorontwikkeling van Social Return on Investment (SROI) vormgegeven. Opdrachtnemers kunnen hierdoor beter de gevraagde maatschappelijke inzet voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt of

leerplekken bieden. Zo komen er via deze weg meer nog banen en leerplekken tot stand. In 2018 wordt de communicatie en dienstverlening aan de opdrachtnemer verder uitgebreid.

In dit kader willen we ook nog specifiek kijken naar de “oudere” werkzoekenden en tegen welke problemen zij aanlopen bij het vinden van een baan. Door in 2018 met een passende ondersteuning te komen zouden we de kans op een baan aanzienlijk willen vergroten.

Armoede- en schuldenbeleid 2018

Het armoedebelied ‘Samen de armoede in Rijswijk aanpakken 2016-2020 zetten we voort in 2018. Werk blijft de beste weg uit de armoede. Wie (nog) niet kan werken, krijgt gerichte ondersteuning om deelname in de samenleving te bevorderen. Nu de inkomensgrens voor het armoedebelied verhoogd is naar 130% van de bijstandsnorm, laten we eind 2017 opnieuw onderzoek doen naar de situatie en samenstelling van de minima in Rijswijk. Het armoedebelied voor 2018 stemmen we af op de uitkomsten van het onderzoek.

Ook in 2018 willen we gelijke kansen creëren voor kinderen die opgroeien in armoede, zodat zij zich goed kunnen ontwikkelen. Wie van jongs af aan geleerd heeft om actief deel te nemen in de samenleving, heeft daar op volwassen leeftijd profijt van. De minimaregelingen die er al voor kinderen zijn, zoals de schoolspullenpas, de computerregeling en de tegemoetkoming in de kosten voor een schoolreis of werkweek (per 1 september 2017), willen we uitbreiden met een kindpakket. Dit is een pakket van ondersteuning in natura dat kinderen in armoede voorziet van de meest noodzakelijke behoeften, aangevuld met zaken om mee te kunnen doen in de samenleving. We faciliteren de oprichting van een stichting die het kindpakket in Rijswijk uitvoert en uitbreidt.

Inwoners met een laag inkomen, onder wie veel chronisch zieken en gehandicapten, kunnen zich verzekeren via de collectieve zorgverzekering. Zij kunnen het zorgpakket kiezen dat het best bij hun persoonlijke situatie past en krijgen een uitgebreidere dekking dan bij een reguliere zorgverzekering. Het keuzeaanbod willen we uitbreiden. Door meer zorgverzekeraars op te nemen in de collectieve zorgverzekering kunnen meer inwoners met een laag inkomen zich goed verzekeren tegen hoge zorgkosten. Ook willen we afspraken maken met de zorgverzekeraars, zodat mensen met een betalingsachterstand toch via de collectieve zorgverzekering verzekerd kunnen blijven.

Naast armoede zijn schulden een grote belemmering om te participeren in de samenleving. Inwoners met schulden hebben niet voldoende financiële middelen om actief mee te kunnen doen en kunnen in een isolement komen. We willen schulden zo veel mogelijk voorkomen door preventieve maatregelen en tijdig opsporen (vroegsignaleren). Daarom zetten we de fiscale screening voort die we in 2017 zijn gestart. Ex-zzp'ers en inwoners die zich melden bij Schuldhulpverlening weten op die manier of zij optimaal gebruik maken van toeslagen en er komt geen onverwachte openstaande belastingschuld uit het verleden naar boven die een eventueel schuldsaneringstraject kan verstoren. We onderzoeken of de screening kan worden uitgebreid met mensen met een bijstandsuitkering of een laag inkomen uit werk.

Ook het vroegtijdig signaleren en aanpakken van een huurachterstand moet ervoor zorgen dat er minder problematische schulden ontstaan. De woningcorporaties Rijswijk Wonen en Vidomes en de gemeente (Bureau Schuldhulpverlening) en het Sociaal Wijkteam hebben een convenant gesloten om problematische huurschulden en huisuitzettingen te voorkomen. Onder de noemer ‘Eerder Melden Minder Achterstand’ (EMMA-Rijswijk) worden bewoners met maximaal twee maanden huurachterstand door de woningcorporaties aangemeld. Samen met medewerkers

van EMMA-Rijswijk maken deze bewoners een plan van aanpak om de betalingsachterstand op te lossen en eventuele andere problemen aan te pakken. Zo wordt voorkomen dat financiële problematiek uit de hand loopt.

Speciale aandacht hebben we voor jongeren. In het kader van preventie willen we hen leren met geld om te gaan, zodat overerving van schulden kan worden voorkomen. We onderzoeken hoe we de schuldregeling voor jongeren goed kunnen regelen, bijvoorbeeld door het overnemen van hun schuld. Daarnaast willen we jongeren voorbereiden op hun financiële verantwoordelijkheid zodra ze 18 jaar worden.

In de aanpak van armoede en schulden blijft maatwerk noodzakelijk. Maatwerk is het zoeken naar passende mogelijkheden die rekening houden met de zelfredzaamheid van de inwoner. Een aanpak die is afgestemd op de individuele situatie heeft de meeste kans van slagen. In de aanpak van schulden is zelfredzaamheid het doel en niet het uitgangspunt.

Samenwerking met maatschappelijke partners wijkteams, bedrijven, het onderwijsveld en budgetorganisaties zijn essentieel. In 2018 wordt het armoedepact dat de partners van het netwerk Financiële Redzaamheid Rijswijk hebben gesloten, verder gestructureerd en vormgegeven. Hierin willen we ervaringsdeskundigen een essentiële rol geven. We hebben elkaar nodig om samen de armoede en schulden aan te pakken.

Wat gaat het kosten?

Exploitatie (meerjarig): (bedragen x € 1.000)		Realisatie		Raming na wijziging			
Sociaal Domein		2016	2017	2018	2019	2020	2021
1400 Dierenwelzijn	Lasten	62	89	172	170	90	90
	Baten	0					
Saldo		-62	-89	-172	-170	-90	-90
6100 Inkomen	Lasten	22.396	22.184	20.294	20.294	20.294	20.294
	Baten	19.204	18.937	18.937	18.937	18.937	18.937
Saldo		-3.192	-3.247	-1.357	-1.357	-1.357	-1.357
66204 Participatie en integratie overig	Lasten	0	118	118	118	118	118
	Baten	0					
Saldo		0	-118	-118	-118	-118	-118
6110 Arbeidsmarkt overig	Lasten	3.386	2.786	2.588	2.445	2.308	2.307
	Baten	-52					
Saldo		-3.438	-2.786	-2.588	-2.445	-2.308	-2.307
6140 Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid	Lasten	4.148	3.645	3.503	3.506	3.510	3.510
	Baten	231	221	221	221	221	221
Saldo		-3.916	-3.424	-3.282	-3.285	-3.289	-3.289
6210 Vreemdelingen	Lasten	373					
	Baten	373					
Saldo		-1	0	0	0	0	0
6230 Re-integratie- en participatievoorzieningen Participatiewet	Lasten	3.762	2.511	2.463	2.535	2.580	2.580
	Baten	0					
Saldo		-3.762	-2.511	-2.463	-2.535	-2.580	-2.580
6610 Maatwerkvoorzieningen materieel Wmo	Lasten	1.376	2.166	2.031	2.031	2.031	2.031
	Baten	15	2	2	2	2	2
Saldo		-1.360	-2.164	-2.029	-2.029	-2.029	-2.029
6620 Maatwerkvoorzieningen immaterieel Wmo	Lasten	7.983	8.829	9.387	9.386	9.407	9.407
	Baten	1.122	1.300	1.066	1.067	1.046	1.046
Saldo		-6.861	-7.529	-8.321	-8.320	-8.362	-8.362
6700 Algemene voorzieningen Wmo en jeugd	Lasten	9.031	7.599	7.296	7.179	7.155	7.106
	Baten	1.279	1.169	1.189	1.189	1.189	1.189
Saldo		-7.752	-6.430	-6.106	-5.990	-5.966	-5.917
6710 Eerstelijnsloket Wmo en jeugd	Lasten	1.117	1.464	2.031	2.035	2.077	2.077
	Baten	0					
Saldo		-1.117	-1.464	-2.031	-2.035	-2.077	-2.077
6820 Individuele voorzieningen natura jeugd	Lasten	8.249	8.079	8.536	8.461	8.525	8.525
	Baten	375					
Saldo		-7.874	-8.079	-8.536	-8.461	-8.525	-8.525
6830 Veiligheid, jeugdreclassering en opvang jeugd	Lasten	1.094	1.306	1.306	1.306	1.306	1.306
	Baten	0					
Saldo		-1.094	-1.306	-1.306	-1.306	-1.306	-1.306
7100 Volksgezondheid	Lasten	474	575	529	538	547	574
	Baten	0	1	1	1	1	1
Saldo		-474	-574	-528	-537	-546	-573
7240 Lijkbezorging	Lasten	41	24	24	24	24	24
	Baten	136	134	134	134	134	134
Saldo			110	111	111	111	111
Totaal Lasten		63.492	61.374	60.277	60.028	59.971	59.949
Totaal Baten		22.684	21.764	21.551	21.551	21.530	21.530
Saldo Sociaal Domein		-40.809	-39.610	-38.726	-38.476	-38.441	-38.419

Voor een toelichting op de belangrijkste mutaties tussen de verschillende jaren wordt verwezen naar de toelichting op de meerjarenbegroting 2018-2021 en de toelichting op verschillen begroting 2018 met voorgaand jaar.

	Jaar	
	2018	2019
Investerings (bedragen x €1.000)	U	I
Sociaal Domein	250	
6700 Algemene voorzieningen Wmo en Jeugd	250	
Aanpassing multifunctionele ruimtes Ottoburg	250	

Het programma Wonen en Leven herbergt (delen van) de volgende bestuurlijke opgave:

Leefomgeving en Veiligheid,

Ruimtelijke Ontwikkeling

Huis van de Stad

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma & opgave

De verwachting is dat de Rijswijkse bevolking de komende jaren flink groeit¹. Rijswijk voegt de komende jaren veel woningen toe door de ontwikkeling van nieuwbouw in onder meer RijswijkBuiten en Eikelenburg en de transformatie van leegstaande kantoorgebouwen naar woningen rondom In de Bogaard en de randen van de Plaspoelpolder. Inzet hierbij is het behoud van parken en groene zones en het behoud van het unieke karakter van Rijswijk (Groene buitenplaats voor stedelijk wonen).

In samenwerking met betrokken partijen streven we naar een aantrekkelijke, schone en groene leefomgeving, waarin huidige en nieuwe inwoners van Rijswijk plezierig kunnen wonen in een passende woning naar keuze. Middels het Huis van de Stad willen we onder meer de identiteit van Rijswijk versterken. De procedures op het gebied van bouwen en verbouwen zijn op orde en zo efficiënt mogelijk voor de burgers.

Doelstellingen

1. Afval: Meer grondstoffen uit afval halen voor hergebruik.
2. Wonen: de belangrijkste doelstellingen zijn:
 - De kwalitatieve en kwantitatieve groei van de woningvoorraad.
 - Betaalbare woningen in Rijswijk: voldoende aanbod voor alle doelgroepen.
 - Duurzame woningen in een duurzame leefomgeving.
 - Wonen met zorg, aandacht voor kwetsbare doelgroepen.
 - Aantrekkelijke woonmilieus voor een gevarieerde bevolkingssamenstelling.
3. Ruimtelijke ordening / omgevingswet: richting geven aan kwalitatieve ontwikkeling van de stad, d.m.v. de nieuwe omgevingswet
 - Een flexibele aanpak met meer lokale afwegingsruimte
 - Een integrale benadering van de fysieke leefomgeving
 - Meer gebruiksgemak van het omgevingsrecht
 - Een snellere, betere besluitvorming
 - Meer aandacht voor particuliere en commerciële initiatieven en participatie.
4. Huis van de Stad is als gezicht van de stad een bindend icoon voor de identiteit van Rijswijk. Waar inwoners en bezoekers zich veilig, thuis en welkom voelen. Een huis dat duurzaam is in gebruik, veel gemak biedt aan de bezoekers en de mensen die er

¹ De verwachting van het Planbureau voor de leefomgeving (PBL) is een bevolkingsgroei in Rijswijk naar ca. 65.000 - 69.000 inwoners tot 2040.

werken. Het Huis biedt een infrastructuur voor intensieve interactie tussen openbaar bestuur en maatschappelijke en culturele organisaties onderling en met de inwoners (en bedrijven en overige instellingen) van Rijswijk in het bijzonder. Het heeft voorts een stimulerend effect op zijn omgeving en is een verbinder van gebieden.

5. Leefbaarheid: bewoners en werkenden (waaronder ondernemers) ervaren hun leefomgeving als prettig en veilig en voelen zich medeverantwoordelijk voor hun omgeving.

Indicatoren

Indicator Nummers verwijzen naar doelstellingen	Realisatie 2016	Streefwaarde 2017	2018	2019	2020	2021
1a. Scheidingspercentage huishoudelijk afval	28%	42%	44%	47%	49%	50%
1b. Omvang huishoudelijk restafval kg/inwoner	243	205	200	192	185	180
2a. Oplevering nieuwe woningen, tussen haakjes opgeleverde woningen per duizend woningen*	271 (10,6)	1.076 (40,6)	676 (24,4)	603 (21,3)	490 (17)	339 (11,8)
2b. Toename levensloopbestendige woningen	21	807	284	295	225	75
2c. Hernieuwbare elektriciteit (%)	Pm	Pm	Pm	Pm	Pm	Pm
2d. Gemiddelde WOZ waarde (duizend euro)	181	188	195	Niet te bepalen	Niet te bepalen	Niet te bepalen
3. Gebieds(deel)visies en bestemmingsplannen	0 / 0	1 / 2	Pm / 2	Pm / 2	Pm / 2	Pm/2
5. Toename positieve waardering	gelijk gebleven	Stijgende lijn in de meting (niet jaarlijks)	Idem	Idem	Idem	Idem

*oplevering per duizend bestaande woningen maakt vergelijking met andere gemeenten mogelijk. Als voorbeeld het jaar 2016: op elke duizend bestaande woningen zijn er 10,6 nieuw opgeleverd.

Indicatoren:

Bij 1: opgave door gemeente, Avalex levert cijfers aan.

Bij 2: gemeentelijke opgave

Bij 3: gemeentelijke opgave

Bij 5: gemeentelijke opgave plus resultaten uit onderzoeken (zoals: Leefbarometer, Grote Woontest, Waar staat je gemeente en Tevredenheidsonderzoeken van de wooncorporaties)

Wat gaan wij daarvoor doen?

Doelstelling 1

De kosten voor verwerking van restafval nemen toe. Rijswijk wil de kosten beperken. Minder restafval is een besparing. Gescheiden grondstoffen leveren geld op. Dit wordt in Avalex-verband uitgerold.

De verbetering in de scheiding van afval is afhankelijk van de uitvoering van het operationeel plan. De inzamelmiddelen worden vervolgens op orde gebracht voordat een verbeterd scheidingsresultaat wordt behaald. Vanaf februari 2016 zijn drinkkartons en metalen verpakkingen naast het plastic ingezameld (PMD). Hierdoor neemt de hoeveelheid restafval af en het hergebruik van materialen toe.

- Het operationele plan voor het omgekeerd inzamelen wordt per wijk door Avalex uitgewerkt. In 2018 staan twee wijken in de planning voor realisatie en twee voor voorbereiding.
- De communicatie over 'Omgekeerd Inzamelen' wordt door Avalex begeleid.
- De educatie over afval op de scholen wordt voortgezet met acties in de week van Nederland Schoon en een Afvalrace voor de basisscholen.
- Verschillende acties om zwerfafval tegen te gaan

Doelstelling 2

In december 2016 zijn de nieuwe lokale prestatieafspraken met de corporaties ondertekend. Die afspraken vormen samen met de #Woonvisie (2015) en de #Stadsvisie (2016) de basis voor de activiteiten voor 2018 en verder. De belangrijkste doorlopende acties zijn:

- a. realiseren van nieuwbouwlocaties RijswijkBuiten en Eikelenburg.
- b. herstructurering wijk Te Werve.
- c. transformeren van leegstaande bedrijven en kantoorpanden naar woningen.
- d. langs de stadsassen die In de Bogaard, het Stationskwartier en de randen van de Plaspoelpolder met elkaar verbinden, vindt de verdere verstedelijking plaats, deels door de bij c genoemde transformatie. In 2018 wordt nader bepaald op welk groeiscenario zal worden ingezet.
- e. uitvoeren van de lokale prestatieafspraken met de woningcorporaties.
- f. #verduurzaming van de bestaande woningvoorraad.
- g. uitwerken plannen wonen met zorg in samenspraak met maatschappelijke partners.

Doelstelling 3

De overheid wordt meer en meer regisseur in de ruimtelijke ordening. We richten onze aandacht daarbij meer op particuliere en commerciële initiatieven ter versterking van de kwaliteit van specifieke gebieden (functionaliteit, levendigheid). Hiervoor is duidelijkheid en transparantie nodig in wat wel of niet mag. Soms met regels, soms ook met minder regels.

In 2017 zijn we gestart met de implementatie van de Omgevingswet. In 2018 bouwen we hier op voort en krijgt de implementatie van de Omgevingswet in Rijswijk verder gestalte. De nieuwe Omgevingswet, uitgewerkt in de startnotitie “invoeren omgevingswet” bundelt de wetgeving en regels op het gebied van de fysieke leefomgeving: ruimte, infrastructuur, milieu, natuur, geur, geluid en water in relatie tot veiligheid en gezondheid. De vier verbeterdoelen zijn een flexibele aanpak met meer lokale afwegingsruimte (incl. participatie en opnemen van initiatieven), een integrale benadering van de fysieke leefomgeving, meer gebruiksgemak van het omgevingsrecht en een snellere, betere besluitvorming. De implementatie van de omgevingswet is d.m.v. de startnotitie “invoeren omgevingswet” informatief aan de raad voorgelegd.

Om de 4 verbeterdoelen te kunnen bereiken komt meer nadruk te liggen op afstemming in de voorfase. De beoogde invoeringsdatum was 1 juli 2019, maar is ieder geval 1 jaar uitgesteld. Een belangrijke voorwaarde om de wet te kunnen uitvoeren is het tijdig beschikbaar zijn van een goed functionerend digitaal stelsel omgevingsrecht (DSO) waarmee gebruikers toegang hebben tot alle relevante informatie. Een goede uitvoering van het DSO is een verantwoordelijkheid vanuit het rijk.

Voor de komende jaren is extra inzet nodig om de implementatie van de Omgevingswet in goede banen te leiden. Ook zijn investeringen in kennis nodig. Het updaten van GIS en nieuwe informatiesystemen is noodzakelijk om trajecten soepel te laten verlopen. Daarnaast moet er ruimte zijn om medewerkers op te leiden in het gebruik van de nieuwe systemen en het realiseren van scholingsactiviteiten. Een belangrijk element in de nieuwe omgevingswet is meer ruimte bieden voor participatie. Om dit te realiseren en in goede banen te leiden is extra inzet en middelen nodig. Het proces van actualisatie van #bestemmingsplannen wordt op termijn ingevlochten in het traject implementatie van de Omgevingswet. Daarnaast worden voor prioritaire gebieden gebieds(deel)visies opgesteld. Met deze juridische en strategische kaders is het richten en #beoordelen van initiatieven eenvoudiger en kan de gemeente duidelijker en sneller wenselijke ontwikkelingen faciliteren.

De beste manier om te leren werken met de nieuwe Omgevingswet is door te oefenen. In 2017/2018 starten we daarom met de verstedelijkingsopgave/ pilot Stadsassen Rijswijk. In de Stadsvisie is afgesproken de toekomstige bevolkingsgroei te faciliteren met behoud van parken en groene zones. De stadsassen die in de Bogaard, het Stationskwartier en de randen van de Plaspoelpolder (incl. het Havenkwartier) met elkaar verbinden, worden ontwikkeld tot moderne stedelijke gebieden. In de pilot stadsassen Rijswijk wordt samen met de stad geconcretiseerd hoe we dit gaan doen en wat hierbij nodig is om de stad leefbaar en aantrekkelijk te houden. In 2017 en 2018 starten we met de pilot Beatrixlaan en de pilot Havenkwartier.

Doelstelling 4

Op basis van een door de gemeenteraad in het 4e kwartaal van 2017 te accorderen definitief ontwerp met bijbehorende stichtings- en exploitatiekostenraming voor het Huis van de Stad in het gebouw Generaal Spoorlaan, wordt in de 1e helft van 2018 de 1e fase van de realisatie aanbestedingsgereed gemaakt. Het aanbestedingsresultaat wordt vervolgens voorgelegd aan de gemeenteraad. Bij een positief besluit kunnen de werkzaamheden gegund en kan eind 2018/begin 2019 met de uitvoering gestart worden. In de 1e fase worden de bibliotheek, Trias, Sociaal Wijkteam Oost en een aantal activiteiten van Stichting Welzijn Rijswijk gehuisvest in het Huis van de Stad.

Doelstelling 5

Herstructurering buitenruimte

In de buitenruimte worden grote herstructureringsprojecten uitgevoerd. Na afronding van de Generaal Spoorlaan en Frans Halskade staat fase 1 van de Karel Doormanlaan op de planning voor 2019. Fase 2 zal medio 2022 van start gaan.

Initiatievenloket en bewoners-participatietrajecten

Met de ideecheque stimuleren we bewoners die iets willen bereiken voor de stad. We sturen daarbij op zelfbeheer en zelforganisatie.

Daar waar mogelijk werken we samen met de netwerkpartners. Met de wooncorporaties, politie en Welzijn Rijswijk zetten we gezamenlijk in op een integrale wijkaanpak met focusgebieden en faciliteren en begeleiden we inwoners bij sociale initiatieven.

Stadspark Wilhelminapark

Het college heeft het Landschapsplan Wilhelminapark vastgesteld. Hierin wordt het kader geschetst voor de acties en investeringen in het park in de periode tot 2024. Intensivering van ecologie en natuurbeheer; het opschalen van de natuurtuin en natuureducatie; het faciliteren van een horecavestiging; het intensiveren van sport, spel en bewegen, met onder meer een nieuw aan te leggen speelveld in de zuidrand van het park; het plaatsen van beelden in het park en onderzoeken van de mogelijkheden voor een landmark; het faciliteren van evenementen; het verbeteren van de bereikbaarheid en de padenstructuur staan op de agenda.

Hiermee wordt uitwerking gegeven aan de ambitie om samen met inwoners, ondernemers en organisaties van het Wilhelminapark een echt stadspark te maken. Een plek voor hoogwaardige natuurbeleving, recreatie, goede verbindingen en horeca als rustpunt. Een park waar Rijswijkers graag verblijven.

Tevens heeft het college aangegeven de meerjarenraming uit het landschapsplan terug te willen zien in de begroting. Dit betekent dat met ingang van het begrotingsjaar 2018 jaarlijks € 250.000 ten behoeve van het landschapsplan Wilhelminapark wordt opgenomen in het Investeringsplan, tot en met het jaar 2024.

Wat gaat het kosten?

Exploitatie (meerjarig): (bedragen x € 1.000)		Realisatie	Raming na wijziging				
Wonen en Leven		2016	2017	2018	2019	2020	2021
5600 Openbaar groen en openluchtrecreatie	Lasten	4.515	3.771	3.806	3.682	3.892	3.885
	Baten	89	81	77	77	77	77
Saldo		-4.426	-3.690	-3.729	-3.605	-3.815	-3.807
7210 Afvalverwijdering en -verwerking	Lasten	7.601	6.735	6.939	6.926	6.912	6.909
	Baten	7.370	7.301	7.639	7.639	7.639	7.639
Saldo		-231	566	700	713	727	730
7220 Riolering en waterzuivering	Lasten	1.910	925	1.049	1.680	2.151	2.187
	Baten	0					
Saldo		-1.910	-925	-1.049	-1.680	-2.151	-2.187
7230 Milieubeheer	Lasten	1.696	1.518	1.486	1.402	1.382	1.383
	Baten	157	2	2	2	2	2
Saldo		-1.539	-1.517	-1.484	-1.401	-1.380	-1.382
7260 Baten rioolheffing	Lasten	0					
	Baten	3.206	3.582	4.141	4.653	5.170	5.170
Saldo		3.206	3.582	4.141	4.653	5.170	5.170
7290 Huishoudelijk/bedrijfsafvalwater	Lasten	1.421	1.081	1.103	1.085	1.070	1.068
	Baten	5					
Saldo		-1.416	-1.081	-1.103	-1.085	-1.070	-1.068
7300 Hemelwater	Lasten	246	120	124	123	123	122
	Baten	0					
Saldo		-246	-120	-124	-123	-123	-122
7310 Grondwater	Lasten	271	158	158	158	158	158
	Baten	0					
Saldo		-271	-158	-158	-158	-158	-158
8100 Ruimtelijke ordening	Lasten	1.605	699	718	730	732	719
	Baten	192	84				
Saldo		-1.413	-616	-718	-730	-732	-719
8200 Woningexploitatie	Lasten	253	50	50	50	50	50
	Baten	105	467	377	287	197	107
Saldo		-148	416	327	237	147	57
8210 Wijkontwikkeling	Lasten	794	445	399	392	393	425
	Baten	298					
Saldo		-496	-445	-399	-392	-393	-425
8220 Volkshuisvesting	Lasten	2.190	1.384	1.580	1.200	898	881
	Baten	2.301	2.656	1.735	1.356	1.356	1.356
Saldo		110	1.272	155	156	458	475
8300 Bouwgrondexploitatie	Lasten	1.743	137	116	112	75	81
	Baten	1.074	1.577	274	260	75	18
Saldo		-669	1.440	158	148		-63
8320 Grondexploitatie RijswijkBuiten	Lasten	27.016	40.733	38.785	47.129	40.608	39.772
	Baten	27.016	40.733	38.785	47.129	40.608	39.772
Saldo		0	0	0	0	0	0
Totaal Lasten		51.262	57.756	56.312	64.670	58.444	57.641
Totaal Baten		41.813	56.481	53.029	61.403	55.125	54.142
Saldo Wonen en Leven		-9.449	-1.275	-3.283	-3.267	-3.319	-3.499

Voor een toelichting op de belangrijkste mutaties tussen de verschillende jaren wordt verwezen naar de toelichting op de meerjarenbegroting 2018-2021 en de toelichting op verschillen begroting 2018 met voorgaand jaar.

Programma Wonen en Leven

	Jaar							
	2018	2019	2020	2021				
Investerings (bedragen x €1.000)	U	I	U	I	U	I	U	I
08 Wonen en Leven	4.389	2.269	2.144	2.144				
5600 Openbaar groen en openluchtrecreatie	1.295	675	350	350				
Groenontwikkeling en participatie 2018	325							
Groenontwikkeling en participatie 2019		325						
Transformatie Wilhelminapark 2018	250							
Transformatie Wilhelminapark 2019		250						
Transformatie Wilhelminapark 2020			250					
Transformatie Wilhelminapark 2021				250				
Vergroenen en verbeteren assenkruis Plaspoelpolder	600							
Vervanging bomen 2018	120							
Vervanging bomen 2019		100						
Vervanging bomen 2020			100					
Vervanging bomen 2021				100				
7210 Afvalverwijdering en -verwerking	50	50	50	50				
Afvalbakken 2018	50							
Afvalbakken 2019		50						
Afvalbakken 2020			50					
Afvalbakken 2021				50				
7220 Riolering en waterzuivering	2.200	1.500	1.700	1.700				
Vervanging vrijvervalriolen 2018	2.200							
Vervanging vrijvervalriolen 2019		1.500						
Vervanging vrijvervalriolen 2020			1.700					
Vervanging vrijvervalriolen 2021				1.700				
7230 Milieubeheer	68	24	24	24				
Uitwerking actieplan geluid 2018	68							
Uitwerking actieplan geluid 2019		24						
Uitwerking actieplan geluid 2020			24					
Uitwerking actieplan geluid 2021				24				
8100 Ruimtelijke ordening	20	20	20	20				
Vervanging luchtfoto's 2018	20							
Vervanging luchtfoto's 2019		20						
Vervanging luchtfoto's 2020			20					
Vervanging luchtfoto's 2021				20				
8210 Wijkontwikkeling	756							
Aanpak woonomgeving in het kader van de wijkverbetering Te Werve 2018	756							

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

	Bedragen x € 1.000		
	Lasten 2018	Baten 2018	Saldo
Algemene dekkingsmiddelen			
a) Lokale belastingen waarvan de besteding niet gebonden is:			
- OZB eigenaren woningen	0	5.650	5.650
- OZB eigenaren niet-woningen	0	5.830	5.830
- OZB	39		-39
- Wet WOZ	242		-242
- Hondenbelasting		146	146
- Precariobelasting		289	289
- Retributies	2		-2
- Toeristenbelasting		247	247
b) Algemene uitkeringen:			
- Uitkering uit het gemeentefonds	396	74.332	73.936
c) Dividend:			
- Dividend BNG	32	276	244
d) Overige algemene dekkingsmiddelen:			
- Gemeente eigendommen	269	1.357	1.089
- Uitkeringen van derden (rente leningen)		88	88
- Saldi van de kostenplaatsen	295	1.001	706
- Nog te verdelen salarissen	1.553		-1.553
- Stage- en traineeplan	160		-160
- Rente (excl. rente verstrekte geldleningen)	2.128	300	-1.828
- Invoering vennootschapsbelasting	15		-15
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	5.131	89.516	84.386
Onvoorzien			
Onvoorziene uitgaven	50		-50
Onderuitputting kapitaallasten	-500		500
Subtotaal onvoorziene uitgaven	-450		450
Totaal	4.681	89.516	84.836

In dit hoofdstuk worden de onderdelen van de algemene dekkingsmiddelen beknopt toegelicht.

Grondslagen voor de meerjarenbegroting

In de meerjarenbegroting zijn we voor de berekening van de algemene uitkering, de lokale heffingen en het beheer openbaar gebied uitgegaan van de volgende aantallen woningen en inwoners per 1 januari:

Grondslagen	2018	2019	2020	2021
Aantal woningen	26.881	27.297	28.516	29.033
Aantal inwoners	51.784	52.586	54.934	55.930

Lokale belastingen

In de paragraaf lokale heffingen wordt nader ingegaan op beleidsuitgangspunten, ontwikkelingen op het gebied van lokale heffingen, de lastendruk en een vergelijking met andere gemeenten in de regio Haaglanden.

Algemene uitkering uit het gemeentefonds

In deze begroting 2018-2021 is de financiële vertaling tot en met de Meicirculaire 2017 verwerkt.

Eerder heeft het college met behulp van een raadsinformatiebrief (17.062929) de raad geïnformeerd over de uitkomsten van de Meicirculaire 2017.

Door de late publicatie van de Septembercirculaire 2017, konden de resultaten hiervan over de jaren 2017 t/m 2021 niet meer tijdig worden verwerkt in de 2^e halfjaarrapportage 2017 en de begroting 2018.

Overige algemene dekkingsmiddelen

De overige algemene dekkingsmiddelen bestaan uit onder andere de gemeentelijke eigendommen, uitkeringen van derden en Plaspoelpolder.

Gemeente eigendommen

Betreft de opbrengst van huren, erfpachten e.d.

Saldi van de kostenplaatsen

Het saldo kostenplaatsen bestaat uit:

Nog te verdelen uren (lasten)

Het saldo op de kostenplaatsen is ondermeer ontstaan doordat er nog geraamde bedragen zijn opgenomen na het doorbelasten van uren (tarief) via de kostenverdeelstaat. Dit is een zuiver technische oplossing.

Saldo van de financieringsfunctie (lasten)

De doelstelling van het financieringsbeleid omvat het zo gunstig mogelijk contracteren van geldmiddelen op lange termijn (kapitaalmarkt) en korte termijn (geldmarkt). Korthedshalve wordt het totaal van de rentekosten minus de doorberekende rentekosten aan de programma's verantwoord op dit onderdeel.

Nog te verdelen salariskosten

Deze lasten bestaat vooral uit de stijging van de personeelslasten conform CAO-bepalingen. Deze lasten moeten nog over de diverse opgaven verdeeld worden.

Rentekosten

Betreft het saldo van de rentekosten en -opbrengsten (exclusief de rentebaten van de verstrekte leningen). Korthedshalve wordt verwezen naar de paragraaf financiering.

Onvoorziene uitgaven

Om eventuele tegenvallers op te vangen bestaat de post onvoorziene uitgaven. Deze wordt gelijk gesteld aan de begroting 2017 voor een bedrag van structureel € 50.000.

Onderuitputting kapitaallasten

Naast het investeringsplan 2018-2021 bestaan nog oude investeringsramingen, die we elk jaar opnieuw kritisch beoordelen. Het levert naar schatting € 500.000,- per jaar op.

Overhead

Met ingang van de begroting 2017 dient de overhead apart inzichtelijk gemaakt te worden. Idee hierachter is het aan de gemeenteraad verschaffen van meer inzicht in en zeggenschap over de totale kosten van de overhead. De definitie van de overhead volgens het BBV is “alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces”.

De wijziging kan als volgt worden weergegeven:

Situatie t/m 2016				Situatie vanaf begroting 2017			
Begroting 20xx	Baten	Lasten	Saldo	Begroting 2017	Baten	Lasten	Saldo
Programma 1				Programma 1		-/- overhead	
Programma 2				Programma 2		-/- overhead	
Programma ..				Programma ..		-/- overhead	
Algemene dekkingsmiddelen				Algemene dekkingsmiddelen		-/- overhead	
				Overhead		+ Overhead	
Heffing VPB				Heffing VPB			
Bedrag onvoorzien				Bedrag onvoorzien			
Saldo van baten en lasten				Saldo van baten en lasten			

Uit de tabel blijkt dat

- Alle programma's 'goedkoper' worden, de lasten nemen af met het bedrag aan overhead dat voorheen aan de programma's werd toegerekend;
- De lasten die bij de programma's verdwijnen worden gebundeld onder de nieuwe regel 'Overhead'.

Voor toerekening van overhead aan grondexploitaties en investeringen heeft de commissie BBV een uitzondering gemaakt, aangezien het niet langer toerekenen een gat in de begroting zou veroorzaken.

Vanwege de destijds lopende reorganisatie was het in de begroting 2017 nog niet mogelijk een integrale kostenberekening door te voeren op basis van een urenverdeling per medewerker. Er is een technische verdeling gemaakt op basis van het oude organisatiemodel.

Inmiddels is de toerekening van directe salarislasteren en de lasten van de gemeentewerf aan de programma's bepaald. Tevens vindt toerekening van overheadlasten plaats aan investeringen. Uit de tabel blijkt dat de actualisatie van de kostentoerekening ruim 2 miljoen euro meer

Overhead

toerekening aan de programma's en investeringen tot gevolg heeft. Zie voor de budgettair neutrale verdeling onderstaande tabel.

Programma	2018 oud	2018 nieuw	Vershil
01 Algemeen Bestuur en Organisatie	2.216.410	2.356.560	140.150
02 Openbare Orde en Veiligheid	187.670	1.077.280	889.610
03 Verkeer en Vervoer	1.409.980	1.908.390	498.410
04 Economie en Werken	191.500	294.020	102.520
05 Onderwijs	271.810	473.820	202.010
06 Sport, Cultuur en Recreatie	2.105.520	863.030	-1.242.490
07 Sociaal Domein	3.748.260	4.617.420	869.160
08 Wonen en Leven	4.134.010	4.045.400	-88.610
09 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	431.670	942.760	511.090
10 Overhead	-16.029.550	-18.038.640	-2.009.090
Investeringsen	1.332.720	1.459.960	127.240
Eindtotaal	0	0	0

Na toerekening van de directe lasten resteert een bedrag aan overhead van netto € 16.769.000.

Tarieven

De overhead moet – in het kader van tariefberekening – op een consistente wijze worden toegerekend. De methode wordt niet door de wetgever voorgeschreven, maar moet door de raad worden vastgesteld en opgenomen in de financiële verordening. De wijziging van de verordening wordt in december aan de raad voorgelegd.

In de programma's worden alleen de kosten opgenomen die betrekking hebben op het primaire proces. Het centraal begroten van de kosten van overhead betekent dat het niet langer mogelijk is om uit de ramingen op de beleidsproducten alle tarieven te bepalen. Om deze reden dient op een andere wijze uit de begroting te blijken hoe de tarieven worden berekend en welke beleidskeuzes bij die berekening zijn gemaakt. Hierbij dient in ieder geval vermeld te worden welke overhead- en andere kosten, niet geraamd onder het beleidsproduct (lees: extracomptabel), toegerekend worden.

Beleidsindicatoren

In de regeling beleidsindicatoren van BZK zijn een aantal indicatoren voorgeschreven die betrekking hebben op de eigen organisatie. Deze indicatoren worden hieronder weergegeven.

Indicator	Eenheid	Begroting 2018
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	8,03
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	7,55
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	€ 704,27
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	7%
Overhead	% van totale lasten	9%

PARAGRAFEN

Inleiding

De gemeente Rijswijk bevindt zich in een zeer dynamische omgeving. Externe factoren zoals diverse financiële crisissen, het herstel daarop met wijzigingen van door de centrale overheid beschikbaar gestelde budgetten maken dat de gemeente flexibel moet kunnen inspelen op snel veranderende situaties. Het aangaan van risico's valt daarbij niet uit te sluiten.

Niet alleen de externe factoren, maar ook het gegeven dat gemeentelijke budgetten tegenwoordig meer en meer onder druk komen staan, betekenen dat 'risico' en 'risicobeleid' een niet weg te denken factor zijn als onderdeel van het gemeentelijk beleid.

Risico's beperken zich niet tot enkel risico's met een financieel gevolg. Er zijn ook andere risico's denkbaar die misschien niet onder de term 'financieel risico' te vatten zijn, maar wel als zodanig een risico kunnen vormen. Te denken valt o.a. aan imagoschade, politieke en veiligheidsrisico's.

Aanleiding en achtergrond

De gemeente Rijswijk wil risico's die zij loopt beheersbaar houden. Hiertoe wordt o.a. extra geïnvesteerd in de professionalisering van projectmanagement. Door inzicht in de risico's wordt de organisatie in staat gesteld om op verantwoorde wijze besluiten te nemen, zodat huidige en toekomstige risico's in verhouding staan tot de vermogenspositie van de organisatie.

Om inzicht in deze risico's te verkrijgen is een risico-inventarisatie uitgevoerd. Op basis van de geïnventariseerde risico's wordt het benodigde weerstandsvermogen berekend.

In het kader van de begrotingscyclus worden de risico's gemonitord door de afdelingen. Bij elke rapportage wordt de lijst geactualiseerd, beoordeeld en centraal verwerkt in het risicomanagementprogramma NARIS[®]. Met dit programma wordt bijvoorbeeld de top 10 en scenario's bepaald, maar kunnen ook de geïmplementeerde beheersmaatregelen worden aangepast.

Kader

Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV)

Het BBV schrijft voor dat een paragraaf Weerstandsvermogen in de jaarstukken moet worden opgenomen. Daarnaast moet, op grond van het BBV, een tabel met financiële kengetallen worden opgenomen. Deze treft u onderaan de paragraaf aan.

Financiële verordening gemeente Rijswijk 2016

Op 19 april 2016 heeft de raad deze verordening vastgesteld.

Nota weerstandsvermogen en risicomanagement

De financiële verordening schrijft voor deze nota eenmaal per vier jaar bij te stellen. Op 17 december 2013 heeft de raad deze nota vastgesteld.

Nota reserves en voorzieningen Gemeente Rijswijk

Ook deze nota is op 17 december 2013 door de raad vastgesteld.

Taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden

In de nota weerstandsvermogen en risicomanagement 2013 is dit volgens onderstaande tabel vastgelegd.

Actoren	Rollen	Acties / besluiten
Raad	Sturen en toezicht houden	▪ Vaststellen nota weerstandsvermogen en risicomanagement; ▪ hoogte weerstandsvermogen vaststellen; ▪ programma- en programmarekening vaststellen.
College	Sturen en toezicht houden	▪ toezicht op implementatie risicomanagement; ▪ sturen op verantwoording van risico's.
Management	Sturen en verantwoorden	▪ Implementatie risicomanagement; ▪ beoordelen top-10 risico's; ▪ kwantificering risico's; ▪ aanspreken op gedrag.
Medewerkers	Beheersen	▪ Implementeren beheersmaatregelen; ▪ kwantificeren van risico's; ▪ rapporteren ontwikkeling risico's ▪ aanspreken op gedrag.
Advies & Control	Beheersen en toezicht houden	▪ Bijdrage leveren aan risico analyse; ▪ in beeld brengen financiële consequenties; ▪ bewaken input risicobeheersingssysteem.

Risicoprofiel

Om de risico's van de gemeente Rijswijk in kaart te brengen is een risicoprofiel opgesteld. Dit risicoprofiel wordt als volgt gedefinieerd:

een overzicht van de risico-eigenschappen van de organisatie, d.w.z. minimaal omvattend de risicodefinities met bijbehorende kansen en gevolgen.

Dit risicoprofiel is onder andere tot stand gekomen met behulp van een risicomanagement informatiesysteem dat bij veel gemeenten wordt gebruikt. Hiermee worden risico's systematisch in kaart gebracht en beoordeeld.

Afzonderlijk van het gemeentebreed gehanteerd risicomanagementsysteem is door een extern bureau een risicoanalyse uitgevoerd op de grondexploitatie RijswijkBuiten. Omdat de werkwijze niet geheel overeenkomt met het gehanteerde systeem worden de resultaten apart vermeld en zijn deze niet opgenomen in onderstaand overzicht.

In de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit en het weerstandsvermogen is wel rekening gehouden met de uitkomsten van de risicoanalyse van RijswijkBuiten.

P&C-cyclus

De nota weerstandsvermogen en risicomanagement schrijft een koppeling van het risicoprofiel m.b.v. NARIS[®] voor bij de diverse beleidsrapportages zoals programmabegroting, jaarrekening en tussentijdse rapportages.

In de kern draait NARIS[®] om het vastleggen en analyseren van risico's, beheersmaatregelen en opgetreden risico's (incidenten). Risico's hebben impact op de activiteiten (processen en projecten) die de organisatie onderneemt om haar doelen te realiseren. Door risico's te koppelen aan projecten, processen en/of doelstellingen ontstaat direct inzicht waarop gestuurd moet worden om grip te houden op de belangrijkste risico's van de organisatie.

Begroting 2018

Voor de programmabegroting 2018-2021 zijn de risico's geactualiseerd. Op grond van het risicomanagementbeleid worden in het onderstaande overzicht alleen de 10 grootste risico's gepresenteerd met de hoogste bijdrage aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit.

Tabel 1: Belangrijkste financiële risico's

Risico	Kans	Financieel gevolg	Invloed
Participatiewet	50%	max. € 2.000.000	20.05%
Bezuinigingen op de macrobudgetten en veranderingen in het rekenmodel waarmee de macrobudgetten worden berekend, kunnen leiden tot tekorten op de lokale rijkssubsidie. Een dergelijke overheidsmaatregel kan niet worden voorkomen en kan leiden tot tekorten. Het participatiebudget wordt maximaal ingezet voor bevordering van uitstroom uit de uitkering zodat de uitgaven aan uitkeringen zo laag mogelijk blijven en het eventuele tekort zoveel als mogelijk beperkt blijft.			
Bouwgrondexploitatie	50%	max. € 2.000.000	19.84%
Het niet kunnen afdekken van risico's, die kunnen ontstaan door richtlijnen, voorwaarden, eisen van andere overheden en overige derden-partijen kunnen resulteren in financiële tegenvallers.			
Sociaal Domein	50%	max. € 600.000	6.03%
Het beoogde kostenbesparend beleid voor het concept Jeugdzorg en het concept WMO wordt niet gehaald en geen toereikend budget voor alle uit te voeren taken..			
Uitkering gemeentefonds	50%	max. € 600.000	5.98%
De hoogte van de nacalculatie aan gemeenten uit het Gemeentefonds is onzeker.			
Deelname in gemeenschappelijke regeling	30%	max. € 600.000	3.61%
Verplichte bijdragen in exploitatieverliezen en beperkte invloed tot financiële tegenvallers.			
Grote investeringen	30%	max. € 600.000	3.60%
Bij grote projecten worden de investeringen overschreden.			
Lagere inkomsten PMD	50%	max. € 250.000	2.52%
Bij de afvalverwerking valt de opbrengst van plastic, metalen en drinkpakken lager uit.			
Asbestverwijdering	50%	max. € 250.000	2.52%
Kosten voor het verwijderen van asbest in gemeentelijke accommodaties leiden tot onvoorziene uitgaven.			
Invoering vennootschapsbelasting	50%	max. € 250.000	2.51%
Financiële gevolgen door invoering Vpb voor de gemeente.			
Subsidies	50%	max. € 250.000	2.51%
Het niet kunnen voldoen aan de subsidieverantwoordingseisen van provincie of rijk.			

Uit de inventarisatie zijn in totaal 50 risico's in beeld gebracht met een totaal geraamd risico van ca. € 15.945.000. Risico's met een geschatte omvang kleiner dan € 60.000 zijn in deze berekening niet meegenomen. Indien een dergelijk risico zich daadwerkelijk voordoet, dienen de lasten hiervan binnen de exploitatiebudgetten opgevangen te worden.

Het aandeel van de top 10 risico's in het totaal is € 7.400.000. Dit betekent dat de overige risico's optellen tot een bedrag van € 8.545.000.

Benodigde weerstandscapaciteit

Het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit wordt uitgevoerd met behulp van een risicosimulatie (Monte Carlo methode). Dit is een onderdeel van NARIS[®] waarbij gebruik wordt gemaakt van de inschattingen van de kansen en gevolgen zoals die per risico zijn aangegeven. Op basis van de risicosimulatie kan worden berekend welk bedrag er benodigd is om de geïdentificeerde risico's in financiële zin af te dekken. Hierbij wordt gerekend met een zekerheidspercentage van 90%.

Het reserveren van het maximale bedrag van de opgenomen risico's is namelijk niet reëel, omdat de risico's niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang zullen optreden. Het resultaat van deze simulatie is dat met een benodigde weerstandscapaciteit van € 3.940.444 het voor 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt. Ter informatie is in de volgende tabel de benodigde weerstandscapaciteit opgenomen bij het hanteren van naastgelegen zekerheidspercentages.

Tabel 2: Benodigde weerstandscapaciteit bij verschillende zekerheidspercentages

Percentage	Bedrag
75%	€ 3.189.316
80%	€ 3.387.750
85%	€ 3.621.982
90%	€ 3.940.444
95%	€ 4.409.828

Analyse risicomanagement RijswijkBuiten

Afzonderlijk van het gemeente breed gehanteerd risicomanagementsysteem is door een extern bureau een risicoanalyse uitgevoerd op de grondexploitatie RijswijkBuiten. Omdat de werkwijze niet geheel overeenkomt met het gehanteerde systeem worden de resultaten apart vermeld en zijn deze niet opgenomen in bovenstaand overzicht.

In de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit en het weerstandsvermogen wordt wel rekening gehouden met de uitkomsten van de risicoanalyse van RijswijkBuiten.

In de 6^e herziening van de grondexploitatie Sion-'t Haantje zijn de risico's wederom in beeld gebracht. Hierbij zijn de uitkomsten van de externe analyse als basis genomen. Om de geconstateerde risico's te beperken zijn de aanbevelingen uit het rapport reeds ter hand genomen en acties uitgezet. Op basis van de geactualiseerde risico-inventarisatie is een weerstandscapaciteit van € 12,68 miljoen benodigd.

De buffer voor het totaal van de gekwantificeerde risico's bestaat binnen de Grondexploitatie Sion-'t Haantje uit het geraamde (positief) resultaat vermeerderd met het budget voor Onvoorzien, in totaal voor € 6,35 miljoen. De Algemene reserve van de gemeente Rijswijk dient voor een bedrag van € 6,33 miljoen mede ingezet te worden als buffer.

Totaal benodigde weerstandscapaciteit

Uitkomst risicomanagementsysteem	€ 3.940.444
Uitkomst risicoanalyse RijswijkBuiten	+ 6.330.000
Totaal	€ 10.270.444

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit van de gemeente Rijswijk bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken.

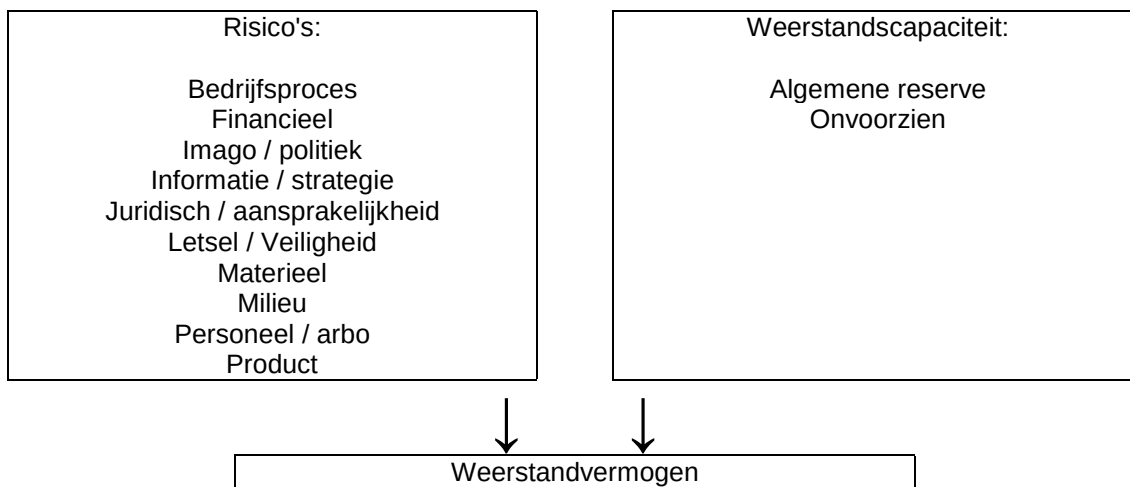
Paragraaf Weerstandvermogen en Risicobeheersing

Tabel 3: Beschikbare weerstandscapaciteit

Weerstand	Startcapaciteit
Algemene reserve	€ 32.830.492
Onvoorzien	€ 50.000
Totale weerstandscapaciteit	€ 32.880.492

Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Om te bepalen of het weerstandvermogen toereikend is, moet de relatie worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De relatie tussen beide componenten wordt in onderstaande figuur weergegeven.

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandvermogen.

$$\text{Ratio weerstandvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{\text{€ 32.880.492}}{\text{€ 10.270.444}} = 3,20$$

Om het weerstandvermogen te kunnen beoordelen dient te worden vastgesteld welke ratio de gemeente Rijswijk nastreeft. Hiertoe wordt op grond van de nota weerstandvermogen en risicomanagement gebruik gemaakt van onderstaande waarderingstabel

Tabel 4: Weerstandsnorm

Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	Matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	<0.6	ruim onvoldoende

De ratio valt in categorie A. Geconcludeerd kan worden dat op dit moment, volgens de huidige analyse van de mogelijke risico's, vertaald in het benodigde weerstandvermogen, de waardering van uitstekend van toepassing is.

Ten opzichte van de jaarrekening 2016 is de ratio weerstandsvermogen nagenoeg onveranderd (was 3,21).

Financiële kengetallen BBV

Met ingang van de begroting 2016 dient onderstaande tabel met financiële kengetallen te worden opgenomen. Gedachtegang van de commissie BBV is dat deze kengetallen door de toezichthouders (gemeenteraad en provincie) meegewogen dienen te worden bij de beoordeling van de financiële positie van de gemeente. Hierbij zal nadrukkelijk de eigen specifieke situatie in ogenschouw genomen moeten worden, omdat deze voor iedere gemeente min of meer uniek is. Oftewel, enige nuancering is op zijn plaats bij het interpreteren van de 'kale' cijfers.

Tabel 1. Kengetallen						
Begroting 2018	Verloop van de kengetallen					
Kengetallen:	Verslag 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
netto schuldquote	157,8%	121,5%	108,4%	97,6%	80,7%	57,6%
netto schuldquote exclusief verstrekte leningen	157,3%	121,1%	108,0%	97,2%	80,4%	57,2%
solvabiliteitsratio	10%	14%	14%	15%	18%	21%
structurele exploitatieruimte	1,1%	1,1%	0,6%	0,4%	0,5%	0,8%
grondexploitatie	96%	84%	70%	56%	40%	25%
belastingcapaciteit*	94%	94%	96%	96%	96%	96%

Toelichting kengetallen

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. De schuldquote in Rijswijk is tijdelijk hoger dan gemiddeld vanwege de grondexploitatie RijswijkBuiten. De netto schuldquote is per jaar lager dan de gepresenteerde cijfers in de begroting 2017. Dit verschil wordt veroorzaakt doordat de opbrengsten van RijswijkBuiten nu in de exploitatie zijn opgenomen. De VNG stelt over de netto schuldquote:

"Normaal ligt de netto schuldquote van een gemeente tussen 0% en 90%. Als de netto schuldquote tussen 100% en 130% ligt, is de gemeenteschuld hoog (oranje). Hij moet niet verder stijgen. Als de netto schuldquote boven de 130% uitkomt, dan bevindt de gemeente in de gevarenszone (rood)."

Vanaf de jaarschijf 2019 is de schuldquote van de gemeente < 100%.

Dit kengetal heeft door de vorderingen in het plangebied RijswijkBuiten een gunstige ontwikkeling in de tijd.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de medeoverheid in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente of provincie heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten.

Paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Grondexploitatie

Dit kengetal betreft de verhouding van de grondpositie t.o.v. de totale (geraamde) baten.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de provincie of gemeenten zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde.

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Het beheer en onderhoud van kapitaalgoederen (openbare ruimte, gebouwen) komt in meerdere programma's van deze begroting terug. Het vormt financieel gezien een aanzienlijk deel van de begroting en het is daarnaast maatschappelijk gezien van groot belang. Om deze redenen is gekozen om het beheer en onderhoud van kapitaalgoederen in een aparte, verplichte paragraaf in de begroting op te nemen.

De paragraaf Kapitaalgoederen herbergt (delen van) de volgende bestuurlijke opgave:

Leefomgeving en veiligheid

Wat willen we bereiken?

Visie op de paragraaf

In samenwerking met betrokken partijen streven wij naar een aantrekkelijke, duurzame en groene leefomgeving waarin inwoners van Rijswijk, waar ook nieuwe inwoners, plezierig kunnen wonen. Vanuit een integraal perspectief komen wij in samenspraak met betrokken partijen tot een hoogwaardig ingerichte openbare ruimte die aansluit op hun wensen. Het gemeentelijke vastgoed faciliteert maatschappelijke activiteiten en wordt optimaal ingezet en gebruikt.

Doelstellingen

- 1) De basis op orde
De openbare ruimte voldoet aan de gestelde kwaliteitsniveaus en wettelijke zorgplicht. Dat wil zeggen: geen kapitaalvernietiging en zorgen voor veiligheid en continuïteit. Jaarlijkse inspecties zorgen ervoor dat er indien nodig tijdig wordt ingegrepen. Er wordt gewerkt met beheerplannen, meerjarenonderhoudsplannen en een adequaat dekkingsplan.
- 2) Waardering openbare ruimte
Betrokkenheid van bewoners bij de inrichting en het onderhoud van de openbare ruimte verhoogt de waardering hiervoor. Door bewoners actief te betrekken bij werkzaamheden in de openbare ruimte en hun hierover mee te laten denken/ bepalen ontstaat een openbare ruimte die beter aansluit bij de behoefte.
- 3) Versterken van parken en groene zones in Rijswijk
Rijswijk is een groene stad. De komende jaren wordt er in het openbaar groen geïnvesteerd om dit beeld te behouden en waar mogelijk te versterken. Samen met bewoners, gebruikers, partners en bedrijven wordt invulling gegeven aan de openbare ruimte en het beheer daarvan. (zie ook doelstelling 2) Hiervoor is in de jaren 2016-2019 1,3 miljoen beschikbaar.
- 4) Verduurzaming van het beheer van kapitaalgoederen
Bij het onderhoud, keuze voor materialen en de selectie van aannemers is duurzaamheid een selectie criterium. Daarbij gaan wij (subsidie) kansen optimaal benutten voor innovatieve technieken in gebouwen-, infra- en groenbeheer.
- 5) Optimaal gebruik van gebouwen
Wij gaan gebouwen zoveel als mogelijk multifunctioneel inzetten en proberen hiermee de functies te versterken. Hiermee gaan wij kosten besparen en meer interactie stimuleren tussen maatschappelijke partners onderling.

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Indicatoren

Indicator	Realisatie 2016	Streef-waarde 2017	2018	2019	2020	2021
1 Aantal meldingen over de openbare ruimte	7.674	7.100	7.000*)	7.000	7.000	7.000
2 Aantal initiatieven in het beheer van de openbare ruimte	4	15	15	15	15	15
4 Aantal innovaties in het duurzaam beheer	1	2	2	2	2	2
5 bezettingspercentage maatschappelijk vastgoed	Circa 80		**)	**)	**)	**)

*) Na het plaatsen van schakelkasten voor OV zijn minder meldingen over OV te verwachten.

**) Nader te bepalen in de nota strategisch maatschappelijk vastgoedbeleid.

Areaal gegevens

Het openbare gebied dat de gemeente beheert, omvat een omvangrijk aantal objecten met uiteenlopende functies. Enkele kengetallen:

Groen, water en recreatie

Gazon en gras	circa	199	ha
Beplanting	circa	110	ha
Bomen	circa	30.334	stuks
Water	circa	75	ha

Voorzieningen voor kinderen en jeugd

Speeltoestellen	circa	581	stuks
-----------------	-------	-----	-------

Verkeer en verblijf in de stad

Doorgaande wegen en pleinen	circa	185	km
Fiets- en recreatieve paden	circa	80	km
Bruggen, tunnels en viaducten	circa	282	stuks
Lichtmasten (incl. armaturen)	circa	8.500	stuks

Volksgezondheid en milieu

Afvalbakken	circa	1.200	stuks
Ondergrondse verzamelcontainers	circa	900	stuks
Riolering en hemelwaterafvoer	circa	251	km

De vastgoedportefeuille welke de gemeente beheert, omvat verschillende objecten met uiteenlopende functies:

Brede Schoollocaties in eigendom bij de gemeente Rijswijk:	4
Cultuurlocaties:	2
Sportlocaties (geen onderdeel van brede school):	4

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Welzijnslocaties/wijkwelzijnswerk:	4
Welzijnslocaties/kinderopvang:	5
Ateliers:	2
Woningen:	14
Winkelpanden:	5
Fietsenstallingen:	3
Kinderboerderijen:	2
Overige gebouwen:	14
Totaal objecten	62

Wat gaan wij daarvoor doen?

De kapitaalgoederen worden grotendeels beheerd op basis van beheerplannen. In deze beheerplannen staat aangegeven wat de doelstellingen zijn en welke activiteiten wij verrichten. Samenvattend is het credo: slim, doelmatig en sober. Wij zorgen voor de veiligheid en houden de basis op orde.

De komende jaren worden de beheerplannen geactualiseerd. De kwaliteit, kwantiteit en de daarvoor benodigde financiën zullen inzichtelijk worden gemaakt. Verduurzaming van het beheer van de kapitaalgoederen om te komen tot een klimaatbestendige stad is uitgangspunt voor de beheerplannen. Innovatie en interactieve methoden om effectiever te werken vormen hier een onderdeel van.

Product	Actualisatie	Ambitie
Baggerplan 2017-2025	2025	Voldoen aan wettelijke eisen waardoor de benodigde diepte van de watergangen is gewaarborgd.
Beheerplan bomen 2012-2016	2018	Inlopen van achterstallige veiligheidsmaatregelen. Uitvoeren van regulier onderhoud bij jonge bomen en waar nodig overige veiligheidsmaatregelen. Het integraal Groenplan koppelen aan de ambities ten aanzien van groenbeheer.
Beheerplan kunstwerken 2017-2021	2021	Uitvoeren van de maatregelen die benodigd zijn om de functionaliteit te waarborgen en de veiligheid te garanderen.
Beheerplan oevers 2012-2016	2018	Onderhoud is beperkt tot strikt noodzakelijk onderhoud voor het behoud van de oever.
Beheerplan OV openbare verlichting 2018-2021	2021	In het beheerplan wordt gefocust op preventief beheer, onderhoud en 'duurzaam beheer'. In deze uitwerking is rekening gehouden met het beperken van kapitaalvernietiging en de verplichte onderhoudswerkzaamheden in het kader van de (minimale) zorgplicht.
Beheerplan VRI verkeersregelinstallaties 2016-2020	2020	Verkeersregelinstallaties die de technische levensduur hebben bereikt worden vervangen door energiezuinige installaties (LED). Het toepassen van LED verlichting en het dimmen van de verlichting draagt bij aan de ambitie van duurzaamheid.
Beheerplan spelen 2012-2016	2018	Achterstanden in de vervanging van speeltoestellen worden ingehaald en de vervanging van speeltoestellen wordt per plek integraal aangepakt.
Beheerplan wegen 2017-2021	2021	Onderhoud is beperkt tot strikt noodzakelijk onderhoud voor het veilig houden van de

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

		asfaltwegen.
Waterplan 2008-2018	2018	Het bewerkstelligen van een duurzaam, veilig en robuust watersysteem.
Verbreed gemeentelijk rioleringsplan 2016- 2020	2020	De piek in onderhoud voor de vervanging van riolering spreiden door levensduur verlengende maatregelen uit te voeren.
MOP's Maatschappelijk Vastgoed 2015-2025	2025	In 2018 ev geven we vorm aan ons Strategisch Vastgoedbeleid in samenhang met andere vraagstukken, zoals Huis van de Stad, Stads- en Cultuurvisie en het subsidiebeleid.

De doelstellingen verschillen per beheerobject en bijbehorend beheerplan. Aan het eind van de beheerplanperiode worden de doelstellingen geëvalueerd.

Uitdagingen en risico's

Inlopen achterstanden

De technische basis is voor de verschillende producten de afgelopen jaren op orde gebracht. De producten wegen, oevers en bomen worden op een minimumniveau onderhouden. Hierdoor is er beperkt de ruimte om binnen de onderhoudsbudgetten gewenste aanpassingen voor de inrichting door te voeren. In 2018 is € 100.000 beschikbaar om integraal kleinschalige locaties op te pakken.

Binnen de onderhoudsproducten wordt waar mogelijk duurzaamheid meegenomen. Zoals het uitvoeren van verkeersregelinstallaties en openbare verlichting in LED, het regenwater wordt waar mogelijk op het oppervlaktewater afgevoerd en het verhard oppervlak waar mogelijk verminderd. De verduurzaming van kapitaalgoederen vraagt voor de producten openbare verlichting en gebouwen een behoorlijke investering. Een deel van deze investeringen verdient zich op de lange termijn terug door lagere energiekosten en/of lagere onderhoudskosten.

Bij de vervanging van verkeersregelinstallaties zijn er twee cycli. Momenteel zitten wij in de cycli waarbij de regelinstallatie en de lichten worden vervangen. Vanaf 2025 zullen naast de regelinstallatie en de lichten ook de masten en het kabelnet vervangen moeten worden. Het benodigde vervangingsbudget zal vanaf 2025 2,5 keer hoger worden.

Om de groene waarde van Rijswijk te behouden en te versterken worden de komende jaren investeringen gedaan in het openbaar groen. Aan de hand van biodiversiteit, ecologische verbindingen, meer kleur in de stad, Quick Wins en de participatiekracht van de samenleving zijn de locaties bepaald. Door gerichte investeringen en door aansluiting bij bestaande projecten vindt er een kwaliteitsimpuls in het openbaar groen plaats.

Renovatieprogramma nutsleidingen door bedrijven

De nutsvoorzieningen van kabels en leidingbedrijven zijn verouderd. De komende jaren gaan de nutsbedrijven in Rijswijk kabels en leidingen vervangen. De gemeente is een actieve gesprekspartner voor de nutsbedrijven. Samen met de nutsbedrijven vindt afstemming plaats over de geplande werkzaamheden en waar de kansen liggen om deze te combineren.

Herstructurering Frans Halskade, Generaal Spoorlaan en Karel Doormanlaan

Het college heeft aangegeven drie straten met achterstallig onderhoud en overlast op te pakken. Naast de interne en externe kostendragers is hier € 1.100.000 voor uitgetrokken in de jaren 2016-2018.

In deze straten moeten de riolering, kabels en leidingen worden vervangen. Daarnaast is de verharding in slechte staat. De positie van de bomen nabij de gevels en de wortelopdruk geven hoge lasten voor beheer. Het gaat om kostbare projecten met een lange voorbereidingstijd waarbij de bouwkundige ontwikkelingen en de ambities vanuit het Integraal Groen en Stedenbouwkundig Raamwerk in worden opgenomen.

In 2017 is, na een zorgvuldige voorbereiding, een begin gemaakt met de herstructurering van de Frans Halskade en de Generaal Spoorlaan. Deze werkzaamheden worden in 2018 voortgezet.

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

De herinrichting van de Karel Doormanlaan wordt gefaseerd aangepakt. In oktober 2017 wordt een plan van aanpak vastgesteld voor fase 1, gedeelte Huis te Landelaan tot Generaal Swartlaan, en gestart met het ontwerpproces om te komen tot een inrichtingsplan. Start van de uitvoering is voorzien in het eerste kwartaal van 2019.

Terugdringen overlast bomen

In Rijswijk staan een groot aantal bomen die vanwege hun omvang problemen geven in het beheer en waar bewoners overlast van ondervinden. De meest voorkomende problemen met deze bomen zijn het opdrukken van de verharding door de wortels en boomkronen die richting gevels groeien. In de bovengenoemde herstructureringslocaties zal een oplossing worden gezocht voor deze problematiek. Voor specifieke situaties met oude bomen die beheerproblemen veroorzaken en voor de versterking en verjonging van de boomstructuren in Rijswijk is er in de periode 2016-2018 € 750.000 beschikbaar. Een leidraad wordt opgesteld met richtlijnen hoe de gemeente omgaat met bomen waar bewoners overlast van ondervinden.

Duurzaam beheer openbare ruimte

In de afgelopen jaren zijn wij de openbare ruimte duurzamer gaan beheren. Het verbod op bestrijdingsmiddelen bij onkruidbestrijding heeft negatieve effecten op de buitenruimte. Ook zetten wij in op verhoging van de biodiversiteit. Dit heeft en zal in de toekomst effecten hebben op de beeldkwaliteit van de buitenruimte. Deze effecten zullen worden verwerkt in ons groenbeheerplan. Dit betekent dat we de nieuwe werkwijze evalueren op kosten en op uitstraling, met daarbij de opties die beschikbaar zijn om daarin bij te kunnen sturen.

Onderhoudsachterstanden vastgoed

De meerjarenonderhoudsplannen zijn in 2015 geactualiseerd en op grond hiervan is de storting in de voorziening Meerjarenonderhoudsplannen welzijn, sport en cultuur verhoogd. Uitgangspunt voor de meerjarenonderhoudsplanung is onderhoudsniveau 3 en hoe we dit niveau op een financieel gelijkmatige wijze kunnen bereiken. Toekomstige wijzigingen in de vastgoedportefeuille hebben financiële consequenties voor de storting in de voorziening.

Uitwerking van het strategisch vastgoedbeleid vindt plaats vanaf 2018 in samenhang met andere belangrijke vraagstukken, zoals Huis van de Stad, Stads- en Cultuurvisie en subsidiebeleid. Denk hierbij aan:erschikking van het maatschappelijk vastgoed en kostendekkende huur versus subsidies.

Bij het maatschappelijk vastgoed is preventief asbest verwijderd. Tot op heden werd dit incidenteel gedaan indien werkzaamheden werden uitgevoerd in een pand. De scholenbrand liet zien wat voor een impact asbest op de omgeving kan hebben. Dergelijke situaties willen we voor zijn en daarom laten we zichtbaar en bereikbaar asbest in onze panden planmatig saneren. Dit geldt ook voor scholen, waar we in 2018 starten met de saneringen.

Piek aan onderhoud civiele kunstwerken

Bruggen en andere civieltechnische kunstwerken zijn kostbare objecten. Vanaf 2026 is een verhoging van het investeringsbudget kunstwerken benodigd. Van 2035-2045 is er een grote piek aan onderhoud voor kunstwerken, doordat er meerdere grote kunstwerken vervangen moeten worden. De komende jaren wordt de strategie voor deze piek aan onderhoud bepaald.

Budgettair kader

In de afgelopen jaren is voor verschillende producten de basis op orde gebracht. De budgetten voor de openbare ruimte zijn voldoende om de openbare ruimte veilig te houden. Conform de eisen van het BBV maken wij alle onderhoudsbudgetten inzichtelijk in een overzichtelijke tabel. Daarnaast geven wij aan waarvoor het budget wordt ingezet.

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Beschikbare exploitatiebudgetten

De belangrijkste exploitatiebudgetten zijn:

Product	2018	2019	2020	2021	Specificatie van de werkzaamheden
Wegen	990.742	1.078.453	1.078.453	1.078.453	• Klein onderhoud asfalt • Onderhoud bestrating • Onderhoud paden • Herstellen belijning
Groen	1.510.696	1.358.446	1.358.446	1.358.446	• Maaien gras • Herstellen gazons • Onderhoud bomen • Herplanten groenstroken • Onkruid en zwerfvuil verwijderen
Verlichting en verkeersregelinstallaties	594.847	594.847	594.847	594.847	• Verhelpen van storingen en reparaties • Preventief vervangen lampen • Schilderen van armaturen en masten • Beheer verkeersmanagement-systeem
Waterwegen	343.168	343.168	343.168	343.168	• Maaien en krozen van watergangen • Onderhoud beschoeiing • Baggeren watergangen
Spelen	87.636	87.636	87.636	87.636	• Veiligheidscontroles en inspecties • Reparaties en klein onderhoud
Bruggen en duikers	323.972	323.972	323.972	323.972	• Veiligheidscontroles en inspecties • Reparaties en klein onderhoud • Reinigen
Riolering	974.970	971.835	948.700	948.700	• Klein onderhoud van riolering • Verhelpen van storingen en verstoppingen • Reinigen van riolering • Beheer en

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Product	2018	2019	2020	2021	Specificatie van de werkzaamheden
					monitoren van het functioneren van rioolstelsel
Gebouwen en objecten	500.270	500.270	500.270	500.270	• Woningen • Onderhoud winkelpanden • Onderhoud fietsenstallingen • Onderhoud kinderboerderijen
Maatschappelijk Vastgoed	1.306.240	1.306.240	1.306.240	1.306.240	Onderhoud en vervangings-investeringen Maatschappelijk Vastgoed

Beschikbare investeringsbudgetten

De belangrijkste investeringsbudgetten zijn (x 1000):

Product	2018	2019	2020	2021	Specificatie van de werkzaamheden
Wegen	1.175	1.100	1.100	1.100	• Reguliere vervanging asfalt • Aanpak 3 probleemstraten • Kleinschalige plekken opwaarderen
Groen	1.295	675	350	350	• Reguliere vervanging bomen • Aanpak overlastbomen en versterking laanstructuren • Renovatie en groenontwikkeling
Speelplekken	200	200	200	200	• Vervanging van speeltoestellen en ondergronden
Verlichting en verkeersregel-installaties	1.167	1.127	947	947	• Reguliere vervanging verlichting • Inhaalprogramma verlichting
Bruggen en duikers	115	115	115	115	• Reguliere vervanging van bruggen en duikers
Waterwegen	268	268	268	268	• Reguliere vervanging beschoeiing
Riolering	2.200	1.500	1.700	1.700	• Reguliere vervanging riolering en gemalen
Gebouwen en objecten	12.800	0	0	0	• Investering Sportgebouwen

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

Beschikbare voorzieningen

Voor het vastgoed zijn er twee financiële instrumenten ingericht. Deze zijn bedoeld om pieken in onderhoud op te vangen en daarnaast het budget stevig te verankeren in de begroting.

Voorziening	Verwacht bedrag per 1-1-2018	Specificatie
Voorziening baggeren	561.000	Het te baggeren areaal is verdeeld in 7 vakken. Eens per 8 jaar wordt er in een vak gebaggerd. De voorziening is opgezet om de grote verschillen in jaarlijkse kosten op te kunnen vangen.
Voorziening gemeentelijk vastgoed	248.000	Zodra een woning vrij komt wordt deze verkocht. De voorziening voor groot onderhoud komt daarmee op termijn te vervallen. De voorziening is voldoende tot aan de verkoop, er worden geen dotaties aan de voorziening meer gedaan.
Voorziening onderhoud welzijns-, sport- en cultuur-accommodaties (MOP)	884.000	Deze voorziening is bestemd voor onderhoud en vervangingsinvesteringen van maatschappelijk vastgoed. In de meerjarenbegroting is vanaf 2017, als gevolg van de actualisering van de meerjarenonderhoudsplannen rekening gehouden met een storting van € 1.306.240 per jaar om adequaat onderhoud te kunnen doen.

HRM

Wat willen we bereiken?

Visie op HRM

We investeren nu en in de toekomst in een voldoende wendbare en duurzame organisatie zodat we met de beschikbare middelen zo goed mogelijk het collegeprogramma en de wettelijke taken kunnen (blijven) realiseren.

De opgave HRM draagt bij aan deze ontwikkeling naar een (meer) wendbare en duurzame organisatie, met vaste formatie voor de continuïteit van de belangrijke gemeentelijke opgaven aangevuld met (mogelijkheden voor) verschillende vormen van flexibele inzet.

We zetten in op het realiseren van een (meer) evenwichtig personeelsbestand om de kwaliteit en continuïteit van de gemeentelijke dienstverlening te waarborgen. De uitstroom van oudere medewerkers vraagt om het behouden van (kritische en strategische) kennis en ervaring in de organisatie. De uitstroom biedt ook mogelijkheden om te vernieuwen en te verjongen.

Belangrijk blijft dat we als werkgever aantrekkelijk en toegankelijk zijn voor alle doelgroepen op de arbeidsmarkt.

Doelstellingen

1. We realiseren een organisatie(vorm) van waaruit vaste en flexibele capaciteit wendbaar wordt ingezet op wisselende opgaven.
2. We komen tot een evenwichtig personeelsbestand.
3. We ontwikkelen, implementeren en realiseren een bijbehorend HRM-instrumentarium.

Indicatoren

Om de voortgang van het proces te kunnen volgen en waar nodig bij te sturen stelden we vier indicatoren vast. Deze indicatoren toetsten we het afgelopen jaar op essentie en meetbaarheid. De streefwaarden hebben we bijgesteld op basis van de realisatie in 2016. Dit geldt zowel voor de verhouding vast/flexibel als het verzuimpercentage. Daarnaast constateerden wij dat de gewenste mate van flexibiliteit minder groot is dan we aanvankelijk dachten. Op basis van onze bevindingen stelden we deze streefwaarden bij. Bij het percentage medewerkers gesprekken houden wij rekening met het vertrek en langdurig verzuim van medewerkers waardoor het moeilijk zal zijn een score van 100% te halen.

Indicator	Realisatie 2016	Streefwaarde 2017	2018	2019	2020	2021
1. Verhouding vast flexibel (% kosten inhuur t.o.v. totale loonsom ^[1])	21%	20%	19%	18%	17%	16%
2. Het percentage medewerkers dat in meerdere opgaven heeft gewerkt. ^[2]	25%	25%	25%	25%	25%	25%
3. Het percentage medewerkers waarover jaarlijks de ontwikkeling en het functioneren in kaart is gebracht ^[3]	100%	90%	95%	95%	95%	95%
4. Streefcijfer verzuimpercentage.	7,5%	6,0%	5,2%	4,6%	3,6%	3,6%

[1] Dit is een voorlopig indicator voor de verhouding vast – flexibel. Zodra een betere voorhanden is zal deze worden aangepast (zie doelstelling 1).

[2] Indicator voor de flexibiliteit van de inzet van het huidige personeelsbestand (zie doelstelling 2).

[3] Indicator voor doelstelling 3.

Wat gaan wij daarvoor doen?

1. In 2018 betekent dit:

Indicator 1:

- Uitvoering geven aan de opbrengsten strategische personeelsplanning (SPP);
- Herijken vaste en flexibele formatie voor de komende jaren;
- Halfjaarlijkse managementrapportage over omvang inhuur;
- Doorontwikkelen regionale mobiliteit (Haaglanden).

Indicator 2:

- Stimuleren van de flexibele inzet van medewerkers in het optimaal benutten van talenten en kwaliteiten (doorontwikkeling proces van 'casting en matching').
- Regelmatig toetsing van benodigde flexibele inzet.
- De kernwaarden ROTS (Resultaatgericht, Ondernemerschap, Transparant en (team)Samenwerking) zijn geborgd en zien wij terug in houding en gedrag.

Indicator 3:

- Jaarlijks vindt met elke medewerker een gesprek plaats volgens de (nieuwe) gesprekkencyclus.

Paragraaf Bedrijfsvoering

Indicator 4:

- Uitvoering (extra impuls) aanpak van verzuim en duurzame inzetbaarheid (curatief/preventief);
- Verbeteren managementinformatie;
- Inzet arbeidsdeskundige en bedrijfsarts jaarlijks evalueren en bijstellen;

Staat van personele lasten

Organisatieonderdeel	Geraamde loonkosten begroting 2018 Primitief	Geraamde loonkosten begroting 2017 Primitief
Gemeentesecretaris/Directie		341.510
Flexplekken		215.790
Concernstaf		1.680.180
Personeel en Organisatie		560.520
Projectenbureau		632.330
Communicatie		691.700
Bedrijfsvoering		4.588.800
Stad en Samenleving		5.597.420
Stadsbeheer		4.834.410
Sociale zaken		3.356.780
Publiekszaken		2.105.970
Nieuwe organisatie per domein:		
GMT/ organisatievernieuwing / bijzondere opdrachten	905.720	
Bedrijfsvoering	5.579.510	
Bestuurlijk Domein	3.821.320	
Maatschappelijke Ontwikkelingen	4.054.830	
Ruimtelijke Ontwikkelingen	5.980.360	
Sociaal Domein	5.471.840	
Overig	426.890	721.550
Totaal huidig personeel excl. Griffie en RijswijkBuiten	26.240.470	25.326.960
Griffie	392.450	382.120
RijswijkBuiten	829.900	782.300
Totaal huidig personeel	27.462.820	26.491.380
Bestuur: gemeenteraad, college van burgemeester en wethouders	1.056.530	1.056.530
Nog te verdelen cao	867.000	800.000
Totaal	29.386.350	28.347.910

Overige Bedrijfsvoeringsopgaven

Wat willen we bereiken?

Visie op bedrijfsvoering

We realiseren een organisatie die voor nu en in de toekomst voldoende wendbaar en duurzaam is om met de beschikbare middelen het college te faciliteren in het uitvoeren van het collegeprogramma en de wettelijke taken.

Doelstellingen op facilitaire opgaven

De bedrijfsvoeringsopgaven zijn er voor om het primaire proces in staat te stellen de gestelde doelen te realiseren.

De doorvoering van de opgaven gestuurde organisatie vraagt om een andere ondersteuning op het gebied van bedrijfsvoering. Die aansluit bij het uitgangspunt om flexibel en wendbaar te werken. En zich tegelijkertijd richt op het bereiken van efficiency, bijvoorbeeld door het standaardiseren en harmoniseren van processen en producten.

Doelstelling van de bedrijfsvoeringsopgaven is in het algemeen tweeledig:

1. Maximaal faciliteren van de opgaven gestuurde organisatie, specifiek op de onderdelen flexibiliteit en wendbaarheid.
2. Efficiënt inrichten van de intern en extern gerichte dienstverlening.

Indicatoren

Indicatoren	Realisatie 2016	Streefwaarde 2017	2018	2019	2020	2021
1. Klanttevredenheid waardering voor de ICT dienstverlening	6,4	6,8	7,0	7,2	7,3	7,5
2. Percentage afgeronde activiteiten (projecten) volgens uitvoeringsplan	65%	70%	75%	80%	85%	85%
3. Werkplekindex: verhouding tussen het aantal werkplekken en het aantal medewerkers.	80%	80%	75%	70%	65%	65%

Paragraaf Bedrijfsvoering

Indicatoren	Realisatie 2016	Streefwaarde 2017	2018	2019	2020	2021
4. Het percentage medewerkers dat volledig tijd- en plaats onafhankelijk werkt.	90%	90%	90%	90%	90%	90%
5. Het percentage poststukken [¹] dat binnen de wettelijke termijn wordt afgedaan.	85%	95%	95%	95%	95%	95%
6. De klanttevredenheid voor alle onderdelen van de interne dienstverlening > 4 (schaal 1-5)	Nvt	80%	90%	90%	90%	90%
7. Het aantal facturen dat is betaald binnen de wettelijke termijn (30 dagen)	90,9%	95%	99%	99%	99%	99%
8. Het percentage juridische procedures dat binnen de wettelijke termijnen is afgedaan.	87%	95%	95%	95%	95%	95%

Opmerkingen:

[¹] Ad indicator 5: dit betreft de (aan)vragen van burgers die via de post binnenkomen

Wat gaan wij daarvoor doen?

Indicator 1:

- Aanscherpen en actualiseren van de afspraken en de dienstverlening overeenkomst met de Gemeenschappelijke Regeling Bedrijfsvoering op basis van ervaringen en nieuwe ontwikkelingen;
- Bewaken van de service levels binnen het service level management van de ICT dienstverlening;
- Introductie van tools zoals Skype voor Business ter ondersteuning van de onderlinge samenwerking, om makkelijker te kunnen zien of iemand aanwezig en beschikbaar is of om een chat gesprek te voeren via een app op de mobiele telefoon;
- Het inzetten van nieuwe apparaten voor printen, scannen en kopiëren met mogelijkheden voor mobiele integratie (printen via toegangspas/Tag of WiFi);
- Houden van tevredenheidsonderzoeken en op basis hiervan verbeteringen doorvoeren in de (nieuwe) self service omgeving.

Indicator 2:

Landelijke thema's

- Realiseren van 'digitaal zaakgericht werken'. Zaakgericht werken koppelt alle informatie over de behandeling van een zaak aan die zaak. Deze informatie is voor alle betrokkenen toegankelijk;
- Realiseren gemeenschappelijke Digitale Infrastructuur;
- Aansluiten op het nieuwe loket van de Omgevingswet (Digitaal Stelsel Omgevingswet), de digitale ondersteuning voor de omgevingswet waar alle informatie over de fysieke leefomgeving verzameld wordt. Deze informatie is voor initiatiefnemers, belanghebbenden en bevoegd gezagen beschikbaar;
- Ondersteunen van het Sociaal Domein bij experimenten en gemakkelijke en veilige uitwisseling van gegevens over organisatiegrenzen heen;
- Samen met partners (andere overheden, politie, data wetenschappers, universiteiten, data science bedrijven, etc.) participeren in data gedreven (experimentele) projecten en initiatieven;
- Doorontwikkelen van noodzakelijke functionaliteiten en aanpassingen in de basisregistraties. Een voorbeeld hiervan is het beschikbaar stellen aan het KCC van de publiekrechtelijke beperkingen (WKPB) die op een onroerende zaak rusten zodat burgers en bedrijven over publiekrechtelijke beperkingen volledige informatie kunnen krijgen;
- Implementeren en inrichten van systemen voor het bewerken en opslaan van geografische gegevens zodat we kunnen voldoen aan de nieuwe omgevingswet en geo informatie op eenvoudige wijze ontsloten kan worden t.b.v. dienstverlening en analyse.

Organisatie verbetering

- Het functioneel beheer van de bedrijfskritische kernapplicaties centraal organiseren om zodoende de kwetsbaarheid te reduceren en kostenefficiënter te werken. Een voorbeeld van een bedrijfskritische applicatie is het data distributie systeem (DDS) dat gegevens uit de basisadministratie distribueert naar de procesapplicaties die de verschillende gemeentelijke processen ondersteunen;
- Doorontwikkelen en uitdragen van de Rijswijkse informatie architectuur gebaseerd op de landelijke standaarden. Deze standaarden bestaan uit referentienormen, modellen voor samenwerking en afspraken voor het uitwisselen van gegevens binnen- en buiten de gemeente;
- Het implementeren van een samenwerkings- en kennissysteem en de vervanging van intranet.

Lokale thema's

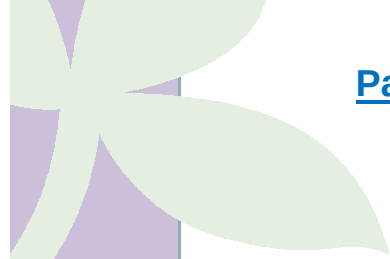
- Doorontwikkelen van het organisatiebrede Management Informatie Systeem.

Informatiebeveiliging en privacy

- Het implementeren van de Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (BIG) (informatiebeveiligingscontrols en –maatregelen);
- Verder inrichten en professionaliseren van de informatiebeveiligingsorganisatie;
- Houden van een interne campagne om bewustwording op het gebied van informatiebeveiliging en privacy te bevorderen.

Indicatoren 3 en 4:

- Actieve monitoring op basis van de personeelsadministratie.
- Verstrekking van apparaten voor communicatie en samenwerking zoals mobiele telefoons en tablets in het kader van Het Nieuwe Werken;

Paragraaf Bedrijfsvoering

- Introduceren en uitrollen van een web interface voor het Document Management Systeem (het systeem voor het registreren, digitaal distribueren, archiveren, opslaan en beschikbaar stellen van inkomende, interne en uitgaande documenten) zodat documenten uit het DMS direct bekeken kunnen worden op mobiele apparaten zoals tablets of smartphones.

Indicator 5:

- Bevorderen van een efficiënter gebruik van het document management systeem door gebruik van de webinterface;
- Snellere beschikbaarheid van inkomende verzoeken in het DMS door de invoer van prestatie-indicatoren voor de registrators.

Indicator 6:

- Periodiek meten van klanttevredenheid in het kader van 'Vensters voor Bedrijfsvoering';
- Op basis van de uitkomsten een verbeterplan opstellen en implementeren.

Indicator 7:

- Vereenvoudigen van de 'bestel- en betalingsprocedure';
- Verbeterde managementinformatie;
- Verbeterde monitoring.

Indicator 8:

- Verdere digitalisering processen (procesapp, digitale aanlevering Rechtbank).
- Bezwaar- en beroepsprocedures te vertalen als input voor de verbetering van de primaire besluitvormingsprocessen;
- Gebruik maken van de mogelijkheden van (pre-)mediation;
- Invoeren van een onafhankelijke bezwarencommissie van grote bestuurlijke en/of financiële importantie;
- Procesverbetering.

Opgave Informatie

Anno 2017 heeft de informatiehuishouding van Rijswijk zich ontwikkeld tot een kritische productiefactor. De inspanningen zijn erop gericht om nu en in de toekomst adequaat en flexibel in te spelen op bestuurlijke uitdagingen en *het college zo goed mogelijk te faciliteren het collegeprogramma uit te voeren*.

In het informatiebeleidsplan en het bijbehorend uitvoeringsplan wordt op geordende en gestructureerde wijze vorm gegeven aan de informatievoorzieningsdoelen. Het beleidsplan dient tevens als overdrachtsdocument voor het nieuwe college in 2018. Het is kaderstellend en richtinggevend voor nu en in de toekomst en geeft antwoord op de vraag hoe wij als organisatie onze informatievoorziening(en) vorm moeten geven.

Het Informatiebeleidsplan is een afwegingskader voor investeringen. Doelmatige en verantwoorde investeringen zijn noodzakelijk om de informatiehuishouding van Rijswijk in de gewenste richting te ontwikkelen.

De focus van het informatiebeleid ligt op een viertal pijlers. Deze pijlers zijn uitgewerkt in concrete projecten en activiteiten in het uitvoeringsplan informatie 2017 – 2018.

1. Landelijke thema's
2. Organisatie verbetering

3. Lokale thema's
4. Informatieveiligheid en Privacy

In beginsel hebben de plannen en investeringen betrekking op het tijdvak 2017 – 2020, in lijn met de landelijke Digitale Agenda 2020. De ontwikkelingen op het gebied van informatievoorziening gaan echter zo snel, dat zeker jaarlijks, maar wellicht vaker, de gegeven kaders en investeringen moeten worden herijkt om gelijke tred te houden met die ontwikkelingen en met de doelen die gesteld worden door het nieuw te vormen college in 2018.

Opgave Juridische Zaken

Het streven is en blijft het zo veel als redelijkerwijs mogelijk voorkomen van bezwaarprocedures. We zetten in op verbeterde primaire besluiten inclusief een heldere communicatie met betrokken inwoners en organisaties. Daar waar mogelijk zetten we instrumenten in als (pre-)mediation, of blijven dat doen.

Doelstelling is en blijft de bezwaren binnen de daarvoor geldende wettelijke termijnen af te doen.

Opgave Facilitair

De opgave Facilitair heeft een belangrijke rol in de doorvoering van het concept van Het Nieuwe Werken binnen de organisatie. Door samen met alle opgaven (managers) te werken aan een optimale inrichting die voldoet aan de behoefte van de verschillende opgaven zal dit worden bereikt. Daar waar mogelijk anticiperen we hierbij op de overgang naar de toekomstige overgang naar Het Huis van de Stad.

Opgave Administratie

E-factureren

Vanuit Europese regelgeving zijn Nederlandse overheden per april 2019 verplicht om e-facturen voor inkopen te kunnen ontvangen en verwerken.

Een e-factuur is een systematisch opgebouwd, digitaal bestand (maar geen pdf) waarbij alle gegevens altijd op een vaste plek in het bestand staan en hun eigen betekenis hebben. Een e-factuur kan vanuit het ene geautomatiseerde systeem elektronisch worden verwerkt in het andere systeem.

E-factureren biedt zowel de gemeente als de leveranciers voordelen en de techniek zorgt ervoor dat de overstap naar elektronisch factureren voor leveranciers laagdrempelig is.

In de 2e helft van 2017 zijn de voorbereidingen getroffen om e-facturatie mogelijk te maken. De financiële administratie is aangepast evenals de techniek die het mogelijk maakt om e-facturen te kunnen ontvangen en verwerken.

In 2018 wordt de nieuwe functionaliteit in gebruik genomen en worden leveranciers benaderd om hun facturen in het vervolg elektronisch aan te bieden.

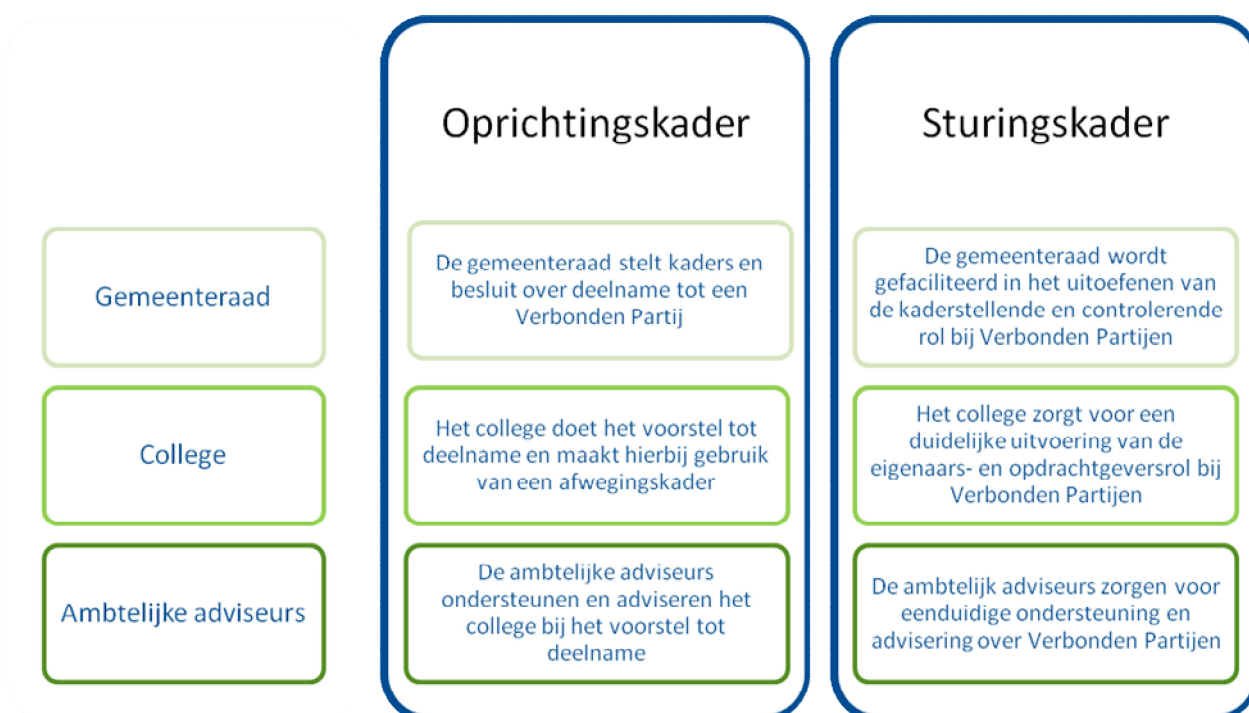
Inleiding

Verbonden Partijen voeren vaak taken uit met een groot politiek belang en ze leveren hierbij een belangrijke bijdrage aan de realisatie van maatschappelijke doelen. Het deelnemen in Verbonden Partijen levert gemeenten naast voordelen ook financiële en bestuurlijke risico's op. Het is noodzaak om zicht te hebben op deze risico's die immers de realisatie van de doelstellingen binnen de gestelde financiële kaders kunnen belemmeren. De paragraaf Verbonden Partijen, in de programmabegroting en de programmarekening, is een belangrijk instrument voor de gemeente Rijswijk om proactief te sturen op Verbonden Partijen.

Verbonden Partijen zijn organisaties waaraan de gemeente zich bestuurlijk en financieel verbindt. Verbonden Partijen bestaan uit deelnemingen door de gemeente in gemeenschappelijke regelingen, NV's, BV's, stichtingen, verenigingen, Publiek Private Samenwerkingconstructies etc. Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) waarin algemene regels voor de verantwoording door gemeenten en provincies staan, geeft als definitie:

Een Verbonden Partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft.

In de Nota Verbonden Partijen 2013 staan kaders voor hoe de gemeente Rijswijk wil omgaan met Verbonden Partijen. Het betreft de volgende kaderstellende uitgangspunten:

Overzicht Verbonden Partijen

De gemeente Rijswijk heeft bestuurlijke en financiële belangen in drie vennootschappen en zeven gemeenschappelijke regelingen. Met ingang van 2017 is het onderdeel Netwerkbeheer afgesplitst van Eneco Holding NV. De cijfers van dit bedrijf zullen in de volgende begroting worden vermeld.

Vennootschappen	Gemeenschappelijke regelingen
N.V. Eneco	GGD en VT Haaglanden
Stedin Holding NV	Industrieschap "De Plaspoelpolder" (IPP)
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	Dienst Sociale Werkvoorziening Rijswijk en omstreken (DSW)
N.V. Dunea Duin & Water	Regionaal Reinigingsbedrijf Avalex
	Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)
	Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)
	H10 Inkoopbureau
	Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)
	Bedrijfsvoeringsorganisatie Delft-Rijswijk

Risicoprofielen Verbonden Partijen

De Verbonden Partijen van de gemeente Rijswijk lopen sterk uiteen in (financiële) omvang en vorm. Hierdoor variëren ook de gemeentelijke belangen en risico's sterk. Door jaarlijks het risicoprofiel van een Verbonden Partij in te schatten, zorgt de gemeente Rijswijk ervoor dat kansen en bedreigingen bij Verbonden Partijen tijdig worden gesignaleerd en dat hierop adequaat kan worden gereageerd.

Paragraaf Verbonden partijen

		Bestuurlijk risico		
		Laag	Gemiddeld	Hoog
Financieel risico	Laag	1 laag	1 laag / gemiddeld	2 gemiddeld
	Gemiddeld	1 laag / gemiddeld	2 gemiddeld	2 gemiddeld / hoog
	Hoog	2 gemiddeld	2 gemiddeld / hoog	3 Gemiddeld

Het risicoprofiel van een Verbonden Partij is gebaseerd op actuele bestuurlijke en financiële risico's en gebeurt op basis van een risicoanalyse (zie bijlage B Nota Verbonden Partijen). Op basis van de risicoanalyse en het vastgestelde risicoprofiel wordt een pakket aan stuur- en beheersinstrumentarium gekoppeld aan een Verbonden Partij. Het stuur- en beheersinstrumentarium dient binnen de gemeente Rijswijk om vorm en inhoud te geven aan de aansturing, het beheer en de control van de specifieke Verbonden Partij.

Des te groter het bestuurlijk en/of financieel risico is dat wordt gelopen bij een Verbonden Partij, des te intensiever zijn de sturing op de Verbonden Partij en de informatievoorziening aan de gemeenteraad. De gemeente Rijswijk kent hiervoor drie verschillende pakketten: het basispakket, het pluspakket en het aanvullende pluspakket.

Het basispakket is van toepassing op alle Verbonden Partijen. De sturing op Verbonden Partijen die zijn ingedeeld in plus en aanvullend pluspakket is echter intensiever. Bij deze Verbonden Partijen zal het ambtelijk en bestuurlijk contact worden geïntensiveerd en zullen onder andere de prestatie afspraken en risico's nauwlettender worden gevolgd. Deze intensivering van de sturing stelt het college bovendien in staat om de gemeenteraad accuraat te informeren (zie verder bijlage C Nota Verbonden Partijen).

Hieronder staat van elke deelneming of gemeenschappelijke regeling informatie. Per deelneming worden de belangrijkste wetenswaardigheden weergegeven in het hoofdstuk

Toelichting op de Vennootschappen. Dit gebeurt op dezelfde manier als in de voorgaande jaren. In de tabel die daarna volgt zijn de belangrijkste feiten van acht gemeenschappelijke regelingen opgenomen. Het overzicht financieel belang geeft inzicht in de financiën van zowel de vennootschappen als de gemeenschappelijke regelingen. Tot slot is in één tabel het risicoprofiel en het daarbij behorende stuur- en beheerspakket van zowel de vennootschappen als de gemeenschappelijke regelingen weergegeven.

Toelichting op de Vennootschappen

N.V. Eneco en Stedin Holding NV (resp. energiebedrijf en netwerkbedrijf)

Over 2016 is een interim dividenduitkering uitgekeerd van € 100 mln. Dit betekent over 2016 een uitkering van € 20,12 per aandeel (2015 € 19,72 per aandeel). Rijswijk heeft 88.486 aandelen en heeft recht op € 1.780.338. In de begroting 2017 is rekening gehouden met een uitkering van € 1.744.944. Een voordelig verschil van € 35.390. Dit verschil is in de 1^e Halfjaarrapportage 2017 structureel opgenomen. Het Energiebedrijf heeft over het 1^e halfjaar 2017 een netto winst behaald van € 96 miljoen (1^e halfjaar 2016 € 77 miljoen). Ingaande 2017 is het Netwerkbedrijf afgesplitst van het Eneco Holding N.V. Het Netwerkbedrijf heeft een nettowinst na belastingen behaald over het 1^e halfjaar 2017 van € 33 miljoen. Het totaalresultaat van beide bedrijven bedraagt over het 1^e halfjaar € 129 miljoen (2016: € 139 miljoen).

Vooralsnog is de inschatting van het dividend door ons op hetzelfde niveau gehouden.

N.V. BNG Bank

Ten opzichte van 2015 is de nettowinst van de BNG toegenomen van € 226 miljoen in 2015 naar € 369 miljoen in 2016. De aandeelhouders van de BNG (de Staat en de gemeenten) ontvangen een dividend van 25 procent. Dat komt neer op een dividendbedrag van € 91 miljoen. Voor Rijswijk bekend dit dat de raming van € 168.500 met € 107.400 structureel is verhoogd tot € 275.900. Dit bedrag is structureel in de 1^e Halfjaarrapportage 2017 opgenomen. De nettowinst steeg in het 1^e halfjaar 2017 met 92% naar EUR 242 miljoen. Dit belooft een hoger dividend over 2017, dat in 2018 zal worden verantwoord. De BNG is nog voorzichtig over uitspraken over de te realiseren winst over 2017.

N.V. Dunea Duin & Water

Het nettoresultaat over het jaar 2016 is uitgekomen op een bedrag van € 8,8 miljoen tegen € 9,2 miljoen in 2015. In lijn met de statuten is er geen dividend uitgekeerd aan de aandeelhouders.

Overzicht financieel belang (x € 1 miljoen)						
Verbonden Partij	Belang – verandering in belang	Resultaat 2016	Eigen vermogen		Vreemd vermogen	
			01-01- 2016	31-12- 2016	01-01- 2016	31-12- 2016
N.V. Eneco*	Geen	199 voordelig	5.350	5.310	2.915	2.074
N.V. BNG Bank	Geen	369 voordelig	4.163	4.486	145.348	149.514
N.V. Dunea Duin & Water	Geen	8,8 voordelig	184	193	209	215

* in 2017 gesplitst in N.V. Eneco (energiebedrijf) en Stedin Holding NV (netwerkbedrijf).

Paragraaf Verbonden partijen

Financieel belang in de verbonden partij			
<i>Verbonden Partij</i>	<i>Gemeentelijke bijdrage Rijswijk 2018</i>	<i>Totaal bijdragen deelnemers</i>	<i>Gemeentelijke bijdrage in een % van de totale bijdragen aan de verbonden partij/ percentage deelneming</i>
GGD Haaglanden Inwonerbijdrage	403.000	4.384.000	9,2
Industrieschap "De Plaspoelpolder"	0	0	50
Dienst Sociale Werkvoorziening Rijswijk en omstreken	171.000	1.066.000	16,0
Regionaal Reinigingsbedrijf Avalex	5.583.000	30.838.000	18
Veiligheidsregio Haaglanden	4.215.000	82.707.000	5,1
Omgevingsdienst Haaglanden	373.000	19.777.000	1,9
H10 Inkoopbureau	103.143	2.235.532	4,61
MRDH Inwonersbijdrage Economisch Vestigingsklimaat Verkeer en vervoer m.iv. 2018 geen inwonersbijdrage	128.000 0	5.848.000 0	2,2
Bedrijfsvoeringsorganisatie Delft-Rijswijk	1.355.000	1.719.000	

Indien (nog) geen definitieve cijfers van een Verbonden Partij beschikbaar zijn dan wordt bij het opstellen van de Paragraaf Verbonden Partijen en het overzicht van Verbonden Partijen uitgegaan van de meest recente prognoses voor de relevante gegevens.

Paragraaf Verbonden partijen

Naam Verbonden Partij	Gemeenschappelijke regeling GGD en veilig Thuis Haaglanden (per 1 januari 2018)
Openbaar belang	
Doel(en) verbonden partij	Op grond van de Wet publieke gezondheid zorg dragen voor de instelling en instandhouding van één regionale gezondheidsdienst in die regio. Vanaf 1 januari 2018 wordt de organisatie Veilig Thuis ondergebracht bij de GR GGD Haaglanden. Veilig Thuis is het regionale advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling.
Het openbaar belang dat wordt behartigd	De regeling behartigt de belangen van de gemeenten op het terrein van het bevorderen, beschermen en bewaken van de publieke gezondheid. Veilig Thuis geeft advies, ondersteunt, doet onderzoek en brengt hulpverlening op gang om de situatie in huiselijk geweld en/of kindermishandeling zaken voor alle betrokkenen veiliger te maken.
Relatie met doelstellingen uit gemeentelijke begroting	Programma Sociaal Domein Preventieve gezondheidszorg en het voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld en kindermishandeling.
Bestuurlijk belang	
Deelnemende partijen	Gemeenten Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer
Vertegenwoordiging in de verbonden partij	Deelname in het algemeen bestuur, ambtelijke en bestuurlijke adviescommissies
Financieel belang	
Belang in de Verbonden Partij	Bijdrage aan de verbonden partij. Voor de uitvoering van het takenpakket in de regiogemeenten is de GGD aan de gemeente Den Haag een vergoeding verschuldigd. De hoogte van die vergoeding wordt jaarlijks voor 1 april voor het daaropvolgende jaar door het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Den Haag en door het dagelijks bestuur, binnen de kaders gesteld door het algemeen bestuur, vastgesteld. Vanaf 1 januari 2018 wordt Veilig Thuis ondergebracht bij de GR GGD Haaglanden. Er is wel sprake van twee organisatieonderdelen met ieder een eigen begroting en eigen directeur. Het dagelijks bestuur zorgt voor een administratie waaruit blijkt aan welke diensten bijdragen en inkomsten worden besteed.
Resultaat 2016	Niet van toepassing. Het betreft een dienstverleningsmodel.
Eigen vermogen aan het begin en eind van 2016	Niet van toepassing. Het betreft een dienstverleningsmodel.
Vreemd vermogen aan het begin en eind van 2016	Niet van toepassing. Het betreft een dienstverleningsmodel.
Risico's	

Paragraaf Verbonden partijen

Naam Verbonden Partij	Gemeenschappelijke regeling GGD en veilig Thuis Haaglanden (per 1 januari 2018)
Risico's	De herijking van de GR GGD en VT Haaglanden leidt tot nieuwe afspraken waarvan de financiële impact in het derde kwartaal van 2017 nog niet volledig duidelijk is. Zo gaat er voor de GGD vanaf 2018 gewerkt worden met een gelijk bedrag per inwoner voor alle gemeenten voor het regionale pakket. Hiermee wordt afgestapt van het werken met kostenverdeelsleutels. De nieuwe werkwijze leidt tot een hogere bijdrage voor de regiogemeenten en een lagere bijdrage voor de gemeente Den Haag. Het AB heeft besloten de directie van de GGD een taakstelling op te leggen zodat de bijdragen van de regiogemeenten aan de GR niet stijgen. Hoe dit precies wordt ingevuld, wordt in het vierde kwartaal van 2017 duidelijk. Het onderbrengen van Veilig Thuis bij de gemeente Den Haag kan invloed hebben op de uitkomst van de doorrekening van het gekozen model. Dit wordt momenteel uitgewerkt en in kwartaal 4 van 2017 duidelijk. Tevens kunnen kosten stijgen door toenemende volumes.
Voorgedane of voorgenomen veranderingen (beleidsvoornemens)	
Doelstelling	De doelstelling van de GGD is ongewijzigd, de doelstelling van Veilig Thuis wordt toegevoegd aan de GR en heeft vooral betrekking op het veiliger maken van de situatie van betrokkenen wanneer er sprake is van kindermishandeling en/of huiselijk geweld.
Huidige relatie	deelnemer GR GGD Haaglanden
Voortbestaan en/of zelfstandigheid	Er geldt een wettelijke verplichting tot één regionale GGD per veiligheidsregio waaraan alle gemeenten uit die regio aan deelnemen. Daarom zijn in 2014 in de regio Haaglanden de GGD Zuid-Holland West en de GGD Den Haag gefuseerd. De GR die n.a.v. deze fusie is ontstaan is in 2016 geëvalueerd. Uit deze evaluatie is gebleken dat er een aantal gebreken kleefte aan de toen gemaakte afspraken die nu hersteld dienen te worden. Daarnaast is begin 2016 besloten Veilig Thuis (momenteel nog vormgegeven in een tijdelijke stichting onder publieke aansturing) onder te brengen bij de GR GGD Haaglanden. De nieuwe GR zal per 1 januari 2018 in werking treden.
Activiteiten en/of prestaties	Het bestuur heeft de ambitie uitgesproken om over te gaan op resultaatsturing vanaf 2018. De gemeenten en uitvoeringsorganisaties samen zullen een ontwikkelplan opstellen waarin prestatie-indicatoren, resultaatafspraken en sturingsafspraken worden uitgewerkt. Tot het ontwikkelplan resultaatsturing in werking treedt (begin 2018), wordt gewerkt met de bestaande beschrijvingen van prestaties. Het ontwikkelplan en de gemaakte afspraken zullen input leveren voor de begroting 2019.
Weerstandsvermogen	Niet van toepassing. Het betreft een dienstverleningsmodel.
Heroverweging	
Sprake van nieuw of gewijzigd beleid bij de gemeente?	Geen

Paragraaf Verbonden partijen

Naam Verbonden Partij	Gemeenschappelijke regeling GGD en veilig Thuis Haaglanden (per 1 januari 2018)
Toekomstperspectief van de partij, gerelateerd aan veranderingen in de omgeving?	De evaluatie van de huidige GR in 2016 heeft laten zien dat aanpassing van de GR op een aantal onderdelen noodzakelijk is omdat anders adequate en transparante taakuitvoering door de GGD voor de 9 deelnemende gemeenten in het geding komt. Daarnaast is besloten per 1 januari 2018 Veilig Thuis onder te brengen bij de GR GGD Haaglanden Op dit moment is er een onderzoek gaande naar de mogelijke toevoeging van Veilig Thuis bij de organisatie GGD Haaglanden.
Rechtvaardigen interne en/of externe ontwikkelingen een heroverweging van deelname?	Nee

Naam Verbonden Partij	Industrieschap "De Plaspoelpolder"
Openbaar belang	
Doel(en) verbonden partij	Het IPP heeft tot taak het aanleggen en exploiteren van bedrijfsterreinen, waaronder alles is begrepen hetgeen met deze aanleg en exploitatie samenhangt, alsmede het stichten en exploiteren van bedrijfsgebouwen onder de noemer herstructurering
Het openbaar belang dat wordt behartigd	- Ontwikkeling en uitgifte bedrijventerreinen regio Haaglanden - Herstructurering bedrijventerreinen - Faciliteren regionale samenwerking t.b.v. bovengenoemde zaken.
Relatie met doelstellingen uit gemeentelijke begroting	Programma Economie en Werken
Bestuurlijk belang	
Deelnemende partijen	Gemeenten Rijswijk en Den Haag
Vertegenwoordiging in de verbonden partij	Deelname in algemeen bestuur (AB) en dagelijks bestuur (DB).
Financieel belang	
Belang in de Verbonden Partij	De deelneming van de gemeente Rijswijk bedraagt 50%.
Resultaat 2016	Het resultaat over 2016 bedraagt nadelig € 2.196.000.
Eigen vermogen aan het begin en eind van 2016	Begin € 16,1 miljoen en eind 2016 € 13,9 miljoen.
Vreemd vermogen aan het begin en eind van 2016	Niet van toepassing
Risico's	
Risico's	De verkoop van bouwkavels en verhuur/verkoop bedrijfspanden is onderhevig aan de marktcondities.
Voorgedane of voorgenomen veranderingen (beleidsvoornemens)	
Doelstelling	Er zijn geen voorgenomen veranderingen in de doelstelling. In 2016 wordt een update van de Gemeenschappelijke Regeling voorgelegd aan het College met instemming van de Raad; herstructurering komt hierin beter naar voren.

Paragraaf Verbonden partijen

Naam Verbonden Partij	Industrieschap “De Plaspoelpolder”
Huidige relatie	Nieuw AB en DB zijn aangesteld per 10 juli 2014, Den Haag is m.i.v. december 2016 voor twee jaar voorzitter van het AB en DB.
Voortbestaan en/of zelfstandigheid	Op dit moment zijn er geen voornemens tot wijzigingen en of veranderingen.
Activiteiten en/of prestaties	Geen veranderingen in de programma's van de Verbonden Partij.
Weerstandsvermogen	Het weerstandsvermogen is ruim voldoende om de risico's op te kunnen vangen.
Herooverweging	
Sprake van nieuw of gewijzigd beleid bij de gemeente?	Geen
Toekomstperspectief van de partij, gerelateerd aan veranderingen in de omgeving?	Zolang het noodzakelijk blijft de risico's, ontwikkelingen en deskundigheid te delen, blijft het IPP voortbestaan.
Rechtvaardigen interne en/of externe ontwikkelingen een herooverweging van deelname?	Nee

Naam Verbonden Partij	Dienst Sociale Werkvoorziening Rijswijk e.o. (DSW)
Openbaar belang	
Doel(en) verbonden partij	Het bedrijf heeft tot doel zo effectief en efficiënt mogelijk voorbereiden en (het doen) uitvoeren van de sociale werkvoorziening voor personen met een sociale werkvoorzieningsindicatie die woonachtig zijn op het grondgebied van de deelnemende gemeenten.
Het openbaar belang dat wordt behartigd	Arbeidsgehandicapten aan (passend) werk helpen.
Relatie met doelstellingen uit gemeentelijke begroting	Programma Sociaal Domein Arbeidsmarkt overig.
Bestuurlijk belang	
Deelnemende partijen	Gemeenten Rijswijk, Zoetermeer en Leidschendam-Voorburg
Vertegenwoordiging in de verbonden partij	Deelname in algemeen bestuur en dagelijks bestuur.
Financieel belang	
Belang in de Verbonden Partij	De bijdrage van de deelnemende gemeenten in de kosten van bestuur en algemeen beheer. Een bijdrage van de deelnemende gemeenten in een eventueel resterend nadelig exploitatiesaldo naar rato van deelname.
Resultaat 2016	€ 92.000 nadelig.
Eigen vermogen aan het begin en eind van 2016	Begin € 1,98 miljoen / Eind € 1,24 miljoen
Vreemd vermogen aan het begin en eind van 2016	Begin € 1,59 miljoen / Eind € 2,1 miljoen
Risico's	

Paragraaf Verbonden partijen

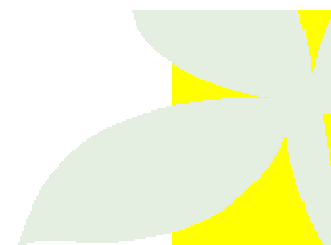
Naam Verbonden Partij	Dienst Sociale Werkvoorziening Rijswijk e.o. (DSW)
Risico's	Het niet behalen van de beoogde resultaten zoals die zijn opgenomen in het herstructureringsplan. Oplopen van de jaarlijkse tekorten Over 2017 wordt een tekort voorzien van € 1,8 mln. De bijdrage van de gemeente Rijswijk aan het exploitatietekort van DSW over 2017 bedraagt ongeveer 16% (naar rato van het aandeel van Rijswijk in de uitvoering van de SW). Zie ook IB 057.
Voorgedane of voorgenomen veranderingen (beleidsvoornemens)	
Doelstelling	Met de herstructurering blijft DSW verantwoordelijk voor het aanbieden van beschut werk voor de oude doelgroep. We continueren het herstructureringsproces en onderzoeken toekomstscenario's die bijdragen aan de wettelijke opdracht om de Sociale werkvoorziening te hervormen.
Huidige relatie	Vanuit de gemeente Rijswijk is bewust gekozen om niet de portefeuillehouder in het DB te laten plaatsnemen om de eigenaarsrol scherp te houden.
Voortbestaan en/of zelfstandigheid	In de herstructurering zitten geen beleidsvoornemens over veranderingen in het voortbestaan en/of zelfstandigheid van GR.
Activiteiten en/of prestaties	Uitvoering geven aan de herstructurering o.b.v. het vastgestelde stappenplan.
Weerstandsvermogen	Het weerstandsvermogen is een buffer voor het opvangen van risico's die DSW loopt bij uitvoering van taken.
Heroverweging	
Sprake van nieuw of gewijzigd beleid bij de gemeente?	De ingezette herstructurering is een koers naar hervorming.
Toekomstperspectief van de partij, gerelateerd aan veranderingen in de omgeving?	Er worden toekomstscenario's ontwikkeld met als doel DSW een financieel gezonde toekomst tegemoet te laten gaan.
Rechtvaardigen interne en/of externe ontwikkelingen een heroverweging van deelname?	In het coalitieakkoord Rijswijk 2014-2018 staat over regionale samenwerking, dat het belangrijk is een strategische keuze te maken over de rol en positie die de eigen gemeente in de regio wil innemen. DSW is een dergelijk regionaal samenwerkingsverband waarvan het noodzakelijk is zo'n strategische keuze te maken.

Naam Verbonden Partij	Avalex
Openbaar belang	
Doel(en) verbonden partij	Het bedrijf heeft tot doel het zo effectief en efficiënt mogelijk voorbereiden, en (het doen) uitvoeren van de integrale reinigingstaken van de deelnemers.
Het openbaar belang dat wordt behartigd	Volksgesondheid en Leefbaarheid en daarbij specifiek de taak tot het inzamelen van afval.
Relatie met doelstellingen uit gemeentelijke begroting	Programma Wonen en Leven - Afvalinzameling, transport en verwerking
Bestuurlijk belang	
Deelnemende partijen	Gemeenten Rijswijk, Leidschendam-Voorburg, Wassenaar, Pijnacker-Nootdorp, Delft en Midden Delfland.
Vertegenwoordiging in de verbonden partij	Deelname in algemeen bestuur en dagelijks bestuur.
Financieel belang	

Paragraaf Verbonden partijen

Naam Verbonden Partij	Avalex
Belang in de Verbonden Partij	In 2017 is vanaf 1 juli gerekend met de effecten van de voordelen van Het Nieuwe Inzamelen; in 2018 is dit meegenomen voor het gehele jaar. Er bestaan verschillende deeltarieven om de totale bijdrage te kunnen berekenen.
Resultaat 2016	€ 360.000
Eigen vermogen aan het begin en eind van 2016	Begin € 4,2 miljoen / Eind € 4,6 miljoen voordelig
Vreemd vermogen aan het begin en eind van 2016	Begin € 32,3 miljoen / Eind € 38,2 miljoen
Risico's	
Risico's	Politiek bestuurlijke risico's voor de gemeente. Regie en controle houden op GR bedrijf tijdens een transitie naar een meer resultaatgericht professionele dienstverlenende organisatie. De transitie van het bedrijf is een ingewikkeld politiek bestuurlijke vraagstuk waarbij de beelden en wensen van alle deelnemers ten aanzien van de toekomst van het bedrijf op elkaar moeten worden afgestemd. Tevens gaat het niet alleen om aanscherping van de governance and controlcyclus, maar ook om een transitietraject naar een resultaatgerichte, professionele dienstverlenende organisatie.
Voorgedane of voorgenomen veranderingen (beleidsvoornemens)	
Doelstelling	De visie op de inzameling van huishoudelijk afval in het kader van de circulaire economie uit te breiden naar grof huishoudelijk afval.
Huidige relatie	Verandering van deze relatie en governance-structuur is niet uitgesloten en vormt onderdeel van het eerder genoemde transitietraject.
Voortbestaan en/of zelfstandigheid	Verandering wordt niet uitgesloten. Dit punt komt aan de orde in het eerdergenoemde transitietraject.
Activiteiten en/of prestaties	Uitvoering geven aan het transitietraject
Weerstandvermogen	Gewenste weerstandscapaciteit € 5,1 miljoen, beschikbare weerstandscapaciteit is € 4,6 miljoen.
Heroverweging	
Sprake van nieuw of gewijzigd beleid bij de gemeente?	In 2015 is het beleid vastgesteld met condities voor de implementatie van Het Nieuwe Inzamelen (HNI). Vanaf deze datum worden uitvoeringsplannen in overleg met betrokkenen per wijk uitgewerkt. In 2017 is het uitvoeringsplan verder uitgewerkt voor twee wijken. Vanaf 2018 wordt in deze wijken het omgekeerd inzamelen ingevoerd. Deze ervaringen worden gebruikt voor het uitrollen van het 'omgekeerd inzamelen' in de overige wijken in de komende jaren.
Toekomstperspectief van de partij, gerelateerd aan veranderingen in de omgeving?	In de eerder genoemde transitie worden opnieuw bekeken welke organisatievorm, doelstelling, relaties en activiteiten het beste aansluiten op de gemeentelijke doelstelling en wettelijke verantwoordelijkheid van de deelnemende gemeenten.
Rechtvaardigen interne en/of externe ontwikkelingen een heroverweging van deelname?	Zonder meer is duidelijk dat afvalinzameling een thema is waarbij samenwerking met de buurgemeenten zeer grote meerwaarde heeft voor Rijswijk (efficiency en schaalvoordelen). Deelname staat niet ter discussie. Echter we zijn wel in dialoog met alle deelnemers over welke sturingsrelatie, organisatievorm en takenpakket van een samenwerkingsverband het beste bij de gemeentelijke doelstellingen passen.

Paragraaf Verbonden partijen

Naam Verbonden Partij	
Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)	
Openbaar belang	
Doel(en) verbonden partij	Uitvoering van taken op het gebied van brandweerbzorg, geneeskundige hulpverlening en rampenbestrijding
Het openbaar belang dat wordt behartigd	De VRH bevordert de veiligheid en gezondheid van allen die zich in het gebied van de regio Haaglanden bevinden door de samenwerking tussen burgers, private en publieke partijen te stimuleren en te faciliteren.
Relatie met doelstellingen uit gemeentelijke begroting	Programma openbare orde en veiligheid – VRH
Bestuurlijk belang	
Deelnemende partijen	Gemeenten Rijswijk, Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Wassenaar, Westland en Zoetermeer
Vertegenwoordiging in de verbonden partij	Deelname in algemeen bestuur
Financieel belang	
Belang in de Verbonden Partij	Bijdrage aan de verbonden partij (inwonerbijdrage)
Resultaat 2016	€ 1.068.000
Eigen vermogen aan het begin en eind van 2016	Begin € 7,8 miljoen / Eind € 6,3 miljoen
Vreemd vermogen aan het begin en eind van 2016	Begin € 61,4 miljoen / Eind € 61,2 miljoen
Risico's	
Risico's	Risico's normale bedrijfsuitoefening; Politiek bestuurlijke risico's
Voorgedane of voorgenomen veranderingen (beleidsvoornemens)	
Doelstelling	In het huidige beleidsplan, is als doelstelling opgenomen "verbindend vakmanschap in veiligheid en zorg".
Huidige relatie	De burgemeester heeft in het algemeen bestuur de portefeuille crisisbeheersing.
Voortbestaan en/of zelfstandigheid	Er zijn geen beleidsvoornemens over veranderingen in het voortbestaan en/of zelfstandigheid van GR.
Activiteiten en/of prestaties	Het accent ligt op door ontwikkelen van de regionale organisatie. Het zwaartepunt van de VRH zal de komende jaren liggen op het verhogen van het veiligheidsbewustzijn van de burgers op basis van het rapport Bevolkingszorg nieuwe stijl. Het verder regionaliseren van crisiscommunicatie en de gemeentelijke crisisorganisatie.
Weerstandvermogen	Gewenste weerstandscapaciteit € 1.458.000, beschikbare weerstandscapaciteit is €1.466.000.
Heroverweging	
Sprake van nieuw of gewijzigd beleid bij de gemeente?	De gemeente gaat mee in de ingezette doorontwikkeling van de regionale (crisis)organisatie.
Toekomstperspectief van de partij, gerelateerd aan veranderingen in de omgeving?	Zie doelstelling

Paragraaf Verbonden partijen

Naam Verbonden Partij		Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)
Rechtvaardigen interne en/of externe ontwikkelingen een heroverweging van deelname?		Nee

Naam Verbonden Partij		Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)
Openbaar belang		
Doel(en) verbonden partij		De omgevingsdienst Haaglanden voert alle milieutaken uit voor de gemeenten Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer. De omgevingsdienst is opgezet als een regionale uitvoeringsdienst voor de uitvoering van de vergunningverlening en handhavingstaken (VTH) gerelateerd aan de Wet Milieubeheer en andere wettelijke milieutaken.
Het openbaar belang dat wordt behartigd		Gemeente Rijswijk heeft milieutaken in deze dienst ondergebracht met het doel de dienstverlening op milieugebied aan burgers en bedrijven te verbeteren. De ODH geeft uitvoering aan wettelijke VTH-taken. Rijswijk geeft eveneens opdracht voor uitvoering van activiteiten die bijdragen aan het realiseren van gemeentelijke milieubeleidsdoelen.
Relatie met doelstellingen uit gemeentelijke begroting		Programma Wonen en Leven - milieuvergunningen & advies Programma Openbare orde en veiligheid - toezicht & handhaving
Bestuurlijk belang		
Deelnemende partijen		Gemeenten Rijswijk, Zoetermeer, Delft, Den Haag, Westland, Midden Delfland, Wassenaar, Leidschendam- Voorburg, Pijnacker-Nootdorp en Provincie Zuid – Holland.
Vertegenwoordiging in de verbonden partij		Deelname in algemeen bestuur.
Financieel belang		
Belang in de Verbonden Partij		1,7% in de totale bijdrage exploitatietekort.
Resultaat 2016		€ 825.000 voordelig
Eigen vermogen aan het begin en eind van 2016		Begin € 3,6 miljoen / Eind € 2,8 miljoen
Vreemd vermogen aan het begin en eind van 2016		Begin € 0,0 miljoen / Eind € 0,0 miljoen
Risico's		
Risico's		Risico's normale bedrijfsuitoefening; Politiek bestuurlijke risico's
Voorgedane of voorgenomen veranderingen (beleidsvoornemens)		
Doelstelling		Tussen ODH en deelnemende partijen wordt gewerkt aan het waarborgen van kwaliteitscriteria van de uitvoering van de VTH taken door ODH.
Huidige relatie		Er hebben zich geen wijzigingen voorgedaan in de relatie.
Voortbestaan en/of zelfstandigheid		Er zijn geen beleidsvoornemens over veranderingen in het voortbestaan en/of zelfstandigheid van GR.
Activiteiten en/of prestaties		Geen
Weerstandsvermogen		Uit het risicoprofiel blijkt een kwantificeerbaar risico van € 1.020.000. De weerstandscapaciteit bedraagt € 1.067.000.
Heroverweging		

Paragraaf Verbonden partijen

Naam Verbonden Partij	Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)
Sprake van nieuw of gewijzigd beleid bij de gemeente?	Nee
Toekomstperspectief van de partij, gerelateerd aan veranderingen in de omgeving?	In 2019 start naar alle waarschijnlijkheid de nieuwe Omgevingswet waarin meerdere wetten samengevoegd worden. Nu is nog niet duidelijk wat dat voor de taakverdeling tussen partijen betekent.
Rechtvaardigen interne en/of externe ontwikkelingen een heroverweging van deelname?	Nee

Naam Verbonden Partij	H10 Inkoopbureau
Openbaar belang	
Doel(en) verbonden partij	De regeling behartigt de belangen van de gemeenten op het terrein van uitvoering van inkooptaken op taakonderdelen binnen het sociaal domein.
Het openbaar belang dat wordt behartigd	Jeugdigen/ gezinnen (passende) zorg bieden
Relatie met doelstellingen uit gemeentelijke begroting	Programma Sociaal Domein
Bestuurlijk belang	
Deelnemende partijen	De bedrijfsvoeringsorganisatie is een samenwerkingsverband van de gemeenten Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Voorschoten, Wassenaar, Westland en Zoetermeer.
Vertegenwoordiging in de verbonden partij	Vanaf eind mei 2015 geldt voor de bedrijfsvoeringsorganisatie: het bestuur bestaat uit drie leden inclusief de voorzitter. Burgemeester en wethouders van de gemeente Den Haag wijzen uit hun midden één lid en één plaatsvervangend lid van het bestuur aan; van de gemeenten Delft, Midden-Delfland, Rijswijk en Westland wijzen tezamen uit hun midden één lid en één plaatsvervangend lid van het bestuur aan; van de gemeenten Leidschendam-Voorburg, Pijnacker-Nootdorp, Voorschoten, Wassenaar en Zoetermeer wijzen tezamen uit hun midden één lid en één plaatsvervangend lid van het bestuur aan.
Financieel belang	
Belang in de Verbonden Partij	De in de begroting opgenomen uitgaven worden door de gemeenten gedragen in overeenstemming met de in dienstverleningsovereenkomst en uitvoeringsprogramma's vastgelegde verdel afspraken.
Resultaat 2016	€ 165.001 nadelig
Eigen vermogen aan het begin en eind van 2016	Begin € 123.000 / Eind - €41.756
Vreemd vermogen aan het begin en eind van 2016	Begin € 122.337 / Eind € 153.972
Risico's	

Paragraaf Verbonden partijen

Naam Verbonden Partij	H10 Inkoopbureau
Risico's	Politiek bestuurlijke risico's voor de gemeente. In het kader van de verplichting vanuit het Rijk om regionaal samen te werken is in maart 2014 door deze gemeenten vastgesteld om de gezamenlijke inkoop onder te brengen in een zelfstandig inkoopbureau. Positieve effecten zijn onder andere risico- en aansprakelijkheidsspreidingen en schaalvoordeel. Dit betekent wel dat je als gemeente voor een deel zeggenschap verliest. In het eerste kwartaal van 2018 is besloten om de bedrijfsvoeringsorganisatie met 1 jaar, tot 31 december 2018 te verlengen. Terugtrekkende deelnemers en of het niet doorzetten van de bedrijfsvoeringsorganisatie per 1 januari 2019 hebben een risico voor de continuïteit van het inkoopbureau. Risico's die voortvloeien uit rechtsgedingen als gevolg van handelen inkoopbureau H10.
Voorgedane of voorgenomen veranderingen (beleidsvoornemens)	
Doelstelling	Nog niet van toepassing.
Huidige relatie	Het H10 inkoopbureau is eind 2015 omgezet van een GR naar een bedrijfsvoeringsorganisatie met een bestuur.
Voortbestaan en/of zelfstandigheid	Er zijn geen beleidsvoornemens over veranderingen in het voortbestaan van de bedrijfsvoeringsorganisatie.
Activiteiten en/of prestaties	Niet van toepassing
Weerstandsvormogen	Het inkoopbureau H10 heeft geen afgezonderd weerstandsvormogen. Onverwachte tegenvallers dienen direct gemeld te worden aan het bestuur waarna gezamenlijk en in overleg met de 10 gemeenten bekeken wordt hoe deze tegenvallers op te lossen. Financieel technisch zijn de 10 gemeenten verantwoordelijk voor eventuele tegenvallers.
Herooverweging	
Sprake van nieuw of gewijzigd beleid bij de gemeente?	2015 was een transitiejaar, dit is middels het Regionaal Transitiearrangement Haaglanden geregeld. Continuïteit van zorg was hierbij leidend. Daarnaast is het regionaal inkoopkader Jeugdhulp 2016-2017 vastgesteld, de notitie Sturing in de Jeugdhulp en zijn de lokale inkoopplannen 2016, 2017 en 2018 vastgesteld.
Toekomstperspectief van de partij, gerelateerd aan veranderingen in de omgeving?	De gemeente is voor 3 jaar een samenwerking met het inkoopbureau H10 aangegaan. Eind 2016 is een evaluatie gehouden. In het eerste kwartaal van 2018 is besloten om de bedrijfsorganisatie met 1 jaar, tot 31 december 2018, te continueren.
Rechtvaardigen interne en/of externe ontwikkelingen een herooverweging van deelname?	In het coalitieakkoord Rijkswijk 2014-2018 staat over regionale samenwerking, dat het belangrijk is een strategische keuze te maken over de rol en positie die de eigen gemeente in de regio wil innemen. Inkoopbureau H10 is een dergelijk regionaal samenwerkingsverband.
Naam Verbonden Partij	MRDH
Openbaar belang	
Doel(en) verbonden partij	Het versterken van de bereikbaarheid en het economisch vestigingsklimaat van de regio Rotterdam Den Haag
Het openbaar belang dat wordt behartigd	Verbeteren van de bereikbaarheid en het economisch vestigingsklimaat.

Paragraaf Verbonden partijen

Naam Verbonden Partij	MRDH
Relatie met doelstellingen uit gemeentelijke begroting	Programma's Economie en Werken en Verkeer en Vervoer
Bestuurlijk belang	
Deelnemende partijen	De gemeenten (thans 23) van het stadsgewest Haaglanden en de stadsregio Rotterdam (beide in 2017 nog liquidatie)
Vertegenwoordiging in de verbonden partij	Deelname in algemeen bestuur (AB) en dagelijks bestuur (DB, roulerend), tevens in beide bestuurscommissies (BC) Economische Vestigingsklimaat en Vervoersautoriteit
Financieel belang	
Belang in de Verbonden Partij	Bijdrage per inwoner, mede verplicht een eventueel tekort in de exploitatie aan te zuiveren.
Resultaat 2016	€ 899.000 voordelig
Eigen vermogen aan het begin en eind van 2016	Begin € 4.974.000 / Eind € 5.180.000
Vreemd vermogen aan het begin en eind van 2016	Begin € 1,1 miljoen / Eind € 1,1 miljoen
Risico's	
Risico's	Risico's betreffende normale bedrijfsuitoefening.
Voorgedane of voorgenomen veranderingen (beleidsvoornemens)	
Doelstelling	Er zijn geen voorgenomen veranderingen in de doelstelling
Huidige relatie	Vertegenwoordiging van Rijswijk in alle organen (AB, DB, BC's) (DB=roulerend).
Voortbestaan en/of zelfstandigheid	Op dit moment zijn er geen voornemens tot wijzigingen en of veranderingen. In 2017 is de samenwerking geëvalueerd. Resultaten van deze evaluatie worden in 2018 waar nodig vertaald naar de organisatie en uitvoering
Activiteiten en/of prestaties	Het uitvoeren van de bereikbaarheidsagenda en de agenda economisch vestigingsklimaat. De GR werkt aan verheffing van de regio tot Europese topregio, o.a. via het investeringsprogramma "Investeren in vernieuwing".
Weerstandsvermogen	€ 100.000
Heroverweging	
Sprake van nieuw of gewijzigd beleid bij de gemeente?	Nee
Toekomstperspectief van de partij, gerelateerd aan veranderingen in de omgeving?	Per 2015 gestart met de uitdaging om de internationale concurrentiepositie van de metropool te verbeteren.
Rechtvaardigen interne en/of externe ontwikkelingen een herooverweging van deelname?	Nee

Naam Verbonden Partij	Gemeenschappelijke Regeling Bedrijfsvoeringsorganisatie Delft-Rijswijk
Openbaar belang	
Doel(en) verbonden partij	De regeling wordt getroffen ter ondersteuning en uitvoering van de taken van de colleges op het terrein van ondersteunende taken

Paragraaf Verbonden partijen

Naam Verbonden Partij	Gemeenschappelijke Regeling Bedrijfsvoeringsorganisatie Delft-Rijswijk
	voor bedrijfsvoeringsprocessen, waaronder IT-diensten taken.
Het openbaar belang dat wordt behartigd	Continuïteit van de bedrijfsvoering op het gebied van ondersteunende IT voorzieningen.
Relatie met doelstellingen uit gemeentelijke begroting	Paragraaf Bedrijfsvoering
Bestuurlijk belang	
Deelnemende partijen	De gemeenten Delft en Rijswijk
Vertegenwoordiging in de verbonden partij	Deelname in het Bestuur (voorzitter)
Financieel belang	
Belang in de Verbonden Partij	Bijdrage op basis van facturering van de geleverde diensten
Resultaat 2016	€ 35.000,= voordelig voor 2016
Eigen vermogen aan het begin en eind van 2016	Niet van toepassing voor 2016
Vreemd vermogen aan het begin en eind van 2016	Niet van toepassing voor 2016
Risico's	
Risico's	Risico's betreffende normale bedrijfsuitoefening.
Voorgedane of voorgenomen veranderingen (beleidsvoornemens)	
Doelstelling	Er zijn geen voorgenomen veranderingen in de doelstelling
Huidige relatie	Er zijn geen voorgenomen veranderingen in de huidige relatie.
Voortbestaan en/of zelfstandigheid	Op dit moment zijn er geen voornemens tot wijzigingen en of veranderingen. Er zal in 2017 een evaluatie worden gehouden.
Activiteiten en/of prestaties	Er zijn geen voorgenomen veranderingen in de activiteiten en/of prestaties.
Weerstandvermogen	0
Heroverweging	
Sprake van nieuw of gewijzigd beleid bij de gemeente?	Nee
Toekomstperspectief van de partij, gerelateerd aan veranderingen in de omgeving?	Per 2016 gestart na een aanlooperperiode van circa anderhalf jaar. Eind 2017 wordt de werking van de Bedrijfsvoeringsorganisatie geëvalueerd
Rechtvaardigen interne en/of externe ontwikkelingen een heroverweging van deelname?	Nee

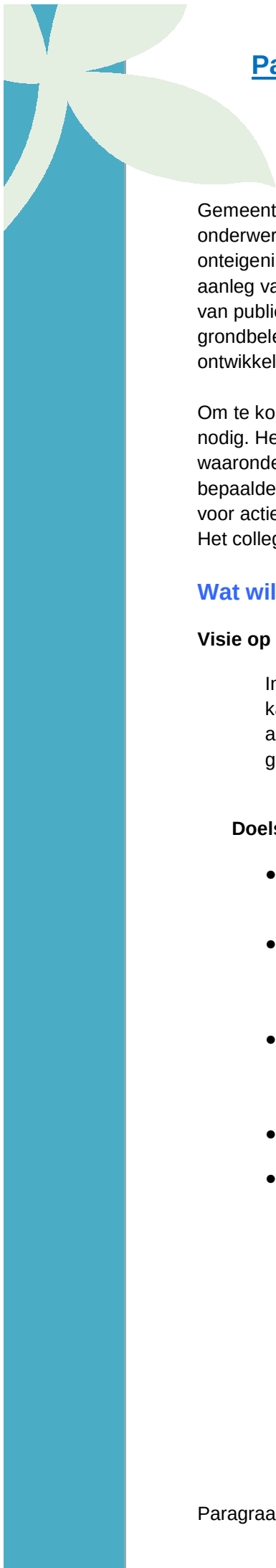

Overzicht risicoanalyse en risicoprofiel

De risicokwalificatie van de verbonden partijen ziet er schematisch als volgt uit

		Bestuurlijk risico		
		Laag	Gemiddeld	Hoog
Financieel risico	Laag	MRDH H10 Dunea BNG GGD ICT Delft Rijswijk <i>laag</i> ①	① <i>laag / gemiddeld</i>	② <i>gemiddeld</i>
	Gemiddeld	① VRH ODH Stedin <i>laag / gemiddeld</i>	② Avaalex DSW IPP <i>gemiddeld</i>	② <i>gemiddeld / hoog</i>
	Hoog	② Eneco <i>gemiddeld</i>	② <i>gemiddeld / hoog</i>	③ <i>Hoog</i>

Zoals aangegeven past bij elk risico een passend stuur- en beheersingsinstrumentarium. Bij het risicoprofiel met de kwalificatie 1 past het zogenaamde basispakket. Dat betekent dat begroting en jaarstukken tijdig aan de raad worden voorgelegd en dat er een zienswijze wordt opgesteld. Bij het risicoprofiel met de kwalificatie 2 kunnen aanvullende maatregelen worden gesteld aan rapportages en overleggen, informatie op maat (raads-informatiebrieven) en de mogelijkheid tot het uitvoeren van onderzoeken. Bij de verbonden partijen met de waardering van het risico in de klasse 3 is het aanvullende pakket nog intensiever. Hiervoor is echter een breed regionaal draagvlak vereist. Te denken valt aan: het vaststellen van aanvullende kaders, het instellen van een rekeningcommissie, het doen van een rekenkameronderzoek, het doen van een onderzoek naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van de verbonden partij.

Paragraaf Grondbeleid

Gemeentelijk grondbeleid richt zich op de grondmarkt in brede zin. Het omvat onderwerpen als grondverwerving, gronduitgifte, huurovereenkomsten, voorkeursrecht, onteigening, vestiging van zakelijke rechten, inrichting van de openbare ruimte en de aanleg van nutsvoorzieningen, het bouw- en woonrijp maken, grondprijnsbeleid en vormen van publiek-private-samenwerking (pps). Door de inzet van het gemeentelijk grondbeleidsinstrumentarium kan de gemeente sturing geven aan de ruimtelijke ontwikkelingen binnen de gemeentegrenzen.

Om te komen tot een goede verhouding tussen wonen, werken en recreëren is sturing nodig. Het grondbeleid is daarom ondersteunend aan andere beleidsterreinen, waaronder het ruimtelijke beleid en bij de uitwerking van ruimtelijke plannen. Alleen onder bepaalde voorwaarden, welke in de Nota Grondbeleid zijn vastgelegd, staat de keuze voor actief grondbeleid, waarbij sprake is van een gemeentelijke grondexploitatie, open. Het college stelt zich terughoudend op om risicovollere exploitaties te openen.

Wat willen we bereiken?

Visie op de paragraaf

In samenwerking met marktpartijen op het gebied van woningbouw, bedrijfs- en kantoorgebouwen, maatschappelijke voorzieningen c.a. te komen tot een aantrekkelijke en duurzame ontwikkeling, waarin toekomstige bewoners en gebruikers plezierig kunnen wonen en/of werken en recreëren.

Doelstellingen

- Inzicht geven in de verschillende vormen van grondbeleid die open staan voor de gemeente;
- Het bevorderen van maatschappelijk gewenst grondgebruik door het faciliteren en zoveel mogelijk sturing te geven aan bestuurlijk en maatschappelijk gedragen ruimtelijke (gebieds-)ontwikkelingen en projecten;
- Het op bestuurlijk verantwoorde wijze inzetten van het grondbeleidsinstrumentarium op locaties die strategisch van belang zijn voor de uitwerking van het ruimtelijke beleid;
- Het beheersbaar maken van de risico's van ruimtelijke ontwikkelingen;
- Het waarborgen van het gemeentelijk kostenverhaal conform de uitgangspunten van de Wro en streven naar een rechtvaardige verdeling van kosten en opbrengsten.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Algemeen

- Gemeentelijke gronduitgifte
In het geval van gemeentelijke gronduitgifte van bouwrijpe grond wordt de Grondprijzenbrief toegepast. Deze schrijft de verkoopprijzen van grond voor die marktconform moet zijn, in bepaalde gevallen is het wenselijk een taxatie te doen. Ter indicatie zijn voor projectmatig uit te geven woningen grondquotes per type woning en prijsklasse opgenomen. Voor gronden voor vrije kavels, bedrijven, kantoren en (commerciële) voorzieningen zijn indicatieve prijzen per m² opgenomen.
- Gemeentelijk kostenverhaal
Zoals genoemd in de Nota Grondbeleid wordt als basis ingezet op faciliterend grondbeleid. Dit betekent dat ruimtelijke initiatieven voor rekening en risico door een private partij ter hand worden genomen. De kosten van gemeentelijke inzet en externe advisering ten behoeve van het faciliteren van die ontwikkeling worden middels een anterieure overeenkomst of grondprijzen verhaald of zijn verrekend in de grondprijs bij verkoop van gemeentelijke grond.
- Verkoop gemeentelijk vastgoed
In het kader van gemeentelijke bezuinigingstaakstelling is besloten om het gemeentelijk vastgoed te verkopen. De jaarlijkse taakstelling bedraagt € 360.000,- aflopend vanaf 2018 met € 90.000,- per jaar tot en met 2020. De verwachting is dat de taakstelling gehaald zal gaan worden. In de halfjaarlijkse rapportages zal daarop worden teruggekomen.

In exploitatie genomen gronden

In 2017 heeft het college van B&W het Meerjaren Perspectief Grondexploitaties (MPG) 2017-2020 vastgesteld en de raad geïnformeerd middels een raadsinformatiebrief. De resultaten in het MPG zijn in deze paragraaf opgenomen. Begin 2018 zal opnieuw een herziene MPG worden aangeboden en in de 1e halfjaarrapportage 2018 gerapporteerd over de lopende grondexploitaties en de (nieuwe) resultaten.

- Vrijenbanselaan
Aangezien er nog een aantal civieltechnische kosten vanuit de grondexploitatie betaald moeten worden, zal pas medio 2018 de grondexploitatie afgesloten kunnen worden. Het resultaat van de grondexploitatie is negatief. De reden hiervan is dat de jaarlijkse huurinkomsten van Shell uit de grondexploitatie zijn gehaald en opgenomen zijn in de huurstaat. Voor dit negatieve resultaat heeft het college van B&W in haar vergadering van 28 maart 2017 besloten om conform de richtlijnen van het BBV een verliesvoorziening op te nemen van € 331.000,-.
- Eikelenburgh
De gemeente heeft met de ontwikkelende partij een Samenwerkingsovereenkomst (SOK) gesloten, waarin afspraken zijn gemaakt over de ontwikkeling van deze locatie. Eind 2016 heeft het college van B&W ingestemd met een aangepaste voortgang van de samenwerkingsovereenkomst Eikelenburgh d.d. 15 december 2009.

De verkoop van woningen zit in de lift. De vooruitzichten voor 2018 zijn eveneens gunstig. Op middellange termijn (2019-2022) kan de bouwsector (landelijk) een solide groei realiseren van gemiddeld 2% per jaar.

Het productieniveau komt dan weer boven het niveau te liggen dat voor de crisis werd gerealiseerd. Deze trend is ook merkbaar op de bouwlocatie Eikelenburgh. Zo ook vinden dure tot extra dure woningen makkelijker hun weg naar potentiële kopers.

Het resultaat van de grondexploitatie Eikelenburgh komt uit op ca. € 2.800.000,- positief op einddatum (31-12-2022).

- **Te Werve West**

De gronden ten behoeve van de ontwikkeling van het sloop-/nieuwbouwproject aan de Van Vollenhovenlaan zijn in 2017 over en weer overgedragen. Woningcorporatie Rijswijk Wonen heeft haar woningcomplexen op deze locatie verkocht aan ontwikkelaar Willigen Partners. Voor het nieuwbouwplan is inmiddels een omgevingsvergunning verleend. Door enkele kleine aanpassingen in het plan is uiteindelijk iets meer grond door de gemeente verkocht.

In het najaar van 2017 gaat woningcorporatie een design- en build uitvraag doen voor de herontwikkeling van de locatie De Schakel aan de Generaal Vetterstraat eo. op basis van de met ons college begin 2017 overeengekomen uitgangspunten en randvoorwaarden. Het uiteindelijke resultaat van deze uitvraag geeft inzicht in de exacte hoeveelheid gronden die over en weer ingebracht zullen moeten worden. Daarmee kan ook het effect op de Grondexploitatie meer inzichtelijk gemaakt worden. Een risico in de grondexploitatie is de bijdrage watercompensatie als gevolg van het toenemen van het verhard oppervlak. Komt deze bijdrage te vervallen dan zal het eindresultaat negatief worden.

Het voorlopige resultaat op einddatum van de Grondexploitatie Te Werve West komt uit op € 78.287,-.

- **Waldhoornplein**

Met de eigenaar van de winkels is een koopovereenkomst gesloten om te komen tot de ontwikkeling van het bouwplan 'uitbreiding van de supermarkt'. Afgesproken is dat de gemeente het terrein bouwrijp maakt, nadat er een gegadigde bekend is. Voor deze uitbreiding heeft de eigenaar grond van de gemeente nodig waarvoor een koopovereenkomst is gesloten. Tevens levert de eigenaar een bijdrage voor de extra parkeerbehoefte en inrichting openbaar gebied. Tot op heden is er nog geen supermarkt exploitant gevonden. De winkel kent momenteel een tijdelijke invulling met een naaimachine bedrijf.

Strategische gronden

Zolang gronden zich nog niet kwalificeren als bouwgrond in exploitaties, staan deze op de balans onder de materiële vaste activa (MVA) als 'strategische gronden'.

- **TH-locatie**

In 2016 is het terrein geschikt gemaakt voor de bouw van een AZC, schoolgebouw en woonunits. De verhuur aan het COA is voor de duur van een periode van 3 tot maximaal 5 jaar.

De oppervlakte van het terrein bedraagt ca. 26.000 m². De bedoeling is dat het perceel op de langere termijn verkocht wordt en dat daarmee de boekwaarde goed gemaakt zal worden.

- **Benedictuslocatie**
Op deze locatie wordt gedacht aan een woningbouwontwikkeling. Deze locatie is deels eigendom van Rijswijk Wonen en deels eigendom van de gemeente. Het gezamenlijke oppervlakte van het te ontwikkelen plangebied bedraagt ca. 7.900 m². Op deze locatie is in het bestemmingsplan een wijzigingsbevoegdheid opgenomen om een eventuele herontwikkeling mogelijk te maken. De planvoorbereiding is gaande. Er wordt uitgegaan van sociale woningbouw op het terrein van Rijswijk wonen als ook op het terrein van de gemeente. De gemeente zal vervolgens haar eigendom aan Rijswijk wonen verkopen.
- **LGZ locatie de Opperd**
Het bestemmingsplan maakt woningbouw mogelijk op de locatie van de Opperd. Middels deze bestemming kan de ontwikkeling op deze locatie nader worden ingevuld aan de hand van een aantal uitwerkingsregels. Hierbij moet dan worden gedacht aan het in beperkte zin toevoegen en ontwikkelen van een kwalitatief hoogwaardig woonmilieu in een te renoveren parklandschap. Om de landschappelijke inpassing te waarborgen dient eerst een beeldkwaliteitsplan te zijn opgesteld en vastgesteld door de gemeenteraad, en dient een cultuurhistorische en landschappelijke analyse te zijn uitgevoerd. De locatie De Opperd kan dan op een bij de Landgoederenzone passende wijze worden ontwikkeld en een positieve bijdrage leveren aan de identiteit van de Landgoederenzone en met een passende bebouwing een poortwachtersfunctie creëren bij een entree van Rijswijk. Met de opbrengst van deze ontwikkellocatie kan onder andere de kwaliteitsslag van de Landgoederenzone mede gefinancierd worden. Bebouwing zal pas na deze collegeperiode aan de orde komen.

Actuele ontwikkelingen

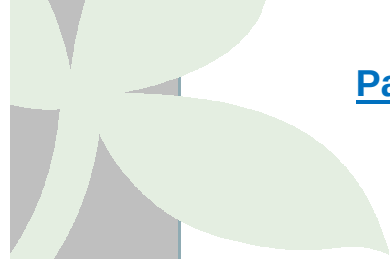
Wijziging verslaggevingsvoorschriften grondexploitaties

De commissie BBV heeft met ingang van 2016 richtlijnen verstrekt voor de berekeningswijze van de rekenrente. Wanneer er sprake is van projectfinanciering zoals bij RijswijkBuiten, dan kan dit rentepercentage worden gehanteerd. Wanneer dit niet het geval is, dan wordt de rente bepaald op het gemiddelde rentepercentage van de leningenportefeuille, rekening houdend met de verhouding vreemd vermogen / totaal vermogen.

Vennootschapsbelasting

Met ingang van 1 januari 2016 is de wet vennootschapsbelasting ingevoerd voor ondernemingen van overheden. Het grondbedrijf kan ook gekwalificeerd worden als onderneming. De invoering van de wet is complex. Daarom is landelijk een handreiking opgesteld. Met de handreiking kan de implementatie worden afgerond.

De waarde van de activiteiten op de fiscaal op te stellen (openings-)balans is zeer bepalend voor de uiteindelijke omvang van de fiscale waardeontwikkeling. Alleen de waardeontwikkeling vanaf 1 januari 2016 wordt in de fiscale winstbepaling betrokken.

Paragraaf Lokale Heffingen

In Rijswijk houden we de lasten zo laag mogelijk. We vinden het belangrijk om Rijswijk betaalbaar te houden voor al onze inwoners, ondernemingen en relaties. Dat doen we op een financieel verantwoorde manier.

Samen zijn we verantwoordelijk voor onze stad, waarin we onder andere kwaliteit bieden voor de publieke dienstverlening. Om alle voorzieningen te bekostigen betaalt u voor onze diensten. We bieden daarbij een zo hoog mogelijke kwaliteit tegen zo laag mogelijke kosten waarbij we rekening houden met de zwakkeren in de samenleving. We kiezen er dan ook voor om de woonlasten in de gemeente Rijswijk structureel onder het gemiddelde van de regio Haaglanden te houden. Daarnaast moeten de tarieven voor onder meer de afvalstoffenheffing, rioolheffing en leges maximaal honderd procent kostendekkend zijn.

Soorten heffingen

Lokale heffingen zijn te onderscheiden in heffingen waarvan de besteding gebonden dan wel ongebonden is.

- Ongebonden heffingen worden tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend. Voorbeelden: onroerendezaakbelastingen (OZB), hondenbelasting en toeristenbelasting.
- Van gebonden heffingen wordt de opbrengst gebruikt ter dekking van de gemaakte kosten. Voorbeelden: Leges, afvalstoffenheffing en rioolheffing.

Beleidsuitgangspunten

De uitgangspunten voor de ontwikkeling van de gemeentelijke tarieven in 2018 zijn deels geformuleerd in de meerjarenraming 2018-2021:

- De woonlasten moeten structureel onder het gemiddelde van de regio Haaglanden liggen;
- de tarieven voor afvalstoffenheffing blijven gelijk;
- de opbrengst OZB woningen wordt niet verhoogd met het geschatte inflatiepercentage van 1,5%;
- de tarieven voor hondenbelasting blijven gelijk;
- de tarieven voor rioolheffing stijgen met 12,5% verhoogd op grond van het Gemeentelijk Rioleringsplan;
- voor rioolheffing wordt een heffing op basis van ingenomen water ingevoerd met een drempel van 500m³;
- precario wordt alleen nog geheven voor ondergrondse kabels en leidingen en standplaatsen;
- de tarieven voor parkeerbelasting blijven gelijk;
- de kwijtschelding van gemeentelijke lasten (minimabeleid) blijft ongewijzigd.

Overzicht van de lokale heffingen

De gemeentelijke heffingen die in 2018 zullen worden geheven zijn:

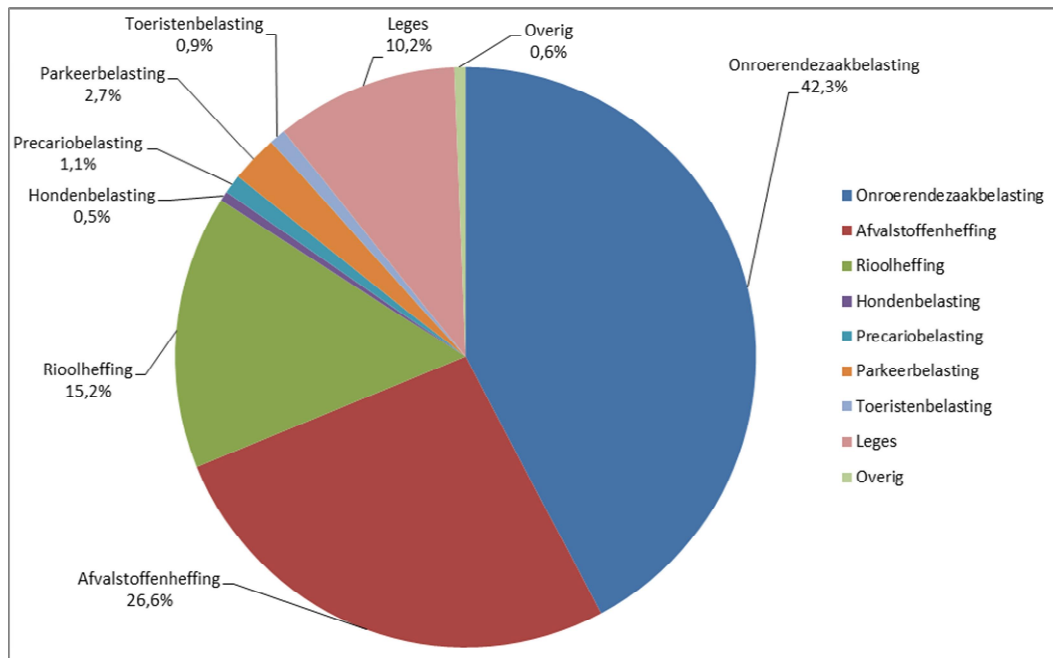
• Onroerendezaakbelastingen;	• Precariobelasting;
• Afvalstoffenheffing;	• Hondenbelasting;
• Rioolheffing;	• Parkeerbelasting;
• Toeristenbelasting;	• Overige heffingen.

Paragraaf Lokale Heffingen

Geraamde opbrengsten

In de onderstaande tabel worden de geraamde opbrengsten voor 2017 vergeleken met de geraamde opbrengsten van de primitieve begroting 2016.

Heffing	Type	2017	2018
Onroerendezaakbelastingen	Ongebonden	€ 11.116.110	€ 11.480.110
Afvalstoffenheffing	Gebonden	€ 7.168.660	€ 7.211.580
Rioolheffing	Gebonden	€ 3.582.190	€ 4.141.250
Hondenbelasting	Ongebonden	€ 146.030	€ 146.030
Precariobelasting	Ongebonden	€ 333.500	€ 288.500
Parkeerbelasting	Ongebonden	€ 832.630	€ 720.000
Toeristenbelasting	Ongebonden	€ 194.280	€ 247.200
Leges	Gebonden	€ 2.157.060	€ 2.757.310
Marktgeden	Gebonden	€ 78.660	€ 78.660
Haven-/kadegelden	Gebonden	€ 0	€ 0
BIZ-belasting	Gebonden	€ 88.650	€ 88.650
Totaal		€ 25.697.770	€ 27.159.290

Paragraaf Lokale Heffingen

Demografische druk

De demografische druk geeft de som aan van inwoners van 0-20 jaar en inwoners van 65 en ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar. Het cijfer geeft inzicht in de verhouding van het niet-werkende deel van de bevolking tot het werkende deel van de bevolking.

Op grond van de gegevens van het Central Bureau voor de Statistiek (CBS) is de demografische druk in Rijswijk 72,3%. De landelijke demografische druk is 69%. Deze gegevens zijn gebaseerd op de cijfers van 2017.

Woonlasten

De woonlasten vormen een graadmeter voor burgers om te bepalen of de gemeentelijke lasten stijgen of dalen. De berekening van de woonlasten is gebaseerd op de OZB voor een huiseigenaar bij een gemiddelde WOZ-waarde, de rioolheffing en afvalstoffenheffing.

De opbrengst OZB wordt niet verhoogd met de inflatiecorrectie en de tarieven voor de afvalstoffenheffing blijven gelijk aan de tarieven van 2017. De tarieven voor rioolheffing stijgen met 12%. Per categorie huishouden betekent dit dat de woonlasten in 2018 ten opzichte van 2017:

- voor een éénpersoonshuishouden gemiddeld stijgen met 2,74%;
- Voor een tweepersoonshuishouden gemiddeld stijgen met 2,57%;
- Voor een drie- of meerpersoonshuishouden gemiddeld stijgen met 2,41%.

Jaar	Gemiddelde WOZ-waarde	Meest voorkomende WOZ-waarde
2016	€ 181.000	€ 125.000
2017	€ 188.000	€ 125.000
2018	€ 198.000	€ 125.000

Woonlasten	één persoonshuishouden		twee persoonshuishouden		drie- of meer persoonshuishouden	
	2017	2018	2017	2018	2017	2018
OZB	€ 206,99	€ 206,99	€ 206,99	€ 206,99	€ 206,99	€ 206,99
Afvalstoffenheffing	€ 252,96	€ 252,96	€ 291,00	€ 291,00	€ 334,68	€ 334,68
Rioolheffing	€ 136,56	€ 152,88	€ 136,56	€ 152,88	€ 136,56	€ 152,88
Totaal	€ 596,51	€ 612,83	€ 634,55	€ 650,87	€ 678,23	€ 694,55
Verschil	€ 16,32		€ 16,32		€ 16,32	
Stijging in %	2,74%		2,57%		2,41%	

Toelichting op de componenten van de woonlasten

Hieronder wordt een korte toelichting gegeven over de stand van zaken in 2017 op de tot de woonlasten behorende onderdelen.

Onroerendezaakbelastingen (OZB)

In de meerjarenraming 2018-2021 is de opbrengst voor OZB woningen niet verhoogd met de inflatiecorrectie. De opbrengst wordt daarmee alleen verhoogd met de verwachte woningbouw.

De OZB wordt berekend naar een percentage van de WOZ- waarde van een onroerende zaak. De WOZ-waarden moeten jaarlijks opnieuw worden vastgesteld. Voor het belastingjaar 2018 worden de WOZ-waarden vastgesteld naar waardepeildatum 1 januari 2017.

Ten opzichte van waardepeildatum 1 januari 2016 is de WOZ-waarde van een woning in Rijswijk met gemiddeld 5% gestegen. Dit ligt in lijn met de landelijke trend van de ontwikkeling in de woningwaarde. Door deze gemiddelde waardestijging en de gelijkblijvende opbrengst daalt het tarief voor de OZB voor woningen van 0,1101% in 2017 naar 0,1046% in 2018. De gemiddelde aanslag OZB blijft hierdoor met € 206,99 gelijk aan de gemiddelde aanslag OZB in 2017.

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing dient ter bestrijding van de kosten voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijk afval. Bij de afvalstoffenheffing wordt een zogenaamd gedifferentieerd tarief gehanteerd. De hoogte van de heffing is afhankelijk van het aantal personen per huishouden (één-, twee-, of drie- of meerpersoonshuishoudens). De gemeenteraad heeft voor dit systeem van tariefdifferentiatie gekozen op grond van de redenering dat het afvalaanbod hoger ligt bij meer personen per huishouden.

In het verleden werden niet alle toerekenbare kosten meegenomen in de tariefberekening. Om de tarieven niet te laten stijgen, is ervoor gekozen om de kostendekkendheid van de afvalstoffenheffing niet te verhogen.

Rioolheffing

De verbrede rioolheffing wordt geheven om de kosten van het beheer en onderhoud van de afvoersystemen van afvalwater, hemelwater en grondwater te dekken. De kosten voor het beheer en onderhoud zullen de komende jaren stijgen. Het rioleringsstelsel in Rijswijk is grotendeels in de jaren vijftig en zestig aangelegd en heeft haar technische levensduur bereikt. De gemeente staat voor een forse vervangingsopgave waardoor de gemeente extra moet investeren om de kwaliteit van het stelsel op peil te houden. Daarnaast heeft de gemeente sinds de invoering van de Waterwet ook de zorgplicht voor hemelwater en grondwater gekregen wat ook leidt tot stijging van de gemeentelijke uitgaven.

Vanaf het belastingjaar 2018 wordt voorgesteld om de rioolheffing te heffen op basis van het ingenomen water. Hierbij wordt een vastrecht tarief voorgesteld met een drempelwaarde van 500m³. De verwachting is dat alle woningen binnen deze drempelwaarde blijven. Belastingplichtigen die meer dan 500m³ op jaarbasis hebben ingenomen, worden naast het vastrecht aangeslagen voor € 0,25 per m³.

Paragraaf Lokale Heffingen

Het voorstel is om het tarief in vijf jaar gefaseerd te verhogen naar € 1,- per m3 ingenomen water boven de drempelwaarde. De opbrengsten vanuit deze heffing worden in mindering gebracht op het vastrecht tarief. Voor het belastingjaar 2018 wordt voorgesteld om het vastrecht tarief van € 136,56 (2017) te verhogen naar € 156,88 per object.

Lokale lastendruk: positie ten opzichte van omliggende gemeenten*

Gemeente	Rangnummer 2016 o.b.v. woonlasten meerpersoons-huishouden	Woonlasten voor eenpersoons-huishouden	Woonlasten voor meerpersoons-huishouden
Den Haag	4	€ 495,00	€ 549,00
Rijswijk	97	€ 604,00	€ 686,00
Leidschendam-Voorburg	117	€ 634,00	€ 696,00
Westland	215	€ 674,00	€ 754,00
Pijnacker-Nootdorp	332	€ 758,00	€ 839,00
Delft	339	€ 721,00	€ 845,00
Midden-Delfland	370	€ 810,00	€ 890,00
Wassenaar	396	€ 972,00	€ 1.166,00
Gemiddelde woonlasten		€ 708,50	€ 803,13

*De gemiddelde woonlasten zijn afkomstig uit de Atlas van de lokale lasten 2017 van het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO). De gemiddelde woonlasten zijn berekend op basis van een bijgestelde gemiddelde WOZ waarde.

Uit de bovenstaande tabel blijkt dat Rijswijk in 2018 (op basis van de gegevens uit 2017) ten opzichte van de omliggende gemeenten een positie onder het gemiddelde inneemt. In 2015 stond Rijswijk op nummer 65 op de ranglijst. In 2016 is Rijswijk gezakt naar plaats 96 op de lijst en in 2017 staat de gemeente op positie 97 in de lijst. Landelijk liggen de gemiddelde woonlasten in 2017 voor een eenpersoonshuishouden op € 650,- en voor een meerpersoonshuishouden op € 723,-. Rijswijk zit hier dus nog onder.

Overige lokale heffingen

Algemeen

Het geschatte inflatiepercentage voor het jaar 2017 is 1,5%. De tarieven van de overige heffingen en belastingen worden met het geschatte inflatiepercentage van 1,5% verhoogd. Voor de hondenbelasting wordt voorgesteld om de tarieven voor 2018 gelijk te houden.

Legesverordening

In 2017 is opnieuw een onderzoek uitgevoerd naar de kostendekkendheid van de Legesverordening. Uit dit onderzoek is een aantal aanbevelingen gekomen. Deze

aanbevelingen zijn opgenomen in de Legesverordening 2018. Uitgangspunt van de Legesverordening is om maximaal 100% kostendekkend te zijn binnen alle Titels in de legesverordening. In de bijlage bij de Paragraaf Lokale Heffingen is de mate van kostendekkendheid van de Leges verder uitgewerkt, conform vereisten BBV.

In Titel I is een aantal tarieven wettelijk bepaald, zoals het tarief voor akten van de burgerlijke stand. Daarnaast is een aantal tarieven gebonden aan een wettelijk maximum, zoals een paspoort. In Titel I is een tarief toegevoegd voor het thuisbezorgen van reisdocumenten. Het tarief wordt vastgesteld op € 4,95. Dit tarief volgt uit de vaststelling van de nota Publieke Dienstverlening.

In Titel II wordt voorgesteld om de tarieven voor planologisch strijdig gebruik waarbij tevens sprake is van een bouwactiviteit vast te stellen op een vast bedrag. In 2017 was dit een percentage van de bouwkosten. De reden om over te gaan naar vaste tarieven is dat het huidige tarief een ongelijkheid geeft op planologisch strijdig gebruik waarbij geen sprake is van een bouwactiviteit. Daar waren al vaste tarieven voor vastgesteld. Het voorstel is om deze tarieven gelijk te maken. De tarieven voor de reguliere bouwleges worden verlaagd met 0,5%.

Voor Titel II geldt dat er, op basis van de huidige ramingen, meer opbrengsten zijn dan kosten. De verwachting is echter dat de kosten voor de vergunningverlening en het toezicht de komende jaren doorlopen. Om deze toekomstige kosten te dekken, wordt een voorziening gemaakt. In deze voorziening wordt een dotatie van € 377.420,- gedaan.

Een aantal tarieven dat wettelijk zijn gemaximeerd (o.a. reisdocumenten) worden op een later moment aangepast. Deze zijn op dit moment nog niet bekend.

Precariobelasting

De precariobelasting wordt geheven voor het hebben van voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeenteground.

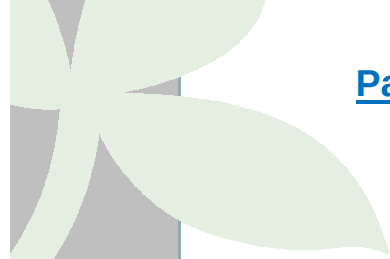
Voor de precario wordt voorgesteld om de tarieven voor terrassen en uitstallingen vast te stellen op nul. Dit komt voort vanuit het streven van Rijswijk om een gunstig vestigingsklimaat te creëren voor bedrijven en het streven naar een verbetering van de levendigheid van de winkelgebieden.

Voor het tarief voor standplaatsen wordt voorgesteld om het tarief te verhogen met de geschatte inflatie van 1,5%.

Precario op buizen en leidingen van Nutsbedrijven wordt afgeschaft. Er is echter een overgangsregeling van 5 jaar opgenomen voor gemeenten die deze vorm van precario al oplegden. Onder deze overgangsregeling kan een gemeente maximaal heffen naar het tarief zoals dat gold op 10 februari 2016. Dat is de datum waarop de minister het voorstel voor afschaffing van deze precariobelasting heeft aangekondigd. Het tarief voor precario op buizen en leidingen wordt derhalve niet verhoogd.

Parkeerbelasting

Na de veranderingen in de afgelopen jaren streeft de gemeente voor 2018 naar rust op het gebied van parkeren. Voorstel is dan ook om de tarieven voor 2018 niet te wijzigen

Paragraaf Lokale Heffingen

ten opzichte van 2017 en dus geen inflatiecorrectie toe te passen op de tarieven van 2017.

Deze tariefstructuur geldt in de volle breedte van het parkeerbeleid, te weten:

- De tarieven voor parkeren bij parkeerapparatuur ("tarief voor straatparkeren")
- De tarieven voor parkeervergunningen
- het bedrag van de naheffingsaanslag

Nieuwe vergunningen opgenomen in de tarieventabel

In 2017 zijn reeds twee vergunningen toegevoegd:

- De functionele vergunning vrijwilligers sportverenigingen
- De functionele vergunning maatschappelijke instellingen parkeeruren

Beide vergunningen en hun tarieven zijn nu ook opgenomen in de tarieventabel van 2018.

Tarief reductiezones/ nultarief

In 2017 heeft de raad tussentijds besloten om voor het parkeren bij parkeerapparatuur het tarief in de reductiezones te verlagen naar de eerste twee uur of de eerste drie uur gratis. Deze wijziging is opgenomen in de tarieventabel 2018.

Naheffingsaanslag

Het maximale tarief voor de naheffingsaanslag is landelijk vastgesteld op € 62,-. In het kader van rust op het gebied van parkeren wordt voorgesteld de prijs van 2017 te handhaven en de kosten van de naheffingsaanslag vast te stellen op € 61,-, vermeerderd met de voor de betreffende parkeerplaats geldende tarief van de parkeerbelasting voor één uur.

BIZ-belasting

De BIZ-belasting is een gebonden heffing die bestemd is voor het bevorderen van leefbaarheid, veiligheid, ruimtelijke kwaliteit of een ander mede publiek belang in de openbare ruimte van de BI-zone. De Raad heeft onlangs de Verordening BI-zone Oud Rijswijk 2015 t/m 2019 vastgesteld. Het tarief is voor de heffingsjaren 2015 t/m 2019 vastgesteld op € 600,-.

Toeristenbelasting

Voor 2018 wordt voorgesteld om het tarief voor toeristenbelasting met het inflatiepercentage van 1,5% te verhogen.

Hondenbelasting

Voor 2018 wordt voorgesteld om de tarieven van de hondenbelasting gelijk te houden.

Kwijtschelding

Als een belastingplichtige niet in staat is een belastingaanslag te betalen, kan gehele of gedeeltelijke kwijtschelding worden verleend. De gemeente Rijswijk hanteert de zogeheten 100% bijstandsnorm, dit betekent dat alleen huishoudens met een inkomen op of onder het bijstandsniveau recht hebben op kwijtschelding. Wanneer iemand een hoger inkomen heeft of vermogen bezit, betekent dit dat er betalingscapaciteit aanwezig is waaruit de belastingaanslag kan worden voldaan.

De heffingen waarvoor in de gemeente Rijswijk kwijtschelding kan worden gevraagd zijn:

- Onroerendezaakbelastingen;
- Afvalstoffenheffing;
- Rioolheffing;
- Hondenbelasting (alleen voor de eerste hond).

Voor het in aanmerking komen van automatische kwijtschelding wordt in 2018 wederom gebruik gemaakt van de kosteloze toetsing door het Inlichtingenbureau. Uitsluitend huishoudens die in 2017 kwijtschelding ontvingen, worden ter toetsing aangeboden. De huishoudens die volgens deze toets in aanmerking komen voor kwijtschelding hoeven derhalve niet meer jaarlijks opnieuw een verzoek in te dienen. Dit past binnen de doelstelling om de administratieve lasten voor burgers terug te dringen.

Naast de automatische kwijtschelding wordt vanaf het belastingjaar 2016 gebruik gemaakt van een nieuwe vorm van dienstverlening van het Inlichtingenbureau. Deze dienstverlening betekent dat de afhandeling van de kwijtschelding verder wordt geautomatiseerd. Hiermee worden de administratieve lasten voor de inwoners verder teruggedrongen.

Voor 2018 is het bedrag aan te verlenen kwijtschelding per belastingsoort begroot op:

Belastingsoort	Bedrag
Afvalstoffenheffing	€ 559.670
Rioolheffing	€ 157.000
Hondenbelasting	€ 11.000
OZB	€ 2.500

Rijswijk voert een financieel beleid, waarbij we op een verantwoordelijke manier omgaan met financiële middelen. Het is belangrijk dat we goed omgaan met financiële risico's en dat we over voldoende middelen beschikken, zodat we tijdig aan onze financiële verplichtingen kunnen voldoen tegen zo laag mogelijke kosten.

We houden onze financiële geldstromen en vermogensposities goed in de gaten en kijken ook naar de invloed van de economische ontwikkeling op de overheden en de geld- en kapitaalmarkt. Daarnaast beheersen we de financiële risico's door het steeds opnieuw afstemmen van onze financiële positie met de benodigde financiële middelen op zowel de korte termijn (liquiditeit) als op de langere termijn (langlopende leningen).

Prognoses renteniveau van de geld- en kapitaalmarkt

De kapitaalmarkt, de markt voor vragers en aanbieders van langlopende geldleningen > 1 jaar, is normaliter internationaal. In Europa beïnvloedt de centrale bank deze markt door massaal Europese staatsobligaties op te kopen. Een jaar geleden begonnen geruchten de ronde te doen dat de ECB als volgende stap de obligatieaankopen zou gaan afbouwen. Sindsdien is de ECB steeds meer sterkere signalen gaan afgeven dat het in de nabije toekomst de obligatieaankopen zal terugschroeven. Dit leidt tot stijgende rentes voor de lange termijn, als zijn het nog geen grote stijgingen.

De 10-jaars rente van de staatsobligaties van Nederland is in 2017 globaal binnen de bandbreedte van 0,5% en 0,75% gebleven. Een vergelijkbare lening heeft per september 2017 voor de lagere overheid een indicatieve prijs van circa 1,2%.

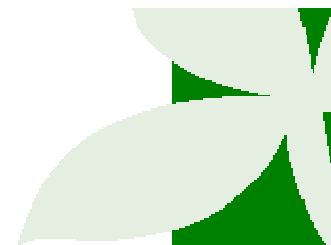
De geldmarkt (korte termijnfinancieringsmiddelen) wordt geheel gereguleerd door de ECB. Het ruime monetaire beleid van de ECB is er op gericht de bestedingen te stimuleren. Zolang de Europese inflatie blijvend niet boven het percentage van 2% uitstijgt, is de algemene verwachting dat de rente op de geldmarkt op een zeer laag niveau zal blijven. Op dit moment bedraagt de 1-maands Euribor (de rente die de banken onderling aan elkaar in rekening brengen) negatief 0,4% op jaarbasis. Rijswijk heeft medio september jl. voor hetzelfde negatieve percentage kunnen lenen. In dit geval kregen wij dus rente van de bank in plaats van dat we rente moesten betalen voor een 1-maands kasgeldlening.

Risicobeheer

Bij het financieren van investeringen, grondexploitaties en de lopende exploitatie worden de volgende risico's onderscheiden:

1. Langlopend renterisico
2. Kortlopend renterisico
3. Kredietrisico
4. Liquiditeitsrisico

Deze risico's proberen wij zo goed mogelijk te managen met het doel de rentekosten zo laag mogelijk te houden.

1. Langlopend renterisico

Voor het bepalen van de rentevisie is gebruik gemaakt van de in september 2017 beschikbare informatie. De huidige rente op de kapitaalmarkt voor leningen ten behoeve van overheden van 10 jaar beweegt zich, zoals eerder vermeld, op dit moment rond de 1,2%. Voor 3-jaars leningen rond de 0%.

In verband met de verwachte beëindiging van het stimuleringsbeleid van de Europese Centrale Bank (ECB) en daarmee samenhangend verwachte lichte stijging van de lange rente, is in de 1^e Halfjaarrapportage rekening gehouden met een op te nemen lening in de 2^e halfjaar 2017 van € 15 miljoen met een looptijd van 25 jaar en een rente van 2% (rentelast € 300.000 op jaarbasis).

Inmiddels bestaan er andere inzichten ten aanzien van de Rijswijkse financieringsbehoefte door de mogelijke verkoop van de aandelen Eneco Groep N.V. (niet Stedin N.V.). De raad heeft besloten om het belang af te bouwen en een eerste stap in een mogelijke verkoop is hiermee gezet. De verkoop is echter nog onzeker en het traject duurt waarschijnlijk nog een aantal jaar. Ook valt er nu nog weinig te zeggen over een mogelijke opbrengst. Als de verkoop uiteindelijk door zal gaan, zal de financieringsbehoefte veranderen. Daarom is de voorgestelde lange termijn lening van € 15 miljoen van 25 jaar niet langer nodig. Beter is een lening aan te gaan voor de kortere termijn t/m 2020 met een looptijd van circa 3 jaar tegen een rente van circa 0%. Door een lening op te nemen van € 15 miljoen voor 3 jaar wordt een rentebesparing bereikt van ruim € 1 miljoen. Vanaf 2021 blijft de financieringsbehoefte van € 15 miljoen en de rentelast van € 300.000 in de meerjarenbegroting staan, zodat deze te zijner tijd kan wegvallen tegen de eventuele derving van het dividend wegens de verkoop van de aandelen Eneco Groep N.V..

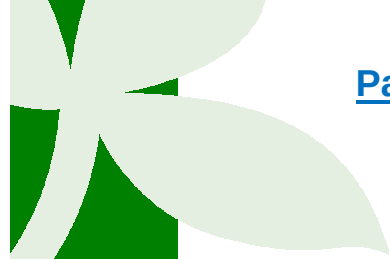
Daarnaast houden wij rekening met leningen met een kortere looptijd, omdat wij verwachten dat de totale financieringsbehoefte van de gemeente zal afnemen naarmate de opbrengsten wegens grondverkoop in RijswijkBuiten zullen toenemen. Om deze reden beperken wij ons tot het aangaan van langlopende leningen met looptijden korter dan 5 jaar, zodat we voldoende flexibel zijn om het risico van een grotere omvang van de renteswap ten opzichte van de omvang van de financieringsbehoefte van RijswijkBuiten (wij noemen dit financieringsoverschot van de renteswap) tot de afloopdatum 1 september 2020 zo veel mogelijk kunnen vermijden.

De gemiddelde rentekosten (exclusief renteswap) van onze portefeuille vaste geldleningen bedraagt circa 1,6% van de restantschuld per 1 januari 2018. In deze restantschuld is € 47 miljoen aan fixe¹- leningen opgenomen met een korte looptijd en een laag rentepercentage. Naar verwachting is het vanaf nu niet nodig (op basis van de meerjarenbegroting 2018-2021) dit bedrag te herfinancieren met langlopende leningen, omdat de investeringen in RijswijkBuiten door verkopen belangrijk terug worden gedrongen. In 2018 zal naar verwachting een bedrag van € 12,8 miljoen worden afgelost op het schuldrestant per begin 2018.

Renterisiconorm

Het renterisico op langlopende geldleningen is aan een maximum gebonden. Uitgangspunt hierbij is om zoveel mogelijk spreiding in de looptijden van leningen aan te brengen, zodat geen onnodige renterisico's worden gelopen. De wettelijk vastgestelde renterisiconorm van 20% houdt in dat in enig jaar de aflossing van de lange schuld niet

1 Een lening die voor een vaste periode wordt aangegaan en aan het einde van de looptijd geheel wordt afgelost.

Paragraaf Financiering

hoger mag zijn dan 20% van het totaal van de lasten volgens de begroting. Hierdoor wordt de rentegevoeligheid beperkt.

Voor 2018 is dit maximum berekend op € 34,5 miljoen. Het totaal van de betaalde aflossingen in 2018 zal circa € 12,8 miljoen bedragen, zodat onze gemeente ruim binnen deze norm blijft.

2. Kortlopend renterisico (kasgeldlimiet)

Zoals eerder vermeld beweegt de rente op de geldmarkt voor 1-maands kasgeldleningen zich medio september 2017 rond minus 0,4% op jaarbasis. De banken verwachten dat het huidige lage rentepercentage voorlopig zal aanhouden of licht zal stijgen. Dit is afhankelijk van het rentebeleid van de ECB. Dit beleid is afhankelijk van de groei van de economie in Europa en de inflatieontwikkeling. We gaan uit van een markrenteniveau voor kasgeldleningen in het jaar 2018 van gemiddeld 0,25%, omdat deze rente sterk kan fluctueren. In 2019 gaan wij uit van 0,5%, 2020:0,75% en 2021:1%.

Als de rente op de geldmarkt laag blijft en de kapitaalmarktrente niet verder stijgt, zullen wij zo nodig gebruik maken van de ruimte binnen de wet FIDO (Financiering Decentrale Overheden) om de totale rentelasten zo laag mogelijk te houden. Dit houdt in dat we opnieuw de kasgeldlimiet over een periode van maximaal drie kwartalen zouden kunnen overschrijden.

Het renterisico op kortlopende geldleningen (< 1 jaar) is door de wet FIDO gemaximaliseerd tot de kasgeldlimiet. Deze limiet is gesteld op 8,5% van de begrotingsomvang van 2018. Dit betekent dat bij een begrotingsomvang van € 172,6 miljoen in 2018 de kasgeldlimiet circa € 14,67 miljoen (2016: € 14,4 miljoen) bedraagt. Vanaf het derde kwartaal 2017 is de opname van kortlopende leningen binnen de kasgeldlimiet gebleven.

RijswijkBuiten

Financiering tot 1 september 2020

Ter financiering van de grondexploitatie RijswijkBuiten heeft de gemeente Rijswijk in 2010 een zogenaamde interest renteswap met de ABN AMRO bank afgesloten voor een looptijd van 10 jaar tot 1 september 2020. Deze SWAP heeft per begin 2018 een omvang van € 154,4 miljoen en geeft de gemeente Rijswijk de zekerheid dat per saldo een rente van maximaal 3,78% betaald wordt. De omvang van dit derivaat neemt jaarlijks toe tot € 159 miljoen in 2020. Het nadeel van deze transactie is, dat als de marktrente lager is er per saldo ook ongeveer hetzelfde percentage van 3,78% moet worden betaald over de omvang van het derivaat.

De maandelijkse betaling door de gemeente bestaat uit:

1. 3,78% rente (op jaarbasis) over de omvang van de SWAP (2018:154,4 miljoen) minus de 1-maands-Euribor rente over hetzelfde bedrag.

2. Tegenover deze betaling staat de werkelijke financiering uit 1-maands kasgeldleningen.

De som van 1 en 2 betekent dat over de lening + het derivaat een vast rentepercentage betaald wordt van maximaal 3,78%.

Mocht de financieringsbehoefte met betrekking tot RijswijkBuiten lager zijn dan het bedrag van de omvang van de SWAP, dan wordt het verschil met de SWAP gebruikt ter financiering van de overige activa en projecten van de gemeente. Hierdoor wordt de eventueel ontstane ruimte in het derivaat geminimaliseerd. Vanaf 2013 heeft voor dit

plangebied geen financieringsoverschot (ruimte in het derivaat) meer bestaan. Dit zal naar verwachting voortduren tot medio 2018. Daarna zal dit wel van toepassing zijn, maar hierop kan en wordt tijdig geanticipeerd, zodat de financieringsrisico's minimaal blijven.

Financiering vanaf 1 september 2020

Op 22 maart heeft de raad besloten om o.a. voor RijswijkBuiten zogenaamde forwardleningen aan te gaan. Dit zijn leningen, die al in 2016 zijn aangegaan tegen een vaste rente, looptijd en opnamedatum. Het gaat om € 62 miljoen aan leningen tegen een gemiddeld rentepercentage van 1,04 tot 2023;

3. Kredietrisicobeheer

Het kredietrisico wordt veroorzaakt door de mogelijkheid dat de instelling waaraan geld is verstrekt niet in staat blijkt te zijn, de rente en aflossing op verstrekte leningen te voldoen. Deze verstrekte geldleningen betreffen leningen in het kader van de publieke taak van de gemeente. De gemeente heeft een relatief beperkt bedrag aan leningen uitstaan. Het volgende overzicht geeft de vergelijking met de begroting 2017 en de jaarrekening 2016:

	Per ultimo jaar (x € 1.000,-)		
	jaarrekening	begroting	begroting
	2016	2017	2018
- woningbouwverenigingen	796	759	720
- leningen eigen personeel	540	561	476
- fietsenplan	15	22	15
- krediethypotheke WVB	376	376	378
- startersleningen RB	600	900	1.000
- lening OGM Chagall	924	831	840
	3.251	3.449	3.429

De gemeente loopt niet alleen kredietrisico op verstrekte geldleningen, maar ook op de geldleningen, waarover een garantstelling is verstrekt. De garantstellingen heeft nagenoeg geheel betrekking op leningen aan de woningcorporaties Vidomes en Rijswijk Wonen. Voor deze leningen is een achtervangovereenkomst afgesloten (loopt tot ultimo 2017) met het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Hierdoor is het kredietrisico voor de gemeente zeer beperkt, doordat het CFV (Centraal Fonds Volkshuisvesting) in eerste instantie en het WSW in tweede instantie borg staan voor de leningen van de Woningstichtingen Rijswijk Wonen en Vidomes.

Van de overige gegarandeerde geldleningen is het risico afgedekt of beperkt. Zodra de gemeente betalingen verricht in het kader van de garantstellingverplichting vervalt het eigendom van het onderpand aan de gemeente.

4. Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisicobeheer betreft het financieren en uitzetten van middelen voor de perioden van één jaar of korter. Zoals eerder aangegeven zal een financieringstekort zo veel mogelijk met kortlopende geldleningen worden gefinancierd. Dit gebeurt door het aanhouden van een gering saldo op de rekening-courant bij de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) aangevuld met kasgeldleningen. Het aanhouden van rekening-courant krediet is veel duurder dan het financieren met kasgeldleningen. Om te voorkomen dat er onnodig tegoeden op de rekening-courant blijven staan, wordt dagelijks het totaal van de saldi van alle bankrekeningen beoordeeld en in relatie gebracht met de te verwachten uitgaven en inkomsten op korte termijn.

Activa en financiering

In bijlage 2 van deze paragraaf is de investerings- en financieringsstaat opgenomen. Deze staat geeft het verloop van de investeringen over de begrotingsperiode 2018-2021 én in hoeverre deze investeringen zijn gefinancierd met eigen vermogen en vreemd vermogen. De saldi van deze eenheden betreffen de zogenaamde financieringstekorten. Financieringstekorten zijn geen nadelige resultaten, maar zijn bedragen die op een bepaald tijdstip betaalt worden met nieuwe financieringen. Dit kunnen langlopende of kortlopende leningen zijn, maar ook nog te betalen posten. Indien gefinancierd moet worden met leningen, kiezen we voor kortlopende of langlopende financieringen.

Lopende geldleningen

Bijlage 1 biedt inzicht in de looptijd, het aflossingsdeel en de rentepercentages van de langlopende geldleningen. Uit het overzicht blijkt hoeveel er in 2018 wordt afgelost en wat de openstaande leningen zijn per begin 2018.

Totale ontwikkeling schuldenpositie van Rijswijk

De relatief hoge schuldenpositie op dit moment is van tijdelijke aard. Deze positie wordt vooral veroorzaakt door de investeringen in de grondexploitatie RijswijkBuiten en is goed in beeld. De schuldenpositie wordt, zowel ten aanzien van de financieringsbehoefte als de rentekosten, nauwlettend gemonitord.

De verkopen van de gronden in RijswijkBuiten zullen in de loop van de jaren zorgen dat het saldo van de investeringen zal dalen. Hierdoor neemt de financieringsbehoefte van dit exploitatiegebied af, waardoor er ruimte zal ontstaan in de renteswap.

Deze ruimte wordt zoveel mogelijk opgevuld door de aflossingen van de in 2013, 2014 en 2016 afgesloten fixe- leningen en de toename van de overige investeringen van de gemeente. Het totaal aan fixe- leningen bedraagt per 1 oktober 2017 nog € 47 miljoen², waarvan € 32 miljoen in de jaren 2018 en 2019 wordt afgelost. Inclusief de normale lineaire aflossingen van de overige leningen wordt er over de periode 2018 t/m 2020 € 40,4 miljoen afgelost. Met dit bedrag wordt de totale schuldbestandig

De mate van verlaging van de schuldenpositie is afhankelijk van de realisering van de verkoopopbrengsten van RijswijkBuiten en de overige investeringsplannen van de gemeente. Voor een totaaloverzicht van de ontwikkeling van de schuldenpositie, exclusief RijswijkBuiten wordt verwezen naar bijlage 2 behorende bij deze paragraaf.

Schuldenpositie Rijswijk toekomstbestendig

² Van de bestaande leningen zijn in 2013 € 10 miljoen afgesloten, in 2014 € 22 miljoen en in 2016 € 15 miljoen.

De renteswap van RijswijkBuiten heeft een oplopend verloop tot € 159 miljoen met een einddatum 1 september 2020. Op 22 maart jl. zijn aan de raad 4 scenario's gepresenteerd:

1. Renteswap door laten lopen tot einddatum;
2. Renteswap geheel vervangen door direct ingaande langlopende lening;
3. Renteswap aanpassen aan investeringen RB, restant omzetten naar langlopende lening;
4. Renteswap niet vervangen, maar een forward lening aangaan (opname 1 september 2020).

Er is gekozen voor het laatste scenario, omdat op midden- en lange termijn het hoogste rendement is te behalen. Ook is dit het scenario met de laagste risico's.

Zoals in 2016 is besloten, zijn de volgende forwardleningen afgesloten met een stortingsdatum van de lening per 1 september 2020.

- RijswijkBuiten van € 62 miljoen aan leningen tegen een gemiddeld rentepercentage van 1,04 tot 2023;
- de algemene dienst voor een bedrag van € 70 miljoen tegen een gemiddeld rentepercentage van 1,95. Het bedrag van € 70 miljoen bestaat uit vijf leningen van elk € 14 miljoen af te lossen in de periode 2035-2055. Elke vijf jaar vervalt een lening van € 14 miljoen beginnend bij 2035.

Het afsluiten van deze forwardleningen geeft de gemeente Rijswijk na het aflopen van de bestaande renteswap per 1 september 2020 zekerheid over de hoogte van de rente, daarnaast wordt ook geprofiteerd van de lage rente van dit moment. Vanaf 1 september 2020 tot ultimo 2023 kan voor RijswijkBuiten rekening worden gehouden met een voordelig saldo ten opzichte van de huidige rente van circa € 3,7 miljoen. Daarnaast wordt voor de algemene dienst een structureel voordeel behaald van circa € 1,26 miljoen per jaar ten opzichte van het huidige rentepercentage van 3,78.

Nieuwe regelgeving BBV

Ingaande de begroting 2018 gelden dwingende voorschriften en zijn er aanbevelingen voor de lagere overheden met het doel de verschillende overheden te kunnen vergelijken en meer inzicht te bieden in de rentekosten en de toerekening ervan. Een en ander is te vinden in de notitie rente en de notitie grondexploitatie.

De belangrijkste wijzigingen ten opzichte van voorgaande begrotingen en jaarstukken zijn:

1. Het opvolgen van de aanbeveling van het BBV om niet langer rente eigen vermogen ten gunste van de exploitatie te brengen. Het effect is dat de doorberekening van de rente aan de beleidsproducten alleen bestaat uit het gemiddelde percentage van de betaalde rente en ontvangen rente van circa 1%. Doorberekend wordt het percentage van 1,0.
2. De verplichting de omslagrente (interne rente) aan de beleidsproducten door te berekenen door de totale rentekosten (niet projectrente) te delen door de boekwaarde per 1 januari van het jaar. Er mag geen differentiatie in het percentage van de omslagrente voorkomen;
3. Correctie van de omslagrente (nacalculatie) wordt bij de jaarrekening verplicht gesteld bij een afwijking van het percentage van 0,25%;

Paragraaf Financiering

4. De verplichting om inzicht te bieden in de hoogte van de rentekosten, de toerekening aan de beleidsproducten en het renteresultaat.

Met ingang van de begroting 2018 wordt hieraan gevolg gegeven. Het laatste punt wordt hierna uitgewerkt.

Resultaat Treasury

A. Overzicht Rente exploitatie 2018

x € 1.000

Rentekosten korte- en lange financiering	7.341	
Rentekosten RijswijkBuiten (incl. derivaat)	0	
Totaal rentelasten	7.341	
Totaal rentebaten	300	
Saldo rentelasten en –baten	7.041	
Toerekening grondexploitatie:		
Grondexploitatie RijswijkBuiten	5.217	
Overige grondexploitatie	-4	
Rentebaten verstrekte leningen	118	
	5.331	
Totaal aan beleidsproducten toe te rekenen rente	1.710	
Geraamde toerekening aan beleidsproducten 1%	1.523	
Renteresultaat A, nadelig		-187

B. Overige baten taakveld Treasury

Dividend Eneco	1.780	
Dividend BNG	276	
	2.056	
Resultaat Treasury		1.869

Toelichting

Renteresultaat (A)

Het renteresultaat (A) bedraagt nadelig € 187.000. Dit is een fictief saldo. Het saldo van de rentelasten en -baten bedraagt € 1.710.000. Uitgedrukt in een percentage van de beginboekwaarde van de investeringen is dit circa 1,1. De doorberekende rente aan de beleidsproducten is gesteld op 1,0. Hierdoor blijft een saldo van € 190.000 achter in de exploitatie rente, dat niet wordt doorberekend.

Het grote verschil in doorberekende rente wordt vooral veroorzaakt doordat geen rente meer wordt toegerekend aan reserves en voorzieningen. Tot en met 2017 werd nog een percentage van 4% doorberekend aan de exploitatie wegens "bespaarde rente". De Commissie BBV adviseert alleen de betaalde rente door te berekenen en om redenen van een beter inzicht en vergelijkbaarheid geen fictieve rente meer te berekenen.

Dividend Eneco (exogeen, structureel)

Over 2016 is een interim dividenduitkering uitgekeerd van € 100 mln. Dit betekent over 2016 een uitkering van € 20,12 per aandeel (2015 € 19,72 per aandeel). Rijswijk heeft 88.486 aandelen en heeft recht op € 1.780.338. In de begroting 2017 is rekening gehouden met een uitkering van € 1.744.944. Een voordelig verschil van € 35.390. Dit verschil is in de 1^e Halfjaarrapportage 2017 structureel opgenomen. Het Energiebedrijf heeft over het 1^e halfjaar 2017 een netto winst behaald van € 96 miljoen (1^e halfjaar 2016 € 77 miljoen). Ingaande 2017 is het Netwerkbedrijf afgesplitst van het Eneco Holding N.V. Het Netwerkbedrijf heeft een nettowinst na belastingen behaald over het 1^e halfjaar 2017 van € 33 miljoen. Het totaalresultaat van beide bedrijven bedraagt over het 1^e halfjaar € 129 miljoen (2016: € 139 miljoen).

Vooralsnog is de inschatting van het dividend door ons op hetzelfde niveau gehouden.

Dividend BNG (exogeen, structureel)

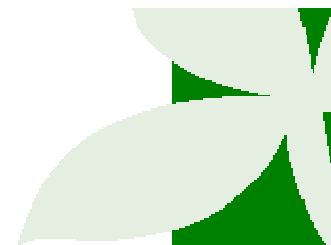
Ten opzichte van 2015 is de nettowinst van de BNG toegenomen van € 226 miljoen in 2015 naar € 369 miljoen in 2016. De aandeelhouders van de BNG (de Staat en de gemeenten) ontvangen een dividend van 25 procent. Dat komt neer op een dividendbedrag van € 91 miljoen. Voor Rijswijk betekent dit dat de raming van € 168.500 met € 107.400 structureel is verhoogd tot € 275.900. Dit bedrag is structureel in de 1^e Halfjaarrapportage 2017 opgenomen.

De nettowinst steeg in het 1^e halfjaar 2017 met 92% naar EUR 242 miljoen. Dit belooft een hoger dividend over 2017, dat in 2018 zal worden verantwoord. De BNG is nog voorzichtig over uitspraken over de te realiseren winst over 2017.

Ook geldt voor de BNG dat de inschatting van het dividend door ons op hetzelfde niveau is gehouden.

Bijlage 1. Overzicht langlopende leningen volgens de begroting 2018

Lening	Beëindiging looptijd in het jaar	Rente- percentage	Restant begin 2018	Jaarlijkse aflossing
			x € 1.000	X € 1.000
229	2020	7,990	817	272
235	2028	4,410	3.080	280
236	2028	4,470	4.400	400
237	2028	4,770	3.300	300
239	2030	3,810	5.200	400
241	2034	4,750	6.800	400
242	2030	3,940	9.750	750
243	2018	1,258	10.000	10.000
245	2019	0,559	22.000	0
246	2021	-0,005	15.000	0
optioneel	2021	0	15.000	0
Totaal			110.347	12.802

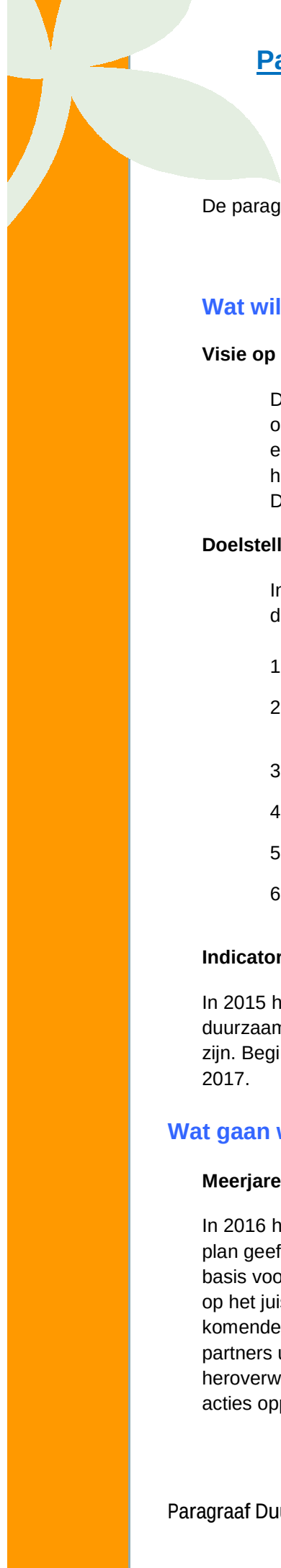
Bijlage 2. Investerings- en financieringsstaat

	2018			
	01-01	Mutaties (+)	Mutaties (-)	31-12
Investerings				
Immateriële vaste activa	814	0	68	746
Materiële vaste activa	154.514	37.505	17.741	174.278
Financiële vaste activa	6.581	200	136	6.645
Totaal vaste activa	161.909	37.705	17.945	181.669
Onderhanden werk (incl. bouwgrondexploitatie) *	143.560	0	16.603	126.957
Totaal vaste activa en onderhanden werk	305.469	37.705	34.548	308.626
Financiering				
Eigen vermogen				
- Algemene reserves (inclusief niet besteedbare reserves)	32.830	1.631	1.476	32.985
- Bestemmingsreserves	9.891	8	516	9.383
- Resultaat	1.631	0	1.477	154
Vreemd vermogen				
- Voorzieningen	5.983	2.172	1.520	6.635
- Opgenomen langlopende geldleningen (afgesloten)	80.347	0	12.802	67.545
- Lening op te nemen (optioneel)	15.000			15.000
- Derivaat	151.998	2.356		154.354
- Correctie nog uit te voeren werken (ruwe schatting)	15.000	0	0	15.000
- Nog te betalen posten (voorheen voorzieningen)	1.479	617	1.445	651
Totaal financieringsmiddelen	314.159	6.784	19.236	301.707
Financieringstekort* (= -) / overschot (= +/+)	8.690	-30.921	-15.312	-6.919

*De financieringstekorten worden gefinancierd met leningen voor de korte termijn (kasgelden). Dit is mogelijk tot de kasgeldlimiet.

Bijlage 2. Investerings- en financieringsstaat

	2019	2020	2021
	31-dec-19	31-dec-20	31-dec-21
Investerings			
Immateriële vaste activa	679	642	605
Materiële vaste activa	183.437	181.075	177.060
Financiële vaste activa	6.752	6.850	6.694
Totaal vaste activa	190.868	188.567	184.359
Onderhanden werk (incl. bouwgrondexploitatie) *	97.906	69.652	43.076
Totaal vaste activa en onderhanden werk	288.774	258.219	227.435
Financiering			
Eigen vermogen			
- Algemene reserves (inclusief niet besteedbare reserves)	33.588	34.677	36.247
- Bestemmingsreserves	9.028	8.824	8.589
- Resultaat	603	1.089	1.571
Vreemd vermogen			
- Voorzieningen	6.910	7.185	7.959
- Opgenomen langlopende geldleningen (afgesloten)	42.742	171.940	131.410
- Lening op te nemen (optioneel)	15.000	15.000	15.000
- Derivaat	156.709	0	0
- Correctie nog uit te voeren werken (ruwe schatting)	15.000	15.000	15.000
- Nog te betalen posten (voorheen voorzieningen)	651	651	651
Totaal financieringsmiddelen	280.231	254.366	216.427
Financieringstekort* (= -) / overschot (= +)	-8.543	-3.853	-11.008

Paragraaf Duurzaamheid

De paragraaf Duurzaamheid herbergt de volgende bestuurlijke opgave:

Duurzame gemeente

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma & opgave

Duurzame gemeente gaat over alle aspecten van een letterlijk groene en leefbare omgeving en over hoe wij, onze inwoners, instellingen en bedrijven daar met elkaar een rol in vervullen. Door samen te werken neemt het aantal initiatieven op het gebied van duurzaamheid vanuit onze inwoners en bedrijven merkbaar toe. De samenwerking moet leiden tot concrete, meetbare resultaten en prestaties.

Doelstellingen

In 2015 hebben wij, op basis van de eerdere kernopgave, de volgende algemene doelen geformuleerd.

1. Een duurzame gemeentelijke organisatie in 2030
2. Energiegebruik verminderen en aandeel duurzame energie verhogen tot een energieneutrale gemeente in 2050
3. Biodiversiteit vergroten
4. Milieukwaliteit verbeteren
5. Watersysteem klimaatproof maken
6. Afvalstromen verminderen tot 75% door hergebruik van afval (zie ook Programma Wonen en Leven).

Indicatoren

In 2015 hebben we een nulmeting uitgevoerd op basis van de gemeentelijke duurzaamheidsindex, waarbij de gemeentelijke prestaties tot nu toe in beeld gebracht zijn. Begin 2018 presenteren wij de resultaten van onze acties in de jaren 2015 tot en met 2017.

Wat gaan wij daarvoor doen?

Meerjarenactieplan 2016-2018

In 2016 hebben wij ons meerjarenactieplan voor de periode 2016-2018 opgesteld. Dit plan geeft onze prioriteiten voor de komende jaren weer. Het meerjarenactieplan dient als basis voor de dialoog met onze omgeving. Wij geven onszelf hierbij de ruimte om acties op het juiste moment, samen met onze omgeving, te kunnen oppakken en uitvoeren. De komende periode zullen we met name deze prioriteiten oppakken en samen met onze partners uitwerken. Wel laten we nadrukkelijk ruimte voor aanvullende acties of heroverweging op de prioriteiten. We willen namelijk de benoemde, of aanvullende, acties oppakken op het juiste moment, met het grootste draagvlak en spin-off.

Activiteiten en projecten

Een greep uit onze activiteiten en projecten die in 2017 zijn gestart en doorlopen in 2018. De resultaten van deze activiteiten zullen wij monitoren.

Algemeen

- Verder uitbouwen van een ambassadeursnetwerk met enthousiaste bewoners en bedrijven
- Communicatiestrategie om bewustzijn te vergroten, zoals pagina in Groot Rijswijk en publieksacties zoals Strandwalfestival en Dag van de Duurzaamheid.
- Kapitaliseren van duurzame investeringen die wij de komende jaren willen plegen

Projecten doelstelling 1

- Verduurzaming van het eigen (maatschappelijk) vastgoed zoals Schouwburg en Oude Stadhuis
- Duurzame realisatie Brede School Rembrandtkwartier
- Begeleiden aanvragen **#duurzaamheidsfonds**
- Verbeteren eigen duurzaamheidsprestaties (**#voorbeeldfunctie**)
- Duurzaamheid verankeren in bedrijfsprocessen
- Monitoren resultaten 2015-2017
- Meerjarenplan 2018-2022 opstellen

Projecten doelstelling 2

- Wijkgerichte energiebesparingscampagnes
- Ondersteunen bewonersverenigingen en VVE's voor het verduurzamen bestaande woningvoorraad
- Innovatieve aanpak grote VVE's
- Implementatie van energiebesparende maatregelen bij bedrijven versnellen
- Nul op de Meter woningen (NoM) bij bestaande woningvoorraad
- Onderzoeken mogelijkheden gasloze wijken

Projecten doelstelling 3

- Toevoegen van meer bloemrijke en besdragende soorten groen aan de buitenruimte
- Verduurzaming aanleg bomen
- Verduurzaming Brede School Rembrandtkwartier
- Inzaaien bermen en groenstroken met bloemenzaad (Vlinderslinger)
- Vervangen steen voor groen in de openbare ruimte (operatie Steenbreek)

Projecten doelstelling 4

- Voortzetten milieuzone Haagweg
- Opstellen actieplan Geluid
- Uitwerken en uitvoeren aanbevelingen luchtkwaliteit uit luchtkwaliteitsplan, waaronder:
 - Programma MRDH met 30% CO₂ reductiedoelstelling bij verkeer
 - Stimuleren duurzame mobiliteit
- Uitvoeren geluidsmaatregelen in het kader van Meerjarenprogramma Rail en weg

Paragraaf Duurzaamheid

Projecten doelstelling 5

- Aanleggen ecologische verbindingen
- Opstellen klimaatadaptatieplan
- Breed verankeren van klimaatadaptatie in ons ruimtelijk en beheerbeleid

Projecten doelstelling 6

- Verder Invoeren omgekeerd Inzamelen

De paragraaf RijswijkBuiten herbergt de volgende bestuurlijke opgave:

RijswijkBuiten

Wat willen we bereiken?

Visie op de paragraaf & opgave

Transformatie van het gebied in RijswijkBuiten in een unieke woon- en werkomgeving door middel van hoogwaardige ontwikkeling van bedrijventerrein en woongebied, met daarbij voldoende maatschappelijke voorzieningen op het gebied van detailhandel, onderwijs en welzijn.

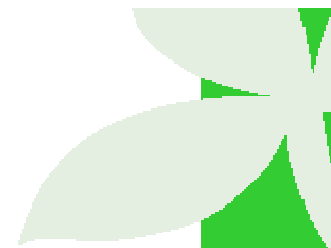
De gebiedsontwikkeling RijswijkBuiten vindt zijn grondslag in het in 2009 door de raad vastgesteld masterplan Rijswijk-zuid. Dit masterplan is in 2013 en 2014, vijf jaar na vaststelling van het masterplan in overleg met de gemeenteraad geëvalueerd en op onderdelen in beoogd beleid aangepast en geactualiseerd. Eind 2014 heeft de raad ook de grondexploitatie geactualiseerd en programmatisch aangepast, en daarmee afgestemd op het geactualiseerde masterplan.

Doelstellingen

1. Volkshuisvesting, realisatie van ca. 3.500 woningen binnen een programma dat aansluit op de woonvisie;
2. Ruimte en stedenbouwkundige inpassing van maatschappelijke voorzieningen, w.o. twee basisscholen, gezondheidszorg en bijzondere woonvormen;
3. Realisatie en uitgifte van ca. 5 ha. Bedrijventerreinen;
4. Duurzaamheid, een optimale leefomgeving waarbij de milieubelasting en het energieverbruik minimaal zijn;
5. Groenstedelijk woonmilieu, veel grondgebonden woningen, afgewisseld met appartementen in een parkachtige omgeving;
6. Een op eindwaarde sluitende grondexploitatie.

Indicatoren

Indicator	Realisatie t/m 2016	Streefwaarde 2017	2018	2019	2020	2021
1. Woningen *	819	444	349	439	400	430
2. Scholen	0	0	1	0	1	0
3. EPC **	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0.0
4. DPL ***	7,29****	7	7	7	7	7

* Planning van de verkoop van woningen/kavels.

** De Energieprestatiecoëfficiënt (EPC) van een woning drukt de energetische prestatie van een woning uit. De waarde 1,0 is ongeveer wat een gemiddelde woning in 1990 presteerde. Een woning met een EPC van 0,6 gebruikt dus nog maar 60% van de energie, die zo'n woning twintig jaar terug gebruikt zou hebben. De EPC-berekening is opgenomen in het bouwbesluit, en sinds 1995 is het verplicht deze bij een bouwaanvraag in te dienen. Vanaf 2011 geldt de strengere norm van 0,6. Vanaf 2015 is de norm EPC 0,4.

*** Duurzaamheidsprofiel locatie (DPL). Het DPL geeft scores voor de wijk t.a.v. Ruimtegebruik, Materialen, Energie, Waterbeheer, Afvalinzameling, Bodemkwaliteit, Luchtkwaliteit, Geluidshinder, Geurhinder, Externe veiligheid, Sociale veiligheid, Verkeersveiligheid, Voorzieningen en winkels, Bereikbaarheid OV + fiets, Groen in de wijk, Water in de wijk, Kwaliteit woningen/woonomgeving, Cultuurhistorische waarde, Sociale cohesie, Lokale werkgelegenheid, Diversiteit bedrijvigheid, Duurzame bedrijven, Functiemenging en Flexibiliteit.

**** Rapportage Haantje t.b.v. 2e herziening BP aug. 2016

Wat gaan wij daarvoor doen?

Het programma van werkzaamheden en grondverkoop zoals dat is gepland en dient als onderlegger van de ramingen van de jaarschijf 2018 van de Grondexploitatie Sion-'t Haantje Zesde herziening, 2017.

Grondverwerving.

Verwervingsactiviteiten worden nadrukkelijk afgestemd op de beoogde ontwikkeling van het gebied. Bij de grootschalige ontwikkeling, waarvan sprake is in RijswijkBuiten, is het denkbaar dat niet alle benodigde percelen kunnen worden verworven in het minnelijk traject.

Om ervoor te zorgen dat de gemeente in ieder geval de gehele hoofdontsluitingsstructuur en de benodigde waterberging tijdig kan realiseren is de Kroon op basis van raadsbesluiten d.d. 24 maart 2015 verzocht de administratieve onteigeningsprocedure voor de realisering van dat gedeelte van het bestemmingsplan te starten. Hierdoor wordt het mogelijk om in het uiterste geval het onteigeningsinstrument te kunnen inzetten.

Bouw- en woonrijp maken.

De planning en de uitvoering van de werkzaamheden van bouw- en woonrijpmaken zijn aangepast aan de gewijzigde uitgangspunten zoals opgenomen in de zesde herziening van de grondexploitatie.

Rente en financiering

Voor de financiering van de voorbereiding en uitvoering van de plannen is een arrangement afgesloten. Het renterisico is tegen een vast rentepercentage van 3,78% afgedekt door

Paragraaf RijswijkBuiten

derivaten met een looptijd tot 1 september 2020. In de grondexploitatieberekening wordt daarna rekening gehouden met een calculatietarief voor de rentekosten van 1,01%.

Risico's

De omgang met risico's bij grondexploitaties is beschreven in de Nota Grondbeleid. Risico's bij dit project kunnen zich voordoen op allerlei gebieden (o.a. politiek, bestuurlijk, maatschappelijk, economisch, wet- en regelgeving, samenwerking).

Voor de kansen en bedreigingen van de gemeentelijke grondexploitatie is een risicoparagraaf opgesteld. Deze maakt deel uit van de grondexploitatie.

De gekwantificeerde risico's binnen de Grondexploitatie Sion-'t Haantje Zesde herziening, 2017 bedragen € 12,68 miljoen. Hiervoor is binnen de grondexploitatie voor € 6,35 miljoen dekking aanwezig. De Algemene reserve wordt mede ingezet als buffer.

Gronduitgifte

De uitgifte van bouwgronden in RijswijkBuiten is voorzien in de periode 2013-2023.

Conform de huidige planning wordt er tot en met 2017 ca. 1612 woningen en vrije kavels in verkoop gebracht. De planning is naast sturing op woningaantallen ook gericht op het realiseren van de geraamde grondopbrengsten.

Wat kost het?

Grondexploitatie RijswijkBuiten	Raming 2018 (x € 1 miljoen)
Verwerving	€ 4,39
Plankosten	€ 2,20
Bouwrijp maken	€ 10,37
Rente en financiering	€ 5,03
Gronduitgifte	€ 0,13
Activering grondexploitatie	€ 16,60
Totaal lasten	€ 38,72
Plankosten	€ 0,54
Bouwrijp maken	€ 0,10
Gronduitgifte	€ 38,08
Totaal baten	€ 38,72

MEERJARENRAMING

Meerjarenraming 2018-2021

	(Bedragen x € 1.000)			(Bedragen x € 1.000)		
	Lasten 2018	Baten 2018	Saldo 2018	Lasten 2019	Baten 2019	Saldo 2019
<u>Programma's</u>						
Algemeen Bestuur en Organisatie	5.754	1.090	-4.664	5.084	790	-4.294
Openbare Orde en Veiligheid	6.189	40	-6.149	5.745	40	-5.705
Verkeer en Vervoer	8.274	2.001	-6.272	8.633	1.987	-6.646
Economie en Werken	817	1.959	1.142	816	1.959	1.143
Onderwijs	4.537	178	-4.358	5.017	178	-4.839
Sport, Cultuur en Recreatie	7.411	1.300	-6.111	7.334	1.300	-6.034
Sociaal Domein	60.277	21.551	-38.726	60.028	21.551	-38.476
Wonen en Leven	56.312	53.029	-3.283	64.670	61.403	-3.267
Subtotaal programma's	149.570	81.149	-68.421	157.329	89.209	-68.120
<u>Algemene dekkingsmiddelen</u>						
a) Lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is	283	12.162	11.878	283	12.185	11.901
b) Algemene uitkeringen	396	74.332	73.936	557	75.222	74.665
c) Dividend	32	276	244	32	276	244
d) Overige algemene dekkingsmiddelen	4.419	2.747	-1.672	5.355	2.855	-2.500
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	5.130	89.516	84.386	6.228	90.538	84.310
<u>Overhead</u>	18.167	1.398	-16.769	17.589	1.197	-16.392
<u>Vennootschapsbelasting</u>						
<u>Onvoorzien</u>						
Onvoorzien uitgaven exploitatie	50		-50	50		-50
Onvoorzien uitgaven investeringen	-500		500	-500		500
Subtotaal onvoorzien	-450		450	-450		450
GERAAMDE TOTAAL SALDO VAN BATEN EN LASTEN	172.416	172.063	-354	180.695	180.943	248
<u>Mutaties reserves per programma</u>						
Algemeen Bestuur en Organisatie						
Openbare Orde en Veiligheid						
Verkeer en Vervoer	8		-8	8		-8
Economie en Werken						
Onderwijs						
Sport, Cultuur en Recreatie		145	145			
Sociaal Domein						
Wonen en Leven		243	243		235	235
Algemene Dekkingsmiddelen		128	128		128	128
Subtotaal mutaties reserves	8	516	508	8	363	355
HET GERAAMDE RESULTAAT	172.424	172.578	154	180.703	181.306	603

Meerjarenraming 2018-2021

	(Bedragen x € 1.000)			(Bedragen x € 1.000)		
	Lasten 2020	Baten 2020	Saldo 2020	Lasten 2021	Baten 2021	Saldo 2021
<u>Programma's</u>						
Algemeen Bestuur en Organisatie	4.978	627	-4.351	4.980	632	-4.348
Openbare Orde en Veiligheid	5.741	40	-5.701	5.759	40	-5.719
Verkeer en Vervoer	8.826	1.967	-6.858	8.934	1.967	-6.966
Economie en Werken	766	1.959	1.193	831	1.959	1.127
Onderwijs	5.149	178	-4.970	5.145	178	-4.967
Sport, Cultuur en Recreatie	7.790	1.300	-6.489	7.749	1.300	-6.449
Sociaal Domein	59.971	21.530	-38.441	59.949	21.530	-38.419
Wonen en Leven	58.444	55.125	-3.319	57.641	54.142	-3.499
Subtotaal programma's	151.664	82.727	-68.936	150.988	81.749	-69.239
<u>Algemene dekkingsmiddelen</u>						
a) Lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is	283	12.301	12.017	283	12.301	12.017
b) Algemene uitkeringen	865	76.433	75.568	1.212	77.170	75.958
c) Dividend	32	276	244	32	276	244
d) Overige algemene dekkingsmiddelen	5.096	2.514	-2.582	4.660	2.509	-2.150
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	6.277	91.524	85.247	6.187	92.256	86.068
<u>Overhead</u>	17.073	1.197	-15.876	17.140	1.197	-15.943
<u>Vennootschapsbelasting</u>						
<u>Onvoorzien</u>						
Onvoorzien uitgaven exploitatie	50		-50	50		-50
Onvoorzien uitgaven investeringen	-500		500	-500		500
Subtotaal onvoorzien	-450		450	-450		450
GERAAMDE TOTAAL SALDO VAN BATEN EN LASTEN	174.563	175.448	884	173.865	175.201	1.336
<u>Mutaties reserves per programma</u>						
Algemeen Bestuur en Organisatie						
Openbare Orde en Veiligheid						
Verkeer en Vervoer	158		-158	158		-158
Economie en Werken						
Onderwijs						
Sport, Cultuur en Recreatie						
Sociaal Domein						
Wonen en Leven		235	235		265	265
Algemene Dekkingsmiddelen		128	128		128	128
Subtotaal mutaties reserves	158	363	205	158	393	235
HET GERAAMDE RESULTAAT	174.721	175.810	1.089	174.023	175.594	1.571

Mutatieoverzicht meerjarenraming 2018-2021

Lasten en baten exclusief kapitaallasten (bedragen x € 1.000)	Cijfers begroting 2018			Cijfers 2019 t.o.v. 2018		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Algemeen Bestuur en Organisatie	5.750	1.090	-4.660	-671	-300	371
60010 Bestuursorganen	1.243		-1.243			
60011 Bestuurlijke samenwerking	487		-487	1	89	88
60030 Burgerzaken	1.252	1.087	-165	-251	-389	-138
60031 Verkiezingen / referenda	119		-119	49		-49
60032 Publieke dienstverlening	2.545	3	-2.542	-471		471
60060 Bestuursondersteuning raad en rekenkamerfunctie	61		-61			
65801 Mediabeleid	44		-44			
Openbare Orde en Veiligheid	5.924	40	-5.884	-444		444
61100 Openbare orde en veiligheid	1.381	40	-1.341	-100		100
61200 Brandweer	4.474		-4.474	-344		344
61201 Rampenbestrijding	69		-69			
Verkeer en Vervoer	5.747	2.001	-3.745	33	-14	-47
62100 Wegen, straten en pleinen	3.599	693	-2.906	85		-84
62110 Verkeer	1.085	22	-1.063			
62120 Openbaar vervoer	240	35	-205	-52	-15	38
62140 Parkeren	291	1.251	960			
62400 Waterwegen	532		-532			
Economie en Werken	765	1.959	1.194			
63100 Economische aangelegenheden	765	179	-586			
63300 Nutsbedrijven		1.780	1.780			
Onderwijs	2.968	178	-2.790	20		-20
64010 Huisvesting scholen	814	81	-733	-3		3
64030 Lokaal onderwijsbeleid	1.661	97	-1.564			
66500 Kinderopvang	493		-493	24		-24
Sport, Cultuur en Recreatie	6.351	1.300	-5.051	-215		215
65100 Openbaar bibliotheekwerk	1.457		-1.457			
65300 Sport	1.392	1.293	-99	-20		20
65400 Kunst en cultuur	2.279	7	-2.271	-195		195
65410 Cultureel erfgoed	790		-790			
65800 Speeltuinwerk	433		-433			
Sociaal Domein	59.920	21.551	-38.369	-257	1	258
61400 Dierenwelzijn	172		-172	-3		3
66100 Inkomen	20.294	18.937	-1.357			
66110 Arbeidsmarkt overig	2.539		-2.539	-143		143
66140 Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid	3.503	221	-3.282	3		-3
66204 Participatie en integratie overig	118		-118			
66230 Re-integratie- en participatievoorzieningen Participatiewet	2.463		-2.463	73		-73
66610 Maatwerkvoorzieningen materieel Wmo	2.031	2	-2.029			
66620 Maatwerkvoorzieningen immaterieel Wmo	9.387	1.066	-8.321	-1	1	1
66700 Algemene voorzieningen Wmo en jeugd	6.998	1.189	-5.809	-125		125
66710 Eerstelijnsloket Wmo en jeugd	2.031		-2.031	4		-4
66820 Individuele voorzieningen natura jeugd	8.536		-8.536	-75		75
66830 Veiligheid, jeugdreclassering en opvang jeugd	1.306		-1.306			
67100 Volksgezondheid	519	1	-518	9		-9
67240 Lijkbezorging	24	134	111			
Wonen en Leven	53.736	53.029	-707	7.717	8.373	657
65600 Openbaar groen en openluchtrecreatie	3.105	77	-3.028	-151		151
67210 Afvalverwijdering en -verwerking	6.554	7.639	1.084	2		-2
67220 Riolerings en waterzuivering	20		-20			
67230 Milieubeheer	1.459	2	-1.457	-88		88
67260 Baten rioolheffing		4.141	4.141		512	512
67290 Huishoudelijk/bedrijfsafvalwater	1.047		-1.047	-13		13
67300 Hemelwater	117		-117			
67310 Grondwater	158		-158			
68100 Ruimtelijke ordening	676		-676			
68200 Woningexploitatie	50	377	327		-90	-90
68210 Wijkontwikkeling	245		-245			
68220 Volkshuisvesting	1.432	1.735	303	-377	-379	-2
68300 Bouwgrondexploitatie	88	274	185		-13	-13
68320 Grondexploitatie RijswijkBuiten	38.785	38.785		8.344	8.344	
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	6.531	89.516	82.985	1.236	1.022	-214
69500 Algemene dekkingsmiddelen	6.531	89.516	82.985	1.236	1.022	-214
Onvoorzien	-450		450			
69510 Onvoorzien	-450		450			
Overhead	17.170	1.398	-15.772	-657	-201	456
60010 Bestuursorganen	40		-40			
60020 Bestuursondersteuning	367	62	-305			
60021 Publieksvoorlichting, promotie en Public Relations	247		-247	-85		85
60022 Organisatieverliezen	140		-140			
60060 Bestuursondersteuning raad en rekenkamerfunctie	421		-421			
65410 Cultureel erfgoed	97		-97			
69500 Algemene dekkingsmiddelen	160		-160			
69602 Directie	89	1	-88			
69603 Bedrijfsvoering	30.775	737	-30.038	-638	-201	437
69604 Bestuurlijk Domein	340	153	-187			
69605 Maatschappelijke Ontwikkelingen	91		-91			
69606 Ruimtelijke Ontwikkelingen	1.676	129	-1.547	11		-11
69607 Sociaal Domein	186		-186			
69609 RijswijkBuiten en Financiering	-17.460	315	17.775	56		-56
Mutaties reserves	8	516	508		-153	-153
69800 Mutaties reserves	8	516	508		-153	-153
Totaal	164.419	172.578	8.159	6.762	8.728	1.966
Kapitaallasten	8.005		-8.005	1.517		-1.517
Eindtotaal	172.424	172.578	154	8.279	8.728	449

Mutatieoverzicht meerjarenraming 2018-2021

Lasten en baten exclusief kapitaallasten (bedragen x € 1.000)	Cijfers 2020 t.o.v. 2019			Cijfers 2021 t.o.v. 2020		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Algemeen Bestuur en Organisatie	-201	-163	39	3	5	1
60010 Bestuursorganen						
60011 Bestuurlijke samenwerking	3	-89	-91	1		-1
60030 Burgerzaken	-37	-74	-37	2	5	3
60031 Verkiezingen / referenda	-168		168			
60032 Publieke dienstverlening						
60060 Bestuursondersteuning raad en rekenkamerfunctie						
65801 Mediabeleid						
Openbare Orde en Veiligheid	17		-17	18		-18
61100 Openbare orde en veiligheid						
61200 Brandweer	17		-17	18		-18
61201 Rampenbestrijding						
Verkeer en Vervoer	-73	-20	53			
62100 Wegen, straten en pleinen						
62110 Verkeer						
62120 Openbaar vervoer	-73	-21	53			
62140 Parkeren						
62400 Waterwegen						
Economie en Werken	-50		50			
63100 Economische aangelegenheden	-50		50			
63300 Nutsbedrijven						
Onderwijs	-59		59	24		-24
64010 Huisvesting scholen	-83		83			
64030 Lokaal onderwijsbeleid						
66500 Kinderopvang	24		-24	24		-24
Sport, Cultuur en Recreatie	52		-51	-69		69
65100 Openbaar bibliotheekwerk						
65300 Sport	52		-51	-64		64
65400 Kunst en cultuur						
65410 Cultureel erfgoed				-5		5
65800 Speeltuinenwerk						
Sociaal Domein	-32	-21	11	27		-27
61400 Dierenwelzijn	-80		80			
66100 Inkomen						
66110 Arbeidsmarkt overig	-137		137			
66140 Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid	4		-4			
66204 Participatie en integratie overig						
66230 Re-integratie- en participatievoorzieningen Participatiewet	45		-45			
66610 Maatwerkvoorzieningen materieel Wmo						
66620 Maatwerkvoorzieningen immaterieel Wmo	21	-21	-42			
66700 Algemene voorzieningen Wmo en jeugd						
66710 Eerstelijnsloket Wmo en jeugd	42		-42			
66820 Individuele voorzieningen natura jeugd	64		-64			
66830 Veiligheid, jeugdreclassering en opvang jeugd						
67100 Volksgezondheid	9		-9	27		-27
67240 Lijkbezorging						
Wonen en Leven	-6.807	-6.278	529	-836	-983	-148
65600 Openbaar groen en openlucht recreatie	27		-27	1		-1
67210 Afvalverwijdering en -verwerking						
67220 Riolerings en waterzuivering						
67230 Milieubeheer						
67260 Baten rioolheffing		518	518			
67290 Huishoudelijk/bedrijfsafvalwater	-13		13			
67300 Hemelwater						
67310 Grondwater						
68100 Ruimtelijke ordening						
68200 Woningexploitatie		-90	-90		-90	-90
68210 Wijkontwikkeling						
68220 Volkshuisvesting	-300		300			
68300 Bouwgrondexploitatie		-185	-185		-57	-57
68320 Grondexploitatie RijswijkBuiten	-6.520	-6.520		-836	-836	
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	212	985	774	-86	732	818
69500 Algemene dekkingsmiddelen	212	985	774	-86	732	818
Onvoorzien						
69510 Onvoorzien						
Overhead	-186		186	6		-6
60010 Bestuursorganen						
60020 Bestuursondersteuning						
60021 Publieksoverlichting, promotie en Public Relations	-30		30			
60022 Organisatieverliezen						
60060 Bestuursondersteuning raad en rekenkamerfunctie						
65410 Cultureel erfgoed						
69500 Algemene dekkingsmiddelen						
69602 Directie						
69603 Bedrijfsvoering						
69604 Bestuurlijk Domein	-150		150			
69605 Maatschappelijke Ontwikkelingen						
69606 Ruimtelijke Ontwikkelingen	-6		6	6		-6
69607 Sociaal Domein						
69609 RijswijkBuiten en Financiering						
Mutaties reserves	150		-150	30		30
69800 Mutaties reserves	150		-150	30		30
Totaal	-6.978	-5.496	1.483	-913	-216	696
Kapitaallasten	997		-997	215		-215
Eindtotaal	-5.982	-5.496	486	-698	-216	482

Toelichting op de meerjarenraming 2018-2021

Om de leesbaarheid van het mutatieoverzicht 2018-2021 te vergroten is hieronder een leeswijzer opgenomen.

In het cijferoverzicht zijn – uitsluitend – de mutaties ten opzichte van het voorgaande jaar opgenomen, waarbij de kapitaallasten buiten beschouwing gelaten zijn (deze muteren immers jaarlijks als gevolg van de lagere rentecomponent).

Een voorbeeld:

Als de uitgaven in 2019 incidenteel met € 50.000,- stijgen, dan is in 2019 een toename van 50 zichtbaar (ten opzichte van 2018), en is in 2020 een afname van 50 zichtbaar (ten opzichte van 2019).

Is de mutatie in 2019 structureel, dan wordt de mutatie van € 50.000,- in 2019 eenmalig opgevoerd (+50), de jaren erna is dan immers geen sprake meer van een mutatie.

Programma Algemeen Bestuur en Organisatie

Product 0011 Bestuurlijke samenwerking

Liquidatie Stadsgewest Haaglanden

In 2017 is een deel van de uitkering van het liquidatiesaldo stadsgewest Haaglanden opgenomen (€ 118.000). Het tweede deel van € 89.000 wordt in 2019 uitgekeerd.

Product 0030 Burgerzaken

Lasten/baten reisdocumenten

Vanaf maart 2014 hebben de reisdocumenten voor personen van 18 jaar en ouder een geldigheid van 10 jaar. Voor personen jonger dan 18 een geldigheid van 5 jaar. In de jaren 2016 t/m 2018 komen de personen die nog een (oud)reisdocument hebben die 5 jaar geldig was. Vanaf 2019 is er dan ook een flinke daling te zien in het aantal aanvragen. Het gevolg is dat zowel de inkomsten als de uitgaven zullen afnemen. De begroting is hierop aangepast.

Lasten/baten rijbewijzen

Op basis van een opgave van de RDW zullen er i.v.m. het verlopen van de 10 jarige geldigheid van het rijbewijs in 2017-2018-2019-2020 naar verwachting veel meer rijbewijzen worden aangevraagd. De ramingen van de inkomsten zijn daarop aangepast.

Product 0031 Verkiezingen/ referenda

Verkiezingen

In de komende jaren zijn er de volgende verkiezingen: 2018 gemeenteraad en in 2019 Europese parlement en tevens de Provinciale Staten en Waterschapsverkiezing op 1 dag. De kosten zijn hierdoor in het laatstgenoemde jaar hoger.

Product 0032 Publieke Dienstverlening

Klantcontactcenter

Programma Antwoord©

Een actuele visie op het gebied van Publieke Dienstverlening stelt onze gemeente in staat om strategische organisatiedoelen te realiseren, onder meer als het gaat om het centraal stellen van wensen en behoeften van onze klanten en het tijdig aansluiten op de snel veranderende omgeving. Om de effectiviteit te toetsen van het uitvoeringsplan zal een proef met uitbreiding van de personele formatie worden uitgevoerd, gedurende anderhalf jaar. In deze proef wordt de personele bezetting in het Klant Contact Center met 50% uitgebreid van hetgeen wordt verondersteld uiteindelijk aan uitbreiding nodig te zijn.

Programma Openbare Orde en Veiligheid

Product 1100 Openbare orde en veiligheid

Programma tegengaan overlast

In Delft, grenzend aan Rijswijk, staat ROC Mondriaan. Aan Rijswijkse zijde overlast ervaren in de vorm van vervuiling, parkeerproblemen en gedragingen. In 2016 is een programma opgestart om de overlast tegen te gaan. Voor 2017 en 2018 is € 30.000 per jaar begroot op het gebied van (ingehuurde) beveiliging en extra onderhoud van het gebied. Voor 2019 wordt verwacht het budget weer af te kunnen bouwen.

Strategisch veiligheidsbeleid 2017

Wijkaanpak veiligheid en het buurtonderzoek sociale veiligheid

In de uitvoeringsagenda van het strategisch veiligheidsbeleid 2017 – 2020 (Raad 4 april 2017) is voor 2017 ook ingezet op de wijkaanpak veiligheid en het buurtonderzoek sociale veiligheid. Voor 2018 zijn in de eerste halfjaarrapportage 2017 eenmalig budgetten beschikbaar gesteld van € 40.000 voor het

opstellen van handhavingsbeleid en € 30.000 voor het ontwikkelen van een lokaal protocol Veiligheid Publieke Ambtsdragers. Dit komt in 2019 te vervallen.

Product 1200 Brandweer

FLO

Onlangs is een akkoord reparatie FLO (functioneel leeftijdsontslag) overgangsrecht gesloten. Op basis van de voorlopige berekeningen van dit akkoord verwachten we o.a. in 2019 een voordelig verschil ten opzichte van 2018 van € 380.000 en in 2020 een voordelig verschil ten opzichte van 2019 van € 32.000. Vanaf 2022 verdubbelen de kosten ten opzichte van de huidige raming. Dit zal tot uitdrukking komen in een volgende begroting.

Programma Verkeer en Vervoer

Product 2100 Wegen, straten en pleinen

Onderhoud bestrating

Door areaal uitbreiding wordt het budget met ingang van 2019 met € 85.000 structureel verhoogd.

Product 2120 Openbaar vervoer

Per saldo nemen de kosten van de tijdelijke vervoersdienst Pasgeld/RijswijkBuiten in 2019 af met € 38.000 en in 2020 met € 53.000. De dienst stopt daarna.

Programma Economie en Werken

Product 3100 Economische aangelegenheden

Acquisitie en promotiebedrijven

Onlangs is de Rode Loper recentelijk als beleidsstuk vastgesteld voor een gebundelde aanpak met Werkgelegenheid en Onderwijs. Dit vraagt om een stevigere inzet op het gebied van acquisitie- en accountmanagement vanuit de gemeente. De materiële kosten van € 50.000 zijn beschikbaar gesteld voor 2018 en 2019 en komen dus vanaf 2020 weer te vervallen.

Programma Onderwijs

Product 4010 Huisvesting scholen

Vanaf 2020 zijn er geen onderwijslasten meer voor het AZC.

Product 6500 Kinderopvang

De toegekende middelen voorschoolse voorziening (zgn. Asscher middelen) stijgen vanaf 2018 met jaarlijks € 24.000. Het budget wordt ingezet voor de tegemoetkoming ouderbijdrage peuteropvang.

Programma Sport, Cultuur en Recreatie

Product 5400 Kunst en Cultuur

Kunst en cultuur (transformatienota cultuur)

In 2018 is eenmalig een budget beschikbaar van € 50.000, bedoeld om de werkzaamheden van de cultuurmakelaar een eerste impuls te geven, waardoor activiteiten kunnen starten en partijen zich hieraan kunnen committeren.

Kunst in de buitenruimte

In 2018 wordt € 145.000 onttrokken aan de reserve realisatie kunst in de openbare ruimte voor de realisatie van het kunstproject in RijswijkBuiten.

Programma Sociaal Domein

Product 1400 Dierenwelzijn

Met het vaststellen van het raadsvoorstel 'Nota Dierenwelzijn' is invulling gegeven aan een wens vanuit de raad om dierenwelzijn op de kaart te zetten. Voor de jaren 2018 en 2019 is er een budget beschikbaar van ca. € 80.000. Vanaf 2020 vervalt dit weer.

Product 6110 Sociale Arbeidsmarkt overig

Sociale werkvoorziening

De van het rijk te ontvangen bijdrage wordt volledig doorgesluisd aan de DSW en de overige SW bedrijven. Hierin zijn vanaf 2016 kortingen op rijksniveau verwerkt.

Product 6700 Algemene voorzieningen WMO en jeugd

Voor het preventief verwijderen van asbest in welzijnspanden en scholen is voor 2018 een budget beschikbaar gesteld van eenmalig € 125.000. De panden worden planmatig gesaneerd.

Programma Wonen en Leven

Product 5600 Openbaar groen en openluchtrecreatie

In 2017 en 2018 wordt per jaar € 150.000,- uitgetrokken voor onderzoek naar de inrichting van Stadspark Wilhelminapark. Vanaf 2019 vervalt dit budget.

Product 7230 Milieubeheer

De bijdrage aan de ODH wordt met ingang van 2019 verlaagd.

Product 7260 Baten rioolheffing

Rioolrechten

De verhogingen van de inkomsten rioolrechten zijn noodzakelijk om de forse investeringen in het verouderde rioolstelsel in de toekomst te kunnen betalen. Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar de paragraaf lokale heffingen.

Product 8200 Woningexploitatie

Gemeentelijk vastgoed

Als gevolg van een bezuinigingsopdracht uit het verleden wordt het gemeentelijk woningbezit afgebouwd. In de begroting werd hier structureel een bedrag van € 360.000 geraamd. Omdat het woningbezit niet onuitputtelijk is, wordt per jaar telkens € 90.000 afgeraamd.

Product 8220 Volkshuisvesting

Omgevingswet

Voor de implementatie van de omgevingswet is voor het jaar 2018 € 200.000,- en voor het jaar 2019 € 300.000 extra beschikbaar.

Algemene Dekkingsmiddelen

Opbrengst OZB

Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar de paragraaf lokale heffingen.

Algemene uitkering

Het betreft hier de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Verwerkt zijn de circulaires tot en met de Meicirculaire 2017. De belangrijkste verschillen tussen de jaren hebben te maken met het principe "samen de trap op en samen de trap af". Volgens dit principe hebben wijzigingen in de rijksuitgaven direct invloed op de omvang van de algemene uitkering.

Rentemutaties

Voor een toelichting op de rentemutaties over de verschillende jaren wordt verwezen naar de paragraaf financiering.

Overzicht verschillen begroting met voorgaand jaar

PROGRAMMA (bedragen x € 1.000)	Lasten 2018	Baten 2018	Saldo 2018	Lasten 2017	Baten 2017	Saldo 2017	Verschil 2018 tov 2017
Algemeen Bestuur en Organisatie	5.754	1.090	-4.664	5.264	1.251	-4.012	-651
Openbare Orde en Veiligheid	6.189	40	-6.149	5.844	40	-5.804	-345
Verkeer en Vervoer	8.274	2.001	-6.272	9.055	2.364	-6.690	418
Economie en Werken	817	1.959	1.142	852	1.985	1.133	9
Onderwijs	4.537	178	-4.358	5.293	703	-4.589	231
Sport, Cultuur en Recreatie	7.411	1.300	-6.111	7.828	1.401	-6.427	316
Sociaal Domein	60.277	21.551	-38.726	61.374	21.764	-39.610	883
Wonen en Leven	56.312	53.029	-3.283	57.756	56.481	-1.275	-2.008
Totaal programma's	149.570	81.149	-68.421	153.265	85.990	-67.275	-1.146
Totaal algemene dekkingsmiddelen	5.130	89.516	84.386	1.326	88.935	87.608	-3.222
Totaal onvoorzien	-450		450				450
Totaal overhead	18.167	1.398	-16.769	20.673	1.651	-19.022	2.253
Totaal vennootschapsbelasting							
GERAAMDE TOTAAL SALDO VAN BATEN EN LASTEN	172.416	172.063	-354	175.264	176.575	1.311	-1.665
Mutaties reserves	8	516	508	163	482	319	188
HET GERAAMDE RESULTAAT	172.424	172.578	154	175.427	177.058	1.631	-1.477

Toelichting verschillen raming 2018 – raming 2017 na wijziging

Lagere kapitaallasten

Met ingang van 2018 schrijft het BBV een andere wijze van rentetoerekening voor. Dit betekent dat er nog maar 1% rente over de activa aan de beleidsproducten wordt doorberekend. In 2017 was dit percentage nog 4%. In de paragraaf financiering wordt de methodiek verder toegelicht. Deze andere wijze van doorbelasting is in principe budgettair neutraal maar leidt wel tot een verschuiving van lasten binnen de begroting. In de toelichting op de verschillen worden de afwijkingen in de kapitaallasten niet per product verklaard.

Programma Algemeen Bestuur en Organisatie

Product 0011 Bestuurlijke samenwerking

Liquidatie Stadsgewest Haaglanden

In 2017 is een deel van de uitkering van het liquidatiesaldo stadsgewest Haaglanden opgenomen (€ 118.000). Het tweede deel van € 89.000 wordt in 2019 uitgekeerd.

Nota publieke dienstverlening

In nota publieke dienstverlening en het bijbehorende uitvoeringsplan zijn maatregelen en projecten opgenomen die vanaf 2017 tot structurele lasten leiden. Ten opzicht van 2017 nemen de uitgaven met € 238.000 toe.

Bijdrage aan de VNG

De gemeenten werken op een aantal punten nauw samen om de uitvoering van publieksdiensten te stroomlijnen en de toegankelijkheid ervan te vergroten. Bijvoorbeeld in het kader van de Digitale Agenda 2020. De financiering van dergelijke gezamenlijke gemeentelijke activiteiten verliep tot en met 2017 door een rechtstreekse uitname uit het Gemeentefonds door de VNG (na goedkeuring ervan door de Algemene Ledenvergadering van de VNG). Met ingang van 2018 wordt de financieringsroute aangepast. De middelen voor de gezamenlijke gemeentelijke activiteiten, in totaal € 43,2 miljoen excl. btw (ofwel € 2,532 per inwoner), worden vanaf dat moment niet meer door de VNG direct uitgenomen uit het Gemeentefonds, maar naar rato van het inwonertal bij alle gemeenten gefactureerd door de VNG, die de gezamenlijke gemeentelijke activiteiten organiseert en uitvoert. Daartoe heeft de ALV VNG besloten het Fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering in het leven te roepen. De nettobijdrage van de gemeenten aan het fonds GGU in 2018 is even groot als de totale uitname door de VNG (incl. KING) in 2017. Jaarlijks legt de VNG aan alle gemeenten verantwoording af over de gezamenlijke gemeentelijke activiteiten in de ALV. De bijdrage van Rijswijk aan de VNG aan het fonds bedraagt € 129.190.

Programma Openbare Orde en Veiligheid

Product 1100 Veiligheid

Handhaving en veiligheid

Gezien de huidige maatschappelijke aandacht voor en vraag naar meer handhaving is de capaciteit op handhaving met ingang van 2018 met € 150.000 uitgebreid.

Product 1200 Brandweer

Onlangs is een akkoord reparatie FLO overgangsrecht gesloten. Op basis van de voorlopige berekeningen van dit akkoord verwachten we over de periode 2017 t/m 2021 een voordelig resultaat van totaal € 181.000. De raming 2018 is incidenteel verhoogd met € 257.000 als gevolg van deze reparatie. Daarnaast wordt de bijdrage hoger door areaal uitbreiding en indexerings. In totaal wordt de bijdrage ca. € 239.000 hoger.

Programma Verkeer en Vervoer

Product 6210 Wegen, straten en pleinen

Dit product geeft een voordelig verschil ten opzichte van 2017 van € 418.000. Hiervan wordt € 552.000 veroorzaakt door de renteverlaging van de doorberekening van het percentage van 4% naar 1%. Het afschrijvings bestanddeel van de kapitaallasten is vooral door nieuwe investeringen in wegen, openbare verlichting en parkeren verhoogd met € 303.000.

Onderhoud bestratingen

Uit het strategisch beheerplan wegen blijkt dat het oppervlak elementenverharding dat onvoldoende scoort, de afgelopen jaren van 2% is toegenomen naar 9%. Om het oppervlakte elementenverharding op een veilig niveau te onderhouden is een structurele inzet van extra straatploegen noodzakelijk. Voor het jaar 2017 is hiervoor een verhoging van het onderhoudsbudget van € 135.000 doorgevoerd en vanaf 2018 een structurele verhoging van € 270.000 ten opzichte van het huidige budget.

Product 6211 Verkeersplannen

De verkeersplannen zijn met ingang van 2018 structureel verhoogd. Dit is gedaan omdat de bijdrage mobiliteitsfonds aan de MRDH met ingang van 2018 niet meer bestaat. De projecten die vanuit dit fonds werden gesubsidieerd vinden gewoon doorgang. Er heeft een budgettair neutrale verwerking plaatsgevonden tussen het product wegen, straten en pleinen en het product verkeersplannen.

Programma Onderwijs

Product 4010 Huisvesting onderwijs

Door de lagere rentetoerekening van 4 naar 1 procent is de rentecomponent van de kapitaallasten op dit product verlaagd. Dit geeft een voordeel van circa € 480.000.

Nadelig op dit product zijn de eerste afschrijvingskosten van € 165.000 met ingang van 2018 van de nieuwe Piramideschool.

Afwikkeling scholenbrand

De kosten van de tijdelijke huisvesting als gevolg van de scholenbrand zijn voor 2018 geraamd op 525.000 en er is eenzelfde bedrag aan verzekeringsgelden opgenomen. Medio 2018 worden de laatste verzekeringsgelden ontvangen. Op dat moment wordt de begroting 2018 bijgesteld en zal er een bedrag worden gereserveerd voor de nog te maken kosten na 2018. Het surplus wordt in mindering gebracht op de boekwaarde van de nieuwe onderwijshuisvesting.

Programma Sport, Cultuur en Recreatie

Product 6530 Sport

Door de lagere rentetoerekening van 4 naar 1 procent is de rentecomponent van de kapitaallasten op dit product verlaagd. Dit geeft een voordeel van circa € 330.000.

Overige verschillen ten opzichte van 2017 zijn de lagere kosten voor voormalig personeel zwembad van € 160.000. Dit wordt veroorzaakt door het natuurlijk verloop.

Product 6540 Kunst en cultuur

Dit nadelig verschil van € 120.000 wordt veroorzaakt door het doorschuiven van de kostenraming van het kunstwerk voor RijswijkBuiten van 2017 naar 2018. Hiertegenover staat een onttrekking aan de reserve realisatie kunst. Deze onttrekking was eerste in 2017 geraamd en nu ook doorgeschoven naar 2018.

Programma Sociaal Domein

Product 6140 Dierenwelzijn

In 2017 is de nota Dierenwelzijn ter besluitvorming voorgelegd aan de raad. De doelstelling van deze nota is om, naast de uitvoering van de wettelijke taken, het dierenwelzijn te verbeteren en de bewustwording over dit onderwerp onder onze inwoners en binnen de eigen organisatie te vergroten. Om uitvoering te kunnen geven aan de nota dierenwelzijn zijn incidenteel twee bedragen opgenomen in de (meerjaren)begroting (2018: € 82.700,- en 2019: € 80.200)

Product 6610 Inkomen, voordelig € 1.890.000

De ramingen 2018 en 2017 zijn gebaseerd op het te verkrijgen Rijksbudget.

Product 6661/6662 Maatwerkvoorzieningen Wmo nadelig € 657.000

De ramingen 2018 en 2017 zijn gebaseerd op het te verkrijgen Rijksbudget.

Product 6670/6671 Voorzieningen Wmo en jeugd nadelig € 244.000

De ramingen 2018 en 2017 zijn gebaseerd op het te verkrijgen Rijksbudget.

Product 6682 Individuele voorzieningen natura jeugd nadelig € 457.000

De ramingen 2018 en 2017 zijn gebaseerd op het te verkrijgen Rijksbudget.

Programma Wonen en Leven

Product 7210 Afvalverwijdering en –verwerking

De uitgaven nemen toe met ca. € 204.000 door stijging van de bijdrage aan Avalex. De baten van de afvalstoffenheffing stijgen met € 337.000, vooral door de stijging van de subsidie Nedvang.

Product 7220 & 7260 Riolering en waterzuivering & baten rioolheffing

De toename op deze producten is te verklaren door de hogere uitgaven komende jaren. De kosten voor het beheer en onderhoud zullen de komende jaren stijgen. Het rioleringsstelsel in Rijswijk is grotendeels in de jaren vijftig en zestig aangelegd en heeft haar technische levensduur bereikt. De gemeente staat voor een forse vervangingsopgave waardoor de gemeente extra moet investeren om de kwaliteit van het stelsel op peil te houden. In verband hiermee is dan ook het tarief verhoogd. In 2018 heeft een eenmalige versnelde afschrijving plaatsgevonden van ca. € 518.000 ten laste van dit product.

Product 8220 Volkshuisvesting

Door meer aanvragen zijn de opbrengsten in 2017 incidenteel verhoogd. Over 2018 is de opbrengst geraamd op een normaal niveau.

Product 8300 Bouwgrondexploitatie

In 2017 is de winst van het plan Eikelenburg uitgenomen voor een bedrag van circa € 1,3 miljoen. Door het incidentele effect in 2017 geeft dit een nadelig verschil in 2018 ten opzichte van het voorgaande jaar.

Onvoorzien

Evenals in begroting 2017 wordt in de begroting 2018 rekening gehouden met een stelpost op de kapitaallasten. De ervaring leert dat een deel van de investeringskredieten later wordt uitgegeven dan voorgenomen, met lagere kapitaallasten als gevolg. In 2017 is deze stelpost volledig ingevuld, hetgeen in 2018 een voordeel geeft van 5 ton.

Het resterende verschil van € 50.000 nadeel heeft betrekking op de post onvoorzien in de begroting. In de bijgestelde raming voor 2017 is deze post afgeraamd tot nihil, omdat er geen gebruik van is gemaakt.

Toelichting op verschillen begroting met voorgaand jaar

Mutatie reserves

Zie bijlage verloop reserves inclusief toelichting.

Algemene dekkingsmiddelen

Het voordelig verschil ten opzichte van 2017 van € 2,8 miljoen bestaat vooral uit de toename van de algemene uitkering van circa € 2,9 miljoen. Dit heeft vooral te maken met een toename van het accres, inflatievergoeding en het extra voordeel door de uitbreiding van het areaal. Met de stijging van het aantal woningen neemt ook de OZB opbrengst toe met € 239.000.

Andere grote verschillen is de post nog te verdelen CAO en andere salarisbudgetten over 2018 van circa € 1,3 miljoen. Deze post is de raming 2017 grotendeels over de budgetten van de programma's verdeeld.

BIJLAGEN

Leeswijzer investeringsplan 2018-2021

Het investeringsplan geeft een doorkijk van de geplande investeringen tot en met 2021, inclusief een verschillenanalyse met de geplande investeringen zoals opgenomen in de begroting 2017.

Hoe leest u het investeringsplan 2018-2021?

Een voorbeeld:

Investeringsobject	Jaar van investeren	Afschr. Perc.	Uitgaven (x € 1.000)	Inkomsten (x € 1.000)	Begroting 2018				Begroting 2017				Verschil kapitaallasten			
					Kapln 2019	Kapln 2020	Kapln 2021	Kapln 2022	Kapln 2019	Kapln 2020	Kapln 2021	Kapln 2022	Saldo 2019	Saldo 2020	Saldo 2021	Saldo 2022
Vervanging lichtmasten 2018	2018	5,00	138		12	12	12	12	10	10	10	10	-2	-2	-2	-2
Vervanging lichtmasten 2019	2019	5,00	138			12	12	12		10	10	10		-2	-2	-2
Vervanging lichtmasten 2020	2020	5,00	138				12	12			10	10			-2	-2
Vervanging lichtmasten 2021	2021	5,00	138					12								-12

Hieronder worden de 3 groepen kolommen toegelicht.

Begroting 2018

Inzichtelijk is dat in de jaren 2018 t/m 2021 jaarlijks een bedrag van € 138.000 geïnvesteerd wordt in vervanging van lichtmasten. De afschrijving geschiedt in 20 jaar ($100/20=5,00$), en wordt tezamen met de rente zichtbaar vanaf het jaar na afronding van de investering. De kapitaallasten (afschrijving + rente) zijn inzichtelijk gemaakt t/m 2022.

Begroting 2017

Het dalend verloop van de kapitaallasten wordt veroorzaakt doordat de rente berekend wordt over de boekwaarde op 1 januari, die als gevolg van afschrijving jaarlijks afneemt.

Verschil kapitaallasten

De in de begroting 2018 opgegeven lagere investeringsbedragen kunnen een voordeel opleveren op de kapitaallasten (positieve bedragen in de laatste groep kolommen) eveneens wijzigingen in afschrijftermijnen. De investering in 2021 is nieuw ten opzichte van de begroting 2017, die immers liep t/m 2020, en levert daarmee een nadelig verschil op in de kapitaallasten per 2022.

Berekening kapitaallasten

Het af te schrijven bedrag plus de rente over de resterende boekwaarde worden kapitaallasten genoemd. In het investeringsplan wordt gerekend met een rente van 4%. Hieronder is weergegeven hoe de kapitaallasten berekend worden.

A	Investering	€ 10.000					
B	Afschrijvingspercentage	5%					
C	Rente	4%					
	Jaar van investeren	2018	2018	2019	2020	2021	2022
D	Boekwaarde 1/1		€ 0	€ 10.000	€ 9.500	€ 9.000	€ 8.500
E	Afschrijving (A x B)		€ 0	€ 500	€ 500	€ 500	€ 500
F	Rente (C x D)		€ 0	€ 400	€ 380	€ 360	€ 340
G	Kapitaallasten (E+F)		€ 0	€ 900	€ 880	€ 860	€ 840

Investeringsplan 2018-2021

Begroting 2018

No.	Investeringsobject	Jaar van investeren	Afschr perc	Uitgaven	Inkomsten	Kapln 2019	Kapln 2020	Kapln 2021	Kapln 2022
02 Openbare Orde en Veiligheid									
	1200 Brandweer			120		2	5	5	7
121	Vervangen brandkranen 2018	2018	5,00%	40		2	2	2	2
	Vervangen brandkranen 2019	2019	5,00%	40			2	2	2
	Vervangen brandkranen 2021	2021	5,00%	40					2
03 Verkeer en Vervoer									
	2100 Wegen, straten en pleinen			21.763	3.618	102	444	643	793
213	Fietspaden in asfalt 2018	2018	2,00%	200	100	3	3	3	3
	Fietspaden in asfalt 2019	2019	2,00%	200	100		3	3	3
	Fietspaden in asfalt 2020	2020	2,00%	200	100			3	3
	Fietspaden in asfalt 2021	2021	2,00%	200	100				3
214	Fietsroute RijswijkBuiten-Den Haag (sterroute 2)	2018	2,00%	500	250	2	8	7	7
231	Fietsroute Romeinse Route (fase 2)	2019	6,67%	1.300			100	99	98
234	Fietstunnel Spoor Den Haag-Rotterdam (RijswijkBuiten)	2019	2,00%	4.300	2.150		65	64	64
215	Herstel asfaltwegen 2018	2018	5,00%	569		34	34	34	33
	Herstel asfaltwegen 2019	2019	5,00%	569			34	34	34
	Herstel asfaltwegen 2020	2020	5,00%	569				34	34
	Herstel asfaltwegen 2021	2021	5,00%	569					34
216	Herstellen (duiker)bruggen 2018	2018	2,00%	115		3	3	3	3
	Herstellen (duiker)bruggen 2019	2019	2,00%	115			3	3	3
	Herstellen (duiker)bruggen 2020	2020	2,00%	115				3	3
	Herstellen (duiker)bruggen 2021	2021	2,00%	115					3
232	Inrichting autotunnel Laan van 't Haantje	2020	4,00%	950				48	47
229	Integrale herinrichting probleemstraten 2018	2018	5,00%	1.100		1	66	65	65
	Integrale herinrichting probleemstraten 2019	2019	5,00%	1.100			1	66	65
	Integrale herinrichting probleemstraten 2020	2020	5,00%	1.100				1	66
	Integrale herinrichting probleemstraten 2021	2021	5,00%	1.100					1
219	Opwaarderen grote probleemstraten 2018	2018	5,00%	75		5	4	4	4
	Opwaarderen grote probleemstraten 2022	2022	2,00%	560					
221	Overlast bomen 2018	2018	5,00%	250		15	15	15	15
223	Rotonde Diepenhorstlaan	2018	2,00%	1.269	630	1	19	19	19
224	Rotondes in Rijswijk 2019	2019	2,00%	500			15	15	15
	Rotondes in Rijswijk 2020	2020	2,00%	500				15	15
	Rotondes in Rijswijk 2021	2021	2,00%	500					15
225	Verkeersaanpassing Irenelaan/Beatrixlaan HBG-locatie	2022	2,00%	210	105				
233	Verkeersveilige schoolomgeving	2018	5,00%	165	83	5	5	5	5
227	Vervanging armaturen 2018	2018	5,00%	171		10	10	10	10
	Vervanging armaturen 2019	2019	5,00%	171			10	10	10
	Vervanging armaturen 2020	2020	5,00%	171				10	10
	Vervanging armaturen 2021	2021	5,00%	171					10
228	Vervanging kabelnet openbare verlichting 2018	2018	2,50%	319		11	11	11	11
	Vervanging kabelnet openbare verlichting 2019	2019	2,50%	319			11	11	11
	Vervanging kabelnet openbare verlichting 2020	2020	2,50%	319				11	11
	Vervanging kabelnet openbare verlichting 2021	2021	2,50%	319					11
230	Vervanging lichtmasten 2018	2018	5,00%	197		12	12	12	12
	Vervanging lichtmasten 2019	2019	5,00%	197			12	12	12
	Vervanging lichtmasten 2020	2020	5,00%	197				12	12
	Vervanging lichtmasten 2021	2021	5,00%	197					12
	2110 Verkeer			1.440	190	13	36	47	58
235	Vervanging verkeerslichteninstallaties 2018 (20 jr)	2018	5,00%	320	190	8	8	8	8
	Vervanging verkeerslichteninstallaties 2018 (40jr)	2018	2,50%	160		6	6	6	5
	Vervanging verkeerslichteninstallaties 2019 (20 jr)	2019	5,00%	280			17	17	17
	Vervanging verkeerslichteninstallaties 2019 (40jr)	2019	2,50%	160			6	6	6
	Vervanging verkeerslichteninstallaties 2020 (20 jr)	2020	5,00%	100				6	6
	Vervanging verkeerslichteninstallaties 2020 (40jr)	2020	2,50%	160				6	6
	Vervanging verkeerslichteninstallaties 2021 (20 jr)	2021	5,00%	100					6
	Vervanging verkeerslichteninstallaties 2021 (40jr)	2021	2,50%	160					6
236	Infrastructuur Prinses Beatrixlaan	2018	2,50%	PM					
	2120 Openbaar vervoer								
	Investeren in openbaar vervoer	2018		PM					
	2400 Waterwegen			1.072	-	16	32	48	64
241	Vervangen beschoeiingen 2018	2018	5,00%	268		16	16	16	16
	Vervangen beschoeiingen 2019	2019	5,00%	268			16	16	16
	Vervangen beschoeiingen 2020	2020	5,00%	268				16	16
	Vervangen beschoeiingen 2021	2021	5,00%	268					16
04 Economie en Werken									
	3100 Economische aangelegenheden			600	-			66	65
301	Herstructurering In de Bogaard	2019	5,00%	PM					
302	Verbeteren straatbeeld Treubstraat fase 3	2020	10,00%	600				66	65
05 Onderwijs									
	4010 Huisvesting scholen			17.176	-	339	551	547	544
404	Aankoop grond nieuwbouw 2e basisonderwijsvoorziening RB (Parkrijk)	2018	0,00%	548		5	5	5	5
401	Brede School locatie Rembrandtkwartier	2018	2,50%	8.731		262	260	258	257
405	Eerste inrichting onderwijsleerpakket en meubilair 2e school RijswijkBuiten	2018	5,00%	116		7	7	7	7
406	Inrichting openbare ruimte rondom Brede school Rembrandtkwartier	2018	5,00%	740		44	44	44	43
403	Nieuwbouw 2e basisonderwijsvoorziening RB (Parkrijk)	2018	2,50%	6.998		18	232	230	229
407	Uitbreiding onderwijsleerpakket en meubilair J.H. Snijdersschool voor de 18e groep	2018	5,00%	15		1	1	1	1
408	Uitbreiding onderwijsleerpakket en meubilair Kindcentrum Buitenrijck	2018	5,00%	28		2	2	2	2
06 Sport, Cultuur en Recreatie									
	5300 Sport			14.708	807	110	503	555	558
501	Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken 2018	2018	10,00%	30		3	3	3	3
	Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken 2019	2019	10,00%	30			3	3	3
	Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken 2020	2020	10,00%	30				3	3
	Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken 2021	2021	10,00%	30					3
502	Grond Marimbahal	2018	0,00%						
515	Sportcomplex Burgemeester Elsenlaan	2018	2,50%	12.800	807	60	360	357	355
504	Overlagen asfaltverharding Sportpark Irene	2020	6,67%	88				7	7

Investeringsplan 2018-2021

		Verschil kapitaallasten			
No.	Investeringsobject	Verschil 2019	Verschil 2020	Verschil 2021	Verschil 2022
02 Openbare Orde en Veiligheid					
1200 Brandweer		1	2	2	
121	Vervangen brandkranen 2018	1	1	1	1
	Vervangen brandkranen 2019		1	1	1
	Vervangen brandkranen 2021				-2
03 Verkeer en Vervoer					
2100 Wegen, straten en pleinen		28	44	-32	-162
213	Fietspaden in asfalt 2018	3	3	3	3
	Fietspaden in asfalt 2019		3	3	3
	Fietspaden in asfalt 2020			3	3
	Fietspaden in asfalt 2021				-3
214	Fietsroute RijswijkBuiten-Den Haag (sterroute 2)	-2	17	17	16
231	Fietsroute Romeinse Route (fase 2)		-100	-99	-98
234	Fiets tunnel Spoor Den Haag-Rotterdam (RijswijkBuiten)		65	63	62
215	Herstel asfaltwegen 2018	17	16	15	15
	Herstel asfaltwegen 2019		17	16	15
	Herstel asfaltwegen 2020			17	16
	Herstel asfaltwegen 2021				-34
216	Herstellen (duiker)bruggen 2018	3	3	3	3
	Herstellen (duiker)bruggen 2019		3	3	3
	Herstellen (duiker)bruggen 2020			3	3
	Herstellen (duiker)bruggen 2021				-3
232	Inrichting autotunnel Laan van 't Haantje			-48	-47
229	Integrale herinrichting probleemstraten 2018	-1	-66	-65	-65
	Integrale herinrichting probleemstraten 2019		-1	-66	-65
	Integrale herinrichting probleemstraten 2020			-1	-66
	Integrale herinrichting probleemstraten 2021				-1
219	Opwaarderen grote probleemstraten 2018	2	2	2	2
	Opwaarderen grote probleemstraten 2022				
221	Overlast bomen 2018	8	7	7	6
223	Rotonde Diepenhorstlaan	-1	57	56	55
224	Rotondes in Rijswijk 2019		15	15	14
	Rotondes in Rijswijk 2020			15	15
	Rotondes in Rijswijk 2021				15
225	Verkeersaanpassing Irenelaan/Beatrixlaan HBG-locatie				
233	Verkeersveilige schoolomgeving	-5	-5	-5	-5
227	Vervanging armaturen 2018	1			
	Vervanging armaturen 2019		1		
	Vervanging armaturen 2020			1	
	Vervanging armaturen 2021				-10
228	Vervanging kabelnet openbare verlichting 2018	2	2	2	2
	Vervanging kabelnet openbare verlichting 2019		2	2	2
	Vervanging kabelnet openbare verlichting 2020			2	2
	Vervanging kabelnet openbare verlichting 2021				-11
230	Vervanging lichtmasten 2018	1			
	Vervanging lichtmasten 2019		1		
	Vervanging lichtmasten 2020			1	
	Vervanging lichtmasten 2021				-12
2110 Verkeer		9	22	29	16
235	Vervanging verkeerslichteninstallaties 2018 (20 jr)	4	4	4	3
	Vervanging verkeerslichteninstallaties 2018 (40jr)	5	5	5	4
	Vervanging verkeerslichteninstallaties 2019 (20 jr)		8	8	8
	Vervanging verkeerslichteninstallaties 2019 (40jr)		5	5	5
	Vervanging verkeerslichteninstallaties 2020 (20 jr)			3	3
	Vervanging verkeerslichteninstallaties 2020 (40jr)			5	5
	Vervanging verkeerslichteninstallaties 2021 (20 jr)				-6
	Vervanging verkeerslichteninstallaties 2021 (40jr)				-6
236	Infrastructuur Prinses Beatrixlaan				
2120 Openbaar vervoer					
Investeren in openbaar vervoer					
2400 Waterwegen		8	16	23	6
241	Vervangen beschoeiingen 2018	8	8	7	7
	Vervangen beschoeiingen 2019		8	8	7
	Vervangen beschoeiingen 2020			8	8
	Vervangen beschoeiingen 2021				-16
04 Economie en Werken					
3100 Economische aangelegenheden				18	16
301	Herstructurering In de Bogaard				
302	Verbeteren straatbeeld Treubstraat fase 3			18	16
05 Onderwijs					
4010 Huisvesting scholen		324	103	98	93
404	Aankoop grond nieuwbouw 2e basisonderwijsvoorziening RB (Parkrijk)	-5	-5	-5	-5
401	Brede School locatie Rembrandtkwartier	401	394	387	380
405	Eerste inrichting onderwijsleerpakket en meubilair 2e school RijswijkBuiten	-7	-7	-7	-7
406	Inrichting openbare ruimte rondom Brede school Rembrandtkwartier	-44	-44	-44	-43
403	Nieuwbouw 2e basisonderwijsvoorziening RB (Parkrijk)	-18	-232	-230	-229
407	Uitbreiding onderwijsleerpakket en meubilair J.H. Snijdersschool voor de 18e groep	-1	-1	-1	-1
408	Uitbreiding onderwijsleerpakket en meubilair Kindcentrum Buitennijk	-2	-2	-2	-2
06 Sport, Cultuur en Recreatie					
5300 Sport		301	-32	-53	-60
501	Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken 2018	1	1	1	1
	Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken 2019		1	1	1
	Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken 2020			1	1
	Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken 2021				-3
502	Grond Marimbahal	52	52	52	52
515	Sportcomplex Burgemeester Elsenlaan	192	-111	-112	-113
504	Overlagen asfaltverharding Sportpark Irene			12	12

Investeringsplan 2018-2021

Begroting 2018

No.	Investeringsobject	Jaar van investeren	Afschr perc	Uitgaven	Inkomsten	Kapln 2019	Kapln 2020	Kapln 2021	Kapln 2022
505	Renovatie terrein en beachveld 405 Sportpark Vredenburg	2020	10,00%	49				5	5
506	Toplaagrenovatie veld 114 Sportpark Irene	2019	10,00%	37			4	4	4
507	Toplaagrenovatie veld 302 Sportpark Hoekpolder	2019	10,00%	65			7	7	7
508	Toplaagrenovatie veld 303 Sportpark Hoekpolder	2020	10,00%	71				8	8
509	Toplaagrenovatie veld 401 Sportpark Vredenburg	2020	10,00%	300				33	33
516	Toplaagrenovaties sportvelden Pr. Irene	2019	10,00%	372			41	41	40
510	Vervanging en herstraten elementenverharding Sportpark Elsenburg	2019	10,00%	42			5	5	5
512	Vervanging toplaag kunstgrasveld 301 Sportpark Hoekpolder	2019	10,00%	305			34	33	33
513	Vervanging toplaag veld 306 Sportpark Hoekpolder	2021	10,00%	36					4
514	Vervanging verharding wielerveden de Spartaan	2018	10,00%	423		47	46	46	45
	5800 Speeltuinwerk			845		22	45	68	90
582	Herinrichten speelplekken in de wijk 2018	2018	10,00%	200		22	22	22	21
	Herinrichten speelplekken in de wijk 2019	2019	10,00%	200			22	22	22
	Herinrichten speelplekken in de wijk 2020	2020	10,00%	200				22	22
	Herinrichten speelplekken in de wijk 2021	2021	10,00%	200					22
581	Vervanging hekwerken 2019	2019	6,67%	15			1	1	1
	Vervanging hekwerken 2020	2020	6,67%	15				1	1
	Vervanging hekwerken 2021	2021	6,67%	15					1
	07 Sociaal Domein								
	6700 Algemene voorzieningen Wmo en Jeugd			250	-	13	12	12	12
670	Aanpassing multifunctionele ruimtes Ottoburg	2018	4,00%	250		13	12	12	12
	08 Wonen en Leven								
	5600 Openbaar groen en openlucht recreatie			2.920	-	45	118	138	145
561	Groenontwikkeling en participatie 2018	2018	5,00%	325		20	19	19	19
	Groenontwikkeling en participatie 2019	2019	5,00%	325			20	19	19
566	Transformatie Wilhelminapark 2018	2018	5,00%	250		15	15	15	15
	Transformatie Wilhelminapark 2019	2019	5,00%	250			15	15	15
	Transformatie Wilhelminapark 2020	2020	5,00%	250				15	15
	Transformatie Wilhelminapark 2021	2021	5,00%	250					3
	Transformatie Wilhelminapark 2022	2022	5,00%	250					
562	Vergroenen en verbeteren assenkruis Plaspoelpolder	2018	5,00%	600		3	36	36	35
565	Vervanging bomen 2018	2018	5,00%	120		7	7	7	7
	Vervanging bomen 2019	2019	5,00%	100			6	6	6
	Vervanging bomen 2020	2020	5,00%	100				6	6
	Vervanging bomen 2021	2021	5,00%	100					6
	7210 Afvalverwijdering en -verwerking			200	-	6	11	16	22
721	Afvalbakken 2018	2018	10,00%	50		6	5	5	5
	Afvalbakken 2019	2019	10,00%	50			6	5	5
	Afvalbakken 2020	2020	10,00%	50				6	5
	Afvalbakken 2021	2021	10,00%	50					6
	7220 Riolerings en waterzuivering			7.100	-	59	98	143	187
722	Vervanging vrijvervalriolen 2018	2018	1,67%	2.200		59	58	58	58
	Vervanging vrijvervalriolen 2019	2019	1,67%	1.500			40	40	40
	Vervanging vrijvervalriolen 2020	2020	1,67%	1.700				45	45
	Vervanging vrijvervalriolen 2021	2021	1,67%	1.700					45
	7230 Milieubeheer			140	-	4	5	7	8
723	Uitwerking actieplan geluid 2018	2018	5,00%	68		4	4	4	4
	Uitwerking actieplan geluid 2019	2019	5,00%	24			1	1	1
	Uitwerking actieplan geluid 2020	2020	5,00%	24				1	1
	Uitwerking actieplan geluid 2021	2021	5,00%	24					1
	8100 Ruimtelijke ordening			80	-	5	10	15	21
811	Vervanging luchtfoto's 2018	2018	25,00%	20		5	5	5	5
	Vervanging luchtfoto's 2019	2019	25,00%	20			5	5	5
	Vervanging luchtfoto's 2020	2020	25,00%	20				5	5
	Vervanging luchtfoto's 2021	2021	25,00%	20					5
	8210 Wijkontwikkeling			756	-	3	5	38	37
821	Aanpak woonomgeving in het kader van de wijkverbetering Te Werve 2018	2018	4,00%	756		3	5	38	37
	Overhead								
	69603 Bedrijfsvoering			961	-	37	51	254	267
1	Aanschaf MDM Airwatch	2020	33,33%	160				55	54
2	Aanschaf smartphones	2020	33,33%	350				120	119
3	Documentaire informatievoorziening 2018	2018	20,00%	68		14	14	14	14
	Documentaire informatievoorziening 2019	2019	20,00%	69			14	14	14
	Documentaire informatievoorziening 2020	2020	20,00%	69				14	14
	Documentaire informatievoorziening 2021	2021	20,00%	69					14
6	ICT omgevingswet 2018	2018	20,00%	106		22	22	22	22
	ICT omgevingswet 2020	2020	20,00%	70				15	15
4	Vervanging en uitbreiding netwerksoftware en -componenten 2018	2018	20,00%						
	Vervanging en uitbreiding netwerksoftware en -componenten 2019	2019	20,00%						
	69606 Ruimtelijke ontwikkelingen			659	-	63	91	90	89
7	Aanschaf veegmachine	2018	14,29%	206		28	28	28	28
	Aanschaf veegmachine	2019	14,29%	206			28	28	28
5	Vervangen bedrijfsauto's 2018	2018	14,29%	78		11	11	11	11
8	Vervanging zoutstrooiers	2018	14,29%	170		24	23	23	23
	Eindtotaal			70.789	4.615	838	2.017	2.693	2.967

Investeringsplan 2018-2021

		Verschil kapitaallasten			
No.	Investeringsobject	Verschil 2019	Verschil 2020	Verschil 2021	Verschil 2022
505	Renovatie terrein en beachveld 405 Sportpark Vredenburg			1	1
506	Toplaagrenovatie veld 114 Sportpark Irene		1	1	1
507	Toplaagrenovatie veld 302 Sportpark Hoekpolder		2	2	2
508	Toplaagrenovatie veld 303 Sportpark Hoekpolder			2	2
509	Toplaagrenovatie veld 401 Sportpark Vredenburg		42	8	7
516	Toplaagrenovaties sportvelden Pr. Irene		-41	-41	-40
510	Vervanging en herstraten elementenverharding Sportpark Elsenburg		1	1	1
512	Vervanging toplaag kunstgrasveld 301 Sportpark Hoekpolder	43	8	7	6
513	Vervanging toplaag veld 306 Sportpark Hoekpolder				1
514	Vervanging verharding wielerveden de Spartaan	13	11	10	9
5800 Speeltoerwerk		-22	-43	-65	-87
582	Herinrichten speelplekken in de wijk 2018	-22	-22	-22	-21
	Herinrichten speelplekken in de wijk 2019		-22	-22	-22
	Herinrichten speelplekken in de wijk 2020			-22	-22
	Herinrichten speelplekken in de wijk 2021				-22
581	Vervanging hekwerken 2019				
	Vervanging hekwerken 2020				
	Vervanging hekwerken 2021				-1
07 Sociaal Domein					
6700 Algemene voorzieningen Wmo en Jeugd		-13	-12	-12	-12
670	Aanpassing multifunctionele ruimtes Ottoburg	-13	-12	-12	-12
08 Wonen en Leven					
5600 Openbaar groen en openluchtrecreatie		-5	15	1	-10
561	Groenontwikkeling en participatie 2018	10	9	9	8
	Groenontwikkeling en participatie 2019		10	9	9
566	Transformatie Wilhelminapark 2018	-15	-15	-15	-15
	Transformatie Wilhelminapark 2019		-15	-15	-15
	Transformatie Wilhelminapark 2020			-15	-15
	Transformatie Wilhelminapark 2021				-3
	Transformatie Wilhelminapark 2022				
562	Vergroenen en verbeteren assenkruis Plaspoelpolder	-3	19	18	17
565	Vervanging bomen 2018	4	3	3	3
	Vervanging bomen 2019		3	3	3
	Vervanging bomen 2020			3	3
	Vervanging bomen 2021				-6
7210 Afvalverwijdering en -verwerking		2	3	4	-2
721	Afvalbakken 2018	2	1	1	1
	Afvalbakken 2019		2	1	1
	Afvalbakken 2020			2	1
	Afvalbakken 2021				-6
7220 Riolerings en waterzuivering		66	110	159	111
722	Vervanging vrijvervalriolen 2018	66	65	64	63
	Vervanging vrijvervalriolen 2019		45	44	44
	Vervanging vrijvervalriolen 2020			51	50
	Vervanging vrijvervalriolen 2021				-45
7230 Milieubeheer		-2	-1	-1	-2
723	Uitwerking actieplan geluid 2018	-2	-2	-2	-2
	Uitwerking actieplan geluid 2019		1	1	1
	Uitwerking actieplan geluid 2020			1	1
	Uitwerking actieplan geluid 2021				-1
8100 Ruimtelijke ordening		1	1	1	-4
811	Vervanging luchtfoto's 2018	1			
	Vervanging luchtfoto's 2019		1		
	Vervanging luchtfoto's 2020			1	
	Vervanging luchtfoto's 2021				-5
8210 Wijkontwikkeling		58	54	20	19
821	Aanpak woonomgeving in het kader van de wijkverbetering Te Werve 2018	58	54	20	19
Overhead					
69603 Bedrijfsvoering			22	-168	-183
1	Aanschaf MDM Airwatch			-55	-54
2	Aanschaf smartphones			-120	-119
3	Documentaire informatievoorziening 2018	2	2	1	1
	Documentaire informatievoorziening 2019		2	2	1
	Documentaire informatievoorziening 2020			2	2
	Documentaire informatievoorziening 2021				-14
6	ICT omgevingswet 2018	-22	-22	-22	-22
	ICT omgevingswet 2020			-15	-15
4	Vervanging en uitbreiding netwerksoftware en -componenten 2018	20	19	19	18
	Vervanging en uitbreiding netwerksoftware en -componenten 2019		21	20	19
69606 Ruimtelijke ontwikkelingen		-50	-78	-78	-77
7	Aanschaf veegmachine	-28	-28	-28	-28
	Aanschaf veegmachine		-28	-28	-28
5	Vervangen bedrijfsauto's 2018	2	2	2	1
8	Vervanging zoutstrooiers	-24	-23	-23	-23
Eindtotaal		705	224	-53	-340

Toelichting investeringsplan 2018-2021

1200 BRANDWEER

121 Vervangen brandkranen

Rijswijk heeft iets minder dan 1.500 brandkranen. Deze investering is om noodzakelijke aanpassingen/vervangingen aan brandkranen te doen inclusief het verzwaren van de waterleiding (toepassen van grotere diameter van het leidingnet voor de brandkranen).

2100 WEGEN, STRATEN EN PLEINEN

213 Fietspaden in asfalt

Fietspaden in asfalt zijn een belangrijke stimuleringsmaatregel om het fietsen in de gemeente te bevorderen. Ambitie is om belangrijke hoofdroutes/sterroutes (o.a.. Sammersweg, Rembrandtkade - Steenlaan, Huis te Landelaan, Nassaukade) in asfalt uit te voeren en ook om kortere (ontbrekende) delen in bestaande routes aan te pakken. Hiervoor is budget nodig. De eigen inleg zal worden aangewend voor het aanvragen van subsidie (50% vanuit regio of Provincie). (#investeren in goede fietsvoorzieningen).

214 Fietsroute RijswijkBuiten - Den Haag: Prinses Beatrixlaan (sterroute 2)

In RijswijkBuiten ligt een goed tweerichtingenfietspad langs de Prinses Beatrixlaan. Het gedeelte tussen de A4 en de Generaal Spoorlaan is aan verbetering en onderhoud toe. Het gedeelte tussen Generaal Spoorlaan en Van Vredenburgweg kan net als de rest van de route worden ingericht als tweerichtingen fietspad. De route wordt voor de gehele lengte voorzien van comfortabel asfalt en voldoende en veilige breedte en goed afgestelde VRI's. Een kwaliteitsimpuls voor deze drukke regionale fietsroute (sterroute 2) tussen Den Haag, de Bogaard, RijswijkBuiten en Delft. Gerekend is met inkomsten uit subsidie van de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (€250.000,-) en "werk met werk maken" vanwege benodigd groot onderhoud verhardingen (€250.000,-). De totale investering is geraamd op (€500.000,-). #investeren in goede fietsvoorzieningen. Stadsvisie: Scheidingen tussen wijken worden doorbroken door meer verbindingen. Er zijn meer veilige, comfortabele fietsvoorzieningen. Verbindingen met andere steden en regionale functies [zoals vliegveld] verbeteren.

215 Herstel asfaltwegen

Dit krediet is bestemd voor groot onderhoud aan asfaltwegen. Jaarlijks worden op basis van de meest recente inspectiegegevens de exacte locaties bepaald. Het budget omvat eveneens werkzaamheden aan asfaltpaden in parken en plantsoenen.

216 Herstellen (duiker)bruggen

Voor het onderhoud van kunstwerken (duiker)bruggen is een nieuw beheerplan opgesteld. In dit plan is uitgegaan van sober en doelmatig onderhoud en vervanging van kunstwerken, waarbij de functionaliteit en veiligheid zijn gewaarborgd. De keuze is gemaakt voor een optimale balans tussen onderhoud en vervanging, waardoor de beheerkosten op de lange termijn minimaal zijn en de levensduur van de kunstwerken maximaal. Hiervoor is de komende 5 jaar een extra vervangingsinvestering van € 160.000,- benodigd. De komende 5 jaar wordt het bestaande krediet van € 83.000,- per jaar opgehoogd tot € 115.000,-.

219 Opwaarderen grote probleemstraten

Er zijn meerdere probleemstraten waar sprake is van verloedering of situaties die lastig te beheren zijn. Het gaat om locaties met bijvoorbeeld overlast van bomen die te groot zijn of te dicht op woningen staan en bomen die de verharding opdrukken waardoor de stoep moeilijk begaanbaar is. Dergelijke problemen kunnen we alleen oplossen met een volledige herinrichting van de straat. Daarbij willen we zoveel mogelijk werk met werk maken en nieuwe werkwijzen introduceren om de kosten zoveel mogelijk te beperken. De komende jaren worden de volgende straten opgewaarderd: Karel Doormanlaan (2019) en in 2022 de tweede fase van de Karel Doormanlaan.

221 Overlast bomen

In Rijswijk zijn er straten waar bewoners overlast ervaren van de bomen. Tevens zijn deze locaties lastig te beheren. De boomwortels drukken verharding op. Bomen staan dicht tegen de gevel. Het gaat hier om locaties waarbij alleen een (kostbare) herinrichting een oplossing is. We willen enkele overlastplekken aanpakken en stellen hiervoor een budget beschikbaar.

223 Rotonde Diepenhorstlaan/Verrijn Stuartlaan

Verkeersveiligheidsknelpunt op de kruising van de Diepenhorstlaan met de Verrijn Stuartlaan vraagt om een oplossing. Een robuuste en duurzame oplossing voor verkeersveiligheid en bereikbaarheid is evenwel een rotonde op deze zichtlocatie. Een rotonde vermindert de snelheid drastisch en verbetert de onderlinge zichtbaarheid van bestuurders. In het schetsontwerp van de rotonde is rekening gehouden met vrachtverkeer, de aanwezigheid van de singels en toe- en afleidende verkeersstromen. De rotonde biedt ook kansen om een bijzondere plek te maken. Immers ligt de kruising letterlijk in het midden van de Plaspoelpolder.

NB Het investeringsbedrag is gebaseerd op een schetsontwerp en nog onder voorbehoud. Er wordt onderzoek gedaan naar geldstromen van derden. Dit wordt in de komende begrotingen verwerkt.

224 Rotondes in Rijswijk

Het college heeft in het Collegewerkprogramma de ambitie uitgesproken om, waar mogelijk en verkeersveilig, verkeerslichten te vervangen door rotondes. Dit om de doorstroming van het verkeer en verkeersveiligheid voor langzaam verkeer te verbeteren. Er zijn 3 mogelijke locaties in beeld gekomen. In 2018 wordt een detailuitwerking gemaakt. Er wordt budget gereserveerd voor de aanleg van 3 rotondes in de periode 2019 - 2021. Budget per rotonde is gesteld op € 500.000,-. Er wordt onderzoek gedaan naar kansen op geldstromen van derden. Dit wordt in de komende begrotingen verwerkt. (#rotondes. Stadsvisie: Scheidingen tussen wijken worden doorbroken door meer verbindingen. Er zijn meer veilige, comfortabele fietsvoorzieningen).

225 Verkeersaanpassing Prinses Irenelaan/Prinses Beatrixlaan HBG-locatie

Wanneer er problemen ontstaan met betrekking tot de kruising Pr. Beatrixlaan / Pr. Irenelaan worden er nadere verkeersaanpassingen uitgevoerd. De kosten daarvoor zijn geraamd op een bedrag van € 210.000,- en komen voor 50%, met een maximum van € 105.000,- voor rekening van de vastgoedeigenaren. Afrekening vindt plaats op basis van werkelijk gemaakte kosten. In het Investeringsplan 2018-2021 wordt een investering van € 105.000,- opgenomen/gereserveerd voor de jaarschijf 2022 voor de bijdrage van de gemeente aan realisatie van fysieke maatregelen voor de doorstroming en verkeersveiligheid die mogelijk nodig zijn ten gevolge van de oplevering van de laatste fase van het bouwplan. Onderzoek zal uitwijzen of deze reservering alsmede de waarborgsom voor de bijdrage van de bouwer in werking zal treden.

227 Vervanging armaturen

Deze kredieten zijn bestemd voor het vervangen van openbare verlichting (masten, armaturen, kabelnet). Elk jaar wordt aan de hand van de meest recente gegevens bepaald welke locaties vervangen worden.

228 Vervanging kabelnet openbare verlichting

Deze kredieten zijn bestemd voor het vervangen van openbare verlichting (masten, armaturen, kabelnet). Elk jaar wordt aan de hand van de meest recente gegevens bepaald welke locaties vervangen worden.

229 De integrale aanpak van de 2de serie probleemstraten in de periode 2018-2022

In de eerste serie zijn de Frans Halskade, Generaal Spoorlaan en de Karel Doormanlaan integraal opgepakt. In het Strategisch Beheerplan Wegen 2017-2021 is een lijst van 30 probleemstraten (elementverharding) opgenomen met achterstand, waarvan wordt voorgesteld om deze integraal aan te pakken. Het achterstallig onderhoud in deze straten wordt veroorzaakt door een combinatie van probleembomen, het verleggen/vervangen van kabels en leidingen en rioolonderhoud/vervanging. De aanpak van deze straten zal in combinatie met andere inrichtingswensen en participatie moeten plaatsvinden.

Uit de 30 probleemstraten zijn de 5 meest urgente én kansrijke straten aangeduid. Er zijn kansen voor werk- met – werk en een open planproces. Het gaat om Van Ostadelaan, de Van Dijklaan, de

Julianastraat, de Tulpstraat en de Rembrandkade (2de deel) voor de jaren 2018 – 2022. Gemiddeld kan er 1 straat per jaar worden voorbereid en uitgevoerd.

De Rembrandkade is onderdeel van het sterfietsroute tussen Vliet – Hollands Spoor. Voor het aanpakken van de route is subsidie gereserveerd door de Metropoolregio Rotterdam Den Haag. Voor de andere straten is geen sprake van fietsroutenetwerk en medefinanciering.

De totale kosten voor de integrale herinrichting van de eerste 4 straten is in totaal geraamd op € 4,4 mln. In 2018 start de voorbereiding met een krediet van € 100.000,-. In de jaren daarna is elk jaar ca. € 1,1 mln. nodig voor uitvoering. Bij de verdere uitwerking van de ontwerpen inclusief bewonersparticipatie, wordt aangegeven wat de definitieve kosten zijn.

230 Vervanging lichtmasten

Deze kredieten zijn bestemd voor het vervangen van openbare verlichting (masten, armaturen, kabelnet). Elk jaar wordt aan de hand van de meest recente gegevens bepaald welke locaties vervangen worden.

231 Fietsroute “Romeinse Route” (S.W.Churchilllaan) fase 2

Najaar 2017 is gestart met de optimalisering van de hoofdfietsroute Naaldwijk-Rijswijk-Den Haag (snelfietsroute) die door Rijswijk loopt via de Sir Winston Churchilllaan. Insteek is om de bestaande vrijliggende fietspaden waar dit kan te verbreden en waar dit mogelijk is, te voorzien van comfortabel asfalt of comfortklinkers. Waar dit nodig is wordt langs de route gelijktijdig de vitaliteit van de bestaande bomen bevorderd door grondverbetering toe te passen en waar dit, als de restlevensduur van de bestaande bomen hierom vraagt, nieuwe bomen aangeplant op goede- en toekomstbestendige groeiplaatsen. Ook wordt op een tweetal plaatsen langs het tracé het asfalt van de hoofdrijbaan vervangen en worden de rioolhuisaansluitingen vernieuwd. Dit geeft op die locaties kansen voor herprofilering in het belang van het groen en het fietscomfort. De Sir Winston Churchilllaan was in de Romeinse Tijd onderdeel van de route langs het meest noordelijke deel van het Imperium waarlangs garnizoenen zich verplaatsen en handel werd gedreven. Langs deze belangrijke heerbaan liep ook het kanaal van Corbulo en waren diverse nederzettingen gevestigd. Dit historisch gegeven willen we in het landschap zichtbaar maken door langs de route accenten aan te brengen die verwijzen naar deze waardevolle betekenis. Door de hiervoor geschetste integrale aanpak wordt het fietsgebruik bevorderd, de aantrekkelijkheid van de directe omgeving langs de route vergroot, het historisch besef bevorderd en de boomstructuur duurzaam onderhouden. Het Rijk en de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) dragen voor een aanzienlijk deel bij in de aanlegkosten van fase 1 en de Provincie draagt bij in de ontwikkelkosten van het ontwerp. Een substantieel deel van het benodigde budget is beschikbaar of beschikt maar niet alle delen van de route kunnen hiermee worden gerealiseerd. Voor het gehele tracé tussen de Schaapweg en de Haagweg is namelijk € 3.364.000,- nodig. Hiervan is € 2.054.000,- beschikbaar of beschikt. Met dit bedrag wordt vanaf dit najaar en verder in 2018 de aanpak van de route voor ongeveer tweederde deel (1e fase) uitgevoerd. Om de route volledig te kunnen aanpakken is dus nog circa € 1.300.000,- nodig voor de 2e fase. Hiervoor zal een subsidie bijdrage van de MRDH worden aangevraagd.

232 Inrichting autotunnel Laan van 't Haantje

RijswijkBuiten wordt ontwikkeld als woonwijk/bedrijventerrein met de daarvoor benodigde infrastructuur. Vanuit de grondexploitatie dient de benodigde infrastructuur bekostigd te worden. In het kader van het Programma Hoogfrequent Spoor wordt ter plaatse van RijswijkBuiten een “spoorverdubbeling” voorbereid. Het Tracébesluit is in december 2016 vastgesteld, het realisatiebesluit wordt verwacht eind 2017. De realisatie start naar verwachting in 2020.

De spoorverdubbeling leidt onvermijdelijk tot de verplichting om alsdan ongelijkvloers het spoor te kruisen. Met het ministerie is van I&M is een bestuurlijke overeenkomst gesloten die voorziet in de aanleg van een ongelijkvloerse kruising voor rekening en risico van het ministerie. Het betreft hier een tunnel onder het spoor, geschikt voor alle verkeer. De tunnel zal bestaan uit twee rijbanen, een fietspad en een voetpad. Echter, in dezelfde overeenkomst is vastgelegd dat de aankleding van de ongelijkvloerse kruising voor rekening en risico van de gemeente komen. Dit betreft zowel de technische aankleding, zoals asfaltering, pompkelderinstallatie, verlichting etc., als de esthetische aankleding waarbij gedacht moet worden aan wandafwerking/materialisatie van de verschijningsvorm. Prorail (als uitvoerder van het project) bereidt de realisatie voor. De ongelijkvloerse kruising zal in een

betonnen uitvoering worden opgeleverd, tenzij specifieke eisen en budget daarvoor worden meegegeven. Vanuit het PHS project zijn voor de inrichting/aankleding van de ongelijkvloerse kruising geen middelen beschikbaar.

In de grondexploitatie RijswijkBuiten zijn alle kosten van de benodigde infrastructuur voor de wijk geraamd, maar niet de extra kosten voor de inrichting/aankleding van de ongelijkvloerse kruising. Vanuit de gebiedsontwikkeling was er geen noodzaak om ongelijkvloers te kruisen, die noodzaak is het gevolg van de spoorverdubbeling. Bovendien was ten tijde van de opening van de 1e grondexploitatie was nog volledig onduidelijk of een spoorverdubbeling zou komen en wat het effect voor Rijswijk zou zijn. Na realisatie is de ongelijkvloerse kruising een belangrijke oost-west verbinding voor heel Rijswijk.

De kosten zijn grofweg onder te verdelen in de technische inrichting (pompinstallatie, verlichting, asfalt, belijning etc. (€ 200.000,-) en de-bekleding/materialisatie van de verschijningsvorm (€ 750.000,-). De daadwerkelijke kosten zullen afhangen van stedenbouwkundige wensen/eisen die op dit moment nog niet zijn geformaliseerd.

233 Verkeersveilige schoolomgeving

Bij elke basisschool in Rijswijk een schoolzone in dezelfde stijl. Door een schoolzone te realiseren worden weggebruikers (door borden en andere elementen in de openbare ruimte) geattendeerd op de aanwezigheid van een school. Ze rijden door een zone die een "speelse" uitstraling heeft. Het effect hiervan op de weggebruiker is dat ze hun gedrag aanpassen, door bijvoorbeeld in snelheid te minderen. Bij een aantal scholen in Rijswijk zijn al schoolzones gerealiseerd. Om bij elke school een schoolzone te kunnen realiseren die te herkennen is aan de uitstraling (bij elke school in Rijswijk dezelfde materialisering) is een investering van maximaal € 165.000,- nodig. Er is een subsidie verwacht van de Metropoolregio Rotterdam Den Haag van € 82.500,-.

234 Fietstunnel spoor Den Haag - Rotterdam (RijswijkBuiten)

Het spoor is een grote barrière in Rijswijk. Een fietstunnel ter hoogte van het Wilhelminapark heeft een positief effect op zowel het regionale als op het lokale fietsverkeer. Voor de uitwisselbaarheid van de voorzieningen aan beide zijden van het spoor is een goede bereikbaarheid cruciaal voor de leefbaarheid. De fietstunnel onder het spoor en de verbinding naar de Lange Kleiweg is een ontbrekende schakel in het regionale fietsnetwerk. In het oosten sluit de tunnel aan op de Zwethroute en in het westen via een verbinding met het Jaagpad en een oversteek over de Vliet naar de VINEX-locatie Ypenburg. Het is van belang nu aan te haken op het PHS-project van het rijk. Het realiseren van deze fietstunnel kan gelijktijdig met het traject van ProRail t.b.v. de spoorverdubbeling (PHS).

Het investeringsbedrag is gebaseerd op een schetsontwerp en nog onder voorbehoud.

Verwacht wordt dat, gelijk de inrichting van de autotunnel Laan van 't Haantje, er nog extra investeringen voor de inrichting en aankleding van de fietstunnel nodig zijn. Verhoging van de sociale veiligheid is hierin een aandachtspunt. In 2017 zal worden gestart met een ontwerp van een fietstunnel en ook worden begroot. Dat ontwerp zal behalve aandacht voor sociale veiligheid en optimale toegankelijkheid ook zodanig worden uitgewerkt dat het mede geschikt is c.q. voorbereid is als voorziening/opgang voor een mogelijke toekomstige halteplaats RijswijkBuiten."

Voor de te verwachten meerkosten zal ook het overleg worden aangegaan met het MRDH.

2110 VERKEER

235 Vervanging verkeersregelininstallaties

Dit krediet is bestemd voor het vervangen van verkeersregelininstallaties op basis van het beheerplan voor verkeersregelininstallaties. Bij de vervanging worden nieuwe technische mogelijkheden benut om te besparen op energie en de kans op storingen nog verder te verminderen. De planning voor de komende jaren omvat de volgende locaties:

K13	Gen. Spoorlaan - Huis te Landelaan
K31	Haagweg-Acacialaan
K32	Geestbrugweg-Cromvlietkade
K22	Lindelaan-Jan Tooroplaan-Jozef Israëlslaan
K19	Veraartlaan-Patentlaan

Toelichting investeringsplan 2018-2021

K50	Vrijenbanselaan-Vinkweg
K51	Vrijenbanselaan-A13-Kfar Savaweg
K11	Gen.Spoorlaan-Steenvoordelaan
K01	Schaapweg - Sammersweg
K38	Pr. Beatrixlaan - Op/afrt A4

In 2018 worden diverse verkeersregelininstallaties in de regio intelligent gemaakt. Rijswijk is gevraagd hieraan mee te werken en wordt voor 95% gesubsidieerd de 5% wordt uit vervanging verkeersregelininstallaties bekostigd.

236 Infrastructuur Prinses Beatrixlaan

Het ministerie van Infrastructuur en Milieu, de Provincie Zuid-Holland en het Stadsgewest Haaglanden (nu: MRDH) hebben in de MIRT Verkenning Haaglanden afspraken gemaakt om gezamenlijk de bereikbaarheid van Haaglanden voor de toekomst, vanaf 2020, te verbeteren. Rijswijk, Den Haag en de MRDH hebben nu procesafspraken gemaakt, waarbij de partijen toewerken naar een gezamenlijk gedragen variant voor de Prinses Beatrixlaan die (i) een oplossing biedt voor de bereikbaarheidsproblemen, (ii) tegemoet komt aan ieders ambitie en belang en (iii) past binnen het bestuursakkoord A4 Passage en Poorten & Inprikkers. Rijswijk gaat aan de slag met het ontwerpen van een integrale gebiedsvisie "Stadsassen Rijswijk (Pr. Beatrixlaan e.o.). Hierin worden de ontwikkelmogelijkheden, de lokale en regionale bereikbaarheid van het gebied én de financiële haalbaarheid goed op elkaar afgestemd. Leefbaarheid, vestigingsklimaat, bereikbaarheid en veiligheid zijn belangrijke randvoorwaarden voor de toekomst van het gebied. Niet alleen voor Rijswijk, maar ook voor het vestigingsklimaat voor de gehele regio. Tegelijkertijd onderzoekt de MRDH welke maatregelen op maaiveldniveau er nog mogelijk zijn om de doorstroming op de Prinses Beatrixlaan te verbeteren en kijken de partijen naar de mogelijkheden om een deel van de automobilisten te motiveren buiten de spits te rijden of met ander vervoer. Eind 2018 is een (raads)besluit over oplossingsrichting(en) voorzien.

Vooralsnog is de investering voor de infrastructuur als PM opgenomen.

2120 OPENBAAR VERVOER

238 Investeren in openbaar vervoer

Bij groeiende mobiliteit en stedelijke ontwikkelingen in Rijswijk en omliggende regio, is goed openbaar vervoer belangrijk. Rijswijk zet in op enerzijds voldoende frequentie van bus- en tramlijnen en anderzijds het station Rijswijk. In en rond Station Rijswijk is kwaliteitsverbetering van zowel de bovengrondse (semi)openbare ruimte als ook de twee stationsgebouwen, de twee in/uitgangen en de ondergrondse infrastructuur nodig. De verantwoordelijkheid voor beheer, onderhoud en vervanging is verdeeld tussen partijen Prorail (opdrachtnemer NS), NS (zelfstandig) en gemeente. Aanpak van het station (beide zijden en ondergrondse perrons) en omgeving biedt kansen voor profilering van de bereikbare stad, verbeteren reizigerswaardering, reductie van jaarlijkse lasten, verdichting wonen/werken/ontspanning, groei van aantal reizigers, extra ruimte voor fietsparkeren, verbetering sociale veiligheid enzovoorts. Onderzoek zal in 2018 uitwijzen welke investeringen nodig zijn en hoe de onderlinge verdeling tussen partijen (NS, Prorail, MRDH, gemeente) afgesproken kan worden. Investeringsplan is vooralsnog als PM opgenomen.

2400 WATERWEGEN

241 Vervanging beschoeiingen

Dit krediet is bestemd voor het vervangen van beschoeiingen. Jaarlijks worden op basis van de meest recente gegevens de exacte locaties bepaald.

3100 ECONOMISCHE AANGELEGENHEDEN

301 Herstructurering In de Bogaard

"In de 'Agenda van de stad' is opgenomen dat In de Bogaard wordt getransformeerd van een retailgebied naar een levendig winkel-, woon-, en verblijfsgebied. Een gebied met ruimte voor winkels, horeca, groen, ontspanning en wonen. Dit naar aanleiding van het uitgebreide traject dat de gemeente samen met ondernemers, eigenaars en bewoners heeft doorlopen tijdens de ontwikkeling van de

Toelichting investeringsplan 2018-2021

Stadsvisie en het Position Paper van In de Bogaard. Om deze ambities vorm te geven investeren de eigenaren en ondernemers vooralsnog ongeveer 150 a 200 miljoen euro, maar in de toekomst zullen naar verwachting nog meer investeringen in het gebied volgen.

Om de ambities in het openbaar gebied waar te maken, investeren we in het openbare gebied. Als eerste in een aantal quick wins en in het Bogaardplein. Het gaat hier vooral om het vergroenen en opwaarderen van de verblijfskwaliteit van het plein. Hiervoor is een investering voorzien van 2,1 miljoen Euro in het investeringsplan.

Voor de toekomst is de ambitie het totale gebied tot een toekomstgericht, groen en prettig verblijfsgebied te maken. Hopelijk in samenhang met investeringen van de eigenaren van het winkelvastgoed. Dit vraagt later voor de herinrichting van de buitenruimte van de rest van In de Bogaard een nog nader te bepalen budget. #gebiedsvisie in de Bogaard #betere beeldkwaliteit #stimulering vestigingsklimaat # kwaliteit openbare ruimte #stadsvisie

302 Verbeteren straatbeeld Treubstraat fase 3

"We geven uitvoering aan de ambities zoals die verwoord zijn in de Duurzaamheidsagenda 2020, de Economische visie, de Stadsvisie, de Toekomstvisie Plaspoelpolder en het Collegewerkprogramma. Investeren in het gebied Plaspoelpolder vraagt om vergroenen, verkleuren en verfraaien van het gebied. Dit zorgt voor een verbetering van de beeldkwaliteit van het gebied, verduurzaming en daarmee een verbeterd vestigingsklimaat binnen de gemeente.

De gemeente heeft eerder in de Treubstraat geïnvesteerd door een verbetering aan te brengen aan de straat en het parkeren. Dit naar aanleiding van de vestiging van de woontoren (fase 1). Er is ook reeds budget voor de andere zijde van de Treubstraat, als het ware de overkant van de woontoren (fase 2). Maar om het totaal gereed te maken is een derde fase noodzakelijk. Immers de oude panden aan de overkant zijn opgekocht en klaar voor ontwikkeling. In fase 3 gaat het onder andere om het draaien van de parkeervakken, zodat er meer ruimte ontstaat voor extra groen in het openbaar gebied. #Stadsvisie, #kwaliteit openbare ruimte, #stimuleren vestigingsklimaat, #betere beeldkwaliteit, #gebiedsvisie plaspoelpolder"

4010 HUISVESTING SCHOLEN

401 Brede School locatie Rembrandtkwartier

Eerder is een investeringskrediet voor de drie naast elkaar gelegen scholen in het Rembrandtkwartier opgenomen (onder noemer Scholendriehoek).

Inmiddels worden vanuit het Integraal Huisvestingsplan voor het onderwijs andere scenario's voor deze investering verkend. In 2013 is voor deze ontwikkeling een voorbereidingskrediet beschikbaar gesteld.

403 Nieuwbouw 2e basisonderwijsvoorziening in RijswijkBuiten

Gemeenten zijn wettelijk verplicht te voorzien in voldoende en adequate onderwijshuisvesting. In RijswijkBuiten wordt hieraan voldaan door twee permanente onderwijsvoorzieningen basisonderwijs te realiseren. De eerste van deze voorzieningen is Kindcentrum BuitenRijck, dat vanaf januari 2018 in gebruik zal worden genomen. De tweede onderwijsvoorziening komt in Parkrijk met een voorlopige planning startbouw medio 2018.

De voorbereiding hiervoor is inmiddels gestart. De omvang van het programma voor deze voorziening is 4.259 m2 bruto vloeroppervlakte (16 groepen onderwijs, 2 speellokalen, 4 groepen kinderdagverblijf, schoolplein, buitenspeelruimte kinderdagverblijf, gymzaal en fietsparkeren).

In het voorgestelde investeringskrediet zit een opslag om een klimaatvriendelijke en duurzame school te realiseren, die niet alleen voldoet aan Frisse scholen klasse B (normen van de Rijksoverheid voor de kwaliteit van het binnenmilieu voor schoolgebouwen) maar ook past bij het duurzame karakter van RijswijkBuiten. Ook is in het voorgestelde investeringskrediet rekening gehouden met de stijgende prijzen in de bouwsector als gevolg van de aantrekkende economie. De financiële normering zoals opgenomen in onze 'Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Rijswijk 2015' is niet aangepast op deze ontwikkelingen.

Om in de toekomst duurzame onderwijshuisvesting (nieuwbouw, uitbreiding of aanpassing) te kunnen blijven realiseren die voldoet aan de hedendaagse onderwijsconcepten, is discussie over de van toepassing zijnde financiële normering t.z.t. nodig.

404 Aankoop grond nieuwbouw 2e basisonderwijsvoorziening in RijswijkBuiten

Voor het realiseren van de basisonderwijsvoorziening in Parkrijk moet (bouw)grond worden aangekocht. Voor de grondprijsberekening wordt aangesloten bij grondprijzenbrief 'Gemeente Rijswijk 2016'. Basis voor de grondprijsberekening is het bouwprogramma voor deze voorziening: basisschool 2.200 m2 BVO, kinderdagverblijf 430 m2 BVO, gymzaal 455 m2 BVO, schoolplein 650 m2 BVO, buitenterrein kinderdagverblijf 224 m2 BVO en fietsenstalling 300 m2 BVO. Voor onderwijs geldt het sociaal maatschappelijke tarief van € 170,- per m2. Voor kinderdagverblijf geldt het commerciële tarief van € 225,- per m2.

405 Eerste inrichting onderwijsleerpakket en meubilair 2e school RijswijkBuiten

In maart 2018 start de 2e school in RijswijkBuiten in de bestaande noodlokalen. De school heeft eerste inrichting onderwijsleerpakket en meubilair nodig voor de eerste 4 groepen en het speellokaal.

406 Inrichting openbare ruimte rondom Brede school Rembrandtkwartier

Het nieuwbouwproject Brede school Rembrandtkwartier bevindt zich op dit moment in de ontwerpfase. De planning is om in de zomer van 2018 te starten met de bouw zodat deze nieuwe brede school (met de scholen Daltonschool 't Prisma, Godfried Bomansschool en J.H. Snijdersschool) vanaf schooljaar 2019/2020 haar deuren opent. Naast de bouw van de brede school vraagt ook de inrichting van de openbare ruimte (verkeer, parkeren en groen) rondom de brede school de nodige aandacht. Door het centraliseren van drie scholen in één gebouw verandert de parkeer- en verkeerssituatie ten opzichte van voor de scholenbrand. Met een combinatie van maatregelen wordt de parkeer- en verkeerssituatie zowel tijdens het brengen als halen van de leerlingen volledig geaccommodeerd. Deze maatregelen zijn:

- creëren van 'fietsinprikers' voor het scheiden van auto- en fietsstromen op de kruispunten Jacob van Offwegenlaan/Wijnandt van Elststraat en Willem van Rijswijkstraat/Jan van Polanenstraat;
- aanpassen profiel Wijnandt van Elststraat door het verbreden van de huidige rijloper t.b.v. extra parkeercapaciteit;
- benutten van het buitenterrein van de oude brandweerkazerne t.b.v. extra parkeercapaciteit.

Eén van de kwaliteiten van het Rembrandtkwartier is de groene en ruime uitstraling. Zo zijn er op verschillende plaatsen brede stoepen en mooie bomen. Maar ook de grote afgesloten speeltuin van speeltuinvereniging Buvelio geeft het Rembrandtkwartier een zeer groen hart en een mooi zicht vanuit de omliggende woningen. Bij inrichting van de strook openbare ruimte direct liggend aan het bouwperceel wordt ingezet om dit groene karakter te verstevigen.

407 Uitbreiding onderwijsleerpakket en meubilair J.H. Snijdersschool voor de 18e groep

Door de groei van het aantal leerlingen zal de J.H. Snijdersschool groeien met 1 groep leerling tot een school met 18 groepen. Er heeft nog niet eerder bekostiging plaatsgevonden voor onderwijsleerpakket en meubilair voor de 18e groep.

408 Uitbreiding onderwijsleerpakket en meubilair Kindcentrum Buitenrijck

Door de groei van het aantal leerlingen zal kindcentrum Buitenrijck groeien met 6 groepen leerling tot een school met 12 groepen. Er heeft nog niet eerder bekostiging plaatsgevonden voor onderwijsleerpakket en meubilair voor deze groepen.

5300 SPORT

501 Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken

Op basis van de meerjarenonderhoudsplan worden onderhoud en vervangingsinvesteringen gepleegd in de sportparken, waarbij het element onderhoud loopt via de exploitatie en de vervangingen via het investeringsplan. In deze investering zijn diverse kleine investeringen opgenomen. Het bedrag is jaarlijks beschikbaar.

504 Overlagen asfaltverharding sportpark Irene

De asfaltverharding van het gehele sportpark dient overlaagd te worden en onder de verharding liggend zand wordt vervangen. De investering zal worden afgestemd op het toekomstige gebruik van de locatie.

505 Renovatie terrein en beachveld 405 sportpark Vredenburg

Renovatie van het terrein van het gehele sportpark en het beachveld 405 inclusief het vervangen van de afvalbakken.

506 Toplaagrenovatie veld 114 sportpark Irene

Renovatie van toplaag natuurgrasveld 114 inclusief veldafrastering, ballenvangers, doelen en elementenverharding. De investering zal worden afgestemd op het toekomstige gebruik van de locatie.

507 Toplaagrenovatie veld 302 sportpark Hoekpolder

Renovatie van toplaag natuurgrasveld 302 inclusief veldafrastering, ballenvangers, doelen, armaturen, dugouts en afvalbakken.

508 Toplaagrenovatie veld 303 sportpark Hoekpolder

Renovatie van toplaag natuurgrasveld 303 inclusief veldafrastering, ballenvangers, doelen, armaturen, dugouts en herstraten elementenverharding.

509 Toplaagrenovatie veld 401 sportpark Vredenburg

Renovatie van toplaag kunstgrasveld 401 inclusief veldafrastering, ballenvangers, doelen en herstraten elementenverharding.

510 Vervanging en herstraten elementenverharding sportpark Elsenburg

Vervanging en herstraten elementenverharding sportpark Elsenburg.

512 Vervanging toplaag kunstgrasveld 301 sportpark Hoekpolder

In het meerjaren investeringsprogramma sport is een noodzakelijke toplaagvervanging van kunstgrasveld 301 opgenomen in het sportpark Hoekpolder

513 Vervanging toplaag veld 306 sportpark Hoekpolder

In het meerjaren investeringsprogramma sport is een noodzakelijke toplaagvervanging van grasvoetbalveld 306 opgenomen in het sportpark Hoekpolder.

514 Vervanging verharding wielervedspaan de Spartaan

Overeenkomstig het meerjaren investeringsprogramma sport is een vervanging van de verharding van wielervedspaan in sportpark Elsenburg noodzakelijk in 2018.

515 Sportcomplex Burgemeester Elsenlaan

In 2017 is besloten de Stanislaslocatie, gelegen aan de Burgemeester Elsenlaan - Treubstraat als voorkeurslocatie aan te wijzen voor de ontwikkeling van een multifunctioneel sportcomplex. In dit complex worden de huidige (hoofd)gebruikers van de Marimbahal, de Van Zweedenzaal en de voormalige gymzaal aan de P. van Vlietlaan onder één dak gehuisvest.

In totaal heeft het Programma van Eisen (PvE) van het sportcomplex een bruto vloeroppervlak (BVO) van 5.919 m². In het PvE van het sportcomplex heeft de grootste wedstrijdruimte een hal van 52 x 28 meter met een vrije hoogte van 9 meter die middels ophaalbare scheidingswanden is op te delen in drie gelijke zaaldelen ten behoeve van bewegingsonderwijs. De hal heeft een tribune met 400 zitplaatsen verdeeld over een vaste tribune op de eerste verdieping en een uitschuifbare tribune op zaalniveau. Aan de zaal zijn 3 clusters van 2 kleedruimtes met douches gekoppeld, waarvan 2 geschikt voor mindervalide bezoekers.

De tweede wedstrijdruimte in het PvE bestaat uit een hal van 40 x 32 meter met een vrije hoogte van 7 meter die middels een ophaalbare scheidingswand is op te delen in twee gelijke zaaldelen ten behoeve van bewegingsonderwijs. De hal heeft een tribune met 250 zitplaatsen verdeeld over een vaste tribune op de eerste verdieping en een uitschuifbare tribune op zaalniveau. Aan de zaal zijn 2 clusters van 2 kleedruimtes met douches gekoppeld, waarvan 2 geschikt voor mindervalide bezoekers. Een derde zaal van 15 x 12 meter heeft een multifunctioneel gebruik en een vrije hoogte van minimaal 3 meter.

De benodigde investering wordt geraamd op € 12,8 mln.

516 Toplaagrenovaties sportvelden Pr. Irene

De grasvelden van het sportpark (t.w.. 107,110, en 111) zijn aan renovatie toe. De investering zal worden afgestemd op het toekomstige gebruik van de locatie.

5600 OPENBAAR GROEN EN OPENLUCHTRECREATIE

561 Groenontwikkeling en participatie

Eenzijds zijn er onderhoudsachterstanden in het groen, ecologie en natuur. Er is een nieuwe impuls nodig voor het groen en natuur in de stad. Anderzijds is het een uitstekend thema om bewoners actief betrekken bij de groene en leefbare stad. Deze investering brengt beide ambities samen. We richten ons met name op de kleine en grotere stadsparken en groene gebieden in de stad. Samen met bewoners en vrijwilligers willen we deze belangrijke plekken in de stad een frisse impuls geven.

562 Vergroenen en verbeteren assenkruis Plaspoelpolder

"We geven uitvoering aan de ambities zoals verwoord in de Duurzaamheidsagenda 2020, de Economische visie, de Stadsvisie, de toekomstvisie Plaspoelpolder en het collegewerkprogramma. Investeren in het gebied Plaspoelpolder vraagt ook om vergroenen, verkleuren en verfraaien van het gebied. Dit zorgt niet alleen voor een verbeterd vestigingsklimaat, maar ook voor verduurzaming en verbeteren van de beeldkwaliteit binnen de Gemeente Rijswijk. In 2018 wordt gestart met de planvorming (verkleuring en vergroening) van het assenkruis, in samenhang met de plannen voor de aanleg van de rotonde welke is meegenomen in het programma van bereikbare stad. overwogen wordt om hier een totaal project van te maken. #Stadsvisie, #kwaliteit openbare ruimte, #stimuleren vestigingsklimaat, #betere beeldkwaliteit, #gebiedsvisie Plaspoelpolder"

565 Vervanging bomen

Dit krediet is bestemd voor het terugplaatsen van bomen die vanwege ouderdom of ziekte zijn verwijderd.

566 Transformatie Wilhelminapark

In het landschapsplan Wilhelminapark zijn de ambities om het Wilhelminapark een echt stadspark te maken, beschreven. Naast investeringen in natuur en ecologie, in de natuurtuin en in een goede padenstructuur en verbindingen met de stad, wordt ook in de aanleg van een beeldenroute, de organisatie van sport en cultuurevenementen, extra speelmogelijkheden en een horecavoorziening voorzien, waarbij burgers en organisaties worden aangesproken om mee te doen en mee te financieren in aanvulling op gemeentelijke bijdragen en investeringen. Dit landschapsplan is inmiddels goedgekeurd. De in het landschapsplan opgenomen meerjarenraming is en wordt nader uitgewerkt in maatregelen ter uitvoering van de ambities. In aanvulling op de reguliere onderhoudsbudgetten voor het Wilhelminapark en de in 2017 en 2018 voorziene 2 x €150.000,- exploitatiekosten is voor uitvoering van de ambities met ingang van 2018 een investeringsbudget van €250.000,- per jaar voorzien.

5800 SPEELTUINWERK

581 Vervanging hekwerken

Dit krediet is bestemd voor het vervangen van hekwerken. Jaarlijks worden op basis van de meest recente gegevens de exacte locaties bepaald.

582 Vervanging herinrichten speelplekken in de wijk

Dit krediet is bestemd voor het vervangen en herinrichten van openbare speelvoorzieningen in de wijk. Jaarlijks worden op basis van de meest recente inspectiegegevens de exacte locaties bepaald.

6700 ALGEMENE VOORZIENINGEN WMO EN JEUGD

670 Aanpassing multifunctionele ruimtes Ottoburg

In de Ottoburg worden twee ruimten veelvuldig, multifunctioneel gebruikt. Dit multifunctionele gebruik vraagt om een frisse uitstraling en brede gebruiksmogelijkheden. Hiertoe moeten aanpassingen

gedaan worden. Denk hierbij aan nieuwe akoestische plafonds, mogelijkheden om multimedia aan te sluiten, een goede dansvloer, luchtbehandeling, ledverlichting, etc.

7210 AFVALVERWIJDERING EN –VERWERKING

721 Vervanging prullenbakken

Dit krediet is bestemd voor het regulier onderhoud en vervanging van (prullen)bakken.

7220 RIOLERING EN WATERZUIVERING

722 Vervanging vrijvervalriolen

In het verbreed rioleringsplan GRP 2016-2020 (vGRP) zijn vervangingsinvesteringen opgenomen. Voor de komende jaren liggen de plannen voor de wijkgerichte aanpak vast:

2018 - Van Vollenhovenlaan en Oud Rijswijk (2e deel)

2019 - Lindelaan - Kerklaan

2020 - Te Werve (deels)

Naast de investeringen gericht op het instandhouding van het systeem zijn er ook enkele uitbreidingen en verbeteringen van het stelsel voorzien in de komende planperiode:

- aansluiten van de bestaande percelen in RijswijkBuiten op het nieuw aan te leggen vrijvervalstelsel in dit gebied;
- aanpakken van wateroverlast aan de Delftweg door mee te liften met werkzaamheden aan de tramlaan 1;
- Van Vredenburgweg en De Ruijt: voorkomen van water-op-sstraat

7230 MILIEUBEHEER

723 Uitwerking actieplan Geluid

Benodigd is budget voor het investeren of voorfinancieren van de meerkosten van het toepassen van 'stil asfalt' op wegvakken waar de geluidsbelasting een kritieke grens nadert of gepasseerd wordt. Beleid is om, daar waar aangrenzend aan een wegvak en bouwproject is, de meerkosten onder te brengen bij de ontwikkelende partij.

8100 RUIMTELIJKE ORDENING

811 Vervanging luchtfoto's

Bij het ontwikkelen van stedenbouwkundige plannen, bestemmingsplanbeoordeling en -onderzoek, alsmede bij de jaarlijkse taxaties in het kader van de wet WOZ en de aansluiting van de Basisadministratie Adressen en Gebouwen (BAG), zijn luchtfoto's onontbeerlijk. De WOZ en de BAG stellen ook steeds hogere eisen aan de recentheid en kwaliteit van het fotomateriaal. Jaarlijks vergt dit een investering van € 20.000,-.

8210 WIJKONTWIKKELING

821 Aanpak woonomgeving in het kader van de wijkverbetering Te Werve

In samenhang met de sloop-/nieuwbouwplannen en renovatieplannen van de corporaties aanpakken van de omliggende woonomgeving. De totale herinrichting kan niet volledig uit de vastgoedexploitatie van de corporaties komen omdat enerzijds anders het gewenste sociale woningbouwprogramma niet realiseerbaar is, anderzijds er sprake is van achterstallig onderhoud van de huidige woonomgeving. Voor het nu opgenomen bedrag wordt de woonomgeving van de projecten Idenburglaan eo (Vidomes) en Generaal Vetterstraat e.o. (locatie De Schakel: Rijswijk Wonen) aangepakt.

Bedrijfsvoering Informatie

1 Aanschaf MDM Airwatch

Aanschaf MDM Airwatch (mobile device management) ten behoeve van Smartphones. Deze investering loopt gelijk met de aanschaf van de smartphones.

2 Aanschaf Smartphones

De afschrijvingstermijn voor de smartphones loopt af in 2020.

3 Documentaire informatievoorziening

Dit zijn investeringen ten behoeve van het stroomlijnen van het (e-)documentenproces.

6 ICT Omgevingswet

De investering betreft het op orde brengen van de Geo ICT omgeving om straks te kunnen aansluiten op landelijke voorziening Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO).

Stadsbeheer

5 Vervanging bedrijfsauto's

Dit krediet is bestemd voor het vervangen van de bedrijfsauto's van de gemeente op basis van het tractieplan.

7 Aanschaf veegmachine

Vanwege de areaaluitbreiding, met name RijswijkBuiten, wordt een extra veegmachine aangeschaft.

8 Vervanging zoutstrooiers

De bestaande zoutstrooiers (gladheidsbestrijding) zijn 13 jaar oud en zeer dringend aan vervanging toe.

EMU-SALDO

(Bedragen x € 1000,-)

Omschrijving	2017 Realisatie t/m sept. 2017 + raming resterende periode	2018 Volgens begroting 2018	2019 Volgens meerjarenraming in begroting 2019	2020 Volgens meerjarenraming in begroting 2020	2021 Volgens meerjarenraming in begroting 2021
1 Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	1.631	154	603	1.089	1.571
2 Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	6.720	8.091	9.522	10.519	10.733
3 Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	2.222	2.418	2.040	2.040	2.040
4 Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	12.336	29.366	19.582	8.991	9.611
5 Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	0	0	0	0	0
6 Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voorzover niet op exploitatie verantwoord	0	0	0	0	0
7 Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie	0	0	0	0	0
8 Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord	0	0	0	0	0
9 Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	0	0	0	0	0
10 Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks t.l.v. reserves worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten	0	0	0	0	0
11 Verkoop van effecten: a Gaat u effecten verkopen? (ja/nee) b Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?	nee	nee	nee	nee	nee
Berekend EMU-saldo	-1.763	-18.703	-7.417	4.657	4.734

Overzicht van de geraamde incidentele baten en lasten

Incidentele lasten	2018	2019	2020	2021
Programma Algemeen Bestuur en Organisatie				
Herkenbare profilering in de regio (Agenda van de stad): Ontwikkelen marketing-strategie	24.900			
Profilering	30.000	30.000		
Programma Economie en Werken				
Acquisitie- en accountmanagement	50.000	50.000		
Programma Sport, Cultuur en Recreatie				
Kunst en cultuur (transformatienota cultuur)	50.000			
Kunst in de buitenruimte	145.000			
Programma Sociaal Domein				
Asbestsanering maatschappelijk vastgoed	125.000			
Dierenwelzijn	82.700	80.200		
Programma Wonen en Leven				
Implementatie omgevingswet	300.000	300.000		
Stadspark Wilhelminapark	150.000			
Overhead				
ICT	175.000			
Strategische personeelsplanning (SPP)	45.000			
Acquisitie- en accountmanagement	112.000	112.000		
E-facturatie	75.000			
Intensivering handhaving	150.000	150.000		
Mutaties reserves				
Storting in de reserve parkeren	8.000	8.000	158.000	158.000
<i>Incidentele lasten</i>	<i>1.522.600</i>	<i>730.200</i>	<i>158.000</i>	<i>158.000</i>
Incidentele baten				
Programma Algemeen Bestuur en Organisatie				
Liquidatiesaldo Stadsgewest Haaglanden		88.740		
Mutaties reserves				
Onttrekking aan de reserve realisatie kunst in de openbare ruimte	145.000			
<i>Incidentele baten</i>	<i>145.000</i>	<i>88.740</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Saldo incidentele baten en lasten	1.377.600	641.460	158.000	158.000
Begrotingssaldo voor correctie	154.040	603.140	1.089.040	1.570.740
Begrotingssaldo gecorrigeerd voor incidentele baten en lasten	1.531.640	1.244.600	1.247.040	1.728.740

Incidentele lasten

Programma Algemeen Bestuur en Organisatie

Herkenbare profilering in de regio (agenda van de stad)

In 2017 is een marketingstrategie ontwikkeld om Rijswijk herkenbaar te profileren in de regio. Hieruit zijn een aantal acties voortgevloeid, waaronder het formuleren van kernboodschappen, het opstellen van nieuw evenementenbeleid en het activeren van nieuwe evenementen. Hiervoor is in 2017 een eenmalig budget opgenomen van € 190.000,-. Deze acties overschrijden echter deels de jaargrens. Om te zorgen dat ze in 2018 kunnen worden voortgezet cq afgerond, stellen we voor om het restant van het budget ad € 24.900,- over te hevelen naar 2018.

Profilering

Voor de invulling van de jaarlijkse evenementenkalender is op dit moment een verouderde kadernotitie uit 2006 van toepassing, waarbij de focus uitsluitend ligt op het vergunningen- en veiligheidskader. Vanuit de nieuwe profileringsdoelstellingen van de gemeente is het de bedoeling om evenementen ook te benaderen vanuit een profileringsperspectief (welke evenementen dragen bij aan de profilering van Rijswijk) en actief aan te haken op bestaande evenementen, dan wel nieuwe evenementen te activeren. Hiervoor wordt nieuw evenementenbeleid opgesteld. Om het nieuwe evenementenbeleid uit te voeren en de coördinatie van de verschillende taken met betrekking tot evenementen (vergunningen/veiligheid/profilering) te coördineren wordt voorgesteld om een eventmanager aan te stellen (0,4 fte voor de jaarschijven 2018 en 2019). Om te borgen dat het vanuit een profileringsperspectief gebeurt, wordt deze taak belegd bij de Opgave Communicatie. Binnen de huidige formatie van de opgave Communicatie is de benodigde capaciteit niet beschikbaar.

Programma Economie en Werken

Acquisitie- en accountmanagement

Meer inzet op acquisitie van bedrijven: Rijswijk heeft ondanks flinke inzet van de huidige organisatie en zichtbare resultaten, nog steeds een flink leegstandspercentage. Daarnaast is de Rode Loper recentelijk als beleidsstuk vastgesteld voor een gebundelde aanpak met Werkgelegenheid en Onderwijs.

Dit vraagt met elkaar om een stevigere inzet op het gebied van acquisitie- en accountmanagement vanuit de gemeente. Natuurlijk heeft de markt hier ook een taak, maar de gemeente kan daarin zeker ondersteunen. Met name om zowel nieuwe ondernemers aan te trekken, bestaande ondernemers te behouden en door stevig in overleg te zijn met partners als eigenaren en ontwikkelaars. De uitvoering van de Rode Loper vraagt om een projectmatige aanpak, die extra capaciteit noodzakelijk maakt. Vanaf 2018 is daarom een uitbreiding van in totaal 1,4 fte gewenst. Het is wenselijk om dit op een structurele manier te doen, omdat dit om een lange termijn aanpak gaat. En het opbouwen en behouden van het netwerk tijd kost en belangrijk is.

Om de uitgangspunten van de Rode Loper, maar ook de doelstellingen in de Gebiedsvisie In de Bogaard en de Toekomstvisie Plaspoelpolder waar te kunnen maken is er naast extra fte ook budget nodig. Dit om bestaande activiteiten te kunnen continueren én nieuwe activiteiten kunnen ontplooiën. Denk hierbij aan een voortzetting van (advertentie) campagnes en profilering (op internet), deelname aan belangrijke beurzen (bijvoorbeeld Provada 2018), CRM en relatiebeheer, maar ook aan een nieuwe ondernemerspeiling in 2018. Daarnaast gaan we aan de slag met een actieplan om leegstand actief aan te pakken en uitvoering te geven aan een integrale acquisitie- en accountmanagement-strategie met de uitgangspunten van de Rode Loper.

Programma Sport, Cultuur en Recreatie

Kunst en cultuur (transformatienota cultuur)

Het bedrag van € 50.000,- is bedoeld om de werkzaamheden van de cultuurmakelaar een eerste impuls te geven, waardoor activiteiten kunnen starten en partijen zich hieraan kunnen committeren.

Kunst in de buitenruimte

In 2018 wordt € 145.000,- onttrokken aan de reserve realisatie kunst in de openbare ruimte voor de realisatie van het kunstproject in RijswijkBuiten.

Programma Sociaal Domein

Asbestsanering maatschappelijk vastgoed

Bij de panden van de gemeente wordt straks preventief asbest verwijderd. Tot op heden werd dit incidenteel geregeld. De scholenbrand liet zien wat voor een impact asbest op de omgeving kan hebben. Dergelijke situaties willen we voor zijn en daarom gaan we asbest in onze panden planmatig saneren. Dit geldt ook voor scholen, waarbij we binnenkort inventarisaties verwachten.

Dierenwelzijn

In de begroting 2018 en 2019 is er respectievelijk € 82.700,- en € 80.200,- beschikbaar om uitvoering te kunnen geven aan de nota dierenwelzijn.

Programma Wonen en Leven

Implementatie omgevingswet

In 2017 zijn we gestart met de implementatie van de Omgevingswet. Vanaf 2018 bouwen we hier op voort en krijgt de implementatie van de Omgevingswet in Rijswijk verder gestalte. Een belangrijk element in de nieuwe omgevingswet is meer ruimte bieden voor participatie. Voor de komende jaren is extra inzet nodig om de implementatie van de Omgevingswet in goede banen te leiden. Ook zijn investeringen in kennis en informatiesystemen nodig. Daarnaast moet er ruimte zijn om medewerkers op te leiden in het gebruik van de nieuwe systemen en het realiseren van scholingsactiviteiten. De beste manier om te leren werken met de nieuwe Omgevingswet is door te oefenen. Vanaf 2017/2018 starten we daarom met de pilot Stadsassen Rijswijk, te beginnen met de Beatrixlaan en het Havenkwartier. De pilot's zullen mede worden bekostigd uit de overeen te komen intentieovereenkomsten en anterieure overeenkomsten. Bij het Havenkwartier zal het onderdeel democratische vernieuwing en externe begeleiding worden gedekt uit middelen van de Griffie.

Stadspark Wilhelminapark

In 2018 wordt € 150.000,- uitgetrokken voor onderzoek naar de inrichting van Stadspark Wilhelminapark.

Overhead

ICT

De raad heeft ingestemd om de Gemeenschappelijke Regeling bedrijfsvoeringsorganisatie Delft – Rijswijk op te richten. Deze organisatie heeft als taak de uitvoering van de IT-diensten van Delft en Rijswijk. Hiermee wordt voor Rijswijk de IT-infrastructuur gemoderniseerd en de kwetsbaarheid verkleind.

Strategische personeelsplanning (SPP)

Voor de implementatie van Strategische Personeelsplanning (SPP) is voor 2017 een budget geraamd van € 70.000,-. De invoering van Strategische Personeelsplanning geven we in 2017 vorm door in workshops per domein een strategische functiematrix op te stellen. De kosten hiervan bedragen ca. € 25.000,-. Een systeem is in ontwikkeling. De verwachting is dat we dit in 2018 kunnen aanschaffen. In 2018 is hiervoor geen budget beschikbaar. Daarom stellen we voor het restant van het budget ca. € 45.000,- van 2017 af te ramen en in 2018 op te nemen in de begroting.

Acquisitie- en accountmanagement

Zie de toelichting bij programma Economie en Werken.

E-facturatie

Vanuit Europese regelgeving zijn Nederlandse overheden per april 2019 verplicht om e-facturen voor inkopen te kunnen ontvangen en verwerken. Een e-factuur is een systematisch opgebouwd, digitaal bestand (maar geen pdf) waarbij alle gegevens altijd op een vaste plek in het bestand staan en hun eigen betekenis hebben. Een e-factuur kan vanuit het ene geautomatiseerde systeem elektronisch worden verwerkt in het andere systeem. E-factureren biedt zowel de gemeente als de leveranciers voordelen en de techniek zorgt ervoor dat de overstap naar elektronisch factureren voor leveranciers laagdrempelig is. In de 2e helft van 2017 worden voorbereidingen getroffen om e-facturatie mogelijk te maken.

Intensivering handhaving

De Raad is een Strategisch Handhavingsbeleidsplan/-kader toegezegd. Deze was al in de Veiligheidsagenda 2017 – 2020 opgenomen voor 2018 maar is inmiddels naar voren getrokken en start nog in 2017. Verwacht wordt dat het Strategisch Handhavingsbeleidsplan/-kader in het eerste kwartaal van 2018 ter vaststelling aan de Raad wordt aangeboden.

Gezien de huidige maatschappelijke aandacht voor en vraag naar meer handhaving wordt voorgesteld om niet te wachten met het uitbreiden van de capaciteit op handhaving tot dit beleidsplan is vastgesteld. Op dit moment is er al behoefte aan intensivering van de handhaving op onder meer parkeren en zwerfafval. Eind 2019 wordt geëvalueerd of de extra inzet heeft geleid tot minder klachten/betere handhaving en of structurele uitbreiding van de formatie noodzakelijk is.

Mutaties reserves

Storting in de reserve parkeren

Op basis van de bijgestelde ramingen worden de positieve exploitatiesaldo gestort in de bestemmingsreserve.

Incidentele baten

Programma Algemeen Bestuur en Organisatie

Liquidatiesaldo Stadsgewest Haaglanden

Het algemeen bestuur van het Stadsgewest Haaglanden heeft, in verband met nog lopende verplichtingen, besloten om in 2017 slechts een deel van het verwachte liquidatiesaldo uit te keren. Er wordt € 2.5 mln. uitgekeerd. Het gemeentelijk aandeel hierin bedraagt € 118.000,-. In de begroting 2017 is rekening gehouden met de volledige uitkering van het saldo á € 206.740,-. Dit dient te worden afgeraamd met € 88.740,-. Het restant zal naar verwachting in 2019 worden uitgekeerd.

Mutaties reserves

Onttrekking aan de reserve realisatie kunst in de openbare ruimte

In 2018 wordt € 145.000,- onttrokken voor de realisatie van het kunstproject in RijswijkBuiten.

Overzicht van de structurele reservemutaties

Structurele reservemutaties	2018	2019	2020	2021
<u>Toevoegingen</u>				
Totaal structurele toevoegingen	0	0	0	0
<u>Onttrekkingen</u>				
Programma Wonen en Leven				
Reserve wijkontwikkeling	242.660	234.560	234.570	264.800
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien				
Reserve nieuwbouw brandweerkazerne	128.180	128.180	128.180	128.180
Totaal structurele onttrekkingen	370.840	362.740	362.750	392.980

Programma Wonen en Leven

Reserve wijkontwikkeling

Het betreft dekking van de afschrijvingslasten van de investeringen in het kader van wijkontwikkelingsplannen.

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Reserve nieuwbouw brandweerkazerne

Het betreft dekking van de afschrijvingslasten van de investering in de brandweerkazerne.

Verloop van de reserves

Omschrijving	Saldo 01-01-2018	Toevoegingen 2018	Aanwendungen 2018	Saldo 31-12-2018
Algemene reserves				
Algemene dekkingsreserve	31.199.592,33	1.630.900,00		32.830.492,33
Begrotingsresultaat	1.630.900,00		1.476.860,00	154.040,00
Totaal algemene reserves	32.830.492,33	1.630.900,00	1.476.860,00	32.984.532,33
Bestemmingsreserves				
Nieuwbouw brandweerkazerne	5.943.265,23	-	128.180,00	5.815.085,23
Realisatie kunst in de openbare ruimte	162.044,72	-	145.000,00	17.044,72
Wijkontwikkeling	2.726.181,22	-	242.660,00	2.483.521,22
Decentrale arbeidsvoorwaarden	56.521,14	-	-	56.521,14
Organisatie 2020	82.968,04	-	-	82.968,04
Revitalisering Oud-Rijswijk	161.644,54	-	-	161.644,54
Gemeentepersoneel	365.101,15	-	-	365.101,15
Vastgoed	287.245,46	-	-	287.245,46
Parkeren	106.000,00	8.000,00	-	114.000,00
Totaal bestemmingsreserves	9.890.971,50	8.000,00	515.840,00	9.383.131,50
Totaal van de reserves	42.721.463,83	1.638.900,00	1.992.700,00	42.367.663,83

Geraamde onttrekking aan de algemene reserve als gevolg van de realisatie van het Huis van de Stad.

Totaal algemene reserves na onttrekking frictiekosten
Huis van de stad

32.830.492,33	1.630.900,00	1.476.860,00	32.984.532,33
----------------------	---------------------	---------------------	----------------------

Verloop van de reserves

Omschrijving	Saldo 31-12-2019	Saldo 31-12-2020	Saldo 31-12-2021
Algemene reserves			
Algemene dekkingsreserve	32.984.532,33	33.587.672,33	34.676.712,33
Begrotingsresultaat	603.140,00	1.089.040,00	1.570.740,00
Totaal algemene reserves	33.587.672,33	34.676.712,33	36.247.452,33
Bestemmingsreserves			
Nieuwbouw brandweerkazerne	5.686.905,23	5.558.725,23	5.430.545,23
Realisatie kunst in de openbare ruimte	17.044,72	17.044,72	17.044,72
Wijkontwikkeling	2.248.961,22	2.014.391,22	1.749.591,22
Decentrale arbeidsvoorwaarden	56.521,14	56.521,14	56.521,14
Organisatie 2020	82.968,04	82.968,04	82.968,04
Revitalisering Oud-Rijswijk	161.644,54	161.644,54	161.644,54
Gemeentepersoneel	365.101,15	365.101,15	365.101,15
Vastgoed	287.245,46	287.245,46	287.245,46
Parkeren	122.000,00	280.000,00	438.000,00
Totaal bestemmingsreserves	9.028.391,50	8.823.641,50	8.588.661,50
Totaal van de reserves	42.616.063,83	43.500.353,83	44.836.113,83

Geraamde onttrekking aan de algemene reserve als gevolg van de realisatie van het Huis van de Stad.

462.871,00

435.836,00

Totaal algemene reserves na onttrekking frictiekosten
Huis van de stad

33.587.672,33	34.213.841,33	35.811.616,33
----------------------	----------------------	----------------------

Toelichting op de reserves

Volgens artikel 54 lid 1 BBV dient in de toelichting op de balans de aard en de reden van elke reserve en de toevoegingen en onttrekkingen daaraan te worden toegelicht. Hieronder volgt een toelichting op de algemene reserves en de bestemmingsreserves.

Algemene dekkingsreserve

Aard van de reserve:	Algemene reserve
Reden van de reserve:	Het vormen van een bufferfunctie voor onverwachte tegenvallers. Stortingen worden gedaan op basis van een positief exploitatieresultaat of bij vrijval van reserves. Onttrekkingen vinden plaats om de reserves aan te vullen of om bestemmingsreserves in te stellen of aan te vullen.
Toelichting op de mutaties:	Gelet op de aard van de reserve worden bij het samenstellen van de begroting geen mutaties geraamd. De begrotingssaldi zijn apart in het overzicht opgenomen. De geraamde onttrekking van de frictiekosten die ontstaan als gevolg van de realisatie van het Huis van de Stad zijn afzonderlijk in beeld gebracht (zie toelichting onderaan).

Nieuwbouw brandweerkazerne

Aard van de reserve:	Bestemmingsreserve
Reden van de reserve:	Omdat er sprake is van een éénmalige erfpachtcanon voor een periode van 50 jaar, dient de opbrengst hiervan te worden gestort in een bestemmingsreserve. Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt om de verhoging van de bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling Brandweer Delft-Rijswijk te bekostigen. Deze verhoogde bijdrage bestaat uit de rente en aflossing van de aangegane lening door de gemeenschappelijke regeling om de afkoopsom van de erfpachtcanon te financieren. De rentecomponent wordt gedekt uit de bespaarde rente berekend over de gevormde bestemmingsreserve van € 7.018.000,-.
Toelichting op de mutaties:	Vanaf 2014 wordt er jaarlijks een bedrag van € 128.180,- onttrokken aan deze reserve.

Realisatie kunst in de openbare ruimte

Aard van de reserve:	Bestemmingsreserve
Reden van de reserve:	Deze reserve is ingesteld in het kader van de zogenaamde percentageregeling, waarbij is afgesproken dat 1,5 % (1% over de eerste € 230.000,-) van de totale waarde van een grondexploitatie, met een maximum van € 55.380,-, in deze reserve wordt gestort ten behoeve van het realiseren van kunst op de locatie.
Toelichting op de mutaties:	In 2018 wordt € 145.000,- onttrokken voor de realisatie van het kunstproject in RijswijkBuiten.

Wijkontwikkeling

Aard van de reserve:	Bestemmingsreserve
Reden van de reserve:	Vanuit deze reserve worden plannen op het gebied van wijkontwikkeling bekostigd.
Toelichting op de mutaties:	De jaarlijkse afschrijvingen van de uitgevoerde wijkontwikkelingsplannen worden aan deze reserve onttrokken.

Decentrale arbeidsvoorwaarden

Aard van de reserve:	Bestemmingsreserve
Reden van de reserve:	Deze reserve wordt gevormd met de gelden die jaarlijks beschikbaar zijn voor lokale arbeidsvoorwaarden. Op 22 juni 2010 heeft het college besloten in het kader van gezondheidsbeleid voor

de periode van 2010-2014 een persoonsgebonden budget per medewerker toe te kennen. Indien alle medewerkers gebruik maken van het persoonsgebonden budget dan bedragen de totale kosten jaarlijks ca. € 130.000,-. Om dit bedrag volledig te kunnen bekostigen is jaarlijks een bedrag uit deze reserve onttrokken. Inmiddels is nog een beperkt bedrag van € 56.521,- beschikbaar. Dit bedrag dient als dekking voor de verkoop van uren voor de aanschaf van fietsen cafetariamodel en de bijdrage van € 145,- bruto voor aanschaf van een fiets.

Toelichting op de mutaties:

n.v.t.

Reserve organisatie 2020

Aard van de reserve:

Reden van de reserve:

Bestemmingsreserve

Deze reserve is gevormd vanuit bezuinigingen binnen de personele begroting en door de middelen die in 2015 resteerden in het kader van het traineeprogramma. Indien er boven de taakstelling wordt bezuinigd, wordt dit gestort in de reserve Organisatie 2020. De reserve wordt ingezet voor de uitvoering van de opgave Organisatieverandering. Dit betreffen over het algemeen advieskosten en kosten voor het inrichten van een dashboard voor een managementinformatiesysteem. Daarnaast worden de uitgaven voor het programma voor de trainees hieruit betaald.

Toelichting op de mutaties:

n.v.t.

Revitalisering Oud-Rijswijk

Aard van de reserve:

Reden van de reserve:

Bestemmingsreserve

Deze reserve is bestemd om uitvoering te geven aan het Masterplan De Herontdekking van Oud-Rijswijk. Doelstellingen van dit plan zijn o.a. het behoud van het cultuurhistorisch karakter, bijvoorbeeld door historisering van de gevels en de verbetering van de kwaliteit van het openbaar gebied, op basis van de Rapportage Schoon, Heel en Veilig.

Toelichting op de mutaties:

Nu nog geen mutaties in 2017. Verwachte mutaties eind 2017:

1-Tweede fase bewegwijzering = € 60.000,- (Raming)

In samenwerking met de winkeliersvereniging is een plan ontwikkeld voor aanpassing van de bewegwijzering rond het winkelgebied. De eerste fase van dit bewegwijzeringsplan is al uitgevoerd, de tweede fase is eind 2017 gestart en zal in 2018 afgerond zijn.

2-Historische verwijsborden = € 10.000,- (Raming)

Aansluitend op de acties in het bewegwijzeringsplan zijn er eind 2017 voor in de winkelstraten een tiental historisch ogende borden aangeschaft die het winkelend publiek naar onder andere het museum en de tramhaltes leiden.

3-Vervanging vlaggenmasten = € 7.000,- (Raming)

De levensduur van de 15, door het centrum van Oud Rijswijk geplaatste, vlaggenmasten was verstreken. Deze masten worden positief beoordeeld door de winkeliersvereniging en dragen bij aan de zichtbaarheid van Rijswijkse evenementen. Daarom zijn ze eind 2017 vervangen.

Gemeentepersoneel

Aard van de reserve:

Reden van de reserve:

Bestemmingsreserve

Deze reserve is in 2009 gevormd met de gelden uit de uitkering van het resterende vermogen van IZA Nederland. Deze uitkering is betaald in twee tranches. Het eerste deel in 2009 en het tweede deel in 2012.

In 2010 heeft het college besloten dat deze gelden kunnen worden besteed aan diverse activiteiten binnen de onderwerpen:

Toelichting op de reserves

- Levensfasemanagement;
- het Leren, Eigen verantwoordelijkheid, Groei en Ontwikkeling (LEGO) en
- Gezondheidsmanagement.

Op 8 september 2015 heeft het college besloten € 485.000,- uit deze reserve in te zetten voor het trainingsprogramma van de organisatieontwikkeling. Het betreft:

- Leerwerkplaatsen voor de opgaventeams
- Leiderschapstraject voor de opgavenmanagers
- Trainingen op specifieke rollen

Jaarlijks wordt bezien welk bedrag uit deze reserve onttrokken moet worden.

Toelichting op de mutaties:

n.v.t.

Vastgoed

Aard van de reserve:

Bestemmingsreserve

Reden van de reserve:

De reserve is gevormd doordat de opbrengsten uit de verkopen van gemeentelijk vastgoed hoger waren dan geraamd en dient ter dekking van te maken kosten wegens de verkoop van gemeentelijk vastgoed en als egaliseringsreserve voor eventuele afwijkingen, zowel positief als negatief, van de geraamde opbrengsten.

Toelichting op de mutaties:

n.v.t.

Parkeren

Aard van de reserve:

Bestemmingsreserve

Reden van de reserve:

Deze bestemmingsreserve wordt aangewend als gemeentelijke bijdrage voor de ambities voor het goedkoper maken van het parkeren in winkelcentrum In de Bogaard . Daarnaast wordt deze reserve gebruikt voor overige bijstellingen van uitgaven- en inkomstenbudgetten op het beleidsproduct parkeren, omdat op dit moment nog te weinig ervaring is opgebouwd en het beleid gericht is op een budgettair neutraal verloop.

Toelichting op de mutaties:

Op basis van de bijgestelde ramingen wordt 2018 naar verwachting afgesloten met een positief exploitatiesaldo van € 8.000,-.Dit saldo wordt gestort in de bestemmingsreserve.

Huis van de stad

Op 9 mei 2017 is het voorstel 'resultaten en ontwerp gefaseerde uitvoerig Huis van de Stad' in de raad vastgesteld. In het voorstel zijn ook de consequenties voor de meerjarenbegroting in beeld gebracht. Ten opzichte van de huidige begroting is er sprake van frictiekosten als gevolg van dubbele kapitaal- en exploitatielasten, huurlasten bibliotheek en afschrijving van de restantboekwaarde voor de gedane investeringen in Hoogvoorde. Uitgaande van de gekozen voorkeursvariant bedragen deze frictiekosten (inclusief verwerking van de boekwaarde) cumulatief tot aan 2025 € 7,4 mln. In de begroting 2018 zijn deze frictiekosten nog niet verwerkt en wordt nog geen beroep gedaan op de algemene reserve. De geraamde onttrekkingen zijn in het overzicht reserve wel in beeld gebracht.

Verloop van de voorzieningen

Omschrijving	Saldo 01-01-2018	Toevoegingen 2018	Aanwendungen 2018	Saldo 31-12-2018
Voorzieningen voor verplichtingen en risico's				
Pensioenen wethouders	3.620.929,04	39.000,00	20.270,00	3.639.659,04
T.b.v. herstraten sleuven	444.224,79	-	-	444.224,79
Totaal voorzieningen voor verplichtingen en risico's	4.065.153,83	39.000,00	20.270,00	4.083.883,83
Voorzieningen ter egalisering van kosten				
Onderhoud kunst in de openbare ruimte	38.878,79	15.940,00	-	54.818,79
Onderhoud gemeentelijk vastgoed	247.621,12	-	-	247.621,12
Onderhoud welzijnsaccommodaties (MOP)	884.000,00	1.333.420,00	1.500.000,00	717.420,00
Baggerwerken	560.792,66	248.600,00	-	809.392,66
Onderhoud sportcentrum de Schilp	186.670,90	158.000,00	-	344.670,90
Bouwleges	-	377.420,00	-	377.420,00
Totaal voorzieningen ter egalisering van kosten	1.917.963,47	2.133.380,00	1.500.000,00	2.551.343,47
Totaal voorzieningen	5.983.117,30	2.172.380,00	1.520.270,00	6.635.227,30

Verloop van de voorzieningen

Omschrijving	Saldo 31-12-2019	Saldo 31-12-2020	Saldo 31-12-2021
Voorzieningen voor verplichtingen en risico's			
Pensioenen wethouders	3.658.389,04	3.677.119,04	3.695.849,04
T.b.v. herstraten sleuven	444.224,79	444.224,79	444.224,79
Totaal voorzieningen voor verplichtingen en risico's	4.102.613,83	4.121.343,83	4.140.073,83
Voorzieningen ter egalisering van kosten			
Onderhoud kunst in de openbare ruimte	70.758,79	86.698,79	102.638,79
Onderhoud gemeentelijk vastgoed	247.621,12	247.621,12	247.621,12
Onderhoud welzijnsaccommodaties (MOP)	550.840,00	384.260,00	717.680,00
Baggerwerken	1.057.992,66	1.306.592,66	1.555.192,66
Onderhoud sportcentrum de Schilp	502.670,90	660.670,90	818.670,90
Bouwleges	377.420,00	377.420,00	377.420,00
Totaal voorzieningen ter egalisering van kosten	2.807.303,47	3.063.263,47	3.819.223,47
Totaal voorzieningen	6.909.917,30	7.184.607,30	7.959.297,30

Toelichting op de voorzieningen

Volgens artikel 55 lid 1 BBV dient in de toelichting op de balans de aard en de reden van elke voorziening en de wijzigingen daarin te worden toegelicht. Hieronder volgt een toelichting op de voorzieningen.

Voorzieningen voor verplichtingen en risico's

Pensioenen wethouders

Aard van de voorziening:	Voorziening als gevolg van kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, maar waarvan de oorsprong wel (mede) ligt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar.
Reden van de voorziening:	De pensioenverplichtingen van de (oud) bestuurders zijn, voor zover niet ondergebracht bij een verzekeringsmaatschappij, in de voorziening pensioenen wethouders opgenomen.
Toelichting op de mutaties:	De toekomstige uitkeringen worden ten laste van deze voorziening gebracht.

T.b.v. herstraten sleuven

Aard van de voorziening:	Voorziening als gevolg van kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, maar waarvan de oorsprong wel (mede) ligt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar.
Reden van de voorziening:	Deze voorziening is ingesteld om nazakkingen van sleuven van de nutsbedrijven te herstellen. Wanneer een nutsbedrijf een sleuf graaft, worden de toekomstige herstelkosten in rekening gebracht. Het herstraten a.g.v. verzakking vindt in de twee volgende boekjaren plaats.
Toelichting op de mutaties:	Zodra uitgaven zich voordoen worden aanwendungen geraamd.

Voorzieningen ter egalisering van kosten

Onderhoud kunst in de openbare ruimte

Aard van de voorziening:	Voorziening als gevolg van gelijkmatige verdeling van de lasten over een aantal begrotingsjaren.
Reden van de voorziening:	Deze voorziening is ingesteld om de kosten voor het meerjarenonderhoud voor de gemeentelijke kunstwerken in de openbare ruimte gelijkmatig te verdelen.
Toelichting op de mutaties:	Jaarlijks wordt een bedrag van € 15.940,- in de voorziening gestort. De aanwendungen vloeien voort uit het meerjarenonderhoudsplan. Deze worden in de loop van het begrotingsjaar geraamd.

Onderhoud gemeentelijk vastgoed

Aard van de voorziening:	Voorziening als gevolg van gelijkmatige verdeling van de lasten over een aantal begrotingsjaren.
Reden van de voorziening:	Deze voorziening is ingesteld om de kosten voor het meerjarenonderhoud voor de gemeentelijke woningen en bedrijfsgebouwen gelijkmatig te verdelen.
Toelichting op de mutaties:	Zodra een woning vrijkomt wordt deze te koop gezet. Er vindt slechts minimaal onderhoud plaats. Er worden geen dotaties aan de voorziening meer gedaan.

Onderhoud welzijnsaccommodaties (MOP)

Aard van de voorziening:	Voorziening als gevolg van gelijkmatige verdeling van de lasten over een aantal begrotingsjaren.
--------------------------	--

Reden van de voorziening:	Deze voorziening is ingesteld om de kosten voor het meerjarenonderhoud voor de (welzijns)gebouwen gelijkmatig te verdelen.
Toelichting op de mutaties:	In 2018 wordt een bedrag van € 1.333.420,- in de voorziening gestort. De besteding van de voorziening geschiedt conform de berekeningen in de MOP. De aanwendungen worden in de loop van het begrotingsjaar geraamd.

Baggerwerken

Aard van de voorziening:	Voorziening als gevolg van gelijkmatige verdeling van de lasten over een aantal begrotingsjaren.
Reden van de voorziening:	Deze voorziening is ingesteld om de kosten voor het meerjarenonderhoud voor het baggeren van de watergangen gelijkmatig te verdelen.
Toelichting op de mutaties:	In overleg met het Hoogheemraadsschap van Delfland wordt een baggerplan gemaakt. Dit is de basis voor een kostenraming voor de komende jaren. Hierbij kunnen uitgaven per jaar verschillen.

Onderhoud sportcentrum de Schilp

Aard van de voorziening:	Voorziening als gevolg van gelijkmatige verdeling van de lasten over een aantal begrotingsjaren.
Reden van de voorziening:	Deze voorziening is ingesteld om de kosten voor het onderhoud voor het sportcentrum de Schilp gelijkmatig te verdelen.
Toelichting op de mutaties:	Vanaf 2016 wordt er jaarlijks een bedrag van € 158.000,- in de voorziening gestort.

Bouwleges

Aard van de voorziening:	Voorziening als gevolg van gelijkmatige verdeling van de lasten over een aantal begrotingsjaren.
Reden van de voorziening:	Kosten voor vergunningverlening/toezicht lopen naar verwachting door in de komende jaren.
Toelichting op de mutaties:	In 2018 is er een bedrag van € 377.420,- in de voorziening gestort.

Vooruitontvangen subsidies (voorheen voorzieningen)

Omschrijving	Saldo 01-01-2018	Toevoegingen 2018	Aanwendingen 2018	Saldo 31-12-2018
Onderwijsachterstandbeleid OAB (voorheen GOA)	120.958,50	616.952,95	737.911,45	-
EU-richtlijnen omgevingslawaaï	75.656,23	-	-	75.656,23
Weg- en railverkeerslawaaï	513.281,81	-	-	513.281,81
BWS gelden	81.773,15	-	20.000,00	61.773,15
Participatiebudget: inburgering	687.721,78	-	687.721,78	-
Totaal vooruitontvangen subsidies (voorheen vz)	1.479.391,47	616.952,95	1.445.633,23	650.711,19

Vooruitontvangen subsidies (voorheen voorzieningen)

Omschrijving	Saldo 31-12-2019	Saldo 31-12-2020	Saldo 31-12-2021
Onderwijsachterstandbeleid OAB (voorheen GOA)	-	-	-
EU-richtlijnen omgevingslawaaï	75.656,23	75.656,23	75.656,23
Weg- en railverkeerslawaaï	513.281,81	513.281,81	513.281,81
BWS gelden	61.773,15	61.773,15	61.773,15
Participatiebudget: inburgering	-	-	-
Totaal vooruitontvangen subsidies (voorheen vz)	650.711,19	650.711,19	650.711,19

Toelichting op de vooruitontvangen subsidies (voorheen voorzieningen)

Onderwijsachterstandbeleid OAB (voorheen GOA)

Doel van de ontvangen bijdrage:	Deze voorheen voorziening is ingesteld om door het Rijk verstrekte gelden voor de uitvoering van activiteiten rondom voor- en vroegschoolse educatie die nog niet zijn besteed, te reserveren.
Maximale bestedingstermijn van de subsidie:	De regeling loopt tot en met december 2018.
Toelichting op de mutaties:	De Rijksoverheid continueert in 2018 nogmaals de toekenning voor onderwijsachterstandenbeleid van € 616.952,-. In januari 2018 zouden oorspronkelijk de jaren 2014, 2015, 2016 en 2017 moeten worden afgerekend. Dit is nu verlengd naar 1 januari 2019. Aan het eind van de regeling (1 januari 2019) dient het totale bedrag over de gehele periode te worden afgerekend.

EU-richtlijnen Omgevingslawaaï

Doel van de ontvangen bijdrage:	Het budget voor de EU richtlijn Omgevingslawaaï, gedoteerd door het ministerie I&M (VROM), is bestemd om beleid en plannen te maken, geluidskaarten up-to-date te houden, publiekscampagnes voor bewustwording te voeren etc. Het is voor besteding gedurende een langere termijn. De afgelopen twee jaar is gericht geweest op het in kaart brengen van geluidsproblematiek en het maken van een actieplan in het kader van de EU- geluidsrichtlijnen. Budget mag besteed worden aan onderzoeken en externe adviezen, niet aan "fysieke maatregelen". Het budget wordt in 2015 besteed aan het beleidsplan Ontheffingen Hogere Grenswaarde Geluid.
Maximale bestedingstermijn van de subsidie:	2019.
Toelichting op de mutaties:	n.v.t.

Weg- en railverkeerslawaaï

Doel van de ontvangen bijdrage:	Deze voorheen voorziening is ingesteld om de nog niet bestede subsidiegelden voor weg- en railverkeerslawaaï te reserveren. Bestedingsdoel is geluidsanering. Dit betreft een subsidiebijdrage die ter beschikking is gesteld door het Rijk (voorheen Ministerie van Verkeer en Waterstaat, nu I&M). Het bedrag is bestemd voor uitvoering van een saneringsprogramma (geluid) van woningen in het invloedsgebied van het spoor, de A4 en N730, als gevolg van de reconstructies die eind jaren 90 hebben plaatsgevonden. De opgave betreft het (laten) aanbrengen van geluidswerende voorzieningen aan woningen. Ruim 185 woningen, met name in de Muziekbuur, dienen nader onderzocht te worden, om te bepalen of de huidige geluidswering van de gevels voldoende is om de wettelijk vereiste geluidsbelastingwaarde binnen te kunnen garanderen. De gemeente dient aan het Ministerie te verantwoorden hoe en waar zij de investeringen in geluidssanering heeft besteed (opleverdocument). Advies werkzaamheden (plan van aanpak) zijn uitbesteed aan externe specialistisch onderzoeksbureau in 2014, en in 2015 wordt de uitwerking als project opgepakt, waarna daadwerkelijke investeringen aan fysieke aanpassing woningen start (2015-2016).
Maximale bestedingstermijn van de subsidie:	Niet van toepassing
Toelichting op de mutaties:	n.v.t.

BWS gelden

Doel van de ontvangen bijdrage:	Het bedrag is bestemd voor stimulering van het woonbeleid in brede zin.
Maximale bestedingstermijn van de subsidie:	Aan het bedrag is geen bestedingstermijn verbonden.
Toelichting op de mutaties:	n.v.t.

Participatiebudget: inburgering

Doel van de ontvangen bijdrage:	Voorziening als gevolg van nog niet bestede van derden verkregen middelen waarop een specifieke bestedingsrichting rust.
Maximale bestedingstermijn van de subsidie:	Deze voorheen voorziening is ingevoerd om de in een jaar niet bestede gelden van de Wet participatiebudget te reserveren. De Wet participatiebudget bestaat uit de onderdelen re-integratie, inburgering en educatie. Deze voorheen voorziening betreft het ontschotte inzetbare deel van het budget.
Toelichting op de mutaties:	De besteding vindt plaats in 2018.

Overzicht Programma's- Taakvelden	Lasten																				Totaa Lasten
	11 Salarissen en sociale lasten	21 Belastingen	31 Grond	32 Duurzame goederen	341 Sociale uitkeringen in natura	351 Ingeleend personeel	38 Overige goederen en diensten	411 Sociale uitkeringen in geld	431 Inkomensoverdrachten - Rijk	433 Inkomensoverdrachten - gemeenschappelijke regelingen	436 Inkomensoverdrachten - overige overheden	438 Inkomensoverdrachten - overige instellingen en personen	439 Inkomensoverdrachten - onverdeeld	448 Kapitaaloverdrachten - overige instellingen en personen	51 Rente	71 Mutatie reserves	72 Mutatie voorzieningen	73 Afschrijvingen	74 Toegeekende reële en bespaarde rente	75 Overige verrekeningen	
101 01 Algemeen Bestuur en Organisatie	3.458					617	934		441	17	210	36					39		3	5.754	
0.1 Bestuur	1.115					3	407			17	210						39			1.791	
0.2 Burgerzaken	2.334					614	527		441										3	3.918	
5.6 Media	9											36								44	
102 02 Openbare Orde en Veiligheid	1.112						387			589	3.835	1						211	54	6.189	
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	48						70			589	3.835	1						205	54	4.801	
1.2 Openbare orde en veiligheid	1.064						317											6		1.388	
2.1 Verkeer en vervoer																					
103 03 Verkeer en Vervoer	1.716	170					3.612										249	2.103	424	8.274	
0.63 Parkeerbelasting	92																			92	
1.2 Openbare orde en veiligheid																					
2.1 Verkeer en vervoer	1.452	170					3.062											1.760	341	6.785	
2.2 Parkeren							198											146	12	356	
2.4 Economische havens en waterwegen	158						31												41	230	
2.5 Openbaar vervoer	13						227											14	1	256	
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie							95										249	182	30	554	
104 04 Economie en Werken	294						380					2		89				47	5	817	
0.5 Treasury																					
3.1 Economische ontwikkeling	294						240					1								535	
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen							140					1		89				47	5	282	
105 05 Onderwijs	474	50					807			593		953					90	1.216	353	4.537	
4.1 Openbaar basisonderwijs	50	2					86			138		2						36	8	322	
4.2 Onderwijshuisvesting		48					259			139							90	1.071	331	1.940	
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	423						462			315		952						108	14	2.274	
106 06 Sport, Cultuur en Recreatie	768	81		4			1.262					3.920					317	870	190	7.411	
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden		1																		1	
4.1 Openbaar basisonderwijs		5					63										61			129	
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken							10													10	
5.1 Sportbeleid en activering							73					17								90	
5.2 Sportaccommodaties	150	74					704										240	599	114	1.882	
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	63			4			201					1.995					16	128	10	2.416	
5.4 Musea	281						72					437						20	6	816	
5.6 Media	4											1.453								1.457	
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	270	2					138					18						123	61	612	
107 07 Sociaal Domein	4.617	65			1.607	510	6.247	19.682	5.340	441	20.311						1.100	319	39	60.277	
1.2 Openbare orde en veiligheid	2						83					87								172	
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	838	65			1.061		1.164					3.526					1.100	251	27	8.033	
6.2 Wijkteams	455						714					455								1.624	
6.3 Inkomensregelingen	1.260				240		21	19.667		97		478								21.763	
6.4 Begeleide participatie	157						2.190					310						42	8	2.706	
6.5 Arbeidsparticipatie	452					510	1.426	15				60								2.463	
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	531				306							1.194								2.031	
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	607						8					8.608								9.223	
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	109									2.908		5.520								8.536	
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	165									1.141										1.306	
7.1 Volksgezondheid	35						625			1.194	441	74						26	3	2.397	
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	7						17													24	
108 08 Wonen en Leven	4.022	191	4.291	10.728		650	11.156			110		241		123	4.676		377	1.795	1.137	16.815	56.312
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie							36					208							164	244	
5.5 Cultureel erfgoed	813						190												64	1.166	
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie		10					1.795			54								474		2.397	
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie							36													36	
6.5 Arbeidsparticipatie	209																			209	
7.2 Riolering	288						1.054											857	234	2.433	
7.3 Afval	192						6.331					31						127	258	6.939	
7.4 Milieubeheer	543						914					1						26	1	1.486	
8.1 Ruimtelijke ordening	450						225											41	1	718	
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	839	171	4.291	10.728		650	145							123	4.676				353	38.791	
8.3 Wonen en bouwen	687	10					430			56							377	270	62	1.893	
109 09 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	2.495	40					455						406		2.470			25	-1.782	1.021	5.130
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	943	40					156											25	47	1.211	
0.5 Treasury													10		2.470				-1.829	1.021	1.672
0.61 OZB woningen							281													281	
0.64 Belastingen overig							2													2	
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds													396							396	
0.8 Overige baten en lasten	1.553																			1.553	
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)							15													15	
2.1 Verkeer en vervoer																					
3.4 Economische promotie																					
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie																					
110 10 Overhead	9.796	37		83		585	7.235					9						1.506	-509	-576	18.167
0.4 Overhead	9.796	37		83		585	7.138					9						1.504	-509	-576	18.068
5.4 Musea							97											2		99	
112 12 Onvoorzien													-450							-450	
0.8 Overige baten en lasten													-450							-450	
113 13 Mutaties reserves																8				8	
0.10 Mutaties reserves																8				8	
Eindtotaal	28.754	634	4.291	10.815	1.607	2.362	32.474	19.682	441	6.649	4.486	25.472	-45	212	7.146	8	2.172	8.091	-86	17.260	172.424

Overzicht Programma's- Taakvelden

	Baten																	Totaal Baten
	221 Belastingen op producten	222 Belastingen op huishoudens	31 Grond	32 Duurzame goederen	33 Pachten	342 Eigen bijdragen en verhaal sociale uitkeringen in natura	36 Huren	37 Leges en andere rechten	38 Overige goederen en diensten	431 Inkomensoverdrachten - Rijk	436 Inkomensoverdrachten - overige overheden	438 Inkomensoverdrachten - overige instellingen en personen	51 Rente	52 Dividenden en winsten	71 Mutatie reserves	72 Mutatie voorzieningen	75 Overige verrekeningen	
101 01 Algemeen Bestuur en Organisatie								1.087	3									1.090
0.1 Bestuur																		
0.2 Burgerzaken								1.087	3									1.090
5.6 Media																		
102 02 Openbare Orde en Veiligheid									40									40
1.1 Crisisbeheersing en brandweer																		
1.2 Openbare orde en veiligheid									40									40
2.1 Verkeer en vervoer																		
103 03 Verkeer en Vervoer							600	1.251	115		35							2.001
0.63 Parkeerbelasting								1.220										1.220
1.2 Openbare orde en veiligheid																		
2.1 Verkeer en vervoer							600		115									715
2.2 Parkeren								31										31
2.4 Economische havens en waterwegen																		
2.5 Openbaar vervoer											35							35
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie																		
104 04 Economie en Werken	89							11	79					1.780				1.959
0.5 Treasury														1.780				1.780
3.1 Economische ontwikkeling								6										6
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	89							6	79									173
105 05 Onderwijs							5		77		96							178
4.1 Openbaar basisonderwijs																		
4.2 Onderwijshuisvesting							5		76									81
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken									1		96							97
106 06 Sport, Cultuur en Recreatie				276		961		63										1.300
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden																		
4.1 Openbaar basisonderwijs						54												54
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken																		
5.1 Sportbeleid en activering																		
5.2 Sportaccommodaties					276	907		56										1.239
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie								7										7
5.4 Musea																		
5.6 Media																		
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie																		
107 07 Sociaal Domein				2	131	2.028	1.145	1	47	17.950						245		21.551
1.2 Openbare orde en veiligheid																		
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie						221	1.142		47									1.410
6.2 Wijkteams																		
6.3 Inkomensregelingen						741				17.950						245		18.937
6.4 Begeleide participatie																		
6.5 Arbeidsparticipatie																		
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)				2														2
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+						1.066												1.066
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-																		
6.82 Geëscaleerde zorg 18-																		
7.1 Volksgezondheid								1										1
7.5 Begraafplaatsen en crematoria					131		3											134
108 08 Wonen en Leven	315	3.826	35.834	2.986	32		687	8.838	3		60	425	31				-9	53.029
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie																		
5.5 Cultureel erfgoed																		
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie							77		1									77
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie																		
6.5 Arbeidsparticipatie																		
7.2 Riolering	315	3.826																4.141
7.3 Afval								7.212	3			425						7.639
7.4 Milieubeheer								2										2
8.1 Ruimtelijke ordening																		
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)			35.834	2.716			424				60						-9	39.026
8.3 Wonen en bouwen				270	32		186	1.625					31					2.145
109 09 Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	11.727	146			374		1.262		10	74.332			354	276			1.036	89.516
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden					85		1.009		10									1.104
0.5 Treasury													354	276			1.036	1.665
0.61 OZB woningen	11.480																	11.480
0.64 Belastingen overig		146			289													435
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds										74.332								74.332
0.8 Overige baten en lasten																		
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)																		
2.1 Verkeer en vervoer							253											253
3.4 Economische promotie	247																	247
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie																		
110 10 Overhead							129		457	123	340		34				315	1.398
0.4 Overhead							129		457	123	340		34				315	1.398
5.4 Musea																		
112 12 Onvoorzien																		
0.8 Overige baten en lasten																		
113 13 Mutaties reserves															516			516
0.10 Mutaties reserves															516			516
Eindtotaal	12.131	3.972	35.834	2.988	813	2.028	4.790	11.189	894	92.405	532	425	418	2.056	516	245	1.342	172.578

KERNGEGEVENS EN KENGETALLEN

I. FYSIEKE GEGEVENS

	Peildatum 1-1-2017	Peildatum 1-1-2018
Aantal inwoners¹		
0 - < 4 jaar	2.340	2.611
4 - < 17 jaar	5.967	6.452
17 - < 65 jaar	30.832	31.295
65 jaar en ouder	11.581	11.600
Totaal	50.720	51.958
< 20 jaar	9.663	10.222
Aantal leerlingen		
Openbaar basisonderwijs	1.038	975
Bijzonder basisonderwijs	2.798	2.783
Openbaar speciaal (basis)onderwijs	68	88
Bijzonder speciaal (basis)onderwijs	231	320
Openbaar voortgezet onderwijs	1.559	1.601
Bijzonder voortgezet onderwijs	898	910
Oppervlakte van de gemeente	1.406 ha	1.406 ha
Waarvan water	75 ha	75 ha
Historische stads- of dorpskern	40.200 m ²	40.200 m ²
Aantal woningen	25.902	26.881
Wooneenheden	110	110
Woonwagens	36	36
Woonschepen	1	1
Lengte van wegen	185.000 m ¹	185.000 m ¹
Lengte van de recreatieve fiets-, ruiter- en wandelpaden	56.000 m ¹	80.000 m ¹
Aantal m2 openbaar groen		
Wijkgroen	156 ha	141 ha
Parken	162 ha	162 ha
Begraafplaatsen	92.600 m ²	92.600 m ²

II. SOCIALE STRUCTUUR

Aantal bijstandsgerechtigden < 65 jaar	1.362	1.345
Aantal bijstandsgerechtigden zelfstandigen	6	6
Aantal gerechtigden IOAW	60	60
Aantal gerechtigden IOAZ	3	4
Aantal tewerkgestelde Rijswijkers in de sociale werkgemeenschap Rijswijk	82	80
Aantal elders tewerkgestelde Rijswijkers	0	0

¹ De grondslagen voor de meerjarenbegroting (woningen en inwoners) zijn opgenomen in de toelichting op de algemene dekkingsmiddelen.

Overige mutaties

(Bedragen x € 1.000)

Programma/beleidsproduct/omschrijving	U				I			
	2018	2019	2020	2021	2018	2019	2020	2021
Algemeen Bestuur en Organisatie								
0030 Burgerzaken		4	-31	-30	12	26	-48	-43
Lasten reisdocumenten		4	-23	-19				
Lasten/baten naturalisaties					-3	-3	-3	-3
Lasten/baten ov persoonsdocumenten/informatievoorz					24	24	24	24
Lasten/baten reisdocumenten					-11	4	-41	-23
Lasten/baten rijbewijzen			-8	-11	2	1	-28	-41
0031 Verkiezingen / referenda	5	68	-100	-100				
Verkiezingen / referenda	5	68	-100	-100				
Onderwijs								
4010 Huisvesting scholen	71	71	71	71				
IKC Buitenrijck	73	73	73	73				
J.H. Snijders, locatie 't Zonnelicht	-7	-7	-7	-7				
Kronenburgh	2	2	2	2				
Montessorischool Parkrijk	4	4	4	4				
Sport, Cultuur en Recreatie								
5300 Sport	41	22	73	10	-33	-33	-33	-33
Gymnastieklokaal Beetslaan	18	1	18	1				
Gymnastieklokaal de Melodie	5	5	5	5				
Gymnastieklokaal Poelslaan	4	4	6	4				
Huys de Wervelaan					-4	-4	-4	-4
Marimbahal	5	4	28		-1	-1	-1	-1
Schaapweg					-28	-28	-28	-28
van Zweedenzaal	10	8	17					
Sociaal Domein								
6140 Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid		-6	-6	-6				
Kwijtschelding afvalstoffenheffing		-6	-6	-6				
6700 Algemene voorzieningen Wmo en jeugd	-29	-29	-29	-29	-7	-7	-7	-7
Adm. Helfrichsingel (BS de Melodie)					-8	-8	-8	-8
Esdoornstraat 3a (Ottoburg)	-29	-29	-29	-29	-69	-69	-69	-69
Mr. D. Fockstraat 4					33	33	33	33
P. Postmapad 4					-11	-11	-11	-11
P. van Vlietlaan 10					48	48	48	48
Wonen en Leven								
7210 Afvalverwijdering en -verwerking	174	239	233	233	444	444	444	444
Afvalinzameling en verwerking (avalex)	172	235	229	229				
Baten afvalstoffenheffing excl. kwijtschelding					150	150	150	150
Ongediertebestrijding	2	4	4	4				
Subsidie stichting Nedvang					295	295	295	295
8220 Volkshuisvesting	160	160	160	160	-8	-8	-8	-8
Lasten vergunningen (WABO)	160	160	160	160				
Woonwagencentrum Strijp					-8	-8	-8	-8
8300 Bouwgrondexploitatie								-63
TH locatie								-63
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien								
9500 Algemene dekkingsmiddelen	-19	-26	-26	10	281	158	160	160
Algemene uitkeringen	-19	-26	-26	10				
Baten aanslagoplegging hondenbelasting					2	2	2	2
Baten ozb eigenaren excl. kwijtschelding					295	172	174	174
Grondzaken					-17	-17	-17	-17
Overhead								
0010 Bestuursorganen	18	18	18	18				
Nieuwjaarsreceptie	18	18	18	18				
0021 Publieksverlichting, promotie en Public Relations	-11	-11	-11	-11				
Visie op communicatie	-17	-17	-17	-17				
Waar staat je Gemeente	6	6	6	6				
9603 Bedrijfsvoering	12	55	59	60				
ICT beheer Delft	10	54	58	60				
Informatie	2	1	1	1				
9604 Bestuurlijk Domein	2	2	2	2				
Juridische Zaken	2	2	2	2				
9606 Ruimtelijke Ontwikkelingen	24	33	36	42	40	40	40	40
Onderhoud Ruimtelijk Domein	2	2	3	3				
Rollend materieel	2	10	12	17				
Steenplaatsstraat (Huisvesting)	20	20	20	20	40	40	40	40
Werktuigen en gereedschappen	1	1	2	2				
Totaal	448	601	451	431	729	620	548	490
Saldo	281	19	97	59				

Bovenstaand overzicht is een uiteenzetting van de overige mutaties zoals opgenomen in de inleiding.

Bijlage bij Paragraaf Lokale Heffingen

In deze bijlage wordt de mate van kostendekkendheid van de heffingen en retributies nader toegelicht.

Kostendekkendheid Afvalstoffenheffing

Om de mate van kostendekking voor de afvalstoffenheffing te berekenen, worden alle kosten die kunnen worden verhaald gedeeld door de opbrengst zoals die in de begroting 2018 is opgenomen.

Afvalstoffenheffing	Lasten	Opbrengsten
Salarislasten	€ 192.100	
Directe lasten	€ 6.746.940	
Kwijtschelding	€ 548.430	
Doorberekening veegkosten	€ 646.840	
Totaal	€ 8.134.310	
Toerekening Overhead		
Overhead	€ 253.572	
Totale overhead	€ 253.572	
Compensabele BTW	€ 1.284.627	
Totale kosten	9.672.509	
Totale opbrengst		7.638.770
Dekking		78,97%

Toelichting op de tabel

Voor de berekening van de lasten voor de afvalstoffenheffing is het taakveld afvalverwijdering en -verwerking het centrale taakveld. 100% van de kosten van het product Afvalverwijdering- en verwerking wordt in de heffing betrokken.

De overhead wordt berekend over de toerekenbare salarislasten.

Van de veegkosten wordt 50% van de kosten toegerekend aan de afvalstoffenheffing. De taak straatvegen omvat werkzaamheden voor het inzamelen van het huishoudelijk afval, maar ook het schoonhouden van de riolering zijn werkzaamheden die hieronder vallen.

Van het taakveld Armoedebestrijding worden de kosten voor kwijtschelding van afvalstoffenheffing in de heffing betrokken.

De compensabele BTW wordt voor 100% toegerekend aan de afvalstoffenheffing.

De totale opbrengst bestaat, naast de opbrengst afvalstoffenheffing uit een subsidie van Nedvang en inkomsten vanuit ongediartebestrijding.

Kostendekkendheid Rioolheffing

Om de mate van kostendekking voor de rioolheffing te berekenen, worden alle kosten die toegerekend kunnen worden aan de rioolheffing gedeeld door de opbrengst zoals die in de begroting 2018 zijn opgenomen.

Rioolheffing	Lasten	Opbrengsten
Salarislasten	€ 288.130	
Directe lasten	€ 1.040.530	
Kwijtschelding	€ 157.000	
Kapitaallasten	€ 534.820	
Doorberekening veegkosten	€ 646.840	
Versnelde afschrijving	€ 556.240	
Totaal	€ 3.223.560	
Toerekening Overhead		
Overhead (via verhouding in uurtarief)	€ 380.332	
Totale overhead	€ 380.332	
Compensabele BTW	€ 699.684	
Totale kosten	4.303.576	
Totale opbrengst		4.141.250
Dekking		96,23%

Toelichting op de tabel

Voor de berekening van de lasten voor de rioolheffing is een aantal producten van belang. Dit zijn riolering en waterzuivering, huishoudelijk/bedrijfsafvalwater, Hemelwater en grondwater. Daarnaast zijn ook kosten vanuit kwijtschelding en veegkosten toegerekend aan de rioolheffing.

De taak straatvegen omvat werkzaamheden voor het inzamelen van het huishoudelijk afval, maar ook het schoonhouden van de riolering zijn werkzaamheden die hieronder vallen.

De overhead wordt berekend over de toerekenbare salarislasten.

Bijlage bij Paragraaf Lokale Heffingen

Kostendekkendheid Leges

Kostendekkendheid Legesverordening 2018 gemeente Rijswijk					
		Kosten	Waarvan de overheadcomponent	Opbrengsten	Percentage
Totaal		€ 3.322.661	€ 1.071.743	€ 2.788.766	84%
TITEL I	Algemene dienstverlening	€ 1.552.826	€ 496.606	€ 1.149.665	74%
1	Burgelijke stand	€ 167.802	€ 57.095	€ 164.228	98%
2	Reisdocumenten	€ 776.963	€ 238.213	€ 547.985	71%
3	Rijbewijzen	€ 318.364	€ 125.888	€ 250.159	79%
4	Verstrekingen uit de Basisregistratie personen	€ 39.950	€ 13.906	€ 21.650	54%
5	Verstrekingen uit het Kiezersregister	€ -		€ -	n.v.t.
6	Verstrekingen op grond van Wet bescherming persoonsgegevens	€ -		€ -	n.v.t.
7	Bestuursstukken	€ -		€ -	n.v.t.
8	Vastgoed informatie	€ -		€ -	n.v.t.
9	Overige publiekszaken	€ 173.103	€ 42.920	€ 127.894	74%
10	Gemeentearchief	€ -		€ -	n.v.t.
11	Huisvestingswet	€ 6.834	€ 3.681	€ 9.285	136%
12	Leegstandswet	€ -		€ -	n.v.t.
13	Gemeentegarantie	€ -		€ -	n.v.t.
14	Marktstandplaatsen	€ -		€ -	n.v.t.
15	Winkeltijdenwet	€ -	€ -	€ -	n.v.t.
16	Kansspelen	€ 1.367	€ 736	€ 305	22%
17	Kinderopvang	€ -		€ -	n.v.t.
18	Telecommunicatie	€ -		€ -	n.v.t.
19	Verkeer en vervoer	€ 67.122	€ 13.456	€ 27.184	40%
20	Diversen	€ 1.321	€ 712	€ 975	74%
TITEL II	Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/ omgevingsvergunning	€ 1.591.212	€ 479.870	€ 1.600.000	100%
	Niet rechtstreeks toe te bedelen lasten op regel of hoofdstukniveau	€ -			
1	Begripsomschrijvingen				n.v.t.
2	Vooroverleg/ beoordeling conceptaanvraag	€ -	€ -	€ -	-
3	Omgevingsvergunning	€ 1.591.212	€ 479.870	€ 1.600.000	101%
4	Vermindering	€ -		€ -	n.v.t.
5	Teruggaaf	€ -		€ -	n.v.t.
6	Intrekking omgevingsvergunning	€ -		€ -	n.v.t.
7	GERESERVEERD				n.v.t.
8	Bestemmingswijzigingen zonder activiteiten	€ -		€ -	n.v.t.
9	Sloophmelding	€ -		€ -	n.v.t.
10	Overig	€ -		€ -	n.v.t.
TITEL III	Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn	€ 178.623	€ 95.267	€ 39.102	22%
1	Drank- en Horecawet	€ 86.358	€ 46.515	€ 31.357	36%
2	Organiseren evenementen of markten	€ 79.577	€ 42.862	€ 1.990	3%
3	Prostitutiebedrijven	€ 3.576	€ 982	€ 2.657	74%
4	Splitsingsvergunning woonruimte	€ 1.822	€ 982	€ 1.440	79%
5	Gebruikersvergunningen	€ -		€ -	n.v.t.
6	In deze titel niet benoemde vergunning, ontheffing of andere beschikking	€ 7.290	€ 3.926	€ 1.658	23%

Toelichting op de tabel

Het kostendekkendheidspercentage voor de hele Legesverordening 2018 bedraagt 82%. Dat betekent dat 82% van de kosten die worden gemaakt voor de producten die Legesplichtig zijn, rechtstreeks worden verhaald op de aanvrager van die producten. Voor alle titels geldt dat de kostendekkendheid per titel onder de 100% blijft.

Voor Titel II geldt dat er, op basis van de huidige ramingen, meer opbrengsten zijn dan kosten. De verwachting is echter dat de kosten voor de vergunningverlening en het toezicht de komende jaren doorlopen. Om deze toekomstige kosten te dekken, wordt een voorziening gemaakt. In deze voorziening wordt een dotatie van € 377.240,- gedaan.

Kostendekkendheid Marktgeld

Om de mate van kostendekking voor de Marktgeld te berekenen, worden alle kosten die kunnen worden verhaald gedeeld door de opbrengst zoals die in de begroting 2018 zijn opgenomen.

Marktgeld	Lasten	Opbrengsten
Salarislasten	€ 19.600	
Directe lasten	€ 36.400	
Totaal	€ 56.000	
Toerekening Overhead		
Overhead (via verhouding in uurtarief)	€ 25.872	
Totale overhead	€ 25.872	
Totale kosten	81.872	
Totale opbrengst		78.660
Dekking		96,08%

BESLUITEN

BEGROTING 2018

De raad van de gemeente Rijswijk;

gezien de door burgemeester en wethouders aangeboden begroting voor het jaar 2018;

BESLUIT:

vast te stellen de begroting voor het jaar 2018.

Aldus vastgesteld door de raad van de gemeente Rijswijk in zijn openbare vergadering van

De raad van de gemeente Rijswijk,

De griffier,

de voorzitter,

MEERJARENRAMING 2019 - 2021

De raad van de gemeente Rijswijk;

gezien de door burgemeester en wethouders aangeboden begroting met bijbehorend investeringsplan voor de jaren 2019 - 2021;

BESLUIT:

voor kennisgeving aan te nemen de meerjarenraming met bijbehorend investeringsplan voor de jaren 2019 - 2021.

Aldus vastgesteld door de raad van de gemeente Rijswijk in zijn openbare vergadering van

De raad van de gemeente Rijswijk,

De griffier,

de voorzitter,

INVESTERINGEN

De raad van de gemeente Rijswijk;

gezien de door burgemeester en wethouders aangeboden begroting met bijbehorend investeringsplan voor de jaren 2018 – 2021 conform art 10, lid 3 van de Financiële verordening gemeente Rijswijk 2006;

BESLUIT:

Voor de volgende investeringen 2018 kredieten beschikbaar te stellen overeenkomstig de daarbij vermelde bedragen:

Investeringen

121	Vervangen brandkranen 2018	U	40.000
213	Fietspaden in asfalt 2018	U	200.000
213	Fietspaden in asfalt 2018	I	100.000
214	Fietsroute RijswijkBuiten-Den Haag (sterroute 2)	U	500.000
214	Fietsroute RijswijkBuiten-Den Haag (sterroute 2)	I	250.000
215	Herstel asfaltwegen 2018	U	569.000
216	Herstellen (duiker)bruggen 2018	U	115.000
229	Integrale herinrichting probleemstraten 2018	U	1.100.000
219	Opwaarderen grote probleemstraten 2018	U	75.000
221	Overlast bomen 2018	U	250.000
223	Rotonde Diepenhorstlaan	U	1.269.000
223	Rotonde Diepenhorstlaan	I	630.000
233	Verkeersveilige schoolomgeving	U	165.000
233	Verkeersveilige schoolomgeving	I	82.500
227	Vervanging armaturen 2018	U	171.000
228	Vervanging kabelnet openbare verlichting 2018	U	319.000
230	Vervanging lichtmasten 2018	U	197.000
235	Vervanging verkeerslichteninstallaties 2018 (20 jr)	U	320.000
235	Vervanging verkeerslichteninstallaties 2018 (20 jr)	I	190.000
235	Vervanging verkeerslichteninstallaties 2018 (40jr)	U	160.000
241	Vervangen beschoeiingen 2018	U	268.000
404	Aankoop grond nieuwbouw 2e basisonderwijsvoorziening RB (Parkrijk)	U	548.100
401	Brede School locatie Rembrandtkwartier	U	8.731.000
405	Eerste inrichting onderwijsleerpakket en meubilair 2e school RijswijkBuiten	U	116.240
406	Inrichting openbare ruimte rondom Brede school Rembrandtkwartier	U	739.710
403	Nieuwbouw 2e basisonderwijsvoorziening RB (Parkrijk)	U	6.997.560
407	Uitbreiding onderwijsleerpakket en meubilair J.H. Snijdersschool voor de 18e groep	U	15.000
408	Uitbreiding onderwijsleerpakket en meubilair Kindcentrum Buitenrijck	U	28.120
501	Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken 2018	U	30.000
515	Sportcomplex Burgemeester Elsenlaan	U	12.799.720
515	Sportcomplex Burgemeester Elsenlaan	I	807.000
514	Vervanging verharding wielervedaan de Spartaan	U	423.000
582	Herinrichten speelplekken in de wijk 2018	U	200.000

De in de jaarschijf 2018 van het investeringsplan 2018-2021 geraamde investeringen

670	Aanpassing multifunctionele ruimtes Ottoburg	U	250.000
561	Groenontwikkeling en participatie 2018	U	325.000
566	Transformatie Wilhelminapark 2018	U	250.000
562	Vergroenen en verbeteren assenkruis Plaspoelpolder	U	600.000
565	Vervanging bomen 2018	U	120.000
721	Afvalbakken 2018	U	50.000
722	Vervanging vrijvervalriolen 2018	U	2.200.000
723	Uitwerking actieplan geluid 2018	U	68.000
811	Vervanging luchtfoto's 2018	U	20.000
821	Aanpak woonomgeving in het kader van de wijkverbetering Te Werve 2018	U	756.000
3	Documentaire informatievoorziening 2018	U	68.000
5	Vervangen bedrijfsauto's 2018	U	78.000
6	ICT omgevingswet 2018	U	106.000
7	Aanschaf veegmachine	U	205.500
8	Vervanging zoutstrooiers	U	170.000
		U	41.612.950
		I	2.059.500

Aldus vastgesteld door de raad van de gemeente Rijswijk in zijn openbare vergadering van

De raad van de gemeente Rijswijk,

De griffier,

de voorzitter,